

การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการสร้างฐานข้อมูลเพื่อจัดทำผังเมืองรวม

นางสาวนิชา รักพานิชมณี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการวางแผนภาคและเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2554

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository(CUIR) are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

COMMUNITY PARTICIPATION IN CREATING THE COMPREHENSIVE PLANNING DATABASE

MISS NICHA RAKPANICHMANEE

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Urban and Regional Planning
Program in Urban and Regional Planning, Department of Urban and Regional Planning
Faculty of Architecture, Chulalongkorn University
Academic Year 2011
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการสร้างฐานข้อมูลเพื่อจัดทำผังเมืองรวม
โดย นิชา รักพานิชมณี
สาขาวิชา การวางแผนภาคและเมือง
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภิวัฒน์ รัตนวราหะ

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

.....คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พงศ์ศักดิ์ วัฒนสินธุ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ระหัตถ์ โรจนประดิษฐ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภิวัฒน์รัตนวราหะ)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พนิต ภูจินดา)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร. ธเนศวร์ เจริญเมือง)

นิชา รักพานิชมณี : การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการสร้างฐานข้อมูลเพื่อจัดทำผังเมืองรวม.
(Community Participation in Creating the Comprehensive Planning Database)
 อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ผศ. ดร. อภิวัดน์ รัตนวราหะ, 197 หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งสำรวจการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการสร้างฐานข้อมูล ซึ่งเป็นขั้นตอนแรกและขั้นตอนสำคัญของการจัดทำผังเมืองรวม เนื่องจากเป็นพื้นฐานการตัดสินใจของนักผังเมืองในทุกๆ ขั้นตอนของการจัดทำผังเมืองรวมและการปรับปรุงผังเมืองรวมในอนาคต

การวิจัยได้แปรสภาพข้อมูลเชิงบรรยายเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยการบันทึกความถี่ของแหล่งข้อมูลต่างๆ ที่ได้รับอ้างอิงในฐานข้อมูล โดยเลือกศึกษาฐานข้อมูลผังเมืองรวมระดับชุมชน เนื่องจากเป็นมาตรการทางผังเมืองที่มีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายและจัดทำอย่างต่อเนื่อง ฐานข้อมูลที่ศึกษามีทั้งหมด 419 พื้นที่ จัดทำระหว่างปี พ.ศ. 2520 ถึง พ.ศ. 2554 และวิเคราะห์กรณีศึกษา 1 พื้นที่ คือ ฐานข้อมูลผังเมืองรวมชุมชนบางสะพาน การวิเคราะห์ฐานข้อมูลเน้นเปรียบเทียบแหล่งอ้างอิงก่อนและหลัง พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่รัฐธรรมนูญรับรองสิทธิชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและเป็นช่วงเวลาที่รัฐส่วนกลางเริ่มถ่ายโอนภารกิจด้านผังเมืองสู่ท้องถิ่น

การวิจัยพบว่า กระบวนการสร้างฐานข้อมูลผังเมืองรวมยังไม่ครบถ้วนตามกรอบการเก็บข้อมูลของกรมโยธาธิการและผังเมือง อีกทั้งยังเป็นการรวบรวมข้อมูลฝ่ายเดียวของนักผังเมือง โดยชุมชนมีส่วนร่วมน้อยมากในการสร้างฐานข้อมูล โดยเฉพาะชุมชนชนบทซึ่งเป็นพื้นที่ 2 ใน 3 ของผังโดยเฉลี่ย ข้อมูลจากการประชุมรับฟังความคิดเห็นประชาชนได้รับการอ้างอิงเพียงร้อยละ 0.6 ของฐานข้อมูลทั้งหมดในยุคก่อนสิทธิชุมชน และเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยเป็นร้อยละ 8 ในยุคสิทธิชุมชน นอกจากนี้ตัวชี้วัดเชิงปริมาณยังส่งผลให้มีการเร่งรัดจัดทำผังเมืองรวม การสำรวจประชากรได้เปลี่ยนเป็นการสำรวจอาคารและการใช้ประโยชน์ที่ดิน ส่งผลให้ชุมชนมีโอกาสน้อยลงในการร่วมสร้างฐานข้อมูล

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นยังคงมีบทบาทจำกัด โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบล ในขณะที่หน่วยงานในกระทรวงมหาดไทยได้รับการอ้างอิงมากที่สุดทั้งในยุคก่อนและหลังสิทธิชุมชน ข้อมูลที่ได้รับการอ้างอิงอย่างสม่ำเสมอได้แก่ข้อมูลด้านผลิตภาพทางเศรษฐกิจและผลประโยชน์ระดับประเทศ มีใช้ข้อมูลด้านคุณภาพชีวิตหรือผลประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่น

ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง ลายมือชื่อนิสิต.....

สาขาวิชา การวางแผนภาคและเมืองลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

ปีการศึกษา 2554.....

5174127825 : MAJOR URBAN AND REGIONAL PLANNING

KEYWORDS : COMMUNITY PARTICIPATION/TOWN PLANNING/COMMUNITY RIGHTS

NICHA RAKPANICHMANEE : COMMUNITY PARTICIPATION IN THE
 COMPREHENSIVE PLANNING DATABASE. ADVISOR : ASST. PROF. APIWAT
 RATANAWARAHHA, Ph.D., 197 pp.

This study explores the role of community participation in the comprehensive planning database. Database creation is the first and important step in comprehensive planning, as it becomes the basis for decision-making in drafting and revising future comprehensive plans.

This study converted narrative data into quantitative data by frequency analysis of references cited in planning databases. Research draws on databases for comprehensive planning at town level, due to the legal enforceability and continued history of this planning measure. Object of analysis included 419 databases from 1977 to 2011 and one case study analysis, the databases for Bang Saphan town plan. Frequency analysis compared references before and after 1997, when the Constitution guaranteed community rights to participate in the management of natural resources and the central government began to transfer planning duties to local governments.

Content analysis found that database creation is still incomplete according to government guidelines, and relies on planners to single-handedly gather information. Communities have few opportunities to participate in database creation, and even fewer opportunities for rural communities, despite being two thirds of the average planning area. Before the legal recognition of community rights, only 0.6 percent of planning databases cite information from community meetings, and has increased only slightly to 8 percent in the age of community rights. Efforts to expedite the planning process have changed community surveys into building and land use surveys, further limiting community participation.

Local government still has a limited role in database creation for comprehensive planning, particularly rural municipalities. Both before and after community rights, offices within the Ministry of Interior remain the most frequently cited source of information. Regularly cited information in both periods reflects concerns of economic productivity and national interest, not quality of life or local community interest.

Department: Urban and Regional Planning Student's Signature

Field of Study: Urban and Regional Planning Advisor's Signature

Academic Year: 2011

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบคุณกรรมการทุกท่านที่ให้คำชี้แนะอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่องานวิจัยครั้งนี้ ศาสตราจารย์ ดร. ธเนศวร์ เจริญเมือง รองศาสตราจารย์ ดร. ระหัตถ์ โรจนประดิษฐ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พนิต ภูจินดา และที่สำคัญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภิวัฒน์ รัตนวราหะ อาจารย์ที่ปรึกษา และขอขอบคุณอาจารย์ทุกท่านที่สอนให้ผู้เขียนได้รู้ถึงช่องว่างอันมหาศาลระหว่างการจัดทำผังเมืองในอุดมคติ และการจัดทำผังเมืองดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ทั้งอาจารย์ในภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นพรัตน์ ตาปนานนท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไชศรี ภักดีสุขเจริญ ดร. พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิรมล กุลศรีสมบัติ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดุษฎี ทายตะคุ และผู้ซึ่งเป็นครูนอกห้องเรียน ได้แก่ โครงการนิติธรรมสิ่งแวดล้อม มูลนิธิโซก้า: ผู้ริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อสังคม ภาวณี สวัสดิรักษ์ จินตนา แก้วขาวเพ็ญโฉม แซ่ตั้ง ดาวลัย จันทร์หัสดี ศยามล ไกรยูรวงศ์ ส้ารวย ผัดผล พิมลพรรณ สกิตรัมย์ หาญณรงค์ เยาวเลิศ ศศิน เฉลิมลาภ ท่านภานุพันธ์ ชัยรัตน์ และ กฤติกา เลิศสวัสดิ์

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ไม่อาจสำเร็จลุล่วงได้หากมิได้ความช่วยเหลือและกำลังใจให้ก้าวข้ามอุปสรรคทั้งภายนอกและภายในจาก พี่มัพร รอดชนเมือง วลัยพร มุขสุวรรณ จุฑามาศ ทรัพย์ประดิษฐ์ ฝ่ายค้า หาญณรงค์ กาญจนา ยาอุด สงกรานต์ ป็องบุญจันทร์ ณัฐฐิชาวัล โภคาพานิชวงษ์ ดวงฤดี วัฒนศิริชัยกุล มัทธนา บุณนาค ฟองจันทร์ สุขเสนต์ สิทธิศักดิ์ อภิชาติธนพัฒน์ อนันตา อินทอักษรสุทธิย ตรงงาม Edna Oppenheimer Naomi Cookson Cara Lovell Tanushree Isaacman และที่สำคัญ วารณี โภคาพานิชวงษ์ แม่ผู้ได้มอบทั้งโลกทัศน์และความหวังให้แก่ลูก

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญรูป.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ขอบเขตในการวิจัย.....	4
วิธีวิจัย.....	5
ข้อจำกัดในการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่จะได้รับ.....	6
บทที่ 2 ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
2.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจของรัฐและการผังเมือง.....	7
2.2 แนวคิดเรื่องการจำกัดสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน.....	10
2.3 แนวคิดเรื่องการใช้อำนาจดุลพินิจของฝ่ายปกครอง.....	12
2.4 แนวคิดเรื่องสิทธิชุมชนและการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่นหลัง พ.ศ. 2540.....	13
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	17
บทที่ 3 วิธีวิจัย.....	20
3.1 นิยามและความเป็นมาของการวิเคราะห์เนื้อหา.....	20
3.2 วัตถุประสงค์.....	22
3.3 ขั้นตอนการวิจัย.....	23
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์.....	28
4.1 บริบทแวดล้อมที่ส่งผลต่อการจัดทำผังเมืองรวม: ผังเมืองเพื่อสร้าง “ความเจริญ” ในชนบท.....	28

4.2	กระบวนการสร้างฐานข้อมูลเพื่อวางผังเมืองรวม: ก่อนและหลังสิทธิชุมชน	60
4.3	กระบวนการสร้างฐานข้อมูลตามกรอบการจัดเก็บข้อมูลของกรมโยธาธิการและผังเมือง	61
4.4	การมีส่วนร่วมโดยตรงของชุมชนท้องถิ่น	67
4.5	การมีส่วนร่วมทางอ้อมของชุมชนท้องถิ่น	90
4.6	การมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่างๆ	102
4.7	ข้อมูลที่หายไปในฐานะข้อมูลผังเมืองรวม	110
บทที่ 5	กรณีศึกษาผังเมืองรวมชุมชนบางสะพาน	114
5.1	ความเป็นมาของผังเมืองรวมชุมชนบางสะพาน	115
5.2	กระบวนการสร้างฐานข้อมูลผังเมืองรวมตามกรอบการจัดเก็บข้อมูลของกรมโยธาธิการและผังเมือง	118
5.3	การมีส่วนร่วมโดยตรงของชุมชนท้องถิ่น	121
5.4	การมีส่วนร่วมของชุมชนโดยอ้อม	126
5.5	การมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่างๆ	128
5.6	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการสร้างฐานข้อมูลและความขัดแย้ง	129
5.7	สรุป	139
บทที่ 6	สรุปและข้อเสนอแนะ	140
6.1	กระบวนการสร้างฐานข้อมูลไม่ครบถ้วนตามกรอบการจัดเก็บข้อมูลที่กรมโยธาธิการและผังเมืองกำหนด	141
6.2	กระบวนการสร้างฐานข้อมูลทั้งในยุคก่อนและหลังสิทธิชุมชนเป็นการรวบรวมข้อมูลโดยนักผังเมืองฝ่ายเดียวประชาชนมีบทบาทน้อยมากและมีแนวโน้มลดลง	142
6.3	กระบวนการสร้างฐานข้อมูลเปิดโอกาสให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วม แต่มีความเป็นนามธรรมสูง และไม่แน่ชัดว่ามีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่างผังเมืองรวม	144

6.4	กระบวนการสร้างฐานข้อมูลให้ความสำคัญกับหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาค โดยเฉพาะระดับจังหวัด ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับความต้องการที่หลากหลายของชุมชนท้องถิ่น.....	145
6.5	กระบวนการสร้างฐานข้อมูลเป็นการรวบรวมข้อมูลฝ่ายเดียว โดยอ้างอิงข้อมูลภายในกรมโยธาธิการและกระทรวงมหาดไทย ขาดการมีส่วนร่วมของหน่วยงานราชการอื่นๆ.....	146
6.6	กระบวนการสร้างฐานข้อมูลให้ความสำคัญกับข้อมูลด้านผลิตภาพทางเศรษฐกิจและผลประโยชน์ระดับชาติมากกว่าผลประโยชน์ระดับท้องถิ่น.....	147
6.7	กระบวนการสร้างฐานข้อมูลให้โอกาสชุมชนชนบทมีส่วนร่วมน้อยที่สุด แม้เป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของผังเมืองรวม.....	149
6.8	ปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในฐานข้อมูลผังเมืองรวม.....	149
6.9	ข้อเสนอแนะ.....	151
6.10	ข้อจำกัดของงานวิจัย.....	154
	รายการอ้างอิง.....	155
	ภาคผนวก.....	163
	ภาคผนวก ก ฐานข้อมูลผังเมืองรวมระดับชุมชน พ.ศ. 2520-2554.....	164
	ภาคผนวก ข แหล่งข้อมูลที่ได้รับการอ้างอิงในฐานข้อมูลผังเมืองรวม พ.ศ. 2520-2554.....	183
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	197

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 จำนวนผังเมืองรวมที่ประกาศบังคับใช้เป็นกฎกระทรวงพ.ศ. 2526-2540.....	34
ตารางที่ 4.2 งบประมาณของสำนักผังเมืองพ.ศ. 2505-2540.....	36
ตารางที่ 4.3 สัดส่วนพื้นที่ชนบทในผังเมืองรวม พ.ศ. 2520-2540.....	36
ตารางที่ 4.4 สัดส่วนพื้นที่ชนบทในร่างผังเมืองรวม พ.ศ. 2541-2554.....	45
ตารางที่ 4.5 ระยะเวลาจัดทำผังเมืองรวมและระยะเวลาบังคับใช้ผังเมืองรวมพ.ศ. 2520-2540.....	47
ตารางที่ 4.6 ระยะเวลาจัดทำผังเมืองรวมและระยะเวลาบังคับใช้ผังเมืองรวมพ.ศ. 2541-2554.....	56
ตารางที่ 4.7 สรุปกระบวนการสร้างฐานข้อมูลในยุคก่อนและหลังสิทธิชุมชน.....	61
ตารางที่ 4.8 ความถี่ในการอ้างอิงแหล่งข้อมูลตามแนวทางการจัดเก็บข้อมูลของกรมโยธาธิการ และผังเมือง พ.ศ. 2520-2540.....	63
ตารางที่ 4.9 ความถี่ในการอ้างอิงแหล่งข้อมูลตามแนวทางการจัดเก็บข้อมูลของกรมโยธาธิการ และผังเมือง พ.ศ. 2541-2554.....	65
ตารางที่ 4.10 เปรียบเทียบการอ้างอิงแหล่งข้อมูลตามแนวทางปฏิบัติของกรมโยธาธิการและ ผังเมือง ในยุคก่อนและหลังสิทธิชุมชน.....	66
ตารางที่ 4.11 เปรียบเทียบการอ้างอิงการประชุมรับฟังความคิดเห็นในฐานข้อมูลผังเมืองรวม.....	69
ตารางที่ 4.12 เปรียบเทียบการสำรวจชุมชนชนบท ชุมชนเมือง และกิจการพาณิชยกรรม อุตสาหกรรม.....	71
ตารางที่ 4.13 เปรียบเทียบการสำรวจประชากรและการสำรวจอาคาร ก่อนและหลังสิทธิชุมชน.....	73
ตารางที่ 4.14 เปรียบเทียบบุคลากรสำรวจภาคสนาม ก่อนและหลังสิทธิชุมชน.....	73
ตารางที่ 4.15 การอ้างอิงข้อมูลจากการมีส่วนร่วมโดยตรง (การประชุมรับฟังความคิดเห็น ประชาชนและการสำรวจประชากรกลุ่มตัวอย่าง) พ.ศ. 2520-2540.....	74
ตารางที่ 4.16 การอ้างอิงข้อมูลจากการมีส่วนร่วมโดยตรง (การประชุมรับฟังความคิดเห็น ประชาชน การสำรวจประชากรกลุ่มตัวอย่าง) และข้อมูลจากการสำรวจ อาคาร พ.ศ. 2541-2554.....	87
ตารางที่ 4.17 การอ้างอิงองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานข้อมูลผังเมืองรวม พ.ศ. 2520-2540.....	93
ตารางที่ 4.18 การอ้างอิงองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานข้อมูลผังเมืองรวม พ.ศ. 2541-2554.....	95

ตารางที่ 4.19	เปรียบเทียบการอ้างอิงองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะข้อมูลผังเมืองรวม ก่อนและหลังสิทธิชุมชน.....	96
ตารางที่ 4.20	การอ้างอิงข้อมูลหน่วยงานปกครองส่วนภูมิภาค ระดับจังหวัดและอำเภอ พ.ศ. 2520-2540.....	98
ตารางที่ 4.21	การอ้างอิงข้อมูลหน่วยงานปกครองส่วนภูมิภาค ระดับจังหวัดและอำเภอ พ.ศ. 2541-2554.....	99
ตารางที่ 4.22	เปรียบเทียบการอ้างอิงข้อมูลหน่วยงานทางปกครองส่วนภูมิภาค ก่อนและหลังสิทธิชุมชน.....	101
ตารางที่ 4.23	การอ้างอิงข้อมูลจากหน่วยงานภายในกรมโยธาธิการและผังเมือง พ.ศ. 2520-2540.....	103
ตารางที่ 4.24	การอ้างอิงข้อมูลจากหน่วยงานภายในกรมโยธาธิการและผังเมือง พ.ศ. 2541-2554.....	105
ตารางที่ 4.25	เปรียบเทียบการอ้างอิงข้อมูลภายในกรมโยธาธิการและผังเมือง ก่อนและหลังสิทธิชุมชน.....	107
ตารางที่ 4.26	การมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่างๆ ในฐานะข้อมูลผังเมืองรวม ก่อนและหลังสิทธิชุมชน.....	108
ตารางที่ 4.27	ตัวอย่างข้อมูลที่หายไปในฐานะข้อมูลผังเมืองรวมส่วนใหญ่.....	110
ตารางที่ 5.1	ลักษณะของชุมชนต่างๆ ภายในเขตผังเมืองรวมชุมชนบางสะพาน พ.ศ. 2536.....	116
ตารางที่ 5.2	การอ้างอิงในฐานะข้อมูลผังเมืองรวมชุมชนบางสะพาน พ.ศ. 2536 ตามแนวทางการจัดเก็บข้อมูลของกรมโยธาธิการและผังเมือง.....	119
ตารางที่ 5.3	การอ้างอิงในฐานะข้อมูลผังเมืองรวมชุมชนบางสะพาน พ.ศ. 2553 ตามแนวทางการจัดเก็บข้อมูลของกรมโยธาธิการและผังเมือง.....	120
ตารางที่ 5.4	สรุปแหล่งอ้างอิงในฐานะข้อมูลผังเมืองรวมชุมชนบางสะพาน พ.ศ. 2536 (ก่อนสิทธิชุมชน).....	123
ตารางที่ 5.5	สรุปแหล่งอ้างอิงในฐานะข้อมูลผังเมืองรวมชุมชนบางสะพาน พ.ศ. 2553 (ยุคสิทธิชุมชน).....	125

สารบัญรูป

	หน้า
รูปที่ 2.1 การรวบรวมข้อมูลฝ่ายเดียวเพื่อกำหนดนโยบายสาธารณะ.....	10
รูปที่ 2.2 การรวบรวมข้อมูลอย่างมีส่วนร่วมเพื่อกำหนดนโยบายสาธารณะ.....	10
รูปที่ 3.1 ฐานข้อมูลในอดีตนิยมจัดทำเป็นรายงาน แต่ปัจจุบัน นิยมจัดทำเป็น ส่วนหนึ่งของร่างผังเมืองรวม.....	23
รูปที่ 3.2 ตัวอย่างแหล่งอ้างอิงที่ได้รับการบันทึก.....	24
รูปที่ 3.3 ตัวอย่างแหล่งอ้างอิงที่ได้รับการบันทึก.....	24
รูปที่ 3.4 ตัวอย่างแหล่งอ้างอิงที่ได้รับการบันทึก.....	25
รูปที่ 3.5 ตัวอย่างแหล่งอ้างอิงที่ได้รับการบันทึก.....	25

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การผังเมืองเป็นกิจการของรัฐที่ลิดรอนสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคล กล่าวคือ สิทธิในทรัพย์สิน เสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ และเสรีภาพในการประกอบอาชีพ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2550) ทั้งนี้ การลิดรอนสิทธิเสรีภาพเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ โดยการผังเมืองมีวัตถุประสงค์ตามกฎหมาย “เพื่อให้มีหรือทำให้ดียิ่งขึ้นซึ่งสุขลักษณะ ความสะอาดสวยงาม ความเป็นระเบียบ ความสวยงาม การใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน ความปลอดภัยของประชาชน และสวัสดิภาพของสังคม เพื่อส่งเสริมการเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อม เพื่อดำรงรักษาหรือบูรณะสถานที่และวัตถุที่มีประโยชน์หรือคุณค่าในทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี หรือเพื่อบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิประเทศที่งดงาม หรือมีคุณค่าในทางธรรมชาติ” (พระราชบัญญัติการผังเมือง, 2518)

ในทางปฏิบัติ มาตรการทางผังเมืองซึ่งรับรองโดยกฎหมายไทยและยึดถือปฏิบัติมายาวนานที่สุดคือ การควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน ในรูปแบบของกฎกระทรวงมหาดไทยซึ่งกำหนดประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินในแต่ละย่านและมีผลบังคับเหนือเอกชนผู้ครอบครองที่ดินภายในขอบเขตผัง การควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินเช่นนี้ เรียกว่า ผังเมืองรวม ปัจจุบันมีการจัดทำผังเมืองรวมในหลายระดับคือ ผังเมืองรวมระดับชุมชน ระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับประเทศ แต่ผังเมืองรวมระดับภาคและระดับประเทศยังไม่มีผลบังคับใช้เป็นกฎหมาย แม้ผังเมืองรวมจะมีผลบังคับเป็นกฎหมายมานานถึง 29 ปีแล้ว¹ แต่ผังเมืองรวมจำนวนมากยังไร้สภาพบังคับเนื่องจากชุมชนในหลายพื้นที่ทั่วประเทศไม่ยอมรับผังในพื้นที่ของตนเองหลายชุมชนต่อต้านผังเมืองด้วยการดื้อแพ่ง คือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายผังเมือง (นพนนท์ตาปนานนท์, 2553; สาวุฒิ วงศ์หนองเตย และ ชุตติมา ศรีสุขใส, 2535 อ้างถึงใน ยงธนศรี พิมลเสถียร, 2543) ในขณะที่อีกหลายพื้นที่ ประชาชนรวมตัวกันประท้วงต่อต้านผังเมืองของตนเองจนเกิดเป็นความขัดแย้ง และถึงขั้นรุนแรงดังปรากฏในพาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์ เช่น “ประชาชนรุมค้านผัง

¹พระราชบัญญัติการผังเมือง ประกาศเมื่อ พ.ศ. 2518 แต่ไม่เกิดกฎกระทรวงบังคับใช้ผังเมืองรวมจนกว่า พ.ศ. 2526 (ผังเมืองรวมเมืองระยอง)

เมืองอุดรฯ” “คนสมุทรสงครามค้ำฝั้วเมืองรวม” “ชาวเกาะพีพีค้ำฝั้วเมืองใหม่” “ชาวลิเการวมพลังค้ำฝั้วเมืองรวม” “ชาวเชียงใหม่แห่ยื่นค้ำฝั้วเมืองรวม” “ชาวบางสะพานโวยมือบค้ำฝั้วเมืองชู้ปิดถนน” และ “ฮือเผาหุ่นหน้าศาลากลางเพชรบุรี ค้ำฝั้วเมือง” เป็นต้น

การที่ชุมชนปฏิเสธร่างเมืองของตนเองอย่างกว้างขวางในหลากหลายพื้นที่อาจเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าฝั้วเมืองที่ประกาศบังคับใช้จำนวนมากมิได้สอดคล้องกับประโยชน์ของชุมชนอย่างแท้จริงตามแนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะ ทั้งนี้ สาธารณะประโยชน์ไม่เพียงแต่เป็นวัตถุประสงค์ของการวางฝั้วเมือง แต่ยังเป็นแหล่งที่มาของการใช้อำนาจรัฐอย่างชอบธรรมเหนือประชาชนในท้องถิ่น เนื่องจากการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินในกฎหมายฝั้วเมืองเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ และยังเป็นการจำกัดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน คือ สิทธิกำหนดเจตจำนงของตนเองหรือ right to self-determination (สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคุ้มครองสิทธิประชาชนระหว่างประเทศ, 2542)

การมีส่วนร่วมของชุมชนคือหลักประกันว่านโยบายสาธารณะจะเป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ปัจจุบัน การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการวางฝั้วเมืองตามที่กฎหมายกำหนดมีเพียงสองรูปแบบ คือ การประชุมรับฟังความคิดเห็นต่อร่างฝั้วเมือง และการยื่นคำร้องขอแก้ไขร่างฝั้วเมืองระหว่างระยะเวลาปิดประกาศ 90 วัน ทั้งสองรูปแบบนี้เป็นการมีส่วนร่วมภายหลังจากร่างฝั้วเมืองเกิดขึ้นแล้ว มิใช่การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ซึ่งหมายถึงการมีส่วนร่วมคิดร่วมตัดสินใจตั้งแต่เริ่มต้น (Arnstein, 1969: 216-224) อีกทั้งงานศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางฝั้วเมืองยังพบว่าการมีส่วนร่วมในรูปแบบที่มีอยู่ปัจจุบันไม่เพียงพอ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เคยร่วมประชุมรับฟังความคิดเห็นต่อร่างฝั้วเมือง และไม่เคยยื่นคำร้องขอแก้ไขร่างฝั้วเมือง (กรมโยธาธิการและผังเมือง, สำนักพัฒนามาตรฐาน, 2549: 49-51) ประชาชนจำนวนมากยังเห็นว่าเนื้อหาของการประชุมรับฟังความคิดเห็นเข้าใจยาก (กรวิภา วิลาชัย, 2544) และต้องการมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นจัดทำฝั้ว (เทศบาลเมืองอรัญประเทศ และบริษัท ไทยวิศตอริไซน์ จำกัด, 2552: 4-39)

การสร้างฐานข้อมูลเป็นขั้นตอนแรกและขั้นตอนสำคัญในการจัดทำฝั้วเมือง เนื่องจากการวางฝั้วเมืองเป็นนโยบายสาธารณะซึ่งคาดการณ์อนาคต นักผังเมืองจึงจำเป็นต้องตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลในอดีต เพื่อรู้ถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของชุมชนข้อมูลที่รวบรวมได้ยังเป็นพื้นฐานการตัดสินใจของ

นักผังเมืองในทุกๆ ขั้นตอนที่ผ่านมา (สำนักพัฒนามาตรฐาน, 2551: 1) ทั้งในระหว่างการจัดทำผังเมืองฉบับปัจจุบันและการปรับปรุงผังเมืองในอนาคต

แม้ว่าการสร้างฐานข้อมูลจะเป็นขั้นตอนที่ไม่ปรากฏหลักเกณฑ์ที่แน่ชัดในพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 แต่ปัจจุบันประเทศไทยได้ประกาศบังคับใช้กฎหมายที่คุ้มครองชุมชนจากการใช้อำนาจรัฐโดยอำเภอใจ โดยเฉพาะในการดำเนินมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังเช่นการจัดทำผังเมือง โดยรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 นับเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญด้วยเหตุผลหลายประการ จนเรียกได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นแห่ง “ยุคสิทธิชุมชน” กล่าวคือ

- 1) มีการรับรองสิทธิชุมชนเป็นครั้งแรกให้อำนาจบุคคลซึ่งรวมตัวกันเป็นชุมชนมีส่วนร่วมจัดการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมถึงความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน อีกทั้งยังรับรองสิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับชุมชนและรัฐ ในการคุ้มครองส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้ในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิต
- 2) เป็นครั้งแรกที่สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญผูกพันหน่วยงานรัฐทุกองค์กรโดยตรง แม้ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะแต่เดิม สิทธิเสรีภาพในรัฐธรรมนูญบ่อยครั้งไม่มีผลบังคับใช้เนื่องจากถูกลบล้างด้วยกฎหมายอื่น
- 3) สิทธิในการปกครองตนเองของชุมชนท้องถิ่นได้รับการรับรองเป็นครั้งแรก ในรูปขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องดำเนินการตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น โดยการกำกับดูแลองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรัฐส่วนกลางทำได้เฉพาะเท่าที่จำเป็น และไม่กระทบสาระสำคัญแห่งหลักการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2540)

กรมโยธาธิการและผังเมืองเองก็ได้กระจายอำนาจหน้าที่สู่ท้องถิ่น ในยุคหลังรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 โดยโอนภารกิจการจัดทำผังเมืองให้แก่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และก่อตั้งสำนักงานผังเมืองจังหวัดเป็นหน่วยงานส่วนภูมิภาคซึ่งมีภารกิจหนึ่งเพื่อกำกับดูแลการจัดทำผังเมืองขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมแก่การศึกษาว่ากระบวนการจัดทำผังเมืองได้เปลี่ยนไปเพียงใด เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิชุมชนและหลักการกระจายอำนาจสู่ชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะการมีส่วนร่วม

ร่วมของชุมชนตั้งแต่ขั้นตอนแรกของการจัดทำผังเมือง ซึ่งจะนำไปสู่การปรึกษาหารือที่อาจลดความขัดแย้งในเรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้งปัจจุบัน ยังไม่มีงานวิจัยที่วิเคราะห์พัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในขั้นตอนของการสร้างฐานข้อมูลเพื่อจัดทำผังเมืองดั่งนั้น การศึกษานี้จึงมุ่งศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในขั้นตอนการสร้างฐานข้อมูล ซึ่งเป็นขั้นตอนเริ่มแรกของการจัดทำผังเมืองก่อนและหลังสิทธิชุมชนได้รับการรับรองในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- (1) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการสร้างฐานข้อมูลเพื่อจัดทำผังเมืองรวมในอดีตจนถึงปัจจุบัน
- (2) เพื่อวิเคราะห์บทบาทของชุมชนในกระบวนการสร้างฐานข้อมูลเพื่อจัดทำผังเมืองรวม
- (3) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการสร้างฐานข้อมูล

ขอบเขตในการวิจัย

ขอบเขตในเชิงเนื้อหา

งานวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์เฉพาะฐานข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคม และกายภาพ แต่ไม่รวมถึงฐานข้อมูลด้านวิศวกรรมของพื้นที่วางผัง เนื่องจากเป็นข้อมูลที่เน้นการคำนวณทางวิศวกรรม ไม่มีการอ้างอิงข้อมูลจากชุมชนหรือองค์กรใดๆ อย่างสม่ำเสมอ ในขณะที่ฐานข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคม และกายภาพ มีแหล่งอ้างอิงที่หลากหลายกว่า สามารถวิเคราะห์ถึงกระบวนการจัดทำฐานข้อมูลและการมีส่วนร่วมของชุมชนได้

การวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์ฐานข้อมูลผังเมืองรวมระดับชุมชน (บ้างเรียก ผังเมืองรวมระดับเมือง) เนื่องจากเป็นผังเมืองประเภทที่จัดทำอย่างต่อเนื่องและยาวนานที่สุด เอื้อต่อการวิจัยเปรียบเทียบโดยฐานข้อมูลดังกล่าวปรากฏในรูปของเอกสาร ภายใต้ชื่อ “รายงานวิจัยผังเมืองรวม” และหลัง พ.ศ. 2540 ฐานข้อมูลส่วนใหญ่เปลี่ยนจากรายงานที่เป็นเอกสาร กลายเป็นส่วนหนึ่งของ “เอกสารประกอบการประชุมคณะกรรมการผังเมือง” ภายใต้สองบทแรกที่ว่าด้วย “ความสำคัญและสภาพทั่วไปของจังหวัด” และ “สภาพทั่วไปของพื้นที่ผังเมืองรวม”

งานวิจัยครั้งนี้ได้วิเคราะห์ฐานข้อมูลทุกฉบับเท่าที่คงเหลืออยู่ในห้องสมุดของกรมโยธาธิการและผังเมือง รวมเป็นเอกสารฐานข้อมูล 419 ฉบับ

ขอบเขตในเชิงเวลา

ช่วงเวลาที่ศึกษาคือตลอดระยะเวลา 35 ปีของการจัดทำฐานข้อมูลเพื่อวางผังเมืองรวมชุมชน ตั้งแต่ พ.ศ.2520 จนถึง พ.ศ. 2554 โดยแบ่งเป็นเอกสารฐานข้อมูล 324 ฉบับในยุคก่อนสิทธิชุมชน (พ.ศ. 2520-2540) และ 95 ฉบับในยุคหลังสิทธิชุมชน (พ.ศ. 2541-ปัจจุบัน) โดยจำนวนฐานข้อมูลไม่เท่ากับจำนวนผังเมืองรวมชุมชนที่ประกาศบังคับใช้ เนื่องจากบางพื้นที่มีการจัดทำฐานข้อมูลมากกว่า 1 ครั้งก่อนประกาศกฎกระทรวงบังคับใช้ผังเมืองรวมชุมชน

วิธีวิจัย

1. การวิเคราะห์เนื้อหา: วัตถุประสงค์การศึกษาคือแหล่งอ้างอิงในฐานข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ซึ่งเป็นการบันทึกความถี่ของแหล่งอ้างอิงที่ปรากฏในฐานข้อมูลเพื่อจัดทำผังเมืองรวม เพื่อศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ ในการให้ข้อมูลเพื่อสร้างฐานข้อมูลดังกล่าว
2. การวิเคราะห์กรณีศึกษา: เพื่อวิเคราะห์ในเชิงลึกและพิสูจน์ความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาในขั้นต้น ได้มีการวิเคราะห์กรณีศึกษา 1 พื้นที่ คือ พื้นที่ผังเมืองรวมชุมชนบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยเลือกจากพื้นที่ซึ่งมีการจัดทำฐานข้อมูลผังเมืองรวมทั้งในก่อนและหลังมีการรับรองสิทธิชุมชน อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ซึ่งสะท้อนลักษณะร่วมของพื้นที่จัดทำผังเมืองรวมส่วนใหญ่ของประเทศ คือ ประกอบด้วยพื้นที่ชนบทมากกว่าเมือง และที่สำคัญความขัดแย้งเรื่องผังเมืองรวมชุมชนบางสะพานอาจช่วยให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการแรกเริ่มของการสร้างฐานข้อมูลและปัญหาการบังคับใช้ผังเมืองรวมอีกด้วย

ข้อจำกัดในการวิจัย

นักผังเมืองส่วนใหญ่ไม่นิยมจัดทำบรรณานุกรมเพื่อบันทึกแหล่งอ้างอิงที่ใช้ในฐานะข้อมูลอย่างชัดเจน การวิเคราะห์เนื้อหาจึงเป็นการบันทึกแหล่งอ้างอิงที่ได้รับการกล่าวถึงในหลากหลายรูปแบบ ทั้งที่ปรากฏในบรรณานุกรม เชิงอรรถการอ้างอิงได้ตารางตัวเลข หรือแม้กระทั่งการอ้างอิงในบทบรรยายของฐานข้อมูล (ซึ่งโดยมากแหล่งอ้างอิงจะปรากฏในวงเล็บ)

องค์กรผู้เป็นเจ้าของโครงการก่อสร้างต่างๆปรากฏในฐานะข้อมูลแต่เพียงบางครั้ง จึงไม่รวมอยู่ในการวิเคราะห์เนื้อหา เนื่องจากเป็นเนื้อหาที่ไม่สม่ำเสมอและไม่อาจเปรียบเทียบได้

ประโยชน์ที่จะได้รับ

- (1) เพื่อให้ นักผังเมืองและประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากผังเมืองเห็นความสำคัญของการระดมการเริ่มของการจัดทำผังเมือง คือ กระบวนการสร้างฐานข้อมูล
- (2) เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาแนวทางปฏิบัติเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการสร้างฐานข้อมูลผังเมืองรวมต่อไป

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดที่ใช้ ได้แก่ แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจของรัฐ และการผังเมือง แนวคิดเรื่องหลักการจำกัดสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ หลักการใช้อำนาจดุลพินิจโดยชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายปกครอง แนวคิดเรื่องสิทธิชุมชนและหลักกระจายอำนาจปกครองสู่ท้องถิ่น บทนี้เป็นการกล่าวถึงทบทวนกรอบแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจของรัฐและการผังเมือง

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจของรัฐ คือ การสื่อสารสองทาง ระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกระดับโดยต้องเป็นกระบวนการส่วนหนึ่งของระบบการตัดสินใจ มิใช่เกิดขึ้นโดยมิได้คาดหมายล่วงหน้า (เครย์ตัน, 2551: 3) การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นประโยชน์แก่นโยบายสาธารณะในสองประการหลักๆ ดังนี้

1. คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น องค์กรทุกองค์กรจะมีแนวทางปฏิบัติ และมีแนวโน้มที่จะแก้ปัญหาใหม่ๆ ด้วยวิธีการเดิมที่เคยใช้ในอดีต การมีส่วนร่วมของประชาชนจะช่วยให้เจ้าหน้าที่รัฐมองเห็นทางเลือกใหม่ๆ ที่อาจบรรลุวัตถุประสงค์ได้ดีกว่า นอกจากนี้ ประชาชนยังสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ในพื้นที่ซึ่งจะเอื้อในมาตรการของรัฐประสบผลสำเร็จในการดำเนินการอย่างแท้จริง
2. ลดต้นทุนและลดความล่าช้า การมีส่วนร่วมของประชาชนจะทำให้การตัดสินใจเป็นที่ยอมรับของสาธารณชน ส่งผลให้มาตรการได้รับการนำไปปฏิบัติอย่างไม่มีข้อต่อต้าน ในขณะที่การตัดสินใจฝ่ายเดียวของภาครัฐ แม้จะรวดเร็วในขั้นต้นแรก แต่จะใช้เวลายาวนานและสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายเมื่อประชาชนต่อต้าน ไม่อาจนำไปปฏิบัติได้
3. หลีกเลี่ยงความขัดแย้ง การมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่เริ่มแรกของกระบวนการตัดสินใจ จะเปิดโอกาสให้แต่ละฝ่ายได้แสดงความคิดเห็นโดยไม่ต้องแสดงตนเป็นฝ่ายตรงข้าม ในทาง

ตรงกันข้าม การขาดโอกาสมีส่วนร่วมอาจทำให้ปัญหาทวีความรุนแรง เกิดการแบ่งเป็นฝ่ายตรงข้าม ซึ่งทำให้การแก้ปัญหายากขึ้น

4. รักษาความน่าเชื่อถือของอำนาจรัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการทำให้กระบวนการตัดสินใจของรัฐมีความโปร่งใส ส่งผลให้การตัดสินใจและการใช้อำนาจของรัฐมีความชอบธรรม ในสายตาของผู้มีส่วนได้เสียทุกๆ ฝ่าย ทำให้เจ้าหน้าที่รัฐได้รับความร่วมมือจากประชาชนทั้งในปัจจุบันและในอนาคต (เครย์ตัน, 2551: 21-26, 47-54)

การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงคือการจัดโครงสร้างอำนาจใหม่ ให้ประชาชนเข้ามาตัดสินใจในมาตรการต่างๆ ของรัฐ ซึ่งจะทำให้มาตรการของรัฐเป็นประโยชน์ต่อประชาชนอย่างแท้จริง (Arnstein, 1969: 216-224) ดังนั้น ทักษะที่สำคัญที่สุดของนักผังเมืองจึงมิใช่ความสามารถในการเขียนแผนที่หรือการวางผังที่สมบูรณ์แบบในห้องทำงาน แต่คือความสามารถในการเข้าถึงกลุ่มประชาชนต่างๆ ในชุมชน โดยจำเป็นต้องสังเกตเห็นความไม่เท่าเทียมของอำนาจระหว่างประชาชนทั่วไปและกลุ่มนักพัฒนา อสังหาริมทรัพย์หรือภาคเอกชน ซึ่งสร้างอุปสรรคในการทำงานของนักผังเมืองหลักๆ สามประการ ได้แก่

1. ภาคเอกชนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับนักผังเมือง โดยถือเป็นส่วนหนึ่งของการทำธุรกิจ ในขณะที่กลุ่มชาวบ้านไม่มีการรักษาความสัมพันธ์เช่นนั้น การพบปะระหว่างภาคเอกชนและนักผังเมืองจึงเป็นไปอย่างราบรื่นและเป็นกันเอง ในขณะที่การพบปะกับกลุ่มชาวบ้านจะมีลักษณะระมัดระวังและไม่ไว้วางใจนักผังเมือง
2. ภาคเอกชนพูดภาษาเดียวกับนักผังเมือง โดยภาคเอกชนมีการจัดจ้างนักเทคนิคเพื่อดูแลงานด้านอสังหาริมทรัพย์โดยเฉพาะ ทั้งสองฝ่ายเข้าใจถึงประเด็นเชิงเทคนิคและมาตรการทางกฎหมาย ในขณะที่กลุ่มชาวบ้านไม่สามารถพูดภาษาของนักเทคนิค
3. ภาคเอกชนพูดด้วยเสียงเดียว ในขณะที่กลุ่มชาวบ้านมีความหลากหลายในความคิดเห็น จึงเป็นการง่ายที่นักผังเมืองจะฟังเสียงของภาคเอกชน เพราะมีความชัดเจนและคาดหมายได้ ในขณะที่นักผังเมืองไม่อาจเชื่อมั่นได้ว่าใครคือเสียงของกลุ่มชาวบ้าน โดยเฉพาะในพื้นที่ซึ่งไม่มีการรวมกลุ่มของประชาชนอย่างเข้มแข็ง

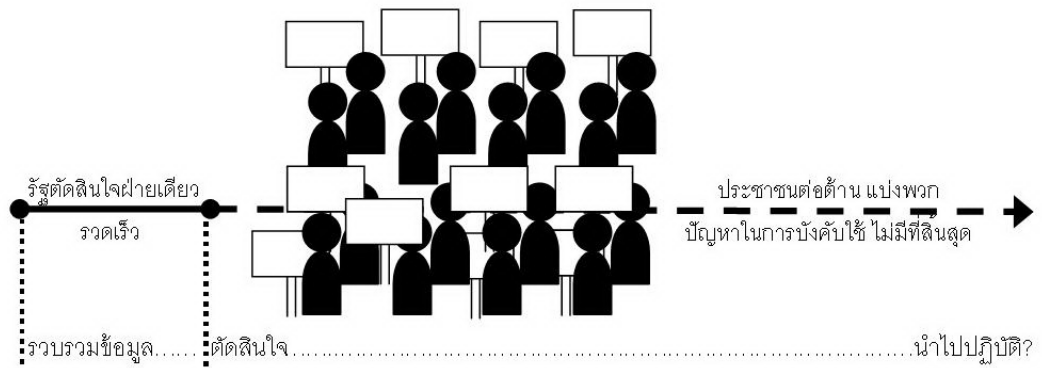
การที่นักผังเมืองปฏิบัติกับทุกๆ ฝ่ายเท่าเทียมกัน ด้วยการปฏิบัติตนเป็นเพียงเจ้าหน้าที่วางผังใน
ห้องทำงาน แม้จะดูเหมือนเป็นการทำงานอย่างเป็นกลาง แต่แท้จริงแล้วคือการเอื้อประโยชน์ให้ฝ่ายที่
เข้มแข็งกว่า และทำให้ฝ่ายที่อ่อนแอกว่าเสียประโยชน์ต่อไป (Forester, 1987)

นอกจากนี้ การวางแผนบนพื้นฐานของเหตุผลทางเทคนิค (technical rationality) หรือการ
วางแผนแบบวิทยาศาสตร์ (scientific planning) นอกจากจะไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วน
ร่วมตั้งแต่ขั้นตอนเริ่มแรกแล้ว ยังเป็นการเพิ่มความคาดหวังให้แก่นักผังเมืองในฐานะผู้เชี่ยวชาญ ซึ่ง
ก่อให้เกิดข้อจำกัดหลายประการ เช่น

1. ใช้เวลานาน เนื่องจากการคาดหวังให้นักผังเมืองรวบรวมข้อมูลทั้งหมดแต่เพียงฝ่ายเดียว
2. อยู่บนสมมุติฐานว่านักผังเมืองสามารถรวบรวมข้อมูลทั้งหมดได้ แม้ในทางปฏิบัติ เป็นการ
ยากที่นักผังเมืองจะสามารถรับรู้ข้อมูลที่ครบถ้วน ถูกต้อง และไม่เปลี่ยนแปลง เกี่ยวกับ
ทางเลือกต่างๆ สิ่งที่ชุมชนต้องการ จุดมุ่งหมาย และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นทุกๆ ประการ
3. อยู่บนสมมุติฐานว่านักผังเมืองสามารถตัดสินใจในโลกที่ปราศจากอิทธิพลทางการเมือง
การวางแผนบนพื้นฐานของเหตุผลทางเทคนิค มิได้สร้างกลไกเพื่อคานอำนาจที่ไม่เท่าเทียม
เนื่องจากอยู่บนสมมุติฐานว่านักผังเมืองสามารถตัดสินใจด้วยเหตุผลแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่ง
ไม่เป็นจริงในทางปฏิบัติ (Luzzi, 2001)

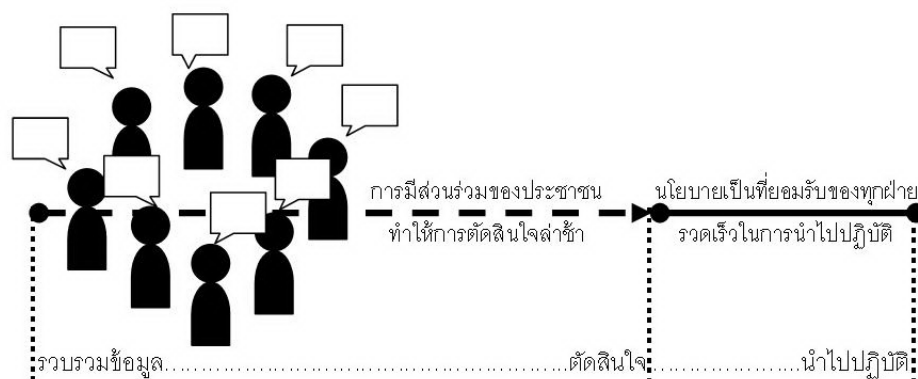
การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีประโยชน์แก่การผังเมืองและกระบวนการตัดสินใจอื่นๆ ของรัฐ
เนื่องจากการเปิดโอกาสผู้มีส่วนได้เสียให้ข้อมูลที่เจ้าหน้าที่รัฐอาจเข้าไม่ถึง ส่งผลให้การตัดสินใจ
บรรลุดีวัตถุประสงค์ได้อย่างมีคุณภาพมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นที่ยอมรับของสาธารณชน ทำให้ง่ายต่อการ
ทำไปปฏิบัติและที่สำคัญ เป็นการสร้างสมดุลทางอำนาจให้แก่ประชาชนทั่วไปซึ่งมักอยู่ในตำแหน่งที่
เสียเปรียบ ดังรูปที่ 2.1 และ 2.2

การรวบรวมข้อมูลฝ่ายเดียวเพื่อกำหนดนโยบายสาธารณะ

รูปที่ 2.1 การรวบรวมข้อมูลฝ่ายเดียวเพื่อกำหนดนโยบายสาธารณะ

การรวบรวมข้อมูลอย่างมีส่วนร่วมเพื่อกำหนดนโยบายสาธารณะ

รูปที่ 2.2 การรวบรวมข้อมูลอย่างมีส่วนร่วมเพื่อกำหนดนโยบายสาธารณะ

2.2 แนวคิดเรื่องการจำกัดสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน

การจัดทำผังเมืองเป็นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและประชาชนที่ไม่เท่าเทียม เจ้าหน้าที่รัฐสามารถริเริ่มจัดทำผังเมืองได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากประชาชน และเมื่อประกาศบังคับใช้ ยังเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนอีกด้วย

การผังเมืองได้รับการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2511 โดยรัฐธรรมนูญ บัญญัติให้เวนคืนอสังหาริมทรัพย์ของประชาชนได้เพื่อการผังเมือง อีกทั้งเพื่อการได้มาซึ่ง ทรัพยากรธรรมชาติ การป้องกันประเทศ และการสาธารณสุขโรค แต่ต้องชดใช้ค่าทำขวัญอันเป็นธรรม แก่เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2511) ต่อมาในปี พ.ศ. 2517 รัฐธรรมนูญบัญญัติให้จำกัดสิทธิเสรีภาพเพิ่มเติมได้เพื่อประโยชน์แห่งการผังเมือง นอกเหนือจากการ เวนคืนอสังหาริมทรัพย์ กล่าวคือ การจำกัดเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่และเสรีภาพในการประกอบ อาชีพ เพื่อการผังเมืองความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยของประชาชน และสวัสดิภาพของ ประชาชน (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2517) ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา การผังเมืองได้กลายเป็น เหตุแห่งการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างชอบธรรม บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแทบทุกฉบับ จนถึงปัจจุบัน (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2521, 2534, 2540, 2550)

อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่รัฐไม่อาจจำกัดสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนโดยอำเภอใจได้ เนื่องจากในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอปครอง และได้มอบ อำนาจนั้นให้แก่รัฐเพื่อใช้ในกิจการอันเป็นประโยชน์ส่วนรวมเท่านั้น หลักเกณฑ์นี้เป็นแนวคิดพื้นฐาน เบื้องหลังการปกครองโดยกฎหมาย หรือหลักนิติรัฐ ซึ่งมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด

ในอดีต บทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในรัฐธรรมนูญถูกลบด่างบ่อยครั้งด้วยกฎหมาย อื่น ถึงขนาดที่สิทธิเสรีภาพในรัฐธรรมนูญขาดสภาพบังคับใช้ในระบอบกฎหมาย (บรรเจิด สิงคะเนติ, บรรยาย, 10 กันยายน 2552) ในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ เมื่อ พ.ศ. 2540 จึงเกิดเป็นหลัก “ผูกพันโดยตรง” ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งหมายความว่าหน่วยงานรัฐทุกองค์กรมีหน้าที่เคารพสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่ รัฐธรรมนูญคุ้มครอง แม้ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ หรือแม้ว่ามีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอื่น ส่วนการจำกัดสิทธิเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ เช่น การจำกัดสิทธิเพื่อการผังเมือง จะทำได้ก็ ต่อเมื่อเป็นไปตามเงื่อนไขดังนี้

- (1) เฉพาะเท่าที่จำเป็นหมายถึง ไม่มีมาตรการอื่นที่บรรลุวัตถุประสงค์ของการผังเมืองได้ แต่ จำกัดสิทธิน้อยกว่า
- (2) ไม่กระทบสาระสำคัญของสิทธิหมายถึง ประชาชนยังคงใช้สิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญ คุ้มครองไว้ได้ แม้มีการจำกัดสิทธิเพื่อการผังเมือง

- (3) ไม่เลือกปฏิบัติ หมายถึง การจำกัดสิทธิเสรีภาพเพื่อการผังเมืองต้องเป็นไปอย่างเสมอภาค และเท่าเทียม ไม่เลือกจำกัดสิทธิเสรีภาพของกลุ่มคนใดกลุ่มคนหนึ่ง (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2540, 2550)

2.3 แนวคิดเรื่องการใช้อำนาจดุลพินิจของฝ่ายปกครอง

แม้การจัดทำฐานข้อมูลผังเมืองรวมไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่ชัดตามพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 แต่นักผังเมืองก็ไม่อาจใช้ดุลพินิจได้ตามอำเภอใจ ต้องอยู่ภายใต้หลักการกระทำทางปกครองที่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานของกฎหมายปกครอง ถือกำเนิดขึ้นในระบบกฎหมายไทยตั้งแต่มีการจัดตั้งศาลปกครองเมื่อ พ.ศ. 2542 โดยกฎหมายปกครองและหลักการใช้อำนาจดุลพินิจของฝ่ายปกครองมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองประชาชนจากการใช้อำนาจรัฐอย่างไม่เป็นธรรม โดยเฉพาะการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร ซึ่งมีดุลพินิจกว้างขวางในการตัดสินใจดำเนินงานต่างๆซึ่งเป็นภารกิจที่หลากหลายและผันแปรไปตามข้อเท็จจริงเฉพาะกรณี

หลักการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายปกครอง และหลักการใช้อำนาจดุลพินิจในกรณีที่กฎหมายมิได้บัญญัติไว้ชัดเจน มีดังนี้

- (1) ความชอบด้วยเจตนารมณ์ของกฎหมาย หมายถึง การใช้อำนาจดุลพินิจจะต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายที่ให้อำนาจ กล่าวคือ การจัดทำฐานข้อมูลผังเมืองรวมจะต้องเป็นไปเพื่อสาธารณะประโยชน์ ซึ่งเป็นเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการผังเมือง
- (2) ความพอสมควรแก่เหตุ หมายถึง การได้สัดส่วนระหว่างประโยชน์สาธารณะที่จะได้และประโยชน์ของปัจเจกชนที่จะเสีย และยังต้องเป็นการจำกัดสิทธิของปัจเจกชนตามหลักความจำเป็น อีกทั้งหลักความสัมฤทธิ์ผล กล่าวคือ การใช้ดุลพินิจจัดทำฐานข้อมูลผังเมืองรวมจะต้องจำกัดสิทธิประชาชนเท่าที่จำเป็น และจะต้องบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดทำผังเมืองได้อย่างแน่แท้

- (3) หลักความแน่นอนชัดเจนและคาดหมายได้ หมายถึง การใช้ดุลพินิจจัดทำฐานข้อมูลผังเมืองรวมจะต้องเป็นกระบวนการที่ประชาชนคาดหมายได้ เช่น กำหนดองค์ประกอบและผลทางกฎหมายที่ชัดเจน มีการประกาศล่วงหน้า เป็นต้น
- (4) หลักความเสมอภาค หมายถึง การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐไม่เป็นการเลือกปฏิบัติกรณีใดที่มีสาระสำคัญเหมือนกัน ต้องใช้ดุลพินิจในลักษณะเดียวกัน แต่กรณีใดซึ่งมีสาระสำคัญต่างกัน ต้องใช้ดุลพินิจต่างกัน
- (5) หลักสุจริต หมายถึง การใช้ดุลพินิจไม่เป็นการแสวงหาประโยชน์อันมิชอบด้วยกฎหมาย
- (6) หลักคุ้มครองความเชื่อถือและไว้วางใจ หมายถึง การใช้ดุลพินิจกระทำการใดจะยกเลิกโดยอำเภอใจไม่ได้ แต่ต้องคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะ และหากมียกเลิกเอกชนผู้เสียหายมีสิทธิได้รับการเยียวยาตามสมควร
- (7) หลักคุ้มครองประโยชน์สาธารณะโดยแท้ หมายถึง การใช้ดุลพินิจกระทำการใดๆ ของเจ้าหน้าที่รัฐจะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างแท้จริงมิใช่ประโยชน์เอกชนแอบแฝง

การใช้ดุลพินิจที่บิดเบือนหลักการข้างต้น ถือเป็นการใช้ดุลพินิจที่ผิดพลาด และส่วนใหญ่จะเป็นการใช้ดุลพินิจที่ละเมิดสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนในรัฐธรรมนูญด้วย แม้โดยหลักแล้วศาลปกครองจะเคารพแดนอิสระในการวินิจฉัยของฝ่ายปกครอง แต่เมื่อเป็นการใช้ดุลพินิจที่ผิดพลาด ศาลปกครองมีอำนาจตรวจสอบการใช้ดุลพินิจได้ เอกชนผู้เสียหายจากการใช้ดุลพินิจที่ผิดพลาดสามารถใช้สิทธิทางศาล ฟ้องให้ศาลปกครองเพิกถอนการกระทำทางปกครองได้ เนื่องจากการใช้ดุลพินิจที่ผิดพลาดมีผลให้การกระทำทางปกครองนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายรัฐธรรมนูญและหลักกฎหมายปกครอง (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2554: 45-92)

2.4 แนวคิดเรื่องสิทธิชุมชนและการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น หลัง พ.ศ. 2540

ชุมชนเป็นหน่วยทางสังคมที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติของมนุษย์ แต่ได้รับการรับรองทางกฎหมายตั้งแต่ 2540 เป็นต้นมา มีสิทธิปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ในรูปองค์การ

ปกครองส่วนท้องถิ่น และมีสิทธิมีส่วนร่วมใช้ประโยชน์ จัดการทรัพยากรธรรมชาติ และคุ้มครองส่งเสริมสิ่งแวดล้อม เพื่อจะดำรงอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิต โดยศาลไทยเริ่มรับรองสิทธิชุมชนในการตัดสินใจแล้ว โดยเฉพาะคดีที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งเรื่อง การจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่

เป็นที่ยอมรับทั่วไปในทฤษฎีวิชาการว่า ชุมชนเป็นหน่วยสังคมที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันตามธรรมชาติของมนุษย์ ชุมชนประกอบด้วยคณะบุคคลที่ตั้งถิ่นฐานในท้องที่เดียวกันและมีผลประโยชน์เชื่อมโยงกันในการดำรงชีพ ไม่ว่าจะเป็นสายสัมพันธ์ทางเครือญาติ การพึ่งพาฐานทรัพยากรเดียวกัน หรือการดำรงชีพภายใต้กฎหมายหรือจารีตประเพณีชุดเดียวกัน โดยชุมชนดังกล่าวเกิดขึ้นแม้ไม่มีอำนาจรัฐจัดตั้งอย่างเป็นทางการ (กิตติศักดิ์ ปรกติ, 2550) ดังนั้น ชุมชนหนึ่งๆอาจอยู่ในพื้นที่เดียวกันกับขอบเขตการปกครองหรือไม่ก็ได้

แม้ชุมชนจะมีตัวตนตามธรรมชาติ แต่ภายใต้กฎหมายไทย ชุมชนมีสภาพบุคคลเพียงในช่วงเวลา 15 ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 รับรอง “สิทธิชุมชน” ก่อนหน้านี้ชุมชนในประเทศไทยไม่มีสภาพบุคคลที่กฎหมายรับรอง จึงไม่มีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย แต่ปัจจุบัน ระบบกฎหมายไทยรับรองสิทธิของบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน โดยเฉพาะสิทธิที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงสิทธิในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิต (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2540, 2550)

สิทธิชุมชนมีความสัมพันธ์กับภารกิจของนักผังเมืองโดยตรง เนื่องจากเป็นสิทธิที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรในเชิงพื้นที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งเป็นหัวใจของการผังเมือง อีกทั้งยังเป็นสิทธิที่ได้รับการคุ้มครองโดยรัฐธรรมนูญและผูกพันโดยตรงต่อหน่วยงานของรัฐ โดยศาลปกครองเริ่มวินิจฉัยคดีในทางคุ้มครองสิทธิชุมชนแล้ว ยกตัวอย่างเช่น

²แม้ปัจจุบันจะมีชุมชนในหลากหลายมิติ แต่เพื่อประโยชน์ของการวิเคราะห์เรื่องผังเมืองรวมซึ่งเป็นการกำหนดประโยชน์การใช้ที่ดิน งานวิจัยนี้มุ่งวิเคราะห์เฉพาะชุมชนทางกายภาพ

คดีชุมชนนครปฐมใช้สิทธิปกป้องสภาพภูมิทัศน์ของมรดกทางโบราณคดี(คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 247/2552)

กลุ่มศรีทวารวดี ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มบุคคลในเทศบาลนครนครปฐมที่รวมตัวกันเพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น ฟ้องกรมศิลปากรและเทศบาลนครปฐม กรณีอนุญาตก่อสร้างอาคารสำนักงานเทศบาลหลังใหม่ในพื้นที่ใกล้เคียงพระปฐมเจดีย์ ซึ่งจะก่อให้เกิดความเสียหายทางภูมิทัศน์ต่อแหล่งโบราณคดีอันสำคัญต่อประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นและของชาติ ศาลรับรองให้กลุ่มศรีทวารวดีเป็นผู้เสียหายและมีสิทธิฟ้องเพิกถอนคำสั่งอนุญาตก่อสร้างอาคารดังกล่าวได้ (สำนักงานศาลปกครอง, 2553: 40-47)

คดีชุมชนมาบตาพุดใช้สิทธิร่วมตัดสินใจในโครงการอุตสาหกรรมที่อาจเกิดผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 592/2552)

ประชาชน 43 คน ผู้อาศัยอยู่ในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดและพื้นที่ใกล้เคียง ฟ้องให้ศาลสั่งระงับ 76 โครงการอุตสาหกรรมเป็นการชั่วคราว เนื่องจากคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติและพวกได้อนุมัติโครงการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงทั้งทางสุขภาพและคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยมีได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 67 วรรค 2 คือ มิได้จัดประชุมรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย มิได้ศึกษาผลกระทบต่อสุขภาพ (Health Impact Assessment หรือ HIA) และมีได้นำเสนอต่อองค์การอิสระเพื่อให้ความเห็น ศาลเห็นควรที่จะคุ้มครองสิทธิชุมชนในพื้นที่ดังกล่าว แม้มิได้สั่งระงับทั้งหมด 76 โครงการ แต่ก็ได้สั่งระงับชั่วคราวโครงการที่น่าเชื่อว่าจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมของชุมชนในพื้นที่ ได้แก่ โครงการปิโตรเลียมและท่อส่งน้ำมัน โครงการเหล็ก นิคมอุตสาหกรรมและสวนอุตสาหกรรม ท่าเทียบเรือโรงไฟฟ้า และ โรงบำบัดกำจัดของเสียอันตรายจากอุตสาหกรรม (สำนักงานศาลปกครอง, 2553: 40-47)

คดีชุมชนบางสะพานใช้สิทธิคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 453/2553)

คดีนี้มีความสำคัญเป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นการรับรองสภาพบุคคลและสิทธิของชุมชนอย่างชัดเจน โดยประชาชน 33 คนซึ่งอาศัยและประกอบอาชีพในบริเวณใกล้เคียงเขตป่าคุ้มครองและป่าสงวน

แห่งชาติในอำเภอบางสะพาน ฟ้องขอร้องสอดเข้าเป็นส่วนหนึ่งของคดีเพิกถอนเอกสารสิทธิ 52 แปลง ระหว่างกรมที่ดินผู้เพิกถอนเอกสารสิทธิ และเอกชนผู้ซื้อที่ดิน 52 แปลงในเขตป่าสงวนเพื่อสร้างโรงงาน เหล็กและทำเทียบเรือ โดยชุมชนแสดงเจตจำนงขอร่วมกับกรมที่ดินในการคุ้มครองป่าผืนนี้ในฐานะผู้มี ส่วนได้เสียโดยตรง ศาลเห็นว่าประชาชนกลุ่มนี้เป็นผู้ที่ทำประมงพื้นบ้าน ทำสวน ปลูกข้าว เลี้ยงปลา จึงได้รับประโยชน์โดยตรงจากคลองและป่าชายเลนดังกล่าว จึงถือเป็นผู้มีส่วนได้เสียและมีสิทธิในการมี ส่วนร่วมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและคุ้มครองประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ จึงอนุญาตให้ร้อง สอดเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับกรมที่ดินในคดีเพิกถอนเอกสารสิทธิในเขตป่า (เทอดพงศ์ คงจันทร์, 2555)

นอกเหนือจากสิทธิของชุมชนซึ่งรวมตัวกันอย่างไม่เป็นทางการแล้ว รัฐธรรมนูญยังคุ้มครองอิสระ ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนใน ท้องถิ่นอีกด้วย โดยรัฐส่วนกลางจะกำกับดูแลองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้เฉพาะเท่าที่จำเป็น มี หลักเกณฑ์ที่ชัดเจน และไม่กระทบถึงสาระสำคัญของหลักการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของ ประชาชนในท้องถิ่น³ โดยหลักการกระจายอำนาจภายใต้รัฐเดี่ยวจะต้องประกอบด้วยสามเงื่อนไข คือ (จันทจิรา เอี่ยมมยุรา, 2547)

(1) ภารกิจท้องถิ่นแยกจากภารกิจรัฐส่วนกลางอย่างชัดเจน หมายถึง องค์การปกครองส่วน ท้องถิ่นจะต้องมีกิจกรรมระดับท้องถิ่นซึ่งแตกต่างจากกิจกรรมระดับชาติอย่างไม่ซ้ำซ้อน

(2) ท้องถิ่นจะต้องมีสภาพนิติบุคคล ซึ่งจะเอื้อให้ท้องถิ่นมีอิสระทางการคลัง การบริหารงาน และการบริหารบุคคล

(3) สมาชิกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมาจากการเลือกตั้ง เพื่อให้เป็นตัวแทนจาก ประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง และเป็นอิสระจากการบังคับบัญชาของรัฐส่วนกลาง

แม้ประเทศไทยจะก่อตั้งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมาตั้งแต่ พ.ศ. 2440 ทั้งสุขาภิบาล เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และองค์การบริหารส่วนจังหวัด แต่แทบทั้งหมด ก็เป็นเพียงองค์การ ปกครองส่วนท้องถิ่นเพียงในนามยังไม่มีอำนาจปกครองท้องถิ่นอย่างแท้จริงตามหลักการกระจาย อำนาจ (ธเนศวร์ เจริญเมือง, 2550:121)

³ภายใต้หลักการปกครองแบบรัฐเดี่ยว รัฐจะต้องให้ความเป็นอิสระแก่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลัก แห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2540, 2550)

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรมโยธาธิการและผังเมืองได้เผยแพร่แนวคิดเรื่อง “ร่วมรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ” เมื่อปี พ.ศ. 2548 โดยให้คำจำกัดความว่า “การวางแผนเพื่อการพัฒนาโดยทุกส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดความคิด สร้างจิตสำนึกที่จะเข้ามารับผิดชอบร่วมกัน หาข้อยุติร่วมกันในการกำหนดอนาคตของการพัฒนา” (กรมโยธาธิการและผังเมือง, กองเผยแพร่และประชาสัมพันธ์, 2548) สอดคล้องกับทฤษฎีสากลของการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ซึ่งหมายถึงการมีส่วนร่วมคิดร่วมตัดสินใจตั้งแต่เริ่มต้น (Arnstein, 1969: 216-224) อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ การมีส่วนร่วมของชุมชนยังเป็นไปเท่าที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 (แก้ไข พ.ศ. 2525 และ พ.ศ. 2535) ซึ่งกำหนดให้ชุมชนมีส่วนร่วมได้ 2 ช่องทาง ได้แก่ การประชุมรับฟังความคิดเห็นต่อร่างผังเมือง⁴ และการยื่นคำร้องขอแก้ไขร่างผังเมืองระหว่างระยะเวลาปิดประกาศ 90 วัน⁵ ทั้งสองรูปแบบนี้เป็นการมีส่วนร่วมภายหลังจากร่างผังเมืองเกิดขึ้นแล้ว

สำนักพัฒนามาตรฐาน กรมโยธาธิการและผังเมือง (2549ก) พบว่าชุมชนยังมีส่วนร่วมน้อยมากผ่านช่องทางการมีส่วนร่วมที่มีอยู่ในปัจจุบัน จากการสำรวจประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 2,026 คน ใน 7 จังหวัดของทุกภาคทั่วประเทศ พบว่าประชาชนร้อยละ 79 ไม่เคยเข้าร่วมประชุมรับฟังความคิดเห็นเรื่องผังเมืองรวม และมีประชาชนเพียงร้อยละ 0.8 ที่เคยยื่นคำร้องขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงร่างผังเมืองรวม สาเหตุหลักของการไม่เข้าร่วมประชุม คือ ไม่ทราบถึงการจัดประชุม (ร้อยละ 56) และไม่มีเวลาว่างในวันที่ประชุม (ร้อยละ 23) ส่วนสาเหตุหลักของการไม่ยื่นคำร้อง คือ ไม่ทราบข้อมูล (ร้อยละ 42) และไม่เข้าใจเนื้อหาของสาระของผังเมืองรวม (ร้อยละ 26)

กรวิภา วิลาชัย (2544) พบว่าการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็น “เป็นเพียงการดำเนินการให้ครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด” มิได้เอื้อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงแต่อย่างใด โดยการศึกษาการประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการจัดทำผังเมืองรวมและในการขยายระยะเวลาบังคับ

⁴มาตรา 19 พระราชบัญญัติการผังเมือง (แก้ไข พ.ศ. 2535) กำหนดให้มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในเขตผังไม่น้อยกว่า 1 ครั้ง (จากเดิมอย่างน้อย 2 ครั้ง) ในทางปฏิบัติ นักผังเมืองส่วนใหญ่จัดประชุมรับฟังความคิดเห็นหลังจัดทำร่างผังเมืองรวม

⁵มาตรา 24 พระราชบัญญัติการผังเมือง (แก้ไข พ.ศ. 2525) เดิมกำหนดให้ผู้มีส่วนได้เสียยื่นคำร้องภายใน 60 วัน

ใช้ผังเมืองรวม ผ่านการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ และการวิจัยเอกสาร ของกรณีศึกษา 3 พื้นที่ สรุปได้ว่าการประชุมรับฟังความคิดเห็นยังไม่เพียงพอทั้งในเชิงปริมาณและในเชิงคุณภาพ กล่าวคือ

- (1) ประชาชนเข้าร่วมประชุมรับฟังความคิดเห็นไม่เกิน 15 คน จากประชาชนหลายหมื่นหลายแสนคนในเขตผังเมืองรวมต่างๆโดยมีปัจจัยหลายประการ เช่น เจ้าหน้าที่รัฐประชาสัมพันธ์เชิญชวนอย่างไม่ทั่วถึงประชาชนส่วนใหญ่ไม่ทราบถึงการจัดประชุมอีกทั้งเจ้าหน้าที่รัฐยังเลือกเวลาประชุมที่สะดวกต่อคณะที่ปรึกษาผังเมืองรวมแต่ไม่สะดวกต่อประชาชน โดยจัดประชุมในวันและเวลาราชการไม่เอื้อให้ประชาชนเข้าร่วมประชุมได้
- (2) เนื้อหาของการประชุมไม่เอื้อให้เกิดการต่อรองเจรจาอันจะเป็นประโยชน์ต่อผังเมืองรวมโดยมีปัจจัยหลายประการ เช่น เจ้าหน้าที่ใช้ศัพท์เทคนิคมากจนประชาชนไม่เข้าใจเนื้อหาสาระของผัง อีกทั้งยังไม่มีการชี้แจงข้อมูลก่อนการประชุม จึงมีเพียงประชาชนจำนวนน้อยที่แสดงความคิดเห็นในที่ประชุม โดยเป็นการแสดงความคิดเห็นคัดค้านทั้งสิ้น

อรพินท์ ศรีวิเชียร (2551) สัมภาษณ์ความคิดเห็นของประชากรกลุ่มตัวอย่างทั่วกรุงเทพมหานคร ในฐานะองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งแรกที่ดำเนินการจัดทำผังเมืองด้วยตนเอง พบว่าประชาชนส่วนใหญ่คิดว่าตนได้รับข้อมูลเรื่องผังเมืองจากภาครัฐไม่เพียงพอ ต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์มากขึ้น ในขณะที่ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักผังเมืองในกรุงเทพมหานครพบว่า รูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดคือการสนทนาโดยตรงระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชน ผ่านการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็น ซึ่งเป็นการสื่อสารสองทาง และเสนอแนะให้พัฒนาบุคลากรด้านผังเมืองที่มีทักษะในการสื่อสารกับประชาชน

เดชพงษ์ ใจกลาง (2551) สัมภาษณ์ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเรื่องการถ่ายโอนภารกิจด้านผังเมือง และพบว่าองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นว่าหน่วยงานของตนคือมีความเหมาะสมในการดำเนินการจัดทำผังเมืองในระดับชุมชน เนื่องจากใกล้ชิดกับปัญหามากกว่าหน่วยงานรัฐส่วนกลาง แต่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดทั้งงบประมาณ บุคลากร และอำนาจตัดสินใจ

เทศบาลเมืองอรัญประเทศ และ บริษัท ไทยวิศตอริโซน์ จำกัด (2551) ได้สัมภาษณ์ความคิดเห็นของประชากรกลุ่มตัวอย่าง 368 คนในกระบวนการจัดทำร่างผังเมืองรวมเมืองอรัญประเทศ และพบว่า

ประชาชนมากถึงร้อยละ 84 ต้องการให้ปรับปรุงกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำผังเมืองรวม โดย ร้อยละ 77 ของผู้ที่เห็นควรปรับปรุงกระบวนการมีส่วนร่วม ต้องการให้มีตัวแทนประชาชนเข้ามีส่วนร่วม ตั้งแต่ขั้นตอนแรกเริ่มของการจัดทำผัง

สุวิ บุญญานพวงศ์ (2532) ยังพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ไม่เพียงพอในกระบวนการจัดทำผังเมืองรวม ส่งผลต่อปัญหาการบังคับใช้ผังเมืองรวม เนื่องจากมีประชาชนจำนวนมากเสียประโยชน์จากผังเมืองรวมที่ประกาศบังคับใช้ โดยมีได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จึงไม่ให้ความร่วมมือในการนำผังเมืองรวมไปปฏิบัติ อีกทั้งการฝ่าฝืนกฎหมายผังเมืองยังคุ้มค่าแก่ผลประโยชน์ที่ได้รับ เนื่องจากบทลงโทษไม่รุนแรง

งานวิจัยข้างต้นสะท้อนให้เห็นข้อเท็จจริงสองประการ คือ หนึ่ง ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในรูปแบบปัจจุบันยังไม่เพียงพอ และ สอง ประชาชนในท้องถิ่นเห็นบทบาทของตนเองในฐานะ “ผู้รู้” ซึ่งมีศักยภาพที่จะให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์แก่การวางผังเมืองรวมตั้งแต่เริ่มต้นจัดเก็บข้อมูล โดยไม่ต้องรอให้เกิดเป็นร่างผังซึ่งสอดคล้องกับข้อท้วงติงจากชุมชนท้องถิ่นหลายกลุ่มทั่วประเทศ ที่ไม่เห็นด้วยกับการกำหนดนโยบายการจัดการทรัพยากรโดยอิงระบบความรู้จากภายนอก แทนองค์ความรู้ในท้องถิ่น (นิคม พุทธา, 2550: ก-ง) และปัจจุบัน สังคมไทยในหลายภาคส่วนก็เริ่มยอมรับ “ชาวบ้าน” ว่าเป็น “ผู้รู้” (ธิดา สาระยา, 2539)

การมีส่วนร่วมที่ไม่เพียงพอส่งผลต่อปัญหาการบังคับใช้ผังเมืองรวม (สำนักพัฒนามาตรฐาน, 2549ก: 1) ซึ่งเป็นปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นและทวีความรุนแรง ทั้งในรูปแบบของการตีอแย้ง คือ ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายผังเมือง (นพรัตน์ ตาปนานนท์, 2553; สาธุณี วงศ์หนองเตย และ ชุตติมา ศรีสุขใส, 2535) อ้างถึงใน ยงธนิศร์ พิมลเสถียร, 2543) และในรูปแบบของการรวมกลุ่มประท้วงคัดค้านในหลากหลายชุมชนทั่วประเทศ โดยปรากฏการณ์ที่ชุมชนปฏิเสธผังเมืองของตนเองอย่างกว้างขวางอาจเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าผังเมืองรวมยังไม่สะท้อนความต้องการของชุมชนท้องถิ่น หรืออีกนัยหนึ่ง “ผู้ใช้ไม่ได้ทำ ผู้ทำไม่ได้ใช้” (กอบกุล ราชะนาคร, 2555: ออนไลน์)

บทที่ 3

วิธีวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการสร้างฐานข้อมูลด้วยสองวิธีวิจัย ได้แก่ หนึ่ง การวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งเป็นวิธีวิจัยหลักเพื่อวิเคราะห์กระบวนการสร้างฐานข้อมูลในเชิงปริมาณและให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ และสอง การวิเคราะห์กรณีศึกษา เพื่อวิเคราะห์ในเชิงลึกและพิสูจน์ความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาในขั้นต้น วิธีการรวบรวมข้อมูลในแต่ละขั้นตอนของการวิจัยอยู่บนพื้นฐานของหลักการวิจัยแบบสามเส้า (triangulation) คือ แสวงหาข้อมูลจากหลากหลายแหล่งที่มา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือมากที่สุด โดยเทียบเคียงสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์ฐานข้อมูล เอกสารเชิงประวัติศาสตร์เกี่ยวกับบริบทของการจัดทำผังเมืองรวม รวมถึงข่าวสารต่างๆ และการสัมภาษณ์บุคคลที่มีประสบการณ์หรือมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการสร้างฐานข้อมูลเพื่อจัดทำผังเมืองรวม

3.1 นิยามและความเป็นมาของการวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เป็นวิธีวิจัยเชิงปริมาณประเภทหนึ่ง นิยมใช้เมื่อวัตถุประสงค์แห่งการศึกษาเป็นข้อความลายลักษณ์อักษร และมีประโยชน์ในการค้นหาแนวโน้มหรือลักษณะร่วมของเนื้อหาปริมาณมากๆ อย่างเป็นระบบ โดยมีตัวชี้วัดเชิงปริมาณเพื่อลดอัตวิสัยในการศึกษาข้อความลายลักษณ์อักษร ดังนั้น การวิเคราะห์เนื้อหาจึงแตกต่างจากการอ่านจับใจความหรือการทบทวนวรรณกรรมอย่างสิ้นเชิง เนื่องจากการทบทวนวรรณกรรมเป็นการค้นหาใจความของเรื่องด้วยเกณฑ์อันไม่แน่นอนของผู้อ่านแต่ละบุคคล ในขณะที่การวิเคราะห์เนื้อหามีกรอบการวิเคราะห์ที่ชัดเจนแน่นอนและให้ผลเชิงปริมาณ เช่น การวิเคราะห์ประเภทข่าวของข่าวหน้าหนึ่งในหนังสือพิมพ์ไทย 17,529 เรื่อง พบว่า ร้อยละ 64 เป็นข่าวความรุนแรงทางเพศ เป็นต้น (กุลภา วจนสาระ, 2551)

การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นวิธีวิจัยที่ถือกำเนิดในนิเทศศาสตร์ แต่ปัจจุบันเป็นวิธีวิจัยที่นิยมใช้ในศาสตร์หลากหลายสาขา งานวิจัยที่ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาเป็นครั้งแรกเท่าที่ปรากฏหลักฐานคืองานศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงของเนื้อหาข่าวหนังสือพิมพ์ภายใต้ชื่อ “หนังสือพิมพ์ในปัจจุบันนำเสนอข่าว

หรือไม่” ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2436 โดยเป็นการวิเคราะห์ประเภทข่าวหนังสือพิมพ์ฉบับหลักๆ ในเมืองนิวยอร์ก ในช่วงระยะเวลา 12 ปี และพบว่าเนื้อหาด้านวิทยาศาสตร์ ศาสนา และวรรณกรรมหายไปจากหน้าหนังสือพิมพ์ และถูกแทนที่ด้วยเรื่องนินทาทางสังคม ผลการแข่งขันทีฟ้า และเรื่องอื้อฉาว (Speed, 1893: 705-711) ต่อมา นักสังคมศาสตร์เริ่มให้ความสนใจกับวิธีวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมซึ่งแสดงให้เห็นผ่านสื่อสาธารณะ จึงเกิดเป็นงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์จำนวนมากที่ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา เช่น การศึกษาภาพพจน์ของคนผิวดำในสื่อภาพยนตร์ การศึกษาเปรียบเทียบการนำเสนอเรื่องสงครามในประวัติศาสตร์ในตำราเรียนของสหรัฐอเมริกาและของประเทศฝ่ายตรงข้ามการสื่อสารถึงความรักชาติในนิทานเยาวชนของสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และประเทศภาคพื้นยุโรป เป็นต้น โดยงานวิจัยที่ใช้การวิเคราะห์เนื้อหากว่าร้อยละ 60 ในยุคก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นการศึกษาเกี่ยวกับค่านิยมของสังคมที่ปรากฏในสื่อสาธารณะ (Krippendorff, 1967: 16)

ประโยชน์ของการวิเคราะห์เนื้อหาในการวิเคราะห์คุณลักษณะเชิงคุณภาพด้วยตัวชี้วัดเชิงปริมาณประกอบกับบทบาทของสื่อสาธารณะที่เติบโตอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้นักวิจัยด้านรัฐศาสตร์และการเมืองเริ่มนำการวิเคราะห์เนื้อหามาใช้เพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจ ยกตัวอย่างเช่น งานวิจัยโดยศูนย์วิจัยวิทยุ ของมหาวิทยาลัย Princeton ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อศึกษาสื่อสาธารณะในช่วงเวลาหาเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐฯ เมื่อ พ.ศ. 2483 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง (Lazarsfeld et al., 1948) และในยุคสงครามโลกครั้งที่สอง การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นวิธีวิจัยที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย ในการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับ “สงครามทางจิตวิทยา” ซึ่งยากแก่การวัดผล เช่น โครงการศึกษาการสื่อสารเผด็จการ ของสถาบัน New School for Social Research ในสหรัฐฯ เมื่อ พ.ศ. 2484 ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อฝึกอบรมนักสังคมศาสตร์ชาวอเมริกันให้เข้าใจวิธีการโฆษณาชวนเชื่อในประเทศศัตรูแม้กระทั่ง ศาลยุติธรรมของประเทศสหรัฐฯ ก็ยอมรับการศึกษาด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหาเป็นพยานเอกสารในคดี (Krippendorff, 1967: 15-18)

ปัจจุบัน การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นวิธีวิจัยที่ได้รับการประยุกต์ใช้ในศาสตร์หลากหลายแขนง ไม่เพียงในสาขาวิชาด้านสังคมศาสตร์ จิตวิทยา นิเทศศาสตร์ และรัฐศาสตร์ แต่รวมถึงวิทยาศาสตร์ เช่น วิศวกรรมคอมพิวเตอร์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเป็นพื้นฐานของการคิดค้นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่สำคัญ เช่น ระบบค้นข้อมูลของห้องสมุดต่างๆ และระบบแปลภาษาในคอมพิวเตอร์โดยอัตโนมัติ

3.2 วัตถุประสงค์

ฐานข้อมูลเพื่อจัดทำผังเมืองรวมแบ่งได้เป็นสองประเภท คือ ฐานข้อมูลด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคม และฐานข้อมูลวิศวกรรม การวิเคราะห์เนื้อหามุ่งสำรวจบทบาทของชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ ในกระบวนการสร้างฐานข้อมูลเพื่อจัดทำผังเมืองรวม ดังนั้น จึงเลือกวิเคราะห์ฐานข้อมูลด้านประชากร เศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากเป็นข้อมูลที่นักผังเมืองรวบรวมจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ในขณะที่ฐานข้อมูลวิศวกรรมเป็นเพียงฐานข้อมูลเชิงเทคนิคซึ่งจัดทำจากการสำรวจของวิศวกร

ฐานข้อมูลด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคม ปრაภฏในรูปของเอกสาร ภายใต้ชื่อ “รายงานวิจัยผังเมืองรวม” และหลัง พ.ศ. 2540 ฐานข้อมูลส่วนใหญ่เปลี่ยนจากรายงานที่เป็นเอกเทศ กลายเป็นส่วนหนึ่งของ “เอกสารประกอบการประชุมคณะกรรมการผังเมือง” ภายใต้สองบทแรกที่ว่าด้วย “ความสำคัญและสภาพทั่วไปของจังหวัด” และ “สภาพทั่วไปของพื้นที่ผังเมืองรวม” ดังตัวอย่างในรูปที่

3.1 ผู้จัดทำฐานข้อมูลดังกล่าวเป็นทั้งหน่วยงานรัฐส่วนกลาง คือ สำนักพัฒนามาตรฐาน (เดิม กองวิจัย) กรมโยธาธิการและผังเมือง หน่วยงานรัฐส่วนภูมิภาค คือ สำนักงานโยธาธิการและผังเมือง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงบริษัทที่ปรึกษาภาคเอกชน ซึ่งได้รับว่าจ้างให้ศึกษาสภาพพื้นที่ จัดทำฐานข้อมูล และนำเสนอร่างผังเมืองรวม โดยอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของหน่วยงานรัฐ

งานวิจัยครั้งนี้ได้วิเคราะห์ฐานข้อมูลทุกฉบับเท่าที่คงเหลืออยู่ในห้องสมุดของกรมโยธาธิการและผังเมือง รวมเป็นเอกสารฐานข้อมูล 419 ฉบับ

ช่วงเวลาการศึกษาคือตลอดระยะเวลา 35 ปี ของการจัดทำฐานข้อมูลเพื่อวางผังเมืองรวมชุมชน ตั้งแต่ พ.ศ.2520 จนถึง พ.ศ. 2554 โดยแบ่งเป็นเอกสารฐานข้อมูล 324 ฉบับในยุคก่อนลัทธิชุมชน (พ.ศ. 2520-2540)และ 95 ฉบับในยุคหลังลัทธิชุมชน (พ.ศ. 2541-ปัจจุบัน) โดยจำนวนฐานข้อมูลไม่เท่ากับจำนวนผังเมืองรวมชุมชนที่ประกาศบังคับใช้ เนื่องจากบางพื้นที่มีการจัดทำฐานข้อมูลมากกว่า 1 ครั้งก่อนประกาศกฎกระทรวงบังคับใช้ผังเมืองรวมชุมชน

รูปที่ 3.1 ฐานข้อมูลในอดีตนิยมจัดทำเป็นรายงาน (ซ้าย) แต่ปัจจุบัน นิยมจัดทำเป็นส่วนหนึ่งของร่างผังเมืองรวม (ขวา)

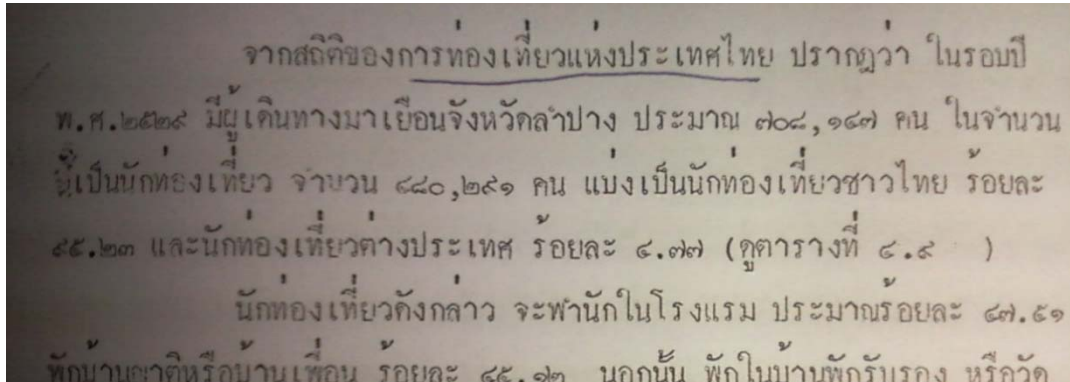
3.3 ขั้นตอนการวิจัย

เพื่อศึกษาถึงกระบวนการสร้างฐานข้อมูลเพื่อจัดทำผังเมืองรวมในอดีตและปัจจุบัน บทบาทของชุมชนในกระบวนการสร้างฐานข้อมูล และปัจจัยแวดล้อมต่างๆ จึงได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

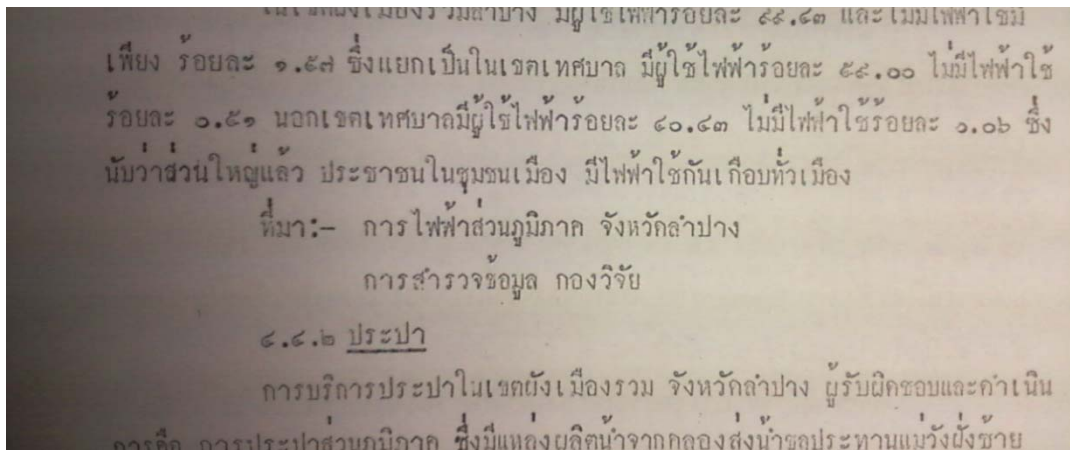
3.3.1 บันทึกความถี่ของแหล่งอ้างอิงในฐานข้อมูลผังเมืองรวม

ขั้นตอนนี้เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อบันทึกความถี่ของแหล่งอ้างอิงต่างๆ ในฐานข้อมูลผังเมืองรวมซึ่งถูกเก็บไว้ในห้องสมุดสาธารณะของกรมโยธาธิการและผังเมือง ทั้งฐานข้อมูลของผังเมืองรวมที่ประกาศบังคับใช้แล้วในอดีตและฐานข้อมูลประกอบร่างผังเมืองรวมที่อยู่ในระหว่างการปรับปรุง

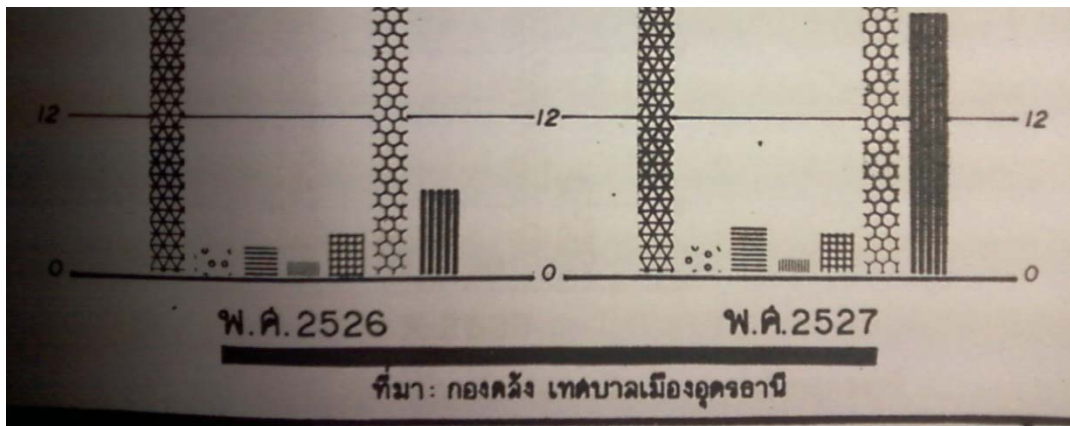
ทั้งนี้ เนื่องจากนักผังเมืองจัดทำบรรณานุกรมไม่สม่ำเสมอ การวิเคราะห์เนื้อหาจึงเป็นการบันทึกแหล่งอ้างอิงที่ได้รับการกล่าวถึงในหลากหลายรูปแบบทั้งที่ปรากฏในบรรณานุกรม เชิงอรรถการอ้างอิง ได้ตารางตัวเลข หรือแม้กระทั่งการอ้างอิงในบทบรรยายของฐานข้อมูล ดังรูปที่ 3.2 ถึง 3.5

รูปที่ 3.2 ตัวอย่างแหล่งอ้างอิงที่ได้รับการบันทึก

รูปที่ 3.3 ตัวอย่างแหล่งอ้างอิงที่ได้รับการบันทึก

รูปที่ 3.4 ตัวอย่างแหล่งอ้างอิงที่ได้รับการบันทึก

๒๕๒๘	๘๓,๐๒๙	๒๔.๘๔	๓๓๔,๓๐๓	๒๐.๐๔	๑,๖๖๘,๐๓๗	๘.๙๙	๑๘
๒๕๒๙	๘๒,๗๐๖	๒๓.๘๙	๓๔๖,๒๖๐	๒๐.๒๔	๑,๗๑๐,๓๕๑	๙.๒๒	๑๘
๒๕๓๐	๘๒,๑๙๒	๒๓.๕๓	๓๔๙,๒๗๖	๒๐.๐๗	๑,๗๔๐,๖๕๐	๙.๒๒	๑๘
๒๕๓๑	๘๑,๒๐๒	๒๓.๐๔	๓๕๒,๓๘๗	๑๙.๙๓	๑,๗๖๘,๒๔๑	๙.๑๘	๑๘

ที่มา :- กองการทะเบียน กรมการปกครอง

รูปที่ 3.5 ตัวอย่างแหล่งอ้างอิงที่ได้รับการบันทึก

3.3.2 เปรียบเทียบฐานข้อมูลผังเมืองรวมกับกฎกระทรวงผังเมืองรวม

เนื่องจากฐานข้อมูลจำนวนหนึ่งจัดทำแล้วแต่ไม่ได้ประกาศบังคับใช้เป็นกฎกระทรวงผังเมืองรวม ขั้นตอนนี้จึงเป็นการรวบรวมกฎกระทรวงผังเมืองรวมทั้งหมดที่เคยประกาศบังคับใช้ในฐานข้อมูลออนไลน์ของราชกิจจานุเบกษา และได้เลือกวิเคราะห์เฉพาะฐานข้อมูลผังเมืองรวมที่สอดคล้องกับผังเมืองรวมที่ประกาศบังคับใช้แล้วในอดีต และร่างผังเมืองรวมที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการผังเมืองรวมเป็นฐานข้อมูลผังเมืองรวม 419 ฉบับ ระหว่าง พ.ศ. 2520-2554

3.3.3 ศึกษาขั้นตอนการจัดทำฐานข้อมูลในอดีตและปัจจุบัน จากเอกสารและการสัมภาษณ์

ในระหว่างการบินศึกษาความถี่ของแหล่งอ้างอิงในฐานข้อมูลผังเมืองรวม ผู้วิจัยได้อ่านวิเคราะห์เพิ่มเติมถึงข้อมูลเรื่องบุคลากร ระยะเวลา และวิธีการสำรวจและจัดทำฐานข้อมูล และได้เปรียบเทียบข้อมูลจากเอกสารประวัติศาสตร์เหล่านี้ กับข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักผังเมือง ทั้งผู้ที่เคยปฏิบัติงานเป็นนักผังเมืองในอดีต และผู้ที่กำลังปฏิบัติงานอยู่ในกรมโยธาธิการและผังเมือง ซึ่งมีประสบการณ์ทำงานในกองวิจัยแต่อดีตด้วย

3.3.4 ศึกษาปัจจัยแวดล้อมจากเอกสารเชิงประวัติศาสตร์และการสัมภาษณ์

เพื่อศึกษาถึงปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อบาทบาทของชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ ในกระบวนการสร้างฐานข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เอกสารประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะข่าวสารสำนักผังเมืองตั้งแต่กลางทศวรรษที่ 2500 จนถึงปัจจุบัน อีกทั้งยังได้ทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำผังเมือง ทั้งเรื่องบริบทสังคมและการเมือง และเรื่องงบประมาณ โดยได้วิเคราะห์แนวโน้มของงบประมาณเพื่อการจัดทำผังเมืองในอดีตผ่านการทบทวนพระราชบัญญัติงบประมาณประจำปีจากฐานข้อมูลของสำนักงานงบประมาณ และได้จัดทำการศึกษาแบบสามเส้า (triangulation) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือมากที่สุด โดยสัมภาษณ์นักผังเมืองทั้งในหน่วยงานรัฐส่วนกลางและส่วนภูมิภาค นักวิชาการด้านผังเมือง และประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างฐานข้อมูลเพื่อจัดทำผังเมืองรวม

3.3.5 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกรณีศึกษาที่มีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการสร้างฐานข้อมูลและปัญหาการจัดทำผังเมืองรวม กรณีศึกษา ฐานข้อมูลผังเมืองรวมชุมชนบางสะพาน

ในการวิเคราะห์กรณีศึกษา ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารข่าวย้อนหลังประมาณ 10 ปี รวมถึงเอกสารอื่นๆ ที่จัดพิมพ์โดยกลุ่มประชาชนต่างๆ ทั้งกลุ่มที่สนับสนุนแนวทางพัฒนาเมืองให้เป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมและกลุ่มที่ต่อต้าน โดยเอกสารหลักๆ ได้แก่ จดหมายข่าวรายเดือน “เรื่องเล่าชาวสหวิริยา” ข่าวหนังสือพิมพ์และสื่อออนไลน์ อีกทั้งได้ลงพื้นที่อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อสัมภาษณ์นักผังเมืองและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในหน่วยงานส่วนภูมิภาคและองค์การปกครองส่วน

ท้องถิ่น ทั้งเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ประชาชนในพื้นที่วางผัง และนักผังเมืองในส่วนกลาง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และนักวิชาการด้านผังเมือง

3.3.6 วิเคราะห์ผลการวิจัยในเชิงประวัติศาสตร์และผลการวิจัยกรณีศึกษา

ผลการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ เรื่องแหล่งอ้างอิงต่างๆ ในฐานข้อมูลผังเมืองรวม ระหว่าง พ.ศ. 2520-2554 ได้รับการวิเคราะห์ควบคู่กับข้อมูลเอกสารเชิงประวัติศาสตร์ บทสัมภาษณ์นักผังเมืองในปัจจุบัน และการวิเคราะห์กรณีศึกษา ฐานข้อมูลผังเมืองรวมชุมชนบางสะพาน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์

การวิจัยนี้ได้ดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหาของฐานข้อมูลผังเมืองรวมใน 419 พื้นที่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 ถึง พ.ศ. 2554 โดยแบ่งเป็นฐานข้อมูลในยุคก่อนสิทธิชุมชน 324 พื้นที่ และฐานข้อมูลในยุคหลังสิทธิชุมชน 95 พื้นที่ การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นการบันทึกความถี่ของแหล่งอ้างอิงประเภทต่างๆ โดยมุ่งเปรียบเทียบการอ้างอิงข้อมูลที่ได้จากการมีส่วนร่วมโดยตรงของชุมชนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมโดยอ้อมผ่านองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาค อีกทั้งการมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่างๆ ในการสร้างฐานข้อมูลที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่อันหลากหลายในแต่ละพื้นที่จัดทำผังเมืองรวมทั่วประเทศ

4.1 บริบทแวดล้อมที่ส่งผลต่อการจัดทำผังเมืองรวม: ผังเมืองเพื่อสร้าง “ความเจริญ” ในชนบท

สำนักผังเมือง (ปัจจุบันกรมโยธาธิการและผังเมือง) ก่อตั้งขึ้นในยุคสงครามเวียดนามเมื่อปี พ.ศ. 2505 ภายใต้รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ด้วยการสนับสนุนจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ผ่านองค์การบริหารวิเทศกิจแห่งสหรัฐฯ (United States Operations Mission หรือ USOM) มีภารกิจสร้างกองกำลังในพื้นที่เพื่อต่อสู้ป้องกันมิให้ฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้ชัยชนะในการปกครองประเทศลาว ซึ่งเป็นพื้นที่ต่อเนื่องจากประเทศศัตรูของสหรัฐฯ คือ เวียดนามและจีน โดย USOM ตั้งฐานบัญชาการหลักในประเทศไทยและใช้พื้นที่ประเทศไทยลำเลียงบุคลากร อาหาร และอุปกรณ์สงครามแก่กองกำลังของสหรัฐฯ ในประเทศเพื่อนบ้าน (Leary, 2007) ในยุคนี้อ USOM ได้สนับสนุนงบประมาณและบุคลากรแก่หน่วยงานรัฐของไทย ในการก่อสร้างถนนใน “เขตแทรกซึมคอมมิวนิสต์” (บทสัมภาษณ์ท่านชำนาญ พงษา, 2552) โดยเฉพาะพื้นที่อีสานใต้ การสร้างระบบทางหลวงเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายทั่วประเทศ การจัดตั้งสถานีเรดาร์ในภาคต่างๆ ของประเทศไทยเพื่อสื่อสารกับกองกำลังและเพื่อเฝ้าระวังความเคลื่อนไหวของกองทัพฝ่ายตรงข้าม (Burgess, 1972) และยังสามารถจัดให้บริษัทที่ปรึกษาจากสหรัฐฯ ซึ่งเชี่ยวชาญด้านวิศวกรรมและสถาปัตยกรรม Litchfield, Whiting, Bowne and Associates มาวางผังเมืองรวมในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ครอบคลุมจังหวัดพระนคร ธนบุรี นนทบุรี และสมุทรปราการหรือที่นักผังเมืองนิยมเรียกว่าผังลิทซ์ฟิลด์รวมถึงจัดให้มีที่ปรึกษาด้านผังเมืองรวมจาก

USOM เพื่อสนับสนุนให้เกิดกฎหมายทางผังเมืองและการวางผังเมืองรวมในพื้นที่อื่นๆ ในประเทศไทย (Thai-American Economic and Technical Cooperation, 1962: PD-59)

ผังเมืองรวมกรุงเทพฯ เสร็จสมบูรณ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 และพระราชบัญญัติการผังเมืองจะได้รับการประกาศบังคับใช้ในปี พ.ศ. 2518 แต่ผังเมืองรวมกรุงเทพฯ ฉบับนี้ก็ได้ประกาศบังคับใช้แต่อย่างใด (เฉลิม แก้วกังวาล, 2554; นพพันธ์ ตาปนานนท์, 2553) แม้โดยหลักวิชาการ กรุงเทพฯ เป็นเมืองที่ควรแก่การบริหารจัดการด้วยมาตรการทางผังเมืองมากที่สุดในขณะนั้น เนื่องจากเป็นเมืองโตเดี่ยว (พินิต ภูจินดา, 2550) ซึ่งมีอัตราการเติบโตของประชากรสูง ด้วยประชากรมากถึง 2 ล้านคนโดยประมาณ หรือร้อยละ 90 ของประชากรเมืองทั้งประเทศ และยังมีแนวโน้มการเติบโตของประชากรเป็นเท่าตัวทุกๆ 15 ปี (Thai-American Economic and Technical Cooperation, 1962) ในทางตรงกันข้ามก่อนที่ผังเมืองรวมกรุงเทพฯ จะประกาศบังคับใช้ในปี พ.ศ. 2535 เป็นผังที่ 112 ของประเทศไทย สำนักผังเมืองได้ประกาศบังคับใช้ผังเมืองรวมอีกร้อยกว่าฉบับในระยะเวลาเพียง 10 ปี โดยประมาณ 1 ใน 3 เป็นพื้นที่ “เร่งรัดพัฒนา” ด้านอุตสาหกรรมและการขนส่งในภาคตะวันออกและภาคกลาง ส่วนอีกประมาณ 2 ใน 3 เป็นพื้นที่ “ค่อยพัฒนา” ในภาคอีสาน ภาคเหนือ ภาคตะวันตก และภาคใต้มีการแทรกซึมของผู้ก่อการร้าย และเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ และชุมชนชนบทยังคงเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ คือ อย่าน้อย 3 ใน 4 ของพื้นที่จัดทำผังเมืองรวมตลอดมา (รายละเอียดในตารางที่ 4.3 และ 4.4)

ผังเมืองรวมแห่งแรกของประเทศไทยบังคับใช้เหนือเมืองระยอง ซึ่งอยู่ห่างจากพื้นที่โครงการพัฒนาอุตสาหกรรมในหมู่บ้านมาตาพุดเพียง 12 กิโลเมตร แม้เมืองระยองในปี พ.ศ. 2526 จะเป็นเพียงย่านการค้าและธุรกิจขนาดย่อมล้อมรอบไปด้วยพื้นที่ชนบทเกษตรกรรม แต่นักผังเมืองเล็งเห็นความสำคัญของโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก “มูลค่าหลายพันล้าน” และ “เชื่อมั่นว่าผลจากการพัฒนาอุตสาหกรรมจะส่งมาถึงการเจริญเติบโตของชุมชนเมืองอย่างแน่นอนไม่น้อย” (ข่าวสารสำนักผังเมือง, 2527: 15) จึงประกาศบังคับใช้ผังเมืองรวมเมืองระยองเป็นผังเมืองรวมฉบับแรกของประเทศไทยส่วนการกำหนดพื้นที่วางผังเมืองรวมในพื้นที่อื่นๆ ในภาคตะวันออกและภาคกลาง นักผังเมืองอธิบายความจำเป็นด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมและการขนส่ง เช่น

“รัฐบาลได้มีนโยบายพัฒนาอุตสาหกรรมและเมืองในบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกและได้กำหนดให้ชลบุรีเป็นเมืองหลักเร่งด่วนที่ต้องพัฒนา”

-รายงานวิจัยเมืองชลบุรี 2527

“ลักษณะกำลังแรงงานของชุมชนเมืองนครปฐม เป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้าง
พื้นฐานเศรษฐกิจ”

-รายงานวิจัยเมืองนครปฐม 2525

“มีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นศูนย์กลางชุมชนที่สมบูรณ์แบบ มีความ
เป็นระเบียบเรียบร้อย สภาวะแวดล้อมที่ดี ความสะดวกในการใช้บริการ ระยะเวลา
คมนาคมที่เหมาะสม รวมทั้งระยะเวลาการขนส่งผลิตภัณฑ์มายังศูนย์และจากศูนย์ไป
ยังที่ต่างๆเพื่อบรรเทาปัญหาการจราจรติดขัด”

-รายงานวิจัยเมืองปทุมธานี 2527

ข้าราชการจำนวนมากในยุคนี้มีความเชื่อว่าการวางผังเมือง “จะทำให้บังเกิดผลเป็นความเจริญ
ของบ้านเมือง” ดังที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยประกาศ จารุเสถียร ได้ชี้แจงความสำคัญของ
สำนักผังเมืองต่อนายกรัฐมนตรีเมื่อปี พ.ศ. 2507 (มท. 1101/2823, 2507 อ้างถึงใน ชาวสารสำนักผัง
เมือง, 2507:44) โดยความเจริญหมายถึงการ “ให้ผลในด้านเศรษฐกิจ” อย่าง “รวดเร็วขึ้นและมี
ประสิทธิภาพมากขึ้น” และ “เป็นไปตามแผนการ... ไม่ใช่เป็นไปตามยถากรรม” ด้วยการส่งเสริม
อุตสาหกรรม การสร้างระบบคมนาคมเพื่อขนส่งวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์ การสร้างระบบชลประทาน ฯลฯ
(ชัยยา พูนศิริวงศ์, 2507: 24; สอาด มีชูธน, 2507: 11; ปรีญา นิยมโสม, 2509: 37) ยิ่งไปกว่านี้ เกษตรกร
ถูกมองว่า “ด้อยความเจริญ” เพราะ “ปล่อยให้มีการดำเนินชีวิตของตนภายใต้เหตุการณ์แวดล้อมแห่ง
ธรรมชาติซึ่งสุดแล้วแต่จะดลบันดาลให้... หรือจะพุดให้ซัดลงไปอีกก็คือไม่พยายามจะพัฒนาตัวเอง
ขึ้นมา” (สอาด มีชูธน, 2507: 9-10) จึงจำเป็นต้อง “พัฒนา” พื้นที่เกษตรกรรมให้เป็นพื้นที่อุตสาหกรรม
ดังเช่นเหตุผลของการวางผังเมืองรวมในพื้นที่ลุ่มน้ำของประเทศไทยให้เป็นเมืองอุตสาหกรรม:

“ด้วยลักษณะทางกายภาพของจังหวัดฉะเชิงเทราเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำบางปะกง อัน
เหมาะแก่การเกษตรกรรม จึงทำให้จังหวัดนี้มีความอุดมสมบูรณ์จนได้ชื่อว่าเป็นลุ่มน้ำ
ลุ่มน้ำของภาคและของประเทศ ฉะเชิงเทราอาจจะไม่ใช่จังหวัดที่มีความเจริญสูงเมื่อ
เทียบกับจังหวัดในภูมิภาคเดียวกัน แต่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 6 ได้กำหนดแนวทางพัฒนาเมืองศูนย์กลางความเจริญต่อจากแผนฯ 5 ได้แก่
จ.ระยองและฉะเชิงเทรา โดยมีชลบุรีเป็นเมืองหลักของภาค พื้นที่ทั้ง 3 จังหวัดนี้จะ
เป็นแกนการพัฒนาที่สำคัญในการเป็นพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ของประเทศเป็นแหล่ง

อุตสาหกรรม แหล่งจ้างงาน และการลงทุน รวมทั้งการคมนาคมขนส่งที่สำคัญของ
ประเทศ”

-รายงานวิจัยเมืองฉะเชิงเทรา 2533

เกณฑ์การกำหนดพื้นที่วางผังเมืองรวมอีกประเภทหนึ่ง โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคอีสาน ภาคเหนือ
ภาคตะวันตก และภาคใต้ คือพื้นที่ “ด้อยพัฒนา” และมีการแทรกซึมของ “ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์
(ผกค.)” โดยนักผังเมืองเชื่อว่าการวางผังเมืองจะนำมาซึ่งความมั่นคงของชาติ ดังที่ผู้อำนวยการสำนัก
ผังเมืองคนแรก หลวงยุคตเสวีวิวัฒน์ กล่าวถึงการ “เกิดมีลัทธิคอมมิวนิสต์แข่งขันกับลัทธินายทุน” และ
เสนอว่า “ผัง ‘เมืองใหม่’ เช่นนี้ จะคุ้มบ้านคุ้มเมืองจากภัยลัทธิคอมมิวนิสต์ได้แน่” (หลวงยุคตเสวีวิวัฒน์,
2509: 13-14) จึงเกิดเป็นการวางผังเมืองรวมในพื้นที่ห่างไกลอำนาจรัฐส่วนกลางซึ่งเรียกว่าพื้นที่
ทุรกันดาร โดยนักผังเมืองกล่าวถึง “ปัญหาเรื่องผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์” อย่างชัดเจนในการศึกษา
จัดทำผังเมืองรวมในหลายพื้นที่ซึ่งยังไม่มีความเป็นชุมชนเมือง เช่น สกลนคร กาฬสินธุ์ ชัยภูมิ พัทลุง
นครศรีธรรมราช ฯลฯ และอีกหลายจังหวัดชายแดน ยกตัวอย่างเช่น

“การแทรกซึมและบ่อนทำลายในพื้นที่ของผกค.ได้เข้าดำเนินการแทรกซึมและบ่อน
ทำลายในพื้นที่จังหวัดน่าน ตั้งแต่ปี 2508 เป็นต้นมา เนื่องจากจังหวัดน่านมีแนว
ชายแดนติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีความยาว
ประมาณ 277 กิโลเมตร ในระยะที่ผ่านมาจึงเป็นสิ่งเอื้ออำนวยต่อการคุกคามแทรก
ซึมและบ่อนทำลายของผกค. โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลทุรกันดาร
ตามแนวชายแดน”

-รายงานวิจัยเมืองน่าน 2529

“ขบวนการโจรก่อการร้าย... ตามสถิติของราชการมีนับร้อยกลุ่ม”

-รายงานวิจัยเมืองนราธิวาส 2527

“ปัตตานีเป็นหนึ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีประชากรส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ
70-75 นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งมีอิทธิพลต่อสภาพสังคมในชุมชนปัตตานีอย่างมาก
เนื่องจากศาสนาอิสลามเปรียบเสมือนธรรมนูญแห่งชีวิตของผู้ที่นับถือศาสนา
นี้ เพราะฉะนั้นค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม จึงได้รับการถ่ายทอดมา
จากบรรพบุรุษ กลายเป็นมรดกทางสังคมที่ยอมรับนับถือมาตลอด เช่น เคารพเชื่อถือ
ผู้อาวุโสกว่า เชื่อถือตัวบุคคลมากกว่าหลักการ มีความรู้สึกว่าเป็นคนมาเลย์ มิใช่

คนไทย ไม่ค่อยสังคมนักกับคนต่างศาสนา รวมทั้งไม่ค่อยยอมรับวิชาการใหม่ๆ โดยเฉพาะที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาการดำรงอยู่ในชีวิตประจำวัน จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนทำให้การพัฒนาของชุมชนมีข้อจำกัด ยากต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อบางประการ”

-รายงานวิจัยเมืองปัตตานี 2535

“พื้นที่ที่มีความทุรกันดารและห่างไกลจากอำเภอ ประกอบกับมีปัญหาด้านความมั่นคง และการรักษาความสงบเรียบร้อย ควรที่จะได้รับการพิจารณาโดยเร่งด่วน ทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน การอาชีพ การปกครอง สังคม จิตวิทยา และการให้บริการประชาชน”

-รายงานวิจัยเมืองใหม่จุฬาภรณ์ จ.นครศรีธรรมราช 2537

ประเด็นที่น่าสนใจคือ ประโยชน์ของการวางผังเมืองเพื่อปกป้องชาติจากภัยคอมมิวนิสต์และขบวนการก่อการร้ายอื่นๆ สุดท้ายแล้วดูเหมือนจะแยกไม่ออกจากประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เนื่องจากหลายกรณี นักผังเมืองอธิบายว่าผู้ก่อการร้ายขัดขวางการพัฒนา ทำให้ไม่สามารถนำทรัพยากรอันอุดมสมบูรณ์ในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ยกตัวอย่างเช่น

“ทองแดงมีมากบริเวณกิ่งอำเภอบ้านโคก แต่มีปัญหาด้านผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ จึงไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่”

-รายงานวิจัยเมืองอุดรดิตถ์ 2522

“การเคลื่อนไหวของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ส่วนใหญ่จะเป็นการขัดขวางการพัฒนา ที่จะนำความเจริญมาสู่ประชาชน”

-รายงานวิจัยเมืองตาก 2524

“ภายในตัวจังหวัด มีแร่ลิกไนต์ในปริมาณมาก สามารถดำเนินกิจการในเชิงพาณิชย์ได้ ซึ่งหากมีการสำรวจอย่างจริงจังแล้ว และมีการลงทุนในอุตสาหกรรมนี้ คาดว่าจะสามารถสร้างงานให้แก่ชุมชนได้เป็นจำนวนมาก”

-รายงานวิจัยเมืองน่าน 2529

“เนื่องจากภาคใต้เป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ด้วยเหมืองแร่ และติดต่อกับทะเลและดินมีคุณภาพเหมาะสมในการปลูกยางพารา ปาล์ม และไม้ผล ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ

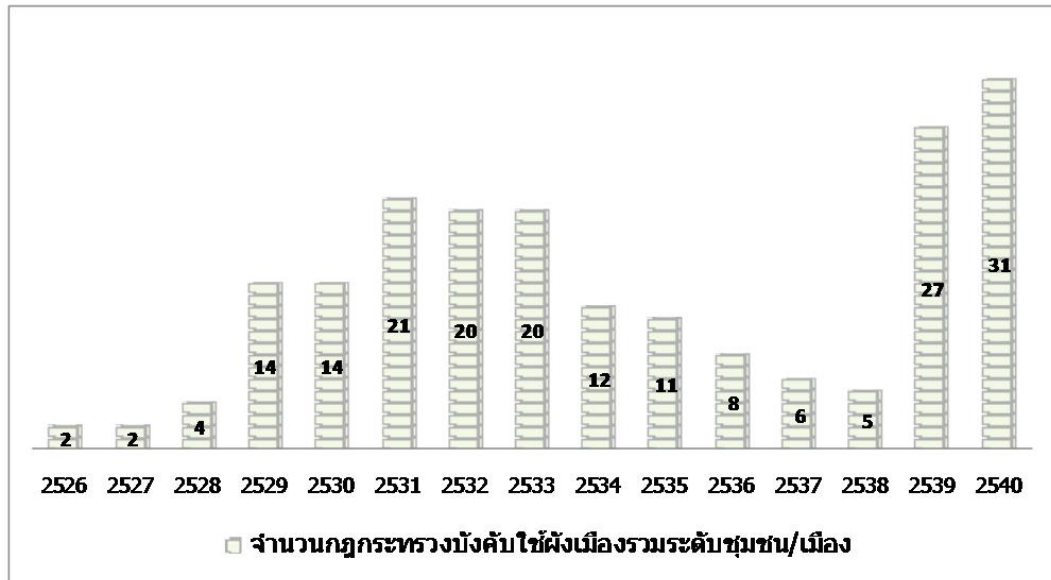
จึงทำให้ประชากรมีโอกาสในการเลือกประกอบอาชีพ และเนื่องจากภาคใต้มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศอื่น จึงทำให้ภาคใต้มีปัญหาในการปกครองจากชนกลุ่มน้อยบริเวณชายแดน และปัญหาจากผู้ก่อการร้าย ซึ่งเกิดจากปัญหาลัทธิการปกครองและเงื่อนไขการปกครองมาตั้งแต่อดีต ประกอบกับ 4 จังหวัดภาคใต้มีภาษาและวัฒนธรรมแตกต่างออกไป มีไทยมุสลิมมากถึงร้อยละ 80 ของประชากรทั้งหมด ทำให้การติดต่อระหว่างไทยพุทธและไทยมุสลิมค่อนข้างมีปัญหา”

-รายงานวิจัยเมืองพัทลุง 2534

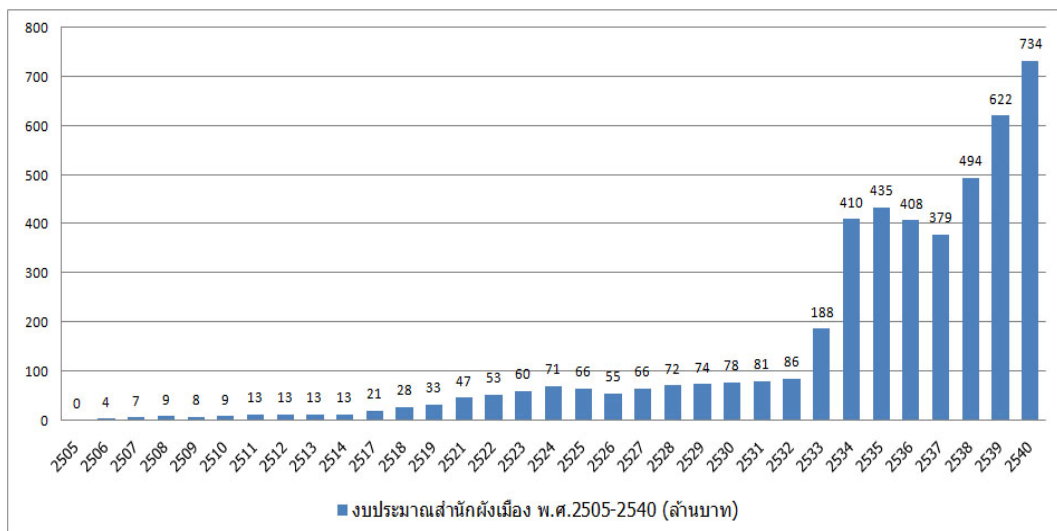
ยุคแรกของการจัดทำผังเมืองรวมถือได้ว่าเป็น “ยุคแห่งการกระจายความเจริญ” ด้วยวัตถุประสงค์ทางเศรษฐกิจและทางการเมืองที่จับต้องกันอย่างไม่อาจแยกได้บนพื้นฐานความเชื่อว่าการเกษตรในพื้นที่ชนบทประสบปัญหาความยากจนและการ “ด้อยพัฒนา” ซึ่งหมายถึงความเสี่ยงของพื้นที่ชนบทต่อการได้รับอิทธิพลทางการเมืองจากพรรคคอมมิวนิสต์และความเชื่อว่าปัญหาความยากจนจะแก้ไขได้ด้วยการส่งเสริมการเติบโตของอุตสาหกรรมซึ่งเป็นการเติบโตอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ไม่เป็นไปตามยถากรรม และจะนำมาซึ่ง “ความเจริญ” และนิยามของความเจริญมีความสัมพันธ์กับความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจอย่างชัดเจนมากขึ้นในต้นทศวรรษ 2530 พร้อมการจบลงของสงครามเย็นระหว่างสหรัฐฯและฝ่ายคอมมิวนิสต์นายกรัฐมนตรีพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ กำหนดนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า” และเกิดเป็นนโยบายต่อเนื่องเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมและการลงทุนระหว่างประเทศ ด้วยความเชื่ออันเป็นสากลว่าวิธีการขจัดความยากจนคือการขยายตัวทางเศรษฐกิจ (สามชาย ศรีสันต์, 2553: 108-167) ทั้งนี้ ภายในสำนักผังเมืองได้กำหนดเป้าหมายจัดทำผังเมืองรวมเพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็น “ผังแม่บทที่จะชี้นำการลงทุนกระจายความเจริญของชุมชน” (จรัสโรจน์ บถดำริห์, จรัสโรจน์ บถดำริห์, จริยา เบเกอร์ และ กอบแก้ว พลเจริญ, 2533: 13)

ยุคกระจายความเจริญเป็นจุดเริ่มต้นของการกำหนดตัวชี้วัดทางปริมาณของการผังเมือง โดยเฉพาะช่วงต้นทศวรรษ 2530 ที่นักผังเมืองเห็นการผังเมืองเป็นส่วนหนึ่งของการ “รองรับและกระตุ้นให้เกิดการลงทุน” (จรัสโรจน์ บถดำริห์ และคณะ, 2533:12) และกำหนดเป้าหมายที่จะประกาศบังคับใช้ผังเมืองรวมมากถึง 250 ฉบับในพื้นที่เมืองและสุขาภิบาล ภายในระยะเวลา 5 ปีของแผนมหาดไทยแม่บทฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2530-2534) อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ มีการประกาศกฎกระทรวงบังคับใช้ผังเมืองรวม 87 ฉบับระหว่างปีพ.ศ. 2530-2534 ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 จำนวนผังเมืองรวมที่ประกาศบังคับใช้เป็นกฎกระทรวง พ.ศ. 2526-2540

ตารางที่ 4.2 งบประมาณของสำนักผังเมืองพ.ศ. 2505-2540

แม้งบประมาณของสำนักผังเมืองในช่วงเวลานี้จะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังตารางที่ 4.2 แต่เป้าหมายเชิงปริมาณก็ไม่สามารถบรรลุได้ด้วยข้อจำกัดของผังเมืองรวมเอง เนื่องจากกระบวนการจัดทำผังเมืองรวมต้องใช้เวลาสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูล อีกทั้งเวลาในการพิจารณาร่างผังเมืองโดยประชาชนใน

ท้องที่และคณะกรรมการชุดต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร แม้ในความรู้สึกรักของนักผังเมือง ระยะเวลาจัดทำผังเมืองจนประกาศเป็นกฎกระทรวงเฉลี่ยประมาณ 1 ปีครึ่งถึง 2 ปี⁶ (จรัสโรจน์ บลดำริห์ และคณะ, 2533: 13) แต่ในทางปฏิบัติ ระยะเวลา นับตั้งแต่การสำรวจพื้นที่จนประกาศเป็นกฎกระทรวง เฉลี่ยแล้วมากถึง 5 ปี ในยุคแรกของการจัดทำผังเมืองรวม และล่าช้าขึ้นเป็น 7 ปีในปัจจุบัน (ดัง รายละเอียดในตารางที่ 4.5 และ 4.6) จึงเกิดเป็นผังเมืองรวมจำนวนมากที่หมดอายุโดยมิได้รับการ ปรับปรุงแก้ไขอีกทั้งยังมีงานวางผังเมืองรวมในพื้นที่ใหม่ซึ่งนักผังเมืองต้องรับผิดชอบ

นักผังเมืองจึงเสนอให้ลดขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็นประชาชน เพื่อเร่งรัดขั้นตอนการจัดทำ ผังและเสนอวิธีการต่ออายุผังเมืองรวมเพื่อแก้ไขปัญหาของผังหมดอายุ ในรูปของการแก้ไข พระราชบัญญัติการผังเมืองเมื่อปี พ.ศ. 2535 โดยลดเกณฑ์ขั้นต่ำของการประชุมรับฟังความคิดเห็น ประชาชนในท้องที่วางผังจาก 2 เหลือ 1 ครั้ง จากเดิมที่กฎหมายระบุให้ผังเมืองรวมหมดอายุหลัง 5 ปี โดยไม่มีเงื่อนไข และอนุญาตให้มีการต่ออายุผังเมืองรวมได้สูงสุดเป็น 12 ปี⁷ โดยพระราชบัญญัติฉบับ นี้ระบุวัตถุประสงค์ “เพื่อให้การวาง จัดทำ และแก้ไขปรับปรุงผังเมืองรวมเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของ การผังเมืองได้อย่างกว้างขวาง รวดเร็ว...”

ในปีพ.ศ. 2538 สำนักผังเมืองได้เปลี่ยนสถานะเป็นกรมการผังเมือง สอดคล้องกับการเติบโตของ ภาระหน้าที่และงบประมาณ จาก 4 ล้านบาทในปีแรกของการก่อตั้งสำนักผังเมือง⁸ เป็น 494 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2538 และเพิ่มขึ้นอีกอย่างต่อเนื่องเป็น 734 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2540 (ดังตารางที่ 4.2)

⁶ปัจจุบัน กรมโยธาธิการและผังเมืองยังคงกำหนดระยะเวลาของการจัดทำผังเมืองรวมไว้ที่ 96 สัปดาห์ หรือ ประมาณ 2 ปี (กลุ่มงานวิชาการผังเมือง สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, 2554)

⁷การขยายเวลาบังคับใช้กฎกระทรวงผังเมืองรวมทำได้โดยกฎกระทรวงและมีเงื่อนไขดังนี้ (พระราชบัญญัติ การผังเมือง ฉบับที่ 3,2535):

ขยายได้ 5 ปี หาก 1) สำนักผังเมืองหรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นสำรวจภายในหนึ่งปีก่อนกฎกระทรวงหมดอายุ และพบว่าสภาพการณ์และสิ่งแวดล้อมไม่เปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญ 2) จัดประชุมรับฟังความคิดเห็นของ ประชาชนในท้องที่และไม่มีผู้ใดคัดค้านการต่ออายุผัง 3) คณะกรรมการผังเมืองเห็นชอบ และขยายได้อีกสอง ครั้ง ครั้งละ 1 ปี หาก 1) ไม่อาจแก้ไขกฎกระทรวงได้ทันระยะเวลา และ 2) คณะกรรมการผังเมืองเห็นชอบ (มาตรา 26 วรรค 4 และ 5)

⁸สำนักผังเมืองก่อตั้งเมื่อ 1 ตุลาคม 2505 จึงใช้งบประมาณจากปีงบประมาณ 2506 ซึ่งในปีแรกนี้ งบประมาณของสำนักผังเมืองจัดอยู่ภายใต้งบประมาณของกรมโยธาเทศบาล

ยุคก่อนสิทธิชุมชนจึงเป็นยุคแห่งการเร่งรัดวางผังเมืองรวมทั้งประเทศ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท ด้วยความเชื่ออย่างแน่วแน่นว่าการผังเมืองสามารถเปลี่ยนพื้นที่เกษตรอันไร้ประสิทธิภาพเป็นพื้นที่อุตสาหกรรมที่จะนำพาประเทศไทยไปสู่เศรษฐกิจที่เติบโตและความเจริญในที่สุด

ตารางที่ 4.3 สัดส่วนพื้นที่ชนบทในผังเมืองรวม พ.ศ. 2520-2540

จังหวัด	ผังเมืองรวมชุมชน ⁹ ...	พื้นที่ ชนบท ¹⁰	พื้นที่ในผังเมืองรวม (ไร่)			พื้นที่ข้อมูล ปี พ.ศ.	
			เมือง	ชนบท	ทั้งหมด		
1	สมุทรปราการ	เมืองสมุทรปราการ (เพิ่มเติม)	100%	0	224,063	224,063	2532
2	สุราษฎร์ธานี	เกาะพะงัน (ทั้งอำเภอ)	100%	0	105,625	105,625	2532
3	สงขลา	ชุมชนท่าเรือน้ำลึกสงขลา	100%	0	81,250	81,250	2527
4	สงขลา	ท่าเรือน้ำลึกสงขลา (เพิ่มเติม)	100%	0	51,525	51,525	2534
5	ภูเก็ต	ไม้ขาว-สาคุ จ.ภูเก็ต	100%	0	44,581	44,581	2528
6	นราธิวาส	พิภูลทอง อ.เมือง	100%	0	37,956	37,956	2529
7	ภูเก็ต	ตำบลฉลอง-ราไวย์ จ.ภูเก็ต	100%	0	33,125	33,125	2528
8	ภูเก็ต	ชุมชนฉลอง-ชุมชนราไวย์	100%	0	33,125	33,125	2537
9	นครศรีธรรมราช	เมืองใหม่จุฬารัตน์	100%	0	26,250	26,250	2537
10	ภูเก็ต	ท่าเรือน้ำลึกและชุมชนวิจิตร (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	100%	0	25,063	25,063	2535
11	ระยอง	ตะพง ระยอง	100%	0	21,563	21,563	2535
12	แพร่	เมืองแพร่ (เพิ่มเติม)	100%	0	19,738	19,738	2529
13	ชลบุรี	อุตสาหกรรมและชุมชนใหม่ แหลมฉบัง	99%	2,538	184,963	187,500	2531
14	พังงา	โคกลอย-ท้ายเหมือง พังงา	98%	2,031	114,663	116,694	2540
15	ชลบุรี	ท่าเทียบเรือน้ำลึกแหลมฉบัง	98%	2,563	134,938	137,500	2527
16	พังงา	ท้ายเหมือง-โคกลอย พังงา	98%	2,031	99,075	101,106	2535
17	ฉะเชิงเทรา	บางปะกง	98%	4,044	176,594	180,638	2532
18	ลพบุรี	เมืองบ้านหมี่ (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	97%	423	12,652	13,075	2540
19	สุราษฎร์ธานี	เมืองสุราษฎร์ธานี	97%	4,344	121,188	125,531	2532
20	ตราด	ชุมชนแหลมงอบ	96%	750	19,875	20,625	2551
21	สงขลา	เมืองสงขลา	96%	4,234	101,484	105,719	2532

⁹เฉพาะฐานข้อมูลผังเมืองรวมที่ระบุพื้นที่ในและนอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลเท่านั้น

¹⁰เพื่อประโยชน์ในการเปรียบเทียบเชิงประวัติศาสตร์ พื้นที่ชนบทได้แก่พื้นที่นอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาล แม้ว่าในทางปฏิบัติ พื้นที่ในเขตเทศบาลและสุขาภิบาลมิใช่เนื้อเมืองทั้งหมด

จังหวัด	ผังเมืองรวมชุมชน ...	พื้นที่ ชนบท ¹⁰	พื้นที่ในผังเมืองรวม (ไร่)			พื้นที่ รวม ปี พ.ศ.	
			เมือง	ชนบท	ทั้งหมด		
22	พังงา	เมืองตะกั่วป่า	96%	1,887	40,426	42,313	2531
23	ตราด	เมืองตราด (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	95%	1,575	32,276	33,851	2535
24	นราธิวาส	ตากใบ นราธิวาส	95%	5,975	118,244	124,219	2536
25	ชลบุรี	เมืองพนัสนิคม	95%	1,725	33,899	35,624	2530
26	นครนายก	เมืองนครนายก	95%	2,106	38,519	40,625	2528
27	ลพบุรี	เมืองลพบุรี (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	95%	4,281	73,981	78,263	2538
28	ลพบุรี	เมืองโคกสำโรง (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	94%	938	15,938	16,875	2540
29	ตราด	เมืองตราด	94%	1,575	25,550	27,125	2528
30	ชัยภูมิ	เมืองชัยภูมิ	94%	1,750	28,250	30,000	2524
31	สมุทรสาคร	เมืองสมุทรสาคร	94%	6,500	104,750	111,250	2534
32	หนองคาย	เมืองหนองคาย	94%	2,188	34,688	36,875	2523
33	หนองคาย	เมืองหนองคาย	94%	2,000	31,575	33,575	2536
34	นนทบุรี	นนทบุรี	94%	1,563	22,750	24,313	2526
35	นนทบุรี	นนทบุรี	94%	1,563	22,750	24,313	2527
36	อุดรดิตต์	เมืองลับแล	93%	25	13,231	14,156	2531
37	อุดรดิตต์	เมืองลับแล (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	93%	925	13,231	14,156	2539
38	ชัยภูมิ	เมืองชัยภูมิ	93%	1,800	24,031	25,831	2529
39	เชียงราย	เมืองเชียงราย	93%	6,650	88,675	95,325	2534
40	สุราษฎร์ธานี	เกาะพะงัน (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	93%	7,906	105,219	113,125	2539
41	ชุมพร	เมืองชุมพร	93%	1,821	23,741	25,563	2521
42	ชัยภูมิ	เมืองชัยภูมิ (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	93%	1,800	22,388	24,188	2535
43	ลำพูน	เมืองลำพูน	92%	3,075	37,281	40,356	2528
44	นครศรีธรรมราช	ปากพนัง	92%	1,800	21,513	23,313	2530
45	พัทลุง	เมืองพัทลุง	92%	1,913	22,463	24,375	2521
46	สุโขทัย	เมืองสุโขทัย	92%	2,188	25,438	27,625	2535
47	นครสวรรค์	เมืองชุมแสง	92%	1,500	17,319	18,819	2530
48	นครนายก	เมืองนครนายก	92%	2,106	24,144	26,250	2525
49	ศรีสะเกษ	เมืองศรีสะเกษ	92%	2,475	27,500	29,975	2529
50	ปัตตานี	เมืองปัตตานี	92%	2,990	33,004	35,994	2528
51	ชุมพร	เมืองชุมพร	92%	3,844	42,406	46,250	2529
52	สุโขทัย	เมืองสุโขทัย	92%	2,188	24,063	26,250	2523
53	เพชรบุรี	เมืองเพชรบุรี	92%	3,375	36,800	40,175	n/a
54	เพชรบุรี	เมืองเพชรบุรี (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	92%	3,375	36,625	40,000	2534
55	ปัตตานี	เมืองปัตตานี	91%	2,988	31,713	34,700	2523
56	ชุมพร	ปากน้ำหลังสวน	91%	755	7,889	8,644	2532

จังหวัด	ผังเมืองรวมชุมชน ...	พื้นที่ ชนบท ¹⁰	พื้นที่ในผังเมืองรวม (ไร่)			พื้นที่ เมือง	พื้นที่ ชนบท	พื้นที่ ทั้งหมด	พื้นที่ เมือง ปี พ.ศ.
			เมือง	ชนบท	ทั้งหมด				
57	ปทุมธานี	เมืองปทุมธานี	91%	6,875	68,056	74,931	2534		
58	ขอนแก่น	เมืองพล	90%	1,875	17,813	19,688	2531		
59	ตาก	เมืองตาก (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	90%	4,875	45,125	50,000	2535		
60	ลำพูน	เมืองลำพูน	90%	3,750	32,500	36,250	2535		
61	ระนอง	เมืองระนอง	90%	1,303	11,116	12,419	2529		
62	พังงา	เมืองพังงา	89%	4,219	35,781	40,000	2524		
63	แพร่	เมืองแพร่	89%	4,556	38,569	43,125	2535		
64	พิษณุโลก	เมืองพิษณุโลก (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	89%	11,413	95,925	107,338	2534		
65	สระบุรี	เมืองแก่งคอย	89%	2,531	21,219	23,750	2531		
66	สุราษฎร์ธานี	เมืองสุราษฎร์ธานี	89%	3,075	25,494	28,569	2528		
67	ระยอง	เมืองแกลง (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	89%	1,844	15,219	17,063	2538		
68	กาฬสินธุ์	เมืองกาฬสินธุ์	89%	2,676	21,628	24,304	2523		
69	อุทัยธานี	เมืองอุทัยธานี	89%	5,125	40,500	45,625	2524		
70	ชุมพร	เมืองชุมพร (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	89%	10,625	83,663	94,288	2536		
71	สระบุรี	เมืองแก่งคอย (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	89%	2,531	19,806	22,338	2545		
72	ร้อยเอ็ด	เมืองร้อยเอ็ด	89%	7,269	56,481	63,750	2522		
73	ภูเก็ต	เชิงทะเล-กมลา (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	88%	2,625	19,875	22,500	2536		
74	สมุทรสงคราม	เมืองอัมพวา	88%	1,250	9,375	10,625	2531		
75	ชัยนาท	เมืองชัยนาท	88%	4,125	30,875	35,000	2523		
76	ชัยนาท	เมืองชัยนาท	88%	4,169	31,139	35,308	2529		
77	สตูล	เมืองสตูล	88%	4,250	31,413	35,663	2523		
78	ชัยนาท	เมืองชัยนาท (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	88%	4,231	31,076	35,308	2536		
79	นครศรีธรรมราช	เมืองนครศรีธรรมราช	88%	7,500	55,000	62,500	2533		
80	ปราจีนบุรี	เมืองสระแก้ว	88%	10,447	76,428	86,875	2535		
81	สุโขทัย	เมืองสุโขทัย	88%	2,188	15,993	18,180	2529		
82	น่าน	เมืองน่าน	88%	3,094	22,344	25,438	2529		
83	ตาก	เมืองตาก	88%	4,825	34,550	39,375	2524		
84	นครศรีธรรมราช	เมืองปากพอง (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	88%	4,594	32,281	36,875	2537		
85	อ่างทอง	เมืองอ่างทอง	88%	2,046	14,369	16,414	2529		
86	น่าน	เมืองน่าน (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	87%	3,195	22,243	25,438	2536		
87	สงขลา	เมืองหาดใหญ่	87%	20,388	141,919	162,306	2532		
88	สงขลา	เมืองหาดใหญ่ (ปรับปรุงครั้งที่ 2)	87%	20,375	138,700	159,075	2539		
89	กำแพงเพชร	กำแพงเพชร (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	87%	11,200	75,713	86,913	2536		
90	นครศรีธรรมราช	เมืองนครศรีธรรมราช	87%	7,843	52,823	60,665	2528		
91	อุทัยธานี	อุทัยธานี	87%	5,125	34,375	39,500	2524		

จังหวัด	ผังเมืองรวมชุมชน ...	พื้นที่ ชนบท ¹⁰	พื้นที่ในผังเมืองรวม (ไร่)			พื้นที่รวม ปี พ.ศ.	
			เมือง	ชนบท	ทั้งหมด		
92	พิจิตร	เมืองบางมูลนาก	87%	1,563	10,156	11,719	2531
93	อ่างทอง	เมืองอ่างทอง (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	86%	2,046	12,936	14,981	2536
94	ร้อยเอ็ด	เมืองร้อยเอ็ด (เพิ่มเติม)	86%	7,269	44,345	51,614	2526
95	เชียงใหม่	เมืองเชียงใหม่ (เพิ่มเติม)	86%	10,938	66,419	77,356	2524
96	ระยอง	เมืองระยอง	86%	2,719	16,500	19,219	2521
97	จันทบุรี	เมืองขลุง อ.ขลุง	86%	1,988	12,056	14,044	2531
98	เพชรบูรณ์	เมืองเพชรบูรณ์	86%	4,619	27,887	32,506	2523
99	ปทุมธานี	เมืองปทุมธานี	86%	3,752	22,498	26,250	2527
100	ฉะเชิงเทรา	เมืองฉะเชิงเทรา (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	86%	7,963	47,038	55,000	2533
101	ปัตตานี	เมืองปัตตานี (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	85%	2,988	17,506	20,494	2535
102	นราธิวาส	เมืองนราธิวาส (ปรับปรุงครั้งที่ 2)	85%	4,688	27,291	31,979	2538
103	กาญจนบุรี	เมืองกาญจนบุรี	85%	6,388	36,738	43,125	2533
104	นครปฐม	สุขาภิบาลอ้อมใหญ่ อ.สามพราน	85%	7,500	42,211	49,711	2526
105	สระบุรี	หินกอง อ.หนองแค	85%	6,250	34,425	40,675	2546
106	นราธิวาส	เมืองนราธิวาส	84%	4,688	24,688	29,375	2532
107	ลพบุรี	เมืองลพบุรี	84%	4,313	22,188	26,500	2528
108	จันทบุรี	เมืองขลุง (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	84%	1,988	10,219	12,206	2549
109	อยุธยา	เมืองท่าเรือ	84%	1,875	9,619	11,494	2531
110	สุรินทร์	เมืองสุรินทร์	84%	7,119	36,250	43,369	2527
111	นครศรีธรรมราช	เมืองทุ่งสง (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	83%	4,481	22,589	27,070	2543
112	สมุทรปราการ	เมืองสมุทรปราการ	83%	4,581	22,919	27,500	2527
113	สมุทรปราการ	เมืองสมุทรปราการ (เพิ่มเติม)	83%	4,581	22,919	27,500	2528
114	หนองคาย	เมืองหนองคาย	83%	2,813	13,950	16,763	2528
115	ปทุมธานี	คูคต	83%	7,813	38,438	46,250	2532
116	นครปฐม	เมืองนครปฐม (เพิ่มเติม)	83%	3,300	16,075	19,375	2525
117	อุตรดิตถ์	อุตรดิตถ์	83%	8,431	41,069	49,500	2528
118	อุบลราชธานี	เมืองพิบูลมังสาหาร	83%	1,966	9,430	11,396	2530
119	เชียงราย	เชียงราย	83%	6,788	32,275	39,063	2527
120	นครศรีธรรมราช	เมืองนครศรีธรรมราช (ป.2)	82%	14,100	65,900	80,000	2540
121	พิจิตร	เมืองพิจิตร (ปรับปรุงครั้งที่ 2)	82%	7,511	35,071	42,581	2541
122	พิจิตร	เมืองตะพานหิน	82%	3,250	15,125	18,375	2531
123	อำนาจเจริญ	เมืองอำนาจเจริญ	82%	23,988	110,388	134,375	2537
124	นครราชสีมา	เมืองนครราชสีมา	82%	32,413	147,588	180,000	2532
125	ระยอง	เมืองระยอง (ปรับปรุงครั้งที่ 2)	82%	10,594	48,156	58,750	2535
126	นครศรีธรรมราช	อ.ทุ่งสง	82%	7,225	32,775	40,000	2523

จังหวัด	ผังเมืองรวมชุมชน ...	พื้นที่ ชนบท ¹⁰	พื้นที่ในผังเมืองรวม (ไร่)			พื้นที่ รวม ปี พ.ศ.	
			เมือง	ชนบท	ทั้งหมด		
127	สงขลา	เมืองสงขลา	82%	4,213	18,825	23,038	2524
128	พัทลุง	เมืองพัทลุง	82%	8,338	37,244	45,581	2528
129	สุราษฎร์ธานี	เมืองพุนพิน	82%	8,813	39,000	47,813	2541
130	สุราษฎร์ธานี	พุนพิน	82%	8,819	38,994	47,813	2532
131	อุดรธานี	เมืองอุดรธานี	81%	5,188	22,688	27,875	2521
132	พิจิตร	เมืองพิจิตร (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	81%	7,511	32,489	40,000	2534
133	สมุทรสงคราม	เมืองสมุทรสงคราม	81%	5,625	24,313	29,938	2533
134	พะเยา	เมืองพะเยา	81%	5,625	23,525	29,150	2528
135	ประจวบคีรีขันธ์	อ.เมืองประจวบคีรีขันธ์ (ป.1)	81%	9,375	38,750	48,125	2534
136	อยุธยา	บ้านแพรก-โรงช้าง-มหาราช	80%	9,575	39,488	49,063	2546
137	นครราชสีมา	เมืองนครราชสีมา (ปรับปรุงครั้งที่ 2)	80%	27,938	114,563	142,500	2537
138	ตรัง	เมืองห้วยยอด	80%	3,819	15,431	19,250	2532
139	ลำปาง	เมืองลำปาง	80%	5,625	22,500	28,125	2527
140	พิจิตร	เมืองพิจิตร	80%	7,606	29,894	37,500	2523
141	สระบุรี	เมืองท่าลาน	79%	3,063	11,813	14,875	2531
142	ราชบุรี	เมืองโพธาราม (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	79%	1,625	6,193	7,818	2541
143	กาญจนบุรี	เมืองท่าเรือพระแท่น (ป.1)	79%	3,781	14,344	18,125	2537
144	ขอนแก่น	เมืองขอนแก่น (ปรับปรุงครั้งที่ 2)	79%	28,750	108,750	137,500	2536
145	ชลบุรี	เมืองบ้านบึง	79%	5,013	18,738	23,750	2532
146	เลย	เมืองเลย	79%	7,375	27,094	34,469	2524
147	พังงา	เมืองพังงา	79%	4,219	15,431	19,650	2528
148	สุโขทัย	เมืองสวรรคโลก	79%	3,625	13,250	16,875	2531
149	สกลนคร	เมืองสกลนคร	78%	8,125	29,375	37,500	2521
150	สตูล	เมืองสตูล	78%	3,875	13,750	17,625	2536
151	แพร่	เมืองแพร่	78%	3,463	12,219	15,681	2529
152	นครพนม	เมืองนครพนม	78%	3,270	11,480	14,750	2522
153	สตูล	เมืองสตูล	78%	3,875	13,519	17,394	2528
154	บุรีรัมย์	เมืองบุรีรัมย์ (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	77%	3,750	12,806	16,556	2534
155	แม่ฮ่องสอน	เมืองแม่ฮ่องสอน	77%	2,625	8,938	11,563	2524
156	ประจวบคีรีขันธ์	เมืองประจวบคีรีขันธ์	77%	9,375	31,750	41,125	2529
157	ฉะเชิงเทรา	เมืองบางคล้า	77%	10,375	35,044	45,419	2538
158	นราธิวาส	เมืองสุไหงโกลก (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	77%	14,063	47,125	61,188	2536
159	นครปฐม	เมืองนครปฐม (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	77%	20,009	66,553	86,563	2535
160	สมุทรปราการ	จังหวัดสมุทรปราการ	77%	146,500	481,063	627,563	2541
161	ราชบุรี	เมืองโพธาราม	76%	1,625	5,250	6,875	2530

จังหวัด	ผังเมืองรวมชุมชน ...	พื้นที่ ชนบท ¹⁰	พื้นที่ในผังเมืองรวม (ไร่)			พื้นที่ รวม ปี พ.ศ.
			เมือง	ชนบท	ทั้งหมด	
162 นครสวรรค์	เมืองชุมแสง (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	76%	3,625	11,681	15,306	2538
163 นครนายก	เมืองนครนายก	76%	9,919	31,956	41,875	2533
164 นครนายก	เมืองนครนายก (ปรับปรุงครั้งที่ 2)	76%	9,919	31,956	41,875	2541
165 จันทบุรี	เมืองจันทบุรี	76%	3,750	12,063	15,813	2521
166 สกลนคร	เมืองสกลนคร	76%	8,125	25,625	33,750	2529
167 ลำปาง	เมืองลำปาง (ปรับปรุงครั้งที่ 2)	76%	13,856	43,694	57,550	2539
168 ร้อยเอ็ด	เมืองร้อยเอ็ด (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	76%	7,269	22,881	30,150	2534
169 สุพรรณบุรี	เมืองสุพรรณบุรี	76%	5,666	17,823	23,489	2528
170 ประจวบคีรีขันธ์	กม.5 อ.เมือง	76%	8,444	26,556	35,000	2546
171 สุโขทัย	เมืองสวรรคโลก อ.สวรรคโลก	75%	4,075	12,406	16,481	2541
172 กาญจนบุรี	เมืองกาญจนบุรี	74%	5,725	16,713	22,438	2521
173 ชลบุรี	เมืองพัทยา	74%	33,400	96,663	130,063	2530
174 นครสวรรค์	เมืองตาคลี	74%	10,000	28,900	38,900	2530
175 สระบุรี	เมืองหนองแค	74%	3,125	8,950	12,075	2531
176 สิงห์บุรี	เมืองสิงห์บุรี	74%	4,881	13,769	18,650	2534
177 ยะลา	เมืองยะลา (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	73%	11,875	32,656	44,531	2536
178 ประจวบคีรีขันธ์	บางสะพาน	72%	26,125	68,381	94,506	2540
179 ตรัง	เมืองตรัง	72%	9,188	23,813	33,000	2528
180 ตรัง	เมืองตรัง (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	72%	9,231	23,769	33,000	2535
181 อุบลราชธานี	เมืองอุบลราชธานี-วารินชำราบ	72%	21,926	55,158	77,084	2527
182 เชียงใหม่	เมืองเชียงใหม่	72%	76,463	191,974	268,438	2532
183 นครราชสีมา	เมืองบัวใหญ่	71%	6,641	16,484	23,125	2530
184 ยะลา	เมืองยะลา	71%	11,875	29,375	41,250	2523
185 ตาก	เมืองตาก	71%	4,875	12,000	16,875	2529
186 กาญจนบุรี	เมืองท่าเรือพระแท่น	71%	4,538	11,131	15,669	2530
187 เลย	เมืองเลย (เพิ่มเติม)	71%	7,756	19,013	26,769	2528
188 ปราจีนบุรี	เมืองปราจีนบุรี	71%	5,000	12,250	17,250	2528
189 จันทบุรี	เมืองจันทบุรี	71%	10,844	26,228	37,072	2528
190 เพชรบุรี	เมืองเพชรบุรี	71%	3,375	8,088	11,463	2527
191 ตรัง	เมืองกันตัง	70%	3,100	7,281	10,381	2531
192 ปราจีนบุรี	เมืองอรัญประเทศ	70%	5,900	13,850	19,750	2530
193 บุรีรัมย์	เมืองบุรีรัมย์	70%	3,750	8,775	12,525	2528
194 มหาสารคาม	เมืองมหาสารคาม	70%	15,000	35,000	50,000	2522
195 อ่างทอง	เมืองอ่างทอง	70%	2,625	6,125	8,750	2520
196 สิงห์บุรี	เมืองสิงห์บุรี	70%	5,904	13,675	19,579	2528

จังหวัด	ผังเมืองรวมชุมชน ...	พื้นที่ ชนบท ¹⁰	พื้นที่ในผังเมืองรวม (ไร่)			พื้นที่ รวม ปี พ.ศ.
			เมือง	ชนบท	ทั้งหมด	
197 นครราชสีมา	เมืองโนนสูง	69%	4,625	10,375	15,000	2530
198 สมุทรสาคร	เมืองสมุทรสาคร	69%	3,706	8,250	11,956	2527
199 พัทลุง	เมืองพัทลุง (ปรับปรุงครั้งที่ 2)	69%	8,338	18,306	26,644	2546
200 พัทลุง	เมืองพัทลุง (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	69%	8,339	18,305	26,644	2534
201 ปราจีนบุรี	เมืองปราจีนบุรี	68%	5,456	11,794	17,250	2528
202 อุตรดิตถ์	เมืองอุตรดิตถ์ (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	68%	8,431	18,213	26,644	2535
203 มหาสารคาม	เมืองมหาสารคาม	68%	15,119	32,376	47,495	2528
204 ตาก	เมืองแม่สอด (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	68%	14,981	31,938	46,919	2536
205 กาฬสินธุ์	เมืองกาฬสินธุ์	68%	10,600	22,400	33,000	2536
206 นครสวรรค์	เมืองนครสวรรค์	68%	13,044	27,350	40,394	2532
207 อุบลราชธานี	เมืองอุบลราชธานี-วารินชำราบ	67%	20,781	42,969	63,750	2533
208 สิงห์บุรี	เมืองสิงห์บุรี	67%	5,906	12,081	17,988	2522
209 พิษณุโลก	เมืองพิษณุโลก (เพิ่มเติม)	67%	11,413	22,825	34,238	2527
210 น่าน	เมืองน่าน	67%	3,375	6,731	10,106	2523
211 ประจวบคีรีขันธ์	เมืองประจวบคีรีขันธ์	67%	9,161	18,189	27,350	2522
212 พิจิตร	เมืองพิจิตร	66%	7,606	14,980	22,586	2528
213 สุราษฎร์ธานี	เมืองสุราษฎร์ธานี (ปรับปรุงครั้งที่ 2)	66%	43,106	82,425	125,531	2540
214 สุรินทร์	เมืองสุรินทร์	65%	7,119	13,313	20,431	2534
215 ตรัง	เมืองกันตัง (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	65%	9,081	16,744	25,825	2538
216 สุรินทร์	เมืองสุรินทร์	64%	7,119	12,881	20,000	2542
217 เพชรบูรณ์	เมืองเพชรบูรณ์	64%	5,013	9,069	14,081	2528
218 ฉะเชิงเทรา	เมืองฉะเชิงเทรา	63%	7,975	13,819	21,794	2522
219 ฉะเชิงเทรา	เมืองฉะเชิงเทรา (เพิ่มเติม)	63%	7,975	13,819	21,794	2525
220 อุตรดิตถ์	เมืองอุตรดิตถ์	63%	27,250	46,975	74,225	2532
221 ภูเก็ต	เมืองภูเก็ต (ปรับปรุง)	63%	7,500	12,813	20,313	2524
222 สงขลา	ท่าเรือน้ำลึกสงขลา (ปรับปรุงครั้งที่ 2)	63%	21,188	36,188	57,375	n/a
223 บุรีรัมย์	เมืองนางรอง	62%	12,981	21,631	34,613	2532
224 สมุทรสาคร	กระทุ่มแบน-อ้อมน้อย	62%	17,609	29,228	46,838	2529
225 อุทัยธานี	เมืองอุทัยธานี	62%	5,125	8,413	13,538	2542
226 สระบุรี	เมืองสระบุรี (ปรับปรุงครั้งที่ 2)	62%	12,581	20,600	33,181	2545
227 ราชบุรี	เมืองบ้านโป่ง อ.บ้านโป่ง	62%	11,044	18,038	29,081	2531
228 สุพรรณบุรี	เมืองสองพี่น้อง	62%	6,500	10,468	16,968	2531
229 ยโสธร	เมืองยโสธร	62%	6,069	9,719	15,788	2533
230 ชลบุรี	พัทยา (ปรับปรุงครั้งที่ 2)	61%	33,400	52,345	85,745	2535
231 นราธิวาส	เมืองนราธิวาส	61%	5,688	8,800	14,488	2527

จังหวัด	ผังเมืองรวมชุมชน ...	พื้นที่ ชนบท ¹⁰	พื้นที่ในผังเมืองรวม (ไร่)			พื้นที่ รวม ปี พ.ศ.	
			เมือง	ชนบท	ทั้งหมด		
232	สมุทรสงคราม	เมืองสมุทรสงคราม	60%	6,198	9,428	15,625	2522
233	เชียงราย	เมืองเชียงราย	60%	38,031	57,294	95,325	2541
234	เชียงใหม่	เมืองเชียงใหม่	60%	25,135	37,531	62,666	2530
235	สระบุรี	ชุมชนท่าลาน (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	59%	6,750	9,813	16,563	2546
236	ยะลา	เมืองยะลา	59%	11,875	17,081	28,956	2528
237	อ่างทอง	เมืองป่าโมก อ่างทอง	59%	7,500	10,782	18,282	2539
238	พังงา	เมืองพังงา	58%	4,219	5,925	10,144	2533
239	มุกดาหาร	เมืองมุกดาหาร (ปรับปรุงครั้งที่ 2)	58%	22,219	31,144	53,363	2547
240	จันทบุรี	เมืองจันทบุรี (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	58%	26,250	35,625	61,875	2540
241	ภูเก็ต	เมืองภูเก็ต	57%	7,169	9,456	16,625	2532
242	ปัตตานี	เมืองตะลุมพันธ์ (เมืองสายบุรี)	57%	11,600	15,069	26,669	2531
243	ตาก	แม่สอด	55%	14,981	18,681	33,663	2530
244	อุบลราชธานี	เมืองอุบลราชธานี-วารินชำราบ (ป.2)	55%	28,150	34,888	63,038	2542
245	ชลบุรี	เมืองชลบุรี	55%	46,331	57,419	103,750	2527
246	อุทัยธานี	เมืองอุทัยธานี	55%	5,975	7,313	13,288	2529
247	อุทัยธานี	เมืองอุทัยธานี	55%	5,975	7,313	13,288	2535
248	อ่างทอง	เมืองป่าโมก	55%	7,500	9,176	16,676	2531
249	ศรีสะเกษ	เมืองศรีสะเกษ	55%	2,475	2,988	5,463	2522
250	อยุธยา	เมืองเสนา	54%	7,431	8,875	16,306	2531
251	พิษณุโลก	พิษณุโลก (เพิ่มเติม)	54%	11,413	13,588	25,000	2528
252	สกลนคร	เมืองสกลนคร	54%	34,088	40,381	74,469	2536
253	ราชบุรี	เมืองราชบุรี	53%	10,825	12,425	23,250	2523
254	ภูเก็ต	เกาะภูเก็ต	53%	158,750	180,646	339,396	2541
255	ระยอง	เมืองแกลง	53%	9,063	10,306	19,369	2530
256	ฉะเชิงเทรา	เมืองบางคล้า	51%	14,394	15,075	29,469	2530
257	ยะลา	เมืองเบตง	50%	26,875	27,319	54,194	2529
258	สระบุรี	เมืองสระบุรี	49%	12,581	11,944	24,525	2529
259	ภูเก็ต	ป่าตอง-กะรน (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	48%	14,800	13,788	28,588	2535
260	นครราชสีมา	เมืองโนนสูง (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	48%	8,094	7,438	15,531	2538
261	ลพบุรี	เมืองลพบุรี	47%	4,313	3,750	8,063	2521
262	ระยอง	เมืองระยอง	45%	10,594	8,781	19,375	2530
263	ระยอง	สุขาภิบาลบ้านเพ	44%	17,255	13,701	30,956	2527
264	มหาสารคาม	เมืองมหาสารคาม	41%	15,088	10,694	25,781	2534
265	จันทบุรี	เมืองท่าใหม่	40%	19,000	12,500	31,500	2531
266	กาฬสินธุ์	เมืองกาฬสินธุ์	39%	10,600	6,913	17,513	2528

จังหวัด	ผังเมืองรวมชุมชน ...	พื้นที่ ชนบท ¹⁰	พื้นที่ในผังเมืองรวม (ไร่)			พื้นที่ รวม ปี พ.ศ.	
			เมือง	ชนบท	ทั้งหมด		
267	เชียงใหม่	เมืองเชียงใหม่	33%	7,500	3,750	11,250	2521
268	สระบุรี	เมืองพระพุทธบาท สระบุรี	33%	17,088	8,388	25,475	2536
269	สระแก้ว	เมืองสระแก้ว	33%	25,156	12,231	37,388	2539
270	ระยอง	อุตสาหกรรมหลักและชุมชน จ.ระยอง (ป. 2)	32%	108,100	49,713	157,813	2537
271	ศรีสะเกษ	เมืองศรีสะเกษ (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	31%	22,913	10,138	33,050	2536
272	กระบี่	เมืองกระบี่	30%	11,875	5,206	17,081	2534
273	สุราษฎร์ธานี	เกาะสมุย	30%	144,600	62,500	207,100	2530
274	ขอนแก่น	เมืองชุมแพ ขอนแก่น	30%	15,344	6,531	21,875	2538
275	ปราจีนบุรี	เมืองปราจีนบุรี	27%	5,469	2,000	7,469	2521
276	แพร่	เมืองแพร่	23%	5,625	1,669	7,294	2521
277	ระยอง	เพ	23%	17,438	5,063	22,500	2533
278	ประจวบคีรีขันธ์	เมืองหัวหิน (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	22%	45,000	12,500	57,500	2535
279	แม่ฮ่องสอน	เมืองแม่ฮ่องสอน	22%	2,250	625	2,875	2522
280	แม่ฮ่องสอน	เมืองแม่ฮ่องสอน	18%	3,750	844	4,594	2529
281	สงขลา	สะเดา	17%	29,375	5,933	35,308	2529
282	สงขลา	เมืองสะเดา (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	17%	29,375	5,931	35,306	2536
283	สมุทรสาคร	เมืองสมุทรสาคร	17%	4,688	938	5,625	2521
284	นราธิวาส	สุโหงโกลก	14%	13,256	2,138	15,394	2529
285	อุดรดิตถ์	เมืองอุดรดิตถ์	14%	8,431	1,319	9,750	2522
286	ยะลา	เมืองเบตง (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	13%	26,899	3,975	30,874	2536
287	เพชรบุรี	เมืองชะอำ (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	10%	66,250	7,500	73,750	2540
288	สุราษฎร์ธานี	เมืองนาสาร (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	2%	28,438	562	29,000	2539
289	สุราษฎร์ธานี	เมืองนาสาร	0.3%	29,456	100	29,556	2531
290	มุกดาหาร	เมืองมุกดาหาร	0%	22,219	0	22,219	2533
291	นครพนม	เมืองนครพนม	0%	15,163	0	15,163	2529
292	นครพนม	เมืองนครพนม (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	0%	15,078	0	15,078	2537
293	เพชรบุรี	เมืองชะอำ	0%	76,250	0	76,250	2529
294	ประจวบคีรีขันธ์	เทศบาลตำบลหัวหิน	0%	45,000	0	45,000	2528
295	ชลบุรี	เมืองพัทยา	0%	33,400	0	33,400	2526
296	สระบุรี	เมืองสระบุรี	0%	12,581	0	12,581	2521
297	กำแพงเพชร	เมืองกำแพงเพชร	0%	10,800	0	10,800	2521
298	นครสวรรค์	เมืองนครสวรรค์	0%	17,419	0	17,419	2525
เฉลี่ย สัดส่วนพื้นที่ชนบทในเขตผัง พ.ศ. 2520-2540		75%	3,316,564	9,904,381	13,220,944		

ตารางที่ 4.4 สัดส่วนพื้นที่ชนบทในร่างผังเมืองรวม พ.ศ. 2541-2554

จังหวัด	ร่างผังเมืองรวมชุมชน ¹¹ ..	พื้นที่ ชนบท ¹²	พื้นที่ในผังเมืองรวม (ไร่)			พื้นที่ รวม ปี พ.ศ.
			เมือง	ชนบท	ทั้งหมด	
1 นครศรีธรรมราช	ชุมชนจุฬารัตน์ (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	100%	0	9,775	9,775	2550
2 นครนายก	บ้านนา นครนายก	99%	1,563	241,221	242,783	2547
3 สระบุรี	วิหารแดง	99%	1,406	126,407	127,813	2547
4 ชลบุรี	หัวกุญแจ-หนองไผ่แก้ว	98%	1,808	94,849	96,656	2547
5 ลพบุรี	เมืองบ้านหมี่ (ปรับปรุงครั้งที่ 2)	97%	419	12,581	13,000	2552
6 เพชรบูรณ์	เมืองหล่มสัก (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	97%	1,300	36,200	37,500	2541
7 นครปฐม	นครชัยศรี	96%	1,875	51,350	53,225	2545
8 นครปฐม	นครชัยศรี	96%	1,875	51,350	53,225	2539
9 นครปฐม	นครชัยศรี	96%	1,875	51,350	53,225	2536
10 สมุทรสงคราม	เมืองสมุทรสงคราม	96%	5,000	114,375	119,375	2553
11 นครราชสีมา	พิมาย	95%	1,231	22,519	23,750	2538
12 นครสวรรค์	เมืองชุมแสง (ปรับปรุงครั้งที่ 2)	94%	1,500	24,388	25,888	2548
13 ระยอง	บ้านค่าย-มาบข่า	94%	10,688	171,500	182,188	2547
14 อุตรดิตถ์	เมืองลับแล (ปรับปรุงครั้งที่ 2)	93%	925	12,863	13,788	2551
15 สุราษฎร์ธานี	เกาะพะงัน (ปรับปรุงครั้งที่ 2)	93%	7,906	108,406	116,313	2552
16 ชัยนาท	เมืองวัดสิงห์	93%	1,250	15,625	16,875	2531
17 นราธิวาส	ตันหยงมัส อ.ระแงะ นราธิวาส	91%	1,875	18,375	20,250	2538
18 ขอนแก่น	เมืองพล (ปรับปรุงครั้งที่ 2)	90%	1,875	17,813	19,688	2551
19 อยุธยา	นครหลวง-อรัญญิก	89%	6,194	52,506	58,700	2547
20 ตรัง	เมืองกันตัง (ปรับปรุงครั้งที่ 2)	88%	1,900	13,831	15,731	2551
21 ชลบุรี	พานทอง-หนองตำลึง ชลบุรี	88%	10,213	74,231	84,444	2547
22 กำแพงเพชร	เมืองกำแพงเพชร (ปรับปรุงครั้งที่ 2)	87%	11,500	75,413	86,913	2552
23 ปราจีนบุรี	เมืองอรัญประเทศ (ปรับปรุงครั้งที่ 2)	84%	3,125	16,625	19,750	2552
24 พิจิตร	เมืองตะพานหิน (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	83%	3,250	16,219	19,469	2552
25 พิจิตร	เมืองบางมูลนาก (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	82%	1,563	7,294	8,856	2541
26 สมุทรสาคร	เมืองกระทุ่มแบน (ปรับปรุงครั้งที่ 2)	81%	12,375	52,320	64,695	n/a
27 นครราชสีมา	เมืองปักธงชัย	81%	7,569	31,330	38,899	2538
28 อุบลราชธานี	เมืองเดช	81%	5,063	20,900	25,963	2547

¹¹เฉพาะฐานข้อมูลร่างผังเมืองรวมที่ระบุพื้นที่ในและนอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลเท่านั้น

¹²เพื่อประโยชน์ในการเปรียบเทียบเชิงประวัติศาสตร์ พื้นที่ชนบทได้แก่พื้นที่นอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาล แม้ว่าในทางปฏิบัติ พื้นที่ในเขตเทศบาลและสุขาภิบาลมิใช่เนื้อเมืองทั้งหมด

จังหวัด	ร่างผังเมืองรวมชุมชน ¹¹ ..	พื้นที่ ชนบท ¹²	พื้นที่ในผังเมืองรวม (ไร่)			พื้นที่อนุญาต รัฐ ปี พ.ศ.	
			เมือง	ชนบท	ทั้งหมด		
29	สมุทรปราการ	จังหวัดสมุทรปราการ (ปรับปรุงครั้งที่ 2)	80%	123,950	504,125	628,075	2551
30	ประจวบคีรีขันธ์	บางสะพาน (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	80%	19,479	77,314	96,794	2553
31	สระบุรี	หนองแค	79%	3,125	11,563	14,688	2541
32	อำนาจเจริญ	เมืองอำนาจเจริญ (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	74%	23,750	69,325	93,075	2551
33	อ่างทอง	เมืองอ่างทอง (ปรับปรุงครั้งที่ 2)	74%	3,869	11,113	14,981	2552
34	ประจวบคีรีขันธ์	กุยบุรี อ.กุยบุรี	73%	16,813	44,625	61,438	2547
35	ตรัง	เมืองตรัง (ปรับปรุงครั้งที่ 2)	72%	9,231	23,769	33,000	2552
36	หนองคาย	ศรีเชียงใหม่	72%	3,250	8,200	11,450	2547
37	กาฬสินธุ์	เมืองกาฬสินธุ์ (ปรับปรุงครั้งที่ 2)	71%	10,600	26,344	36,944	2553
38	อยุธยา	บางบาล-มหาพรหมณ์	71%	8,700	20,988	29,688	2547
39	เชียงใหม่	เมืองเชียงใหม่ (ปรับปรุงครั้งที่ 3)	69%	83,206	184,919	268,125	2550
40	ขอนแก่น	เมืองบ้านไผ่ (ปรับปรุงครั้งที่ 2)	69%	10,125	22,488	32,613	2550
41	อุบลราชธานี	เมืองพิบูลมังสาหาร (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	67%	3,750	7,644	11,394	2552
42	ตาก	เมืองแม่สอด (ปรับปรุงครั้งที่ 2)	65%	23,312	43,257	66,569	2550
43	อยุธยา	ผักไห่-ลาดชะโด	63%	11,563	19,688	31,250	2547
44	อุทัยธานี	เมืองอุทัยธานี (ปรับปรุงครั้งที่ 3)	62%	5,125	8,469	13,594	2554
45	นครราชสีมา	เมืองปากช่อง	61%	9,531	14,656	24,188	2530
46	เพชรบุรี	เขาย้อย อ.เขาย้อย	57%	25,000	33,169	58,169	2547
47	สุพรรณบุรี	เมืองสองพี่น้อง (ปรับปรุงครั้งที่ 2)	57%	8,375	10,913	19,288	2552
48	อ่างทอง	เมืองป่าโมก	55%	7,500	9,289	16,789	2552
49	ระยอง	ทุ่งควายกิน-กองดิน อ.แกลง	53%	19,275	21,644	40,919	2548
50	อยุธยา	พระอินทราชา	51%	54,227	56,398	110,625	2539
51	ชุมพร	เมืองหลังสวน (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	50%	10,456	10,621	21,078	2552
52	อุบลราชธานี	เมืองอุบลราชธานี-วารินชำราบ (ปรับปรุงครั้งที่ 3)	43%	35,944	27,094	63,038	2552
53	เพชรบุรี	นายาง-หนองจอก	39%	121,050	78,950	200,000	2546
54	จันทบุรี	เมืองท่าใหม่ (ปรับปรุงครั้งที่ 1)	27%	24,594	9,156	33,750	2552
55	ตาก	เมืองตาก (ปรับปรุงครั้งที่ 2)	26%	69,837	24,838	94,675	2551
56	แม่ฮ่องสอน	เมืองแม่ฮ่องสอน (ปรับปรุงครั้งที่ 2)	19%	3,750	875	4,625	2548
57	สุราษฎร์ธานี	เมืองนาสาร (ปรับปรุงครั้งที่ 2)	2%	28,438	562	29,000	n/a
58	ปทุมธานี	ชุมชนประชาธิปไตย-คลองหลวง (ป.1)	0%	79,206	0	79,206	2547
เฉลี่ย		สัดส่วนพื้นที่ชนบทในเขต(ร่าง)ผัง พ.ศ. 2541-2554	75%	964,150	2,923,607	3,887,757	

ตารางที่ 4.5 ระยะเวลาจัดทำผังเมืองรวมและระยะเวลาบังคับใช้ผังเมืองรวมพ.ศ. 2520-2540

	จังหวัด	ผังเมืองรวมชุมชน* ...	รัฐช้อมูลปี พ.ศ.	ประกาศบังคับใช้	หมุดอายุ (รวมต่ออายุ)	ระยะเวลา บังคับใช้ผัง (ปี)	ระยะเวลาจัดทำ ผัง (ปี)
1	ชลบุรี	เมืองพัทยา	2526	30 ธันวาคม 2526	2531	5	0
2	ชลบุรี	เมืองพัทยา (เพิ่มเติม)	2524	30 ธันวาคม 2526	2531	5	2
3	ระยอง	เมืองระยอง	2521	29 ธันวาคม 2526	2532	6	5
4	ขอนแก่น	เมืองขอนแก่น (เพิ่มเติม)	2525	30 ธันวาคม 2527	2532	5	2
5	เชียงใหม่	เมืองเชียงใหม่ (เพิ่มเติม)	2524	31 ตุลาคม 2527	2532	5	3
6	เชียงใหม่	เมืองเชียงใหม่	2520	31 ตุลาคม 2527	2532	5	7
7	ภูเก็ต	เมืองภูเก็ต	2528	27 ธันวาคม 2528	2533	5	0
8	สงขลา	เมืองหาดใหญ่	2528	18 ตุลาคม 2528	2533	5	0
9	ลำปาง	เมืองลำปาง	2527	6 พฤศจิกายน 2528	2533	5	1
10	นครสวรรค์	เมืองนครสวรรค์	2525	12 ธันวาคม 2528	2533	5	3
11	นครสวรรค์	เมืองนครสวรรค์	2525	12 ธันวาคม 2528	2533	5	3
12	ภูเก็ต	เมืองภูเก็ต (ปรับปรุง)	2524	27 ธันวาคม 2528	2533	5	4
13	นครศรีธรรมราช	เมืองนครศรีธรรมราช	2528	30 ธันวาคม 2529	2534	5	1
14	สุราษฎร์ธานี	เมืองสุราษฎร์ธานี	2528	27 มีนาคม 2529	2534	5	1
15	ระยอง	สุขาภิบาลบ้านเพ	2527	31 ธันวาคม 2529	2534	5	2
16	นราธิวาส	เมืองนราธิวาส	2527	7 พฤษภาคม 2529	2534	5	2
17	อุบลราชธานี	เมืองอุบลราชธานี- วารินชำราบ	2527	24 ตุลาคม 2529	2534	5	2
18	พัทลุง	เมืองพัทลุง	2526	31 ธันวาคม 2529	2534	5	3
19	อุยธยา	เมืองอุยธยา (เพิ่มเติม)	2526	21 พฤศจิกายน 2529	2534	5	3
20	สมุทรสงคราม	เมืองสมุทรสงคราม (เพิ่มเติม)	2525	16 พฤศจิกายน 2529	2534	5	4
21	ราชบุรี	เมืองราชบุรี (เพิ่มเติม)	2524	20 พฤศจิกายน 2529	2534	5	5
22	ราชบุรี	เมืองราชบุรี	2522	20 พฤศจิกายน 2529	2534	5	7
23	สมุทรสงคราม	เมืองสมุทรสงคราม	2522	16 พฤศจิกายน 2529	2534	5	7
24	อุดรธานี	เมืองอุดรธานี	2521	12 กันยายน 2529	2534	5	8
25	พัทลุง	เมืองพัทลุง	2521	31 ธันวาคม 2529	2534	5	8
26	นครศรีธรรมราช	เมืองนครศรีธรรมราช	2521	30 ธันวาคม 2529	2534	5	8

	จังหวัด	ผังเมืองรวมชุมชน*...	ฐานข้อมูลปี พ.ศ.	ประกาศบังคับใช้	หมุดอายุ (รวมต่ออายุ)	ระยะเวลา บังคับใช้ผัง (ปี)	ระยะเวลาจัดทำ ผัง (ปี)
27	นครพนม	(สุขาภิบาล) เมืองมุกดาหาร	2520	20 ตุลาคม 2529	2534	5	9
28	ชลบุรี	เมืองใหม่แหลมฉบัง	2530	25 กันยายน 2530	2535	5	0
29	มหาสารคาม	เมืองมหาสารคาม	2528	28 สิงหาคม 2530	2535	5	2
30	ปัตตานี	เมืองปัตตานี	2528	2 ธันวาคม 2530	2535	5	2
31	พังงา	เมืองพังงา	2528	3 มิถุนายน 2530	2535	5	2
32	นครนายก	เมืองนครนายก	2528	3 กรกฎาคม 2530	2535	5	2
33	พิษณุโลก	พิษณุโลก (เพิ่มเติม)	2528	11 พฤศจิกายน 2530	2535	5	2
34	เพชรบุรี	เมืองเพชรบุรี	2527	16 พฤศจิกายน 2530	2535	5	3
35	ชลบุรี	ท่าเทียบเรือท่าลี้แหลมฉบัง	2527	25 กันยายน 2530	2535	5	3
36	สมุทรสาคร	เมืองสมุทรสาคร	2527	13 พฤศจิกายน 2530	2535	5	3
37	ปทุมธานี	เมืองปทุมธานี	2527	8 กรกฎาคม 2530	2535	5	3
38	เชียงราย	เชียงราย	2527	21 สิงหาคม 2530	2535	5	3
39	พิษณุโลก	พิษณุโลก	2527	11 พฤศจิกายน 2530	2535	5	3
40	พิษณุโลก	เมืองพิษณุโลก (เพิ่มเติม)	2527	11 พฤศจิกายน 2530	2535	5	3
41	ฉะเชิงเทรา	เมืองฉะเชิงเทรา (เพิ่มเติม)	2525	17 สิงหาคม 2530	2535	5	5
42	นครนายก	เมืองนครนายก	2525	3 กรกฎาคม 2530	2535	5	5
43	กระบี่	เมืองกระบี่	2524	14 ตุลาคม 2530	2535	5	6
44	สงขลา	เมืองสงขลา	2524	23 กันยายน 2530	2535	5	6
45	พังงา	เมืองพังงา	2524	3 มิถุนายน 2530	2535	5	6
46	ปัตตานี	เมืองปัตตานี	2523	2 ธันวาคม 2530	2535	5	7
47	มหาสารคาม	เมืองมหาสารคาม	2522	28 สิงหาคม 2530	2535	5	8
48	ฉะเชิงเทรา	เมืองฉะเชิงเทรา	2522	17 สิงหาคม 2530	2535	5	8
49	สมุทรสาคร	เมืองสมุทรสาคร	2521	13 พฤศจิกายน 2530	2535	5	9
50	กาญจนบุรี	เมืองกาญจนบุรี	2521	3 เมษายน 2530	2535	5	9
51	เชียงราย	เมืองเชียงราย	2521	21 สิงหาคม 2530	2535	5	9
52	ปทุมธานี	เมืองปทุมธานี	2520	8 กรกฎาคม 2530	2535	5	10
53	ระยอง	เมืองระยอง	2530	29 ธันวาคม 2531	2536	5	1
54	ชลบุรี	เมืองพัทธยา	2530	30 ธันวาคม 2531	2536	5	1
55	ชัยภูมิ	เมืองชัยภูมิ	2529	23 ธันวาคม 2531	2536	5	2
56	ประจวบคีรีขันธ์	เมืองประจวบคีรีขันธ์	2529	22 เมษายน 2531	2536	5	2

	จังหวัด	ผังเมืองรวมชุมชน*...	ฐานข้อมูลปี พ.ศ.	ประกาศบังคับใช้	หมุดอายุ (รวมต่ออายุ)	ระยะเวลา บังคับใช้ผัง (ปี)	ระยะเวลาจัดทำ ผัง (ปี)
57	อุทัยธานี	เมืองอุทัยธานี	2529	24 ธันวาคม 2531	2536	5	2
58	แพร่	เมืองแพร่	2529	20 พฤษภาคม 2531	2536	5	2
59	แพร่	เมืองแพร่ (เพิ่มเติม)	2529	20 พฤษภาคม 2531	2536	5	2
60	ภูเก็ต	ตำบลฉลอง-ราไวย์	2528	28 พฤศจิกายน 2531	2536	5	3
61	ประจวบคีรีขันธ์	เทศบาลตำบลหัวหิน	2528	26 ธันวาคม 2531	2536	5	3
62	ชลบุรี	เมืองพัทยา (เพิ่มเติม)	2528	30 ธันวาคม 2531	2536	5	3
63	ปราจีนบุรี	เมืองปราจีนบุรี	2528	25 ธันวาคม 2531	2536	5	3
64	ปราจีนบุรี	เมืองปราจีนบุรี	2528	25 ธันวาคม 2531	2536	5	3
65	สิงห์บุรี	เมืองสิงห์บุรี	2528	25 ธันวาคม 2531	2536	5	3
66	สระบุรี	เมืองสระบุรี	2528	11 พฤศจิกายน 2531	2536	5	3
67	พิจิตร	เมืองพิจิตร	2528	16 พฤษภาคม 2531	2536	5	3
68	ลำพูน	เมืองลำพูน	2528	24 ธันวาคม 2531	2536	5	3
69	บุรีรัมย์	เมืองบุรีรัมย์	2528	5 ตุลาคม 2531	2536	5	3
70	ตราด	เมืองตราด	2528	23 ธันวาคม 2531	2536	5	3
71	สุรินทร์	เมืองสุรินทร์	2527	20 เมษายน 2531	2536	5	4
72	ภูเก็ต	ไม้ขาว-สาคร จ.ภูเก็ต	2527	24 ธันวาคม 2531	2536	5	4
73	ร้อยเอ็ด	เมืองร้อยเอ็ด (เพิ่มเติม)	2526	25 มีนาคม 2531	2536	5	5
74	นครปฐม	เมืองนครปฐม (เพิ่มเติม)	2525	25 ธันวาคม 2531	2536	5	6
75	ชัยภูมิ	เมืองชัยภูมิ	2524	23 ธันวาคม 2531	2536	5	7
76	อุทัยธานี	เมืองอุทัยธานี	2524	24 ธันวาคม 2531	2536	5	7
77	อุทัยธานี	อุทัยธานี	2524	24 ธันวาคม 2531	2536	5	7
78	พิจิตร	เมืองพิจิตร	2523	16 พฤษภาคม 2531	2536	5	8
79	ร้อยเอ็ด	เมืองร้อยเอ็ด	2522	25 มีนาคม 2531	2536	5	9
80	สุรินทร์	เมืองสุรินทร์	2522	20 เมษายน 2531	2536	5	9
81	ประจวบคีรีขันธ์	เมืองประจวบคีรีขันธ์	2522	22 เมษายน 2531	2536	5	9
82	สิงห์บุรี	เมืองสิงห์บุรี	2522	25 ธันวาคม 2531	2536	5	9
83	ปราจีนบุรี	เมืองปราจีนบุรี	2521	25 ธันวาคม 2531	2536	5	10
84	สระบุรี	เมืองสระบุรี	2521	11 พฤศจิกายน 2531	2536	5	10
85	แพร่	เมืองแพร่	2521	20 พฤษภาคม 2531	2536	5	10

	จังหวัด	ผังเมืองรวมชุมชน*...	ฐานข้อมูล ปี พ.ศ.	ประกาศบังคับใช้	หมุดอายุ (รวมต่ออายุ)	ระยะเวลา บังคับใช้ผัง (ปี)	ระยะเวลาจัดทำ ผัง (ปี)
86	เชียงใหม่	สุขาภิบาลสันทรายหลวง	2532	31 ตุลาคม 2532	2537	5	0
87	เชียงใหม่	สุขาภิบาลยางเนิ้ง อ.สารภี	2532	31 ตุลาคม 2532	2537	5	0
88	เชียงใหม่	สุขาภิบาลหางดง	2532	31 ตุลาคม 2532	2537	5	0
89	เชียงใหม่	สุขาภิบาลตันเปา	2532	31 ตุลาคม 2532	2537	5	0
90	เชียงใหม่	สุขาภิบาลแม่ใจ อ.สันทราย	2532	31 ตุลาคม 2532	2537	5	0
91	เชียงใหม่	สุขาภิบาลแมริม	2532	31 ตุลาคม 2532	2537	5	0
92	เชียงใหม่	เทศบาลนครเชียงใหม่และ ชุมชนสุขาภิบาลข้างเขื่อน	2532	31 ตุลาคม 2532	2537	5	0
93	เชียงใหม่	เมืองเชียงใหม่	2532	31 ตุลาคม 2532	2537	5	0
94	เชียงใหม่	เมืองเชียงใหม่	2530	31 ตุลาคม 2532	2537	5	2
95	ชุมพร	เมืองชุมพร	2529	29 ตุลาคม 2532	2537	5	3
96	ยะลา	เมืองเบตง	2529	7 สิงหาคม 2532	2537	5	3
97	อ่างทอง	เมืองอ่างทอง	2529	30 ตุลาคม 2532	2537	5	3
98	ตาก	เมืองตาก	2529	29 มีนาคม 2532	2537	5	3
99	สุโขทัย	เมืองสุโขทัย	2529	12 มิถุนายน 2532	2537	5	3
100	น่าน	เมืองน่าน	2529	25 ตุลาคม 2532	2537	5	3
101	แม่ฮ่องสอน	เมืองแม่ฮ่องสอน	2529	25 สิงหาคม 2532	2537	5	3
102	ชัยนาท	เมืองชัยนาท	2529	25 กันยายน 2532	2537	5	3
103	นราธิวาส	สุโหงโกลก	2529	30 ตุลาคม 2532	2537	5	3
104	หนองคาย	เมืองหนองคาย	2528	25 ตุลาคม 2532	2537	5	4
105	กาฬสินธุ์	เมืองกาฬสินธุ์	2528	27 ธันวาคม 2532	2537	5	4
106	ภูเก็ต	เชิงทะเล-กมลา	2528	27 ธันวาคม 2532	2537	5	4
107	สตูล	เมืองสตูล	2528	29 ตุลาคม 2532	2537	5	4
108	ยะลา	เมืองยะลา	2528	30 สิงหาคม 2532	2537	5	4
109	อุดรดิตถ์	อุดรดิตถ์	2528	10 กรกฎาคม 2532	2537	5	4
110	กำแพงเพชร	เมืองกำแพงเพชร	2528	5 มิถุนายน 2532	2537	5	4
111	ตรัง	เมืองตรัง	2528	30 ตุลาคม 2532	2537	5	4
112	ภูเก็ต	ป่าตอง กะตะ กะรน	2527	21 สิงหาคม 2532	2537	5	5
113	ตาก	เมืองตาก	2524	29 มีนาคม 2532	2537	5	8

	จังหวัด	ผังเมืองรวมชุมชน*...	ฐานข้อมูล ปี พ.ศ.	ประกาศบังคับใช้	หมุดอายุ (รวมต่ออายุ)	ระยะเวลา บังคับใช้ผัง (ปี)	ระยะเวลาจัดทำ ผัง (ปี)
114	แม่ฮ่องสอน	เมืองแม่ฮ่องสอน	2524	25 สิงหาคม 2532	2537	5	8
115	หนองคาย	เมืองหนองคาย	2523	25 ตุลาคม 2532	2537	5	9
116	กาฬสินธุ์	เมืองกาฬสินธุ์	2523	27 ธันวาคม 2532	2537	5	9
117	สศูล	เมืองสศูล	2523	29 ตุลาคม 2532	2537	5	9
118	ยะลา	เมืองยะลา	2523	30 สิงหาคม 2532	2537	5	9
119	สุโขทัย	เมืองสุโขทัย	2523	12 มิถุนายน 2532	2537	5	9
120	น่าน	เมืองน่าน	2523	25 ตุลาคม 2532	2537	5	9
121	ชัยนาท	เมืองชัยนาท	2523	25 กันยายน 2532	2537	5	9
122	อุตรดิตถ์	เมืองอุตรดิตถ์	2522	10 กรกฎาคม 2532	2537	5	10
123	แม่ฮ่องสอน	เมืองแม่ฮ่องสอน	2522	25 สิงหาคม 2532	2537	5	10
124	ชุมพร	เมืองชุมพร	2521	29 ตุลาคม 2532	2537	5	11
125	กำแพงเพชร	เมืองกำแพงเพชร	2521	5 มิถุนายน 2532	2537	5	11
126	อ่างทอง	เมืองอ่างทอง	2520	30 ตุลาคม 2532	2537	5	12
127	ภูเก็ต	เมืองภูเก็ต	2532	27 ธันวาคม 2533	2538	5	1
128	นครสวรรค์	เมืองนครสวรรค์	2532	12 ธันวาคม 2533	2538	5	1
129	ลำปาง	เมืองลำปาง	2532	6 พฤศจิกายน 2533	2538	5	1
130	สงขลา	เมืองหาดใหญ่	2531	18 ตุลาคม 2533	2538	5	2
131	ฉะเชิงเทรา	เมืองบางคล้า	2530	1 สิงหาคม 2533	2538	5	3
132	ตาก	แม่สอด	2530	18 มิถุนายน 2533	2538	5	3
133	นครสวรรค์	เมืองชุมแสง	2530	24 กันยายน 2533	2538	5	3
134	อุบลราชธานี	เมืองพิบูลมังสาหาร	2530	12 ธันวาคม 2533	2538	5	3
135	นครราชสีมา	เมืองโนนสูง	2530	13 ตุลาคม 2533	2538	5	3
136	นครพนม	เมืองนครพนม	2529	17 ตุลาคม 2533	2538	5	4
137	ศรีสะเกษ	เมืองศรีสะเกษ	2529	12 ตุลาคม 2533	2538	5	4
138	สกลนคร	เมืองสกลนคร	2529	30 เมษายน 2533	2538	5	4
139	สงขลา	สะเดา	2529	21 พฤษภาคม 2533	2538	5	4
140	สมุทรสาคร	กระทุ่มแบน-อ้อมน้อย	2529	1 ตุลาคม 2533	2538	5	4
141	นราธิวาส	พิบูลทอง อ.เมือง	2529	17 ตุลาคม 2533	2538	5	4
142	ระนอง	เมืองระนอง	2529	14 กันยายน 2533	2538	5	4
143	เพชรบูรณ์	เมืองเพชรบูรณ์	2528	21 กันยายน 2533	2538	5	5

	จังหวัด	ผังเมืองรวมชุมชน*...	ฐานข้อมูล ปี พ.ศ.	ประกาศบังคับใช้	หมุดอายุ (รวมต่ออายุ)	ระยะเวลา บังคับใช้ผัง (ปี)	ระยะเวลาจัดทำ ผัง (ปี)
144	สุพรรณบุรี	เมืองสุพรรณบุรี	2528	23 พฤษภาคม 2533	2538	5	5
145	ชลบุรี	เมืองชลบุรี	2527	30 กรกฎาคม 2533	2538	5	6
146	นนทบุรี	นนทบุรี	2527	14 ตุลาคม 2533	2538	5	6
147	นนทบุรี	นนทบุรี	2526	14 ตุลาคม 2533	2538	5	7
148	ชลบุรี	เมืองชลบุรี (เพิ่มเติม)	2524	30 กรกฎาคม 2533	2538	5	9
149	เพชรบูรณ์	เมืองเพชรบูรณ์	2523	21 กันยายน 2533	2538	5	10
150	นครพนม	เมืองนครพนม	2522	17 ตุลาคม 2533	2538	5	11
151	ศรีสะเกษ	เมืองศรีสะเกษ	2522	12 ตุลาคม 2533	2538	5	11
152	สกลนคร	เมืองสกลนคร	2521	30 เมษายน 2533	2538	5	12
153	ระยอง	ชุมชนอุตสาหกรรมหลัก มาบตาพุด	2532	22 พฤษภาคม 2534	2539	5	2
154	นราธิวาส	เมืองนราธิวาส	2532	28 ธันวาคม 2534	2539	5	2
155	สุราษฎร์ธานี	เมืองสุราษฎร์ธานี	2532	14 ธันวาคม 2534	2539	5	2
156	นครราชสีมา	เมืองนครราชสีมา	2532	13 ธันวาคม 2534	2539	5	2
157	ขอนแก่น	เมืองพล	2531	9 สิงหาคม 2534	2539	5	3
158	สุราษฎร์ธานี	เมืองนาสาร	2531	28 ธันวาคม 2534	2539	5	3
159	ขอนแก่น	เมืองบ้านไผ่	2530	27 ธันวาคม 2534	2539	5	4
160	นครศรีธรรมราช	ปากพนัง	2530	16 ธันวาคม 2534	2539	5	4
161	ปราจีนบุรี	เมืองอรัญประเทศ	2530	28 ธันวาคม 2534	2539	5	4
162	จันทบุรี	เมืองจันทบุรี	2528	27 ธันวาคม 2534	2539	5	6
163	จันทบุรี	เมืองจันทบุรี	2521	27 ธันวาคม 2534	2539	5	13
164	สมุทรสงคราม	เมืองสมุทรสงคราม	2533	26 ธันวาคม 2535	2540	5	2
165	ลพบุรี	เมืองบ้านหมี่	2531	17 สิงหาคม 2535	2540	5	4
166	สุพรรณบุรี	เมืองสองพี่น้อง	2531	21 ธันวาคม 2535	2540	5	4
167	ตรัง	เมืองกันตัง	2531	9 กรกฎาคม 2535	2540	5	4
168	ภูเก็ต	เกาะแก้ว ชุมชนรัชฎา และ ชุมชนกะทู้	2530	17 สิงหาคม 2535	2540	5	5
169	ภูเก็ต	ชุมชนเทพกระษัตรี ป่าคลอก และศรีสุนทร	2530	22 ธันวาคม 2535	2540	5	5
170	ราชบุรี	เมืองโพธาราม	2530	13 พฤษภาคม 2535	2540	5	5

	จังหวัด	ผังเมืองรวมชุมชน*...	ฐานข้อมูลปี พ.ศ.	ประกาศบังคับใช้	หมุดอายุ (รวมต่ออายุ)	ระยะเวลา บังคับใช้ผัง (ปี)	ระยะเวลาจัดทำ ผัง (ปี)
171	กาญจนบุรี	เมืองท่าเรือพระแท่น	2530	17 สิงหาคม 2535	2540	5	5
172	ระยอง	เมืองแกลง	2530	18 มีนาคม 2535	2542	7	5
173	ลพบุรี	เมืองลพบุรี	2528	17 สิงหาคม 2535	2540	5	7
174	ลพบุรี	เมืองลพบุรี	2521	17 สิงหาคม 2535	2540	5	14
175	อุบลราชธานี	เมืองอุบลราชธานี- วารินชำราบ	2533	26 ตุลาคม 2536	2541	5	3
176	สุราษฎร์ธานี	พุนพิน	2532	26 ตุลาคม 2536	2541	5	4
177	สุราษฎร์ธานี	เกาะพะงัน (อำเภอ)	2532	31 พฤษภาคม 2536	2541	5	4
178	จันทบุรี	เมืองขลุง อ.ขลุง	2531	14 สิงหาคม 2536	2541	5	5
179	อุดรดิตถ์	เมืองลับแล	2531	26 ตุลาคม 2536	2541	5	5
180	บุรีรัมย์	เมืองนางรอง	2531	14 พฤษภาคม 2536	2541	5	5
181	เพชรบุรี	เมืองชะอำ	2529	13 สิงหาคม 2536	2541	5	7
182	เลย	เมืองเลย (เพิ่มเติม)	2528	31 พฤษภาคม 2536	2541	5	8
183	เลย	เมืองเลย	2524	31 พฤษภาคม 2536	2542	6	12
184	สมุทรปราการ	เมืองสมุทรปราการ (เพิ่มเติม)	2532	24 มิถุนายน 2537	2542	5	5
185	อุดรธานี	เมืองอุดรธานี	2532	3 ตุลาคม 2537	2544	7	5
186	ปัตตานี	เมืองตะลัน (เมืองสายบุรี)	2531	5 สิงหาคม 2537	2542	5	6
187	เพชรบูรณ์	เมืองหล่มสัก	2531	24 มิถุนายน 2537	2549	12	6
188	สมุทรปราการ	เมืองสมุทรปราการ (เพิ่มเติม)	2528	24 มิถุนายน 2537	2542	5	9
189	สมุทรปราการ	เมืองสมุทรปราการ	2527	24 มิถุนายน 2537	2542	5	10
190	นครศรีธรรมราช	อ.ทุ่งสง	2523	25 กรกฎาคม 2537	2542	5	14
191	นครศรีธรรมราช	เมืองนครศรีธรรมราช	2533	19 กรกฎาคม 2538	2545	7	5
192	ปราจีนบุรี	เมืองกบินทร์บุรี	2531	3 กรกฎาคม 2538	2550	12	7
193	สระบุรี	เมืองหนองแค	2531	1 ธันวาคม 2538	2550	12	7
194	ชลบุรี	เมืองพนัสนิคม	2530	27 มีนาคม 2538	2545	7	8
195	สุราษฎร์ธานี	เกาะสมุย	2530	1 ธันวาคม 2538	2545	7	8
196	ระยอง	เมืองระยอง ป.2	2535	10 ตุลาคม 2539	2546	7	4
197	อุทัยธานี	เมืองอุทัยธานี	2535	11 ตุลาคม 2539	2546	7	4
198	สุรินทร์	เมืองสุรินทร์	2534	12 มิถุนายน 2539	2546	7	5
199	ภูเก็ต	ไม้ขาว-สาคร จ.ภูเก็ต	2534	13 มิถุนายน 2539	2546	7	5

	จังหวัด	ผังเมืองรวมชุมชน*...	ฐานข้อมูลปี พ.ศ.	ประกาศบังคับใช้	หมุดอายุ (รวมต่ออายุ)	ระยะเวลา บังคับใช้ผัง (ปี)	ระยะเวลาจัดทำ ผัง (ปี)
200	สงขลา	ท่าเรือน้ำลึกสงขลา	2534	26 เมษายน 2539	2546	7	5
201	ประจวบคีรีขันธ์	อ.เมืองประจวบคีรีขันธ์ (ป.1)	2534	26 พฤศจิกายน 2539	2546	7	5
202	เพชรบุรี	เมืองเพชรบุรี (ป.1)	2534	26 พฤศจิกายน 2539	2546	7	5
203	สระบุรี	เมืองสระบุรี ป.1	2534	9 ตุลาคม 2539	2546	7	5
204	เชียงราย	เมืองเชียงราย	2534	26 เมษายน 2539	2546	7	5
205	พิจิตร	เมืองพิจิตร (ป.1)	2534	26 พฤศจิกายน 2539	2546	7	5
206	ระยอง	เพ	2533	10 ตุลาคม 2539	2546	7	6
207	พังงา	เมืองพังงา	2533	12 มิถุนายน 2539	2546	7	6
208	นครนายก	เมืองนครนายก	2533	10 ตุลาคม 2539	2546	7	6
209	ยโสธร	เมืองยโสธร	2533	10 ตุลาคม 2539	2546	7	6
210	ตรัง	เมืองห้วยยอด	2532	13 มีนาคม 2539	2544	5	7
211	ชลบุรี	เมืองบ้านบึง	2532	11 ตุลาคม 2539	2546	7	7
212	สระบุรี	เมืองท่าลาน	2531	10 ตุลาคม 2539	2546	7	8
213	สระบุรี	เมืองแก่งคอย	2531	26 พฤศจิกายน 2539	2546	7	8
214	สุโขทัย	เมืองสวรรคโลก	2531	9 ตุลาคม 2539	2546	7	8
215	อุทัย	เมืองท่าเรือ	2531	26 เมษายน 2539	2546	7	8
216	พิจิตร	เมืองบางมูลนาก	2531	26 พฤศจิกายน 2539	2549	10	8
217	จันทบุรี	เมืองท่าใหม่	2531	9 ตุลาคม 2539	2551	12	8
218	นครสวรรค์	เมืองตาคลี	2530	9 ตุลาคม 2539	2551	12	9
219	พะเยา	เมืองพะเยา	2528	11 ตุลาคม 2539	2544	5	11
220	สงขลา	ท่าเรือน้ำลึกเกาะยอ หัวเขา แดง (ท่าเรือน้ำลึกสงขลา)	2527	26 เมษายน 2539	2544	5	12
221	นครปฐม	สุขาภิบาลอ้อมใหญ่ อ.สามพราน	2526	10 ตุลาคม 2539	2546	7	13
222	พะเยา	เมืองพะเยา	2522	11 ตุลาคม 2539	2544	5	17
223	นราธิวาส	พิบูลทอง ป.1	2538	10 ตุลาคม 2540	2545	5	2
224	บุรีรัมย์	เมืองนางรอง ป.1	2538	22 กันยายน 2540	2545	5	2
225	ภูเก็ต	ชุมชนฉลอง-ชุมชนราไวย์	2537	20 มิถุนายน 2540	2547	7	3
226	ชัยนาท	เมืองชัยนาท ป.1	2536	29 สิงหาคม 2540	2551	11	4
227	ปัตตานี	เมืองปัตตานี (ป.1)	2535	28 มิถุนายน 2540	2547	7	5

	จังหวัด	ผังเมืองรวมชุมชน*...	ฐานข้อมูลปี พ.ศ.	ประกาศบังคับใช้	หมดอายุ (รวมต่ออายุ)	ระยะเวลา บังคับใช้ผัง (ปี)	ระยะเวลาจัดทำ ผัง (ปี)
228	ประจวบคีรีขันธ์	เมืองหัวหิน (ป.1)	2535	3 กันยายน 2540	2547	7	5
229	อุดรดิตถ์	เมืองอุดรดิตถ์ ป.1	2535	23 มิถุนายน 2540	2547	7	5
230	สุโขทัย	เมืองสุโขทัย	2535	23 มิถุนายน 2540	2547	7	5
231	ลำพูน	เมืองลำพูน	2535	29 สิงหาคม 2540	2547	7	5
232	ระยอง	ตะพง ระยอง	2535	30 มิถุนายน 2540	2551	11	5
233	ตาก	เมืองตาก ป.1	2535	2 กันยายน 2540	2551	11	5
234	ตราด	เมืองตราด ป.1	2535	1 กรกฎาคม 2540	2551	11	5
235	ชัยภูมิ	เมืองชัยภูมิ ป.1	2534	26 มิถุนายน 2540	2547	7	6
236	กระบี่	เมืองกระบี่	2534	30 มิถุนายน 2540	2547	7	6
237	สิงห์บุรี	เมืองสิงห์บุรี	2534	28 มิถุนายน 2540	2547	7	6
238	มหาสารคาม	เมืองมหาสารคาม	2534	26 มิถุนายน 2540	2551	11	6
239	บุรีรัมย์	เมืองบุรีรัมย์ (ป.1)	2534	27 มิถุนายน 2540	2551	11	6
240	ร้อยเอ็ด	เมืองร้อยเอ็ด ป.1	2533	25 มิถุนายน 2540	2547	7	7
241	มุกดาหาร	เมืองมุกดาหาร	2533	27 มิถุนายน 2540	2547	7	7
242	พัทลุง	เมืองพัทลุง ป.1	2533	3 กรกฎาคม 2540	2547	7	7
243	ฉะเชิงเทรา	เมืองฉะเชิงเทรา ป.1	2533	2 กรกฎาคม 2540	2547	7	7
244	ฉะเชิงเทรา	บางปะกง	2532	20 มิถุนายน 2540	2547	7	8
245	ชุมพร	ปากน้ำหลังสวน	2532	24 มิถุนายน 2540	2551	11	8
246	สงขลา	เมืองสงขลา	2532	24 มิถุนายน 2540	2551	11	8
247	อยุธยา	เมืองเสนา	2531	25 มิถุนายน 2540	2545	5	9
248	ราชบุรี	เมืองบ้านโป่ง อ.บ้านโป่ง	2531	2 กันยายน 2540	2547	7	9
249	พิจิตร	เมืองตะพานหิน	2531	29 สิงหาคม 2540	2551	11	9
250	พังงา	เมืองตะกั่วป่า	2531	3 กันยายน 2540	2551	11	9
251	ปทุมธานี	สุขาภิบาลคลองหลวง สุขาภิบาลประชาธิปไตย	2528	1 กรกฎาคม 2540	2547	7	12
รวมระยะเวลาบังคับใช้ และระยะเวลาจัดทำผังเมืองรวม พ.ศ. 2520-2540						1449	1349
เฉลี่ย ระยะเวลาบังคับใช้ และระยะเวลาจัดทำผังเมืองรวม พ.ศ. 2520-2540						6	5

ตารางที่ 4.6 ระยะเวลาจัดทำผังเมืองรวมและระยะเวลาบังคับใช้ผังเมืองรวมพ.ศ. 2541-2554

	จังหวัด	ผังเมืองรวมชุมชน*...	รัฐบัญญัติ ปีพ.ศ.	ประกาศบังคับใช้	หมดอายุ (รวมต่ออายุ)	ระยะเวลา บังคับใช้ผัง (ปี)	ระยะเวลาจัดทำ ผัง (ปี)
1	ขอนแก่น	เมืองพล ป.1	2538	25 ธันวาคม 2541	2548	7	3
2	ชุมพร	เมืองชุมพร ป.1	2536	9 ธันวาคม 2541	2548	7	5
3	เพชรบูรณ์	เมืองเพชรบูรณ์ ป.1	2536	16 กันยายน 2541	2548	7	5
4	ระนอง	เมืองระนอง ป.1	2536	16 กันยายน 2541	2548	7	5
5	สงขลา	เมืองสะเดา ป.1 สงขลา	2536	16 มีนาคม 2541	2551	10	5
6	กาฬสินธุ์	เมืองกาฬสินธุ์	2536	25 ธันวาคม 2541	2553	12	5
7	ชลบุรี	ท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบัง	2533	22 กันยายน 2541	2548	7	8
8	ชลบุรี	บริเวณอุตสาหกรรมและ ชุมชนใหม่แหลมฉบัง	2531	22 กันยายน 2541	2546	5	10
9	นครราชสีมา	เมืองบัวใหญ่	2530	8 ธันวาคม 2541	2553	12	11
10	ราชบุรี	เมืองโพธาราม ป.1	2541	29 ธันวาคม 2542	2549	7	1
11	อยุธยา	เมืองอยุธยา (ป.2)	2539	25 กุมภาพันธ์ 2542	2549	7	3
12	กทม.	กทม. ป.1	2539	5 กรกฎาคม 2542	2549	7	3
13	นครสวรรค์	เมืองชุมแสง ป.1	2538	29 ธันวาคม 2542	2549	7	4
14	นครศรีธรรมราช	เมืองปากพอง ป.1	2537	25 กุมภาพันธ์ 2542	2549	7	5
15	นครศรีธรรมราช	เมืองใหม่จุฬาภรณ์	2537	2 กันยายน 2542	2549	7	5
16	ภูเก็ต	เชิงทะเล-กมลา ป.1	2536	29 ธันวาคม 2542	2548	6	6
17	หนองคาย	เมืองหนองคาย	2536	29 กันยายน 2542	2549	7	6
18	ศรีสะเกษ	เมืองศรีสะเกษ ป.1	2536	20 ธันวาคม 2542	2549	7	6
19	สกลนคร	เมืองสกลนคร	2536	28 กันยายน 2542	2549	7	6
20	ขอนแก่น	เมืองขอนแก่น ป.2	2536	20 ธันวาคม 2542	2549	7	6
21	ยะลา	เมืองเบตง ป.1	2536	22 มีนาคม 2542	2549	7	6
22	สระบุรี	เมืองพระพุทธบาท	2536	29 กันยายน 2542	2549	7	6
23	ตาก	เมืองแม่สอด ป.1	2536	2 กันยายน 2542	2549	7	6
24	แม่ฮ่องสอน	เมืองแม่ฮ่องสอน ป.1	2536	29 กันยายน 2542	2549	7	6
25	นครสวรรค์	เมืองนครสวรรค์ ป.2	2536	29 ธันวาคม 2542	2549	7	6
26	สตูล	เมืองสตูล	2536	2 กรกฎาคม 2542	2554	12	6

	จังหวัด	ผังเมืองรวมชุมชน*...	ฐานข้อมูล ปี พ.ศ.	ประกาศบังคับใช้	หมุดอายุ (รวมตออายุ)	ระยะเวลา บังคับใช้ผัง (ปี)	ระยะเวลาจัดทำ ผัง (ปี)
27	ฉะเชิงเทรา	เมืองบางคล้า	2536	20 ธันวาคม 2542	2554	12	6
28	กำแพงเพชร	กำแพงเพชร ป.1	2536	20 ธันวาคม 2542	2554	12	6
29	ภูเก็ต	ป่าตอง-กะรน ป.1	2535	2 กันยายน 2542	2548	6	7
30	ปราจีนบุรี	เมืองปราจีนบุรี	2535	2 กรกฎาคม 2542	2549	7	7
31	แพร่	เมืองแพร่	2535	28 กันยายน 2542	2549	7	7
32	ตรัง	เมืองตรัง ป.1	2535	4 พฤษภาคม 2542	2554	12	7
33	สมุทรสาคร	เมืองสมุทรสาคร	2534	10 กันยายน 2542	2549	7	8
34	พิษณุโลก	เมืองพิษณุโลก ป.1	2533	10 กันยายน 2542	2549	7	9
35	ปทุมธานี	คูคต	2532	4 พฤษภาคม 2542	2549	7	10
36	เพชรบุรี	เมืองชะอำ ป.1	2540	30 พฤศจิกายน 2543	2550	7	3
37	ลำปาง	เมืองลำปาง ป.2	2540	5 กันยายน 2543	2550	7	3
38	อ่างทอง	เมืองป่าโมก อ่างทอง	2539	5 กันยายน 2543	2550	7	4
39	จันทบุรี	เมืองขลุง ป.1	2539	5 กันยายน 2543	2555	12	4
40	สุพรรณบุรี	เมืองสองพี่น้อง ป.1	2538	5 กันยายน 2543	2550	7	5
41	นราธิวาส	เมืองนราธิวาส ป.2	2538	23 มีนาคม 2543	2550	7	5
42	ตรัง	เมืองกันตัง ป.1	2538	30 พฤศจิกายน 2543	2550	7	5
43	นครราชสีมา	เมืองโนนสูง ป.1	2538	22 มีนาคม 2543	2555	12	5
44	กาญจนบุรี	เมืองท่าเรือพระแท่น ป.1	2537	5 มิถุนายน 2543	2550	7	6
45	อำนาจเจริญ	เมืองอำนาจเจริญ	2537	24 มีนาคม 2543	2550	7	6
46	ยะลา	เมืองยะลา ป.1	2536	22 มีนาคม 2543	2550	7	7
47	อ่างทอง	เมืองอ่างทอง ป.1	2536	22 มีนาคม 2543	2550	7	7
48	น่าน	เมืองน่าน ป.1	2536	24 มีนาคม 2543	2550	7	7
49	นราธิวาส	เมืองสุไหงโกลก ป.1	2536	30 พฤศจิกายน 2543	2550	7	7
50	นราธิวาส	ตากใบ นราธิวาส	2536	5 กันยายน 2543	2550	7	7
51	สงขลา	เมืองหาดใหญ่ ป.2	2536	6 มิถุนายน 2543	2555	12	7
52	กาญจนบุรี	เมืองกาญจนบุรี	2533	5 มิถุนายน 2543	2550	7	10
53	อ่างทอง	เมืองป่าโมก	2531	5 กันยายน 2543	2548	5	12
54	ลพบุรี	เมืองโคกสำโรง ป.1	2531	6 มิถุนายน 2543	2555	12	12
55	สมุทรปราการ	จังหวัดสมุทรปราการ	2541	22 มิถุนายน 2544	2551	7	3
56	เลย	เมืองเลย ป.1	2540	12 ตุลาคม 2544	2551	7	4

	จังหวัด	ผังเมืองรวมชุมชน*...	ฐานข้อมูลปี พ.ศ.	ประกาศบังคับใช้	หมุดอายุ (รวมตออายุ)	ระยะเวลา บังคับใช้ผัง (ปี)	ระยะเวลาจัดทำ ผัง (ปี)
57	อุดรดิตถ์	เมืองลับแล ป.1	2539	26 ตุลาคม 2544	2551	7	5
58	สุราษฎร์ธานี	เมืองนาสาร ป.1	2539	30 สิงหาคม 2544	2551	7	5
59	สุราษฎร์ธานี	เกาะพะงัน ป.1	2539	13 กันยายน 2544	2551	7	5
60	ระยอง	เมืองแกลง ป.1	2538	12 ตุลาคม 2544	2551	7	6
61	นครพนม	เมืองนครพนม ป.1	2537	3 ตุลาคม 2544	2551	7	7
62	สมุทรสาคร	เมืองกระทุ่มแบน ป.1	2536	18 ตุลาคม 2544	2551	7	8
63	อุดรธานี	เมืองหนองบัวลำภู	2536	11 ธันวาคม 2544	2551	7	8
64	นครปฐม	เมืองนครปฐม (ป.1)	2535	8 ตุลาคม 2544	2551	7	9
65	สุราษฎร์ธานี	เมืองพุนพิน	2541	13 พฤศจิกายน 2545	2551	6	4
66	นครศรีธรรมราช	เมืองนครศรีธรรมราช ป.2	2540	13 กุมภาพันธ์ 2545	2550	5	5
67	สุราษฎร์ธานี	เมืองสุราษฎร์ธานี ป.2	2540	9 เมษายน 2545	2551	6	5
68	ลพบุรี	เมืองบ้านหมี่ ป.1	2540	18 พฤศจิกายน 2545	2552	7	5
69	นครศรีธรรมราช	เมืองนครศรีธรรมราช ป.2	2539	13 กุมภาพันธ์ 2545	2551	6	6
70	จันทบุรี	เมืองจันทบุรี ป.1	2537	12 กุมภาพันธ์ 2545	2551	6	8
71	สมุทรสงคราม	เมืองอัมพวา	2531	12 กุมภาพันธ์ 2545	2551	6	14
72	นครศรีธรรมราช	เมืองทุ่งสง ป.1	2541	6 พฤศจิกายน 2546	2553	7	5
73	ประจวบคีรีขันธ์	บางสะพาน	2540	13 ตุลาคม 2546	2553	7	6
74	ลพบุรี	เมืองลพบุรี ป.1	2538	6 พฤศจิกายน 2546	2553	7	8
75	ระยอง	อุตสาหกรรมหลักและ ชุมชนจ.ระยอง ป.2	2537	12 พฤษภาคม 2546	2551	5	9
76	ชลบุรี	พัทธยา ป.2	2535	22 พฤศจิกายน 2546	2551	5	11
77	ปทุมธานี	เมืองปทุมธานี	2534	11 มีนาคม 2546	2551	5	12
78	อุทัยธานี	เมืองอุทัยธานี	2542	24 ธันวาคม 2547	2554	7	5
79	อุบลราชธานี	เมืองอุบลราชธานี- วารินชำราบ ป.2	2540	16 เมษายน 2547	2554	7	7
80	ปราจีนบุรี	เมืองสระแก้ว	2539	7 ตุลาคม 2547	2557	10	8
81	ขอนแก่น	เมืองชุมแพ ขอนแก่น	2538	24 ธันวาคม 2547	2554	7	9
82	นครราชสีมา	เมืองนครราชสีมา ป.42	2537	26 กรกฎาคม 2547	2554	7	10
83	ปราจีนบุรี	เมืองสระแก้ว	2535	7 ตุลาคม 2547	2557	10	12
84	สระบุรี	ชุมชนท่าลาน ป.1	2546	22 ธันวาคม 2548	2555	7	2

	จังหวัด	ผังเมืองรวมชุมชน*...	ฐานข้อมูล ปี พ.ศ.	ประกาศบังคับใช้	หมุดอายุ (รวมตออายุ)	ระยะเวลา บังคับใช้ผัง (ปี)	ระยะเวลาจัดทำ ผัง (ปี)
85	สระบุรี	เมืองสระบุรี ป.2	2543	16 พฤศจิกายน 2548	2555	7	5
86	ภูเก็ต	เกาะภูเก็ต	2541	25 มีนาคม 2548	2554	6	7
87	พะเยา	เมืองพะเยา ป.1	2541	27 ธันวาคม 2548	2555	7	7
88	สุโขทัย	เมืองสวรรคโลก	2541	13 ตุลาคม 2548	2558	10	7
89	นนทบุรี	เมืองนนทบุรี	2537	24 มีนาคม 2548	2553	5	11
90	นนทบุรี	นนทบุรี ป.1	2537	24 มีนาคม 2548	2553	5	11
91	พัทลุง	เมืองพัทลุง ป.2	2546	25 สิงหาคม 2549	2554	5	3
92	ระยอง	เมืองบ้านเพ ป.2	2546	11 ตุลาคม 2549	2554	5	3
93	ระยอง	เมืองระยอง ป.3	2546	เมืองระยอง 2549	2555	6	3
94	สระบุรี	เมืองแก่งคอย ป.1	2543	29 ธันวาคม 2549	2554	5	6
95	ฉะเชิงเทรา	เมืองฉะเชิงเทรา ป.2	2543	7 มิถุนายน 2549	2555	6	6
96	นครปฐม	ชุมชนอ้อมใหญ่	2543	26 เมษายน 2549	2555	6	6
97	สุรินทร์	เมืองสุรินทร์	2542	28 เมษายน 2549	2555	6	7
98	มุกดาหาร	เมืองมุกดาหาร ป.2	2542	3 กรกฎาคม 2549	2555	6	7
99	นครนายก	เมืองนครนายก ป.2	2541	21 ธันวาคม 2549	2555	6	8
100	พิจิตร	เมืองพิจิตร ป.2	2541	26 เมษายน 2549	2559	10	8
101	สระบุรี	หินกอง อ.หนองแค	2546	25 กรกฎาคม 2550	2555	5	4
102	อยุธยา	ชุมชนบ้านแพรก- โรงช้าง-มหาราช	2546	16 พฤษภาคม 2550	2555	5	4
103	ปทุมธานี	เมืองหนองเสือ- คลองหลวง-ธัญบุรี	2545	16 พฤษภาคม 2550	2555	5	5
104	เชียงราย	เมืองเชียงราย	2541	8 สิงหาคม 2550	2555	5	9
105	สุโขทัย	เมืองสุโขทัย ป.2	2544	13 พฤศจิกายน 2552	2557	5	8
106	อุดรธานี	เมืองอุดรธานี ป.2	2542	9 กรกฎาคม 2553	2558	5	11
107	ชลบุรี	เมืองชลบุรี ป.1	2540	7 พฤษภาคม 2553	2558	5	13
108	พังงา	ท้ายเหมือง-โคกลอย	2535	2 กรกฎาคม 2553	2558	5	18
109	ตราด	ชุมชนแหลมงอบ	2551	26 เมษายน 2554	2559	5	3
110	นครสวรรค์	เมืองตากลิ ป.1	2547	11 มีนาคม 2554	2559	5	7
111	ยะลา	เมืองยะลา ป.2	2546	20 พฤษภาคม 2554	2559	5	8
112	ประจวบคีรีขันธ์	กม.5	2546	22 เมษายน 2554	2559	5	8
รวมระยะเวลาบังคับใช้ และระยะเวลาจัดทำผังเมืองรวม พ.ศ. 2541-2554						799	768
เฉลี่ยระยะเวลาบังคับใช้ และระยะเวลาจัดทำผังเมืองรวม พ.ศ. 2541-2554						7	7

4.2 กระบวนการสร้างฐานข้อมูลเพื่อวางผังเมืองรวม: ก่อนและหลังสิทธิชุมชน

ก่อนปี พ.ศ. 2540 ผู้จัดทำฐานข้อมูลเพื่อวางผังเมืองรวมคือนักผังเมืองในหน่วยงานส่วนกลาง สังกัดกองวิจัย สำนักผังเมือง (เปลี่ยนเป็น กรมการผังเมือง เมื่อ พ.ศ. 2538) ต่อมา หลังการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นด้วยรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้มีผู้จัดทำฐานข้อมูลที่หลากหลายมากขึ้น ทั้งนักผังเมืองในส่วนกลาง (สำนักพัฒนามาตรฐาน สังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง โดยกรมการผังเมือง ควบรวมงบประมาณกับกรมโยธาธิการเมื่อ พ.ศ. 2545) นักผังเมืองในส่วนภูมิภาค (สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด สังกัดกรมโยธาธิการและผังเมือง) เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล) อีกทั้งยังมีบริษัทที่ปรึกษา ซึ่งเป็นเอกชนผู้ได้รับมอบหมายให้จัดทำฐานข้อมูลรวมถึงจัดทำร่างผังเมืองรวมแทนหน่วยงานรัฐ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งให้เหตุผลว่าจำเป็นต้องจ้างบริษัทที่ปรึกษาดำเนินการเนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดบุคลากรที่เชี่ยวชาญด้านผังเมือง ดังตารางที่ 4.7

วิธีการสร้างฐานข้อมูลประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก คือ การสำรวจพื้นที่โดยทีมงานภาคสนาม และการรวบรวมเอกสารและสถิติจากหน่วยงานราชการและองค์กรอื่นๆ แล้วแต่นักผังเมืองเห็นสมควร ในยุคก่อน พ.ศ. 2540 การสำรวจพื้นที่เป็นการสำรวจประชากรกลุ่มตัวอย่าง จัดทำโดยทีมงานภาคสนาม ซึ่งประกอบด้วยนักสถิติ เฉลี่ย 3 คน และลูกจ้างชั่วคราวอีก 5-15 คนต่อพื้นที่วางผัง โดยนักสถิติมีหน้าที่ออกแบบและรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ส่วนลูกจ้างชั่วคราวมีหน้าที่ตระเวนกรอกสอบถามโดยใช้เวลาประมาณ 15 นาทีในการสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่นักสถิติกำหนดไว้ ซึ่งเน้นการสำรวจผู้ประกอบการพาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรม (ร้อยละ 100) ส่วนประชากรในครัวเรือนพักอาศัยจะสำรวจเพียงร้อยละ 12 โดยเฉลี่ยข้อมูลในแบบสอบถามขึ้นอยู่กับดุลพินิจของนักสถิติ โดยหลักจะครอบคลุมเนื้อหา ดังนี้

- กายภาพ: ขนาดและวัสดุของอาคาร ผู้ครอบครอง สาธารณูปโภค (แหล่งน้ำ ไฟฟ้า) วิธีกำจัดของเสีย ปัญหาน้ำท่วม ปัญหาเรื่องมลพิษฯ
- ประชากร: เพศ วัย ขนาดครัวเรือน ระดับการศึกษา เชื้อชาติและศาสนาฯ
- เศรษฐกิจ: ประเภทของกิจการอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรม จำนวนลูกจ้าง จำนวนผู้มีงานทำ รายได้ระดับครัวเรือนฯ

ในยุคหลังพ.ศ. 2540 วิธีการสำรวจเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยยะสำคัญ จากการสำรวจประชากรกลุ่มตัวอย่าง นักผังเมืองเริ่มเปลี่ยนเป็นการสำรวจมวลอาคารและลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทต่างๆ โดยใช้ข้อมูลจากแผนที่ดาวเทียมประกอบกับเทคโนโลยีสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ โดยเป็นการคาดคะเนการใช้ประโยชน์ที่ดินจากขนาด รูปร่าง และแหล่งที่ตั้งของอาคารในแผนที่ดาวเทียม เช่น อาคารที่มีรูปร่างเหมือนตึกแถวและตั้งอยู่ติดถนนจะถูกคำนวณเป็นอาคารพาณิชย์กรรม ทั้งนี้ จะต้องมี การสำรวจพื้นที่เพื่อยืนยันการคาดคะเนตามแผนที่ดาวเทียมอีกด้วย โดยมีบุคลากรหลักในทีมงานภาคสนามคือช่างเขียนแผนที่ที่มีพื้นฐานข้อมูลส่วนน้อยที่ยังจัดทีมงานสำรวจประชากรกลุ่มตัวอย่าง โดยนักผังเมืองให้เหตุผลว่ามีบุคลากรจำกัด (สำนักพัฒนามาตรฐาน, นักวิเคราะห์ผังเมือง, **สัมภาษณ์**, 21 พฤศจิกายน 2554) ทั้งนี้ ยังมีนักวิเคราะห์ผังเมืองเป็นผู้ประมวลผลข้อมูลและจัดทำเป็นเอกสาร โดยมีบทบาทไม่เปลี่ยนแปลงทั้งในยุคก่อนและหลังสิทธิชุมชน

ตารางที่ 4.7 สรุปกระบวนการสร้างฐานข้อมูลในยุคก่อนและหลังสิทธิชุมชน

	ก่อนสิทธิชุมชน (พ.ศ. 2520-2540)	หลังสิทธิชุมชน (พ.ศ. 2541-2554)
ผู้จัดทำผังเมืองรวม	หน่วยงานส่วนกลาง	หน่วยงานส่วนภูมิภาค องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น บริษัทที่ปรึกษา
วิธีการเก็บข้อมูล	สำรวจประชากรกลุ่มตัวอย่าง รวบรวมเอกสารและสถิติ	สำรวจมวลอาคาร รวบรวมเอกสารและสถิติ
ทีมงานสำรวจ	นักสถิติ ลูกจ้างชั่วคราว	เจ้าหน้าที่สำรวจ ช่างเขียนแผนที่
ทีมงานประมวลผลข้อมูล	นักวิเคราะห์ผังเมือง	นักวิเคราะห์ผังเมือง

4.3 กระบวนการสร้างฐานข้อมูลตามกรอบการจัดเก็บข้อมูลของกรมโยธาธิการและผังเมือง

ขั้นตอนศึกษาสภาพพื้นที่จะเป็นขั้นตอนที่มีได้บัญญัติไว้ในกฎหมายหรือระเบียบใดๆ ของหน่วยงานราชการ อย่างไรก็ตาม กรมโยธาธิการและผังเมืองมีกรอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ โดย

จัดทำเป็น “คู่มือการจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่องานวางแผนเมืองรวม” (สำนักพัฒนามาตรฐาน, 2549) เมื่อวิเคราะห์ความถี่ของแหล่งอ้างอิงต่างๆ ตามกรอบการจัดเก็บข้อมูลดังกล่าวแล้ว พบว่า แหล่งข้อมูลในฐานะข้อมูลผังเมืองรวมไม่ครบถ้วนตามแนวทางปฏิบัติของกรมโยธาธิการและผังเมือง

ในยุคก่อนสิทธิชุมชน (พ.ศ. 2520-2540) มีแหล่งอ้างอิงเพียงประมาณ 1 ใน 3 ที่ได้รับการอ้างอิงค่อนข้างสม่ำเสมอ ด้วยความถี่ร้อยละ 73 ถึง 96 โดยสำนักบริหารการทะเบียน สำนักงานเทศบาลและสุขาภิบาลที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด และส่วนใหญ่เป็นสถิติประชากรในเขตการปกครองและงบประมาณประจำปีของท้องถิ่น รองลงมาคือการสำรวจภาคสนามและหน่วยงานมหาดไทยระดับจังหวัดและอำเภอ ในขณะที่แหล่งข้อมูลอื่นๆ อีก 2 ใน 3 ไม่ได้มีการอ้างอิงอย่างสม่ำเสมอ ด้วยความถี่ในการอ้างอิงเพียงร้อยละ 1 ถึง ร้อยละ 28 แม้จะเป็นข้อมูลที่กรมโยธาธิการและผังเมืองเห็นว่าเป็นในการจัดทำผังเมืองรวม ดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 ความถี่ในการอ้างอิงแหล่งข้อมูลตามแนวทางการจัดเก็บข้อมูลของกรมโยธาธิการ
และผังเมือง พ.ศ. 2520-2540 (สำนักพัฒนามาตรฐาน, 2549ข)

	แหล่งข้อมูล	ประเภทข้อมูลที่ต้องจัดเก็บ	ความถี่ในการอ้างอิง พ.ศ. 2520-2540 (324 พื้นที่)	
1	สำนักบริหารการทะเบียน	สถิติประชากรในเขตการปกครอง	311	96%
2	สำนักงานเทศบาล/สุขาภิบาล	การคลังท้องถิ่น	299	92%
3	การสำรวจภาคสนาม (ข้อมูลปฐมภูมิ)	สภาพสิ่งปลูกสร้างในเขตผัง บริการสาธารณสุขโรค ปัญหาน้ำท่วม สถิติประชากรในขอบเขตผัง สถานบริการสาธารณสุข สถานศึกษา ศาสนสถาน กิจการอุตสาหกรรม กิจการพาณิชย์กรรม ตลาดสด สถานที่นันทนาการ	265	82%
4	ที่ทำการปกครองจังหวัด/อำเภอ	ประวัติความเป็นมาของชุมชน ที่ตั้ง อาณาเขตพื้นที่เขตการปกครอง สภาพทางภูมิศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติ การคมนาคม โครงสร้างชุมชน บริการทางสังคม เช่น สถานที่ราชการ	236	73%
5	กองบัญชาประชาชน	โครงสร้างเศรษฐกิจระดับจังหวัด ผลิตภัณฑ์มวลรวมระดับจังหวัด	90	28%
6	สำนักงานเกษตรจังหวัด/อำเภอ	พื้นที่ถือครองทางการเกษตร	51	16%
7	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	สถานที่ท่องเที่ยว สถานที่พักผ่อน	50	15%
8	สถานีตำรวจภูธร	ที่ตั้งสถานีตำรวจ สถิติคดี	48	15%
9	สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด	กิจการอุตสาหกรรม	46	14%
10	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	สถานศึกษา / อาคารทางวัฒนธรรม	17	5%
11	สำนักงานทะเบียนการค้าจังหวัด	กิจการพาณิชย์กรรม	4	1%

ในยุคสิทธิชุมชน (พ.ศ. 2541-2554) แหล่งข้อมูลที่กรมโยธาธิการและผังเมืองเห็นว่าจำเป็นต่อการจัดทำผังเมืองรวมได้รับการอ้างอิงค่อนข้างสม่ำเสมอเพียง 1 ใน 6 ได้แก่ สำนักงานเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งได้รับการอ้างอิง ร้อยละ 87 แต่ก็เป็นข้อมูลเรื่องงบประมาณรายรับรายจ่าย แหล่งที่ตั้งของสถานีดับเพลิง ตลาดสด และแหล่งนันทนาการ มิใช่ข้อมูลที่จะบ่งชี้ถึงสภาพความเป็นอยู่หรือความต้องการของชุมชนท้องถิ่นส่วนข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนที่ได้รับการอ้างอิงคือข้อมูลจากหน่วยงานมหาดไทยระดับจังหวัดและอำเภอ ด้วยความถี่ ร้อยละ 74 นอกเหนือจากนี้ เป็นข้อมูลจากการสำรวจของนักผังเมือง สถิติเรื่องผลผลิตภาพทางเศรษฐกิจจากกองบัญชีประชาชาติ และสถิติประชากรจากสำนักบริหารการทะเบียน ที่ได้รับการอ้างอิงอย่างไม่สม่ำเสมอ ด้วยความถี่ ร้อยละ 65-67 ส่วนแหล่งข้อมูลอื่นๆ ได้รับการอ้างอิงด้วยความถี่ระหว่าง ร้อยละ 2 ถึง ร้อยละ 39 และมีแหล่งข้อมูลอันจำเป็นแห่งหนึ่งซึ่งไม่ได้รับการอ้างอิงเลยในยุคนี้ คือ สำนักงานทะเบียนการค้าจังหวัด กระทรวงพาณิชย์ ดังตารางที่ 4.9 และเมื่อเปรียบเทียบการอ้างอิงแหล่งข้อมูลในสองยุคแล้ว พบว่ากองบัญชีประชาชาติ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด ได้รับการอ้างอิงเพิ่มขึ้นมากที่สุด ในขณะที่สถานีตำรวจภูธร การสำรวจภาคสนาม และสำนักบริหารการทะเบียน ได้รับการอ้างอิงลดลงมากที่สุด ดังตารางที่ 4.10

ทั้งนี้ ยังมีแหล่งอ้างอิงอื่นๆ อีกจำนวนมากที่อยู่นอกเหนือกรอบการปฏิบัติงานของกรมโยธาธิการและผังเมือง ซึ่งจะวิเคราะห์ต่อไป อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์เปรียบเทียบแหล่งข้อมูลที่ได้รับการอ้างอิงตามกรอบการปฏิบัติงานดังกล่าว แสดงให้เห็นว่ากรอบการปฏิบัติงานไม่ได้ถูกนำไปใช้ในทางปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะในยุคก่อนหรือหลังสิทธิชุมชน

ตารางที่ 4.9 ความถี่ในการอ้างอิงแหล่งข้อมูลตามแนวทางการจัดเก็บข้อมูลของกรมโยธาธิการ
และผังเมือง พ.ศ. 2541-2554(สำนักพัฒนามาตรฐาน, 2549ข)

	แหล่งข้อมูล	ประเภทข้อมูลที่ต้องจัดเก็บ	ความถี่ในการอ้างอิง พ.ศ. 2541-2554 (95 พื้นที่)	
1	สำนักงานเทศบาล/อบต.	การคลังท้องถิ่น จำนวนสถานีดับเพลิง ตลาดสด สถานที่นันทนาการ	83	87%
2	ที่ทำการปกครองจังหวัด/อำเภอ	ประวัติความเป็นมาของชุมชน ที่ตั้ง อาณาเขตพื้นที่เขตการปกครอง สภาพทางภูมิศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติ การคมนาคม โครงสร้างชุมชน บริการทางสังคม เช่น สถานีราชการ	70	74%
3	การสำรวจภาคสนาม (ข้อมูลปฐมภูมิ)	สภาพสิ่งปลูกสร้างในเขตผัง บริการสาธารณสุขภาค ปัญหาน้ำท่วม สถิติประชากรในขอบเขตผัง สถานบริการสาธารณสุข สถานศึกษา ศาสนสถาน กิจการอุตสาหกรรม กิจการพาณิชยกรรม	64	67%
4	กองบัญชาประชาชน	โครงสร้างเศรษฐกิจระดับจังหวัด ผลิตภัณฑ์มวลรวมระดับจังหวัด	63	66%
5	สำนักบริหารการทะเบียน	สถิติประชากรในเขตการปกครอง	62	65%
6	สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด	กิจการอุตสาหกรรม	37	39%
7	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	สถานศึกษา / อาคารทางวัฒนธรรม	30	32%
8	สำนักงานเกษตรจังหวัด/อำเภอ	พื้นที่ถือครองทางการเกษตร	21	22%
9	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	สถานที่ท่องเที่ยว สถานที่พักผ่อน	7	7%
10	กองการศึกษา สำนักงานเทศบาล	สถานศึกษา	2	2%
11	สถานีตำรวจภูธร	ที่ตั้งสถานีตำรวจ สถิติคดี	2	2%
12	สำนักงานทะเบียนการค้าจังหวัด	กิจการพาณิชยกรรม	0	0%

ตารางที่ 4.10 เปรียบเทียบการอ้างอิงแหล่งข้อมูลตามแนวทางปฏิบัติของกรมโยธาธิการและผังเมือง
ในยุคนก่อนและหลังสิทธิชุมชน (สำนักพัฒนามาตรฐาน, 2549ข)

แหล่งข้อมูล	ประเภทข้อมูลที่ต้องจัดเก็บ	พ.ศ. 2520-2540 (324 พื้นที่)		พ.ศ. 2541-2554 (95 พื้นที่)		เพิ่ม/ลด
กองบัญชาประชาชน	โครงสร้างเศรษฐกิจระดับจังหวัด ผลิตภัณฑ์มวลรวมระดับจังหวัด	90	28%	63	66%	+38%
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	สถานศึกษา / อาคารทางวัฒนธรรม	17	5%	30	32%	+27%
สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด	กิจการอุตสาหกรรม	46	14%	37	39%	+25%
สำนักงานเกษตรจังหวัด/อำเภอ	พื้นที่ถือครองทางการเกษตร	51	16%	21	22%	+6%
กองการศึกษา สำนักงานเทศบาล	สถานศึกษา	0	0%	2	2%	+2%
ที่ทำการปกครองจังหวัด/อำเภอ	ประวัติความเป็นมาของชุมชน ที่ตั้ง อาณาเขตพื้นที่เขตการปกครอง สภาพทางภูมิศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติ การคมนาคม โครงสร้างชุมชน บริการทางสังคม เช่น สถานที่ ราชการ	236	73%	70	74%	+1%
สำนักงานทะเบียนการค้าจังหวัด	กิจการพาณิชย์กรรม	4	1%	0	0%	-1%
สำนักงานเทศบาล/อบต.	การคลังท้องถิ่น บริการบรรเทาสาธารณภัย ตลาดสด สถานที่นันทนาการ	299	92%	83	87%	-5%
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	สถานที่ท่องเที่ยว สถานที่พักผ่อน	50	15%	7	7%	-8%
สถานีตำรวจภูธร	ที่ตั้งสถานีตำรวจ สถิติคดี	48	15%	2	2%	-13%
การสำรวจภาคสนาม (ข้อมูลปฐมภูมิ)	สภาพสิ่งปลูกสร้างในเขตผัง บริการสาธารณูปโภค ปัญหาน้ำท่วม สถิติประชากรในขอบเขตผัง สถานบริการสาธารณสุข สถานศึกษา ศาสนสถาน กิจการอุตสาหกรรม กิจการพาณิชย์กรรม	265	82%	64	67%	-15%
สำนักบริหารการทะเบียน	สถิติประชากรในเขตการปกครอง	311	96%	62	65%	-31%

4.4 การมีส่วนร่วมโดยตรงของชุมชนท้องถิ่น

การมีส่วนร่วมโดยตรงคือการร่วมให้ข้อมูลและร่วมตัดสินใจโดยไม่ต้องผ่านตัวแทน ในการจัดทำร่างผังเมืองในสามทศวรรษที่ผ่านมา นักผังเมืองให้โอกาสชุมชนมีส่วนร่วมโดยตรง 2 วิธี คือ จัดประชุมรับฟังความคิดเห็น และ ออกสำรวจประชากรกลุ่มตัวอย่างผ่านแบบสอบถาม ทั้งนี้ การประชุมรับฟังความคิดเห็นถือเป็นการมีส่วนร่วมเชิงรุก เพราะประชาชนสามารถกำหนดประเด็นอภิปรายและสามารถให้ข้อมูลเพิ่มเติมในเรื่องที่ตนเห็นสมควรได้ ในขณะที่การสำรวจประชากรด้วยแบบสอบถามถือเป็นการมีส่วนร่วมเชิงรับ เนื่องจากประชาชนมิใช่ผู้กำหนดประเด็นคำถาม ซึ่งเป็นคำถามปลายปิด และเป็นการยากที่ประชาชนจะให้ข้อมูลหรือแสดงความเห็นนอกเหนือจากคำตอบที่มีให้เลือก

4.4.1 การมีส่วนร่วมเชิงรุก: การประชุมรับฟังความคิดเห็นประชาชน

การจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นมิใช่ขั้นตอนบังคับในการจัดทำร่างผังเมืองรวม เป็นอำนาจดุลพินิจของนักผังเมืองว่าจะจัดประชุมหรือไม่และอย่างไร แม้พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 ฉบับเดิม จะระบุให้จัดประชุมรับฟังความคิดเห็นประชาชนอย่างน้อย 2 ครั้งก่อนประกาศเป็นกฎกระทรวง แต่กฎหมายก็ได้กำหนดว่าต้องประชุมก่อนจัดทำร่างผังเมืองรวม ในทางปฏิบัติมักเกิดการประชุมรับฟังความคิดเห็นหลังจากมีร่างผังเมืองรวมแล้ว สอดคล้องกับแนวคิดในการแก้ไขมาตรา 19 ของพระราชบัญญัติการผังเมือง เมื่อปี พ.ศ. 2535 ซึ่งลดเกณฑ์ขั้นต่ำของจำนวนการประชุมรับฟังความคิดเห็น จาก 2 เหลือ 1 ครั้ง เพื่อให้การจัดทำผังเมืองเป็นไปอย่าง “กว้างขวาง รวดเร็ว” (พระราชบัญญัติการผังเมืองฉบับที่ 3, 2535) ในทางปฏิบัติจึงเกิดเป็นการประชุมรับฟังความคิดเห็นเพียงครั้งเดียวหลังติดประกาศร่างผังเมืองรวมแล้ว

มีนักผังเมืองเพียงจำนวนน้อยที่เห็นความสำคัญของการประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่วางผัง เพื่อเข้าใจบริบทที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ตัวอย่างเช่น

“จะเห็นได้ว่าข้อมูลที่เสนอมาในบทก่อนหน้านั้น แสดงออกถึงองค์ประกอบของโครงสร้างของชุมชนเมืองสิ่งบุรีเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าความสำคัญขององค์ประกอบนั้นมีน้ำหนักต่างกัน และมีลำดับความสำคัญแตกต่างกันในชุมชนต่างๆ ดังนั้น ความคิดเห็น ความต้องการ ปัญหาด้านผังเมืองที่ประชากรในชุมชนแสดงออกจะ

ช่วยเน้นถึงลักษณะความสำคัญในด้านต่างๆ ให้นักวางผังเมืองเห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ใน
บทสรุปจึงขอเสนอความคิดเห็นมาร่วมในการสรุปข้อมูลด้วย”

-รายงานวิจัยเมืองสิงห์บุรี 2522

ยุคก่อนสิทธิชุมชน: พ.ศ. 2520-2540

ระหว่างปี พ.ศ. 2520-2540 ไม่มีการบันทึกอย่างสม่ำเสมอว่าได้จัดประชุมรับฟังความคิดเห็น
ประชาชนหรือไม่ เมื่อใดและเป็นจำนวนกี่ครั้ง จึงไม่อาจทราบได้ว่าการประชุมรับฟังความคิดเห็น
ประชาชนเกิดขึ้นบ่อยครั้งเพียงใดในช่วงเวลา 21 ปีนี้ อย่างไรก็ตาม มีการอ้างอิงข้อมูลจากการประชุม
รับฟังความคิดเห็นประชาชน 2 ครั้งใน 324 พื้นที่จัดทำผังเมืองรวม หรือเพียงร้อยละ 0.6 (รายละเอียด
ในตารางที่ 4.15) ดังนั้น แม้จะไม่มีข้อมูลว่าประชาชนมีโอกาสเข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็นมาก
น้อยเพียงใด แต่ก็สามารถสรุปได้ว่า ไม่ว่าจะมีการจัดประชุมบ่อยครั้งเพียงใด ความคิดเห็นประชาชน
ซึ่งได้จากที่ประชุมนั้นมีส่วนในการตัดสินใจของนักผังเมืองไม่ถึงร้อยละ 1 ครั้ง ในฐานะข้อมูลเพื่อจัดทำ
ร่างผังเมืองรวม ดังตารางที่ 4.11

งานวิจัยยังไม่พบการบันทึกข้อมูลว่านักผังเมืองมีเกณฑ์ใดในการเชิญสมาชิกชุมชนเข้าร่วม
แสดงความคิดเห็น ไม่ว่าจะเป็นการเชิญประชาชนทุกคนแล้วแต่ใครสมัครใจเข้าร่วม หรือจะเป็นเกณฑ์
ในการเลือกตัวแทนประชาชน จากการสัมภาษณ์นักผังเมืองซึ่งทำงานระหว่างปี พ.ศ. 2525 ถึง 2534
พบว่า เนื่องจากสถานการณ์ความไม่มั่นคงทางการเมือง (ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกลางและพรรค
คอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยซึ่งกระจายอยู่ในพื้นที่ต่างจังหวัดหลายภาค) เป็นธรรมเนียมปฏิบัติภายใน
องค์กรว่านักผังเมืองต้องทำหนังสือแจ้งผู้ว่าราชการจังหวัดเมื่อต้องการจัดประชุมประชาชน และผู้ว่า
ราชการจังหวัดจะเป็นผู้ออกจดหมายเชิญตัวแทนประชาชนเข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น ซึ่ง
โดยมากเป็นหัวหน้าข้าราชการในท้องถิ่น (ภาธรณี สวัสดิรักษ์, **สัมภาษณ์**, 30 พฤษภาคม 2555)

ยุคสิทธิชุมชน: พ.ศ. 2541-2554

ระหว่างปี พ.ศ. 2541-2554 เช่นกัน ไม่มีการบันทึกอย่างสม่ำเสมอว่าได้จัดประชุมรับฟังความ
คิดเห็นประชาชนหรือไม่ เมื่อใดและเป็นจำนวนกี่ครั้ง จึงไม่อาจทราบได้ว่ามีการประชุมรับฟังความ
คิดเห็นประชาชนบ่อยครั้งเพียงใดในช่วงเวลา 15 ปีนี้ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากการประชุมรับฟังความ

คิดเห็นประชาชนได้รับการอ้างอิง 8 ครั้งใน 95 พื้นที่จัดทำผังเมืองรวมหรือ ร้อยละ 8 (รายละเอียดในตารางที่ 4.16) ถือได้ว่าชุมชนยังมีส่วนร่วมโดยตรงน้อยมากในการให้ข้อมูลและร่วมตัดสินใจก่อนจัดทำร่างผังเมืองรวม

เป็นที่น่าสังเกตว่าการประชุมรับฟังความคิดเห็นประชาชนซึ่งได้รับการอ้างอิงในฐานะข้อมูลในยุคนี้ หลายครั้งเป็นการ “สัมมนาเชิงปฏิบัติการ” ร่วมจัดโดยสำนักโยธาธิการจังหวัดและองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งแม้จะเป็นการจัดประชุมโดยหน่วยงานท้องถิ่นระดับจังหวัด แต่ก็มีใช้การเปิดกว้างให้สมาชิกชุมชนทั้งหมดเข้าร่วมแสดงความเห็น เนื่องจากการประชุมระหว่าง “ผู้แทนประชาชน” และหัวหน้าส่วนราชการ คือ ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หัวหน้าส่วนราชการ และคณะที่ปรึกษาผังเมืองรวมจังหวัด¹³ ส่วนในพื้นที่อื่นซึ่งจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นประชาชนเช่นในรูปแบบประชาคม ก็ไม่ปรากฏว่าข้อมูลที่ได้จากประชาคมดังกล่าวได้รับการอ้างอิงในฐานะข้อมูลเพื่อจัดทำผังเมืองรวมแต่อย่างใด¹⁴ ดังตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 เปรียบเทียบการอ้างอิงการประชุมรับฟังความคิดเห็นในฐานะข้อมูลผังเมืองรวม

	พ.ศ. 2520-2540	พ.ศ. 2540-ปัจจุบัน
จำนวนพื้นที่วางผัง	324	95
จำนวนการอ้างอิงความคิดเห็นประชาชน	2	8
ความถี่การอ้างอิงความคิดเห็นประชาชน	ร้อยละ 0.6	ร้อยละ 8

แม้เวลาผ่านไปกว่าสามทศวรรษ แต่การประชุมรับฟังความคิดเห็นประชาชนยังมีบทบาทน้อยมากในการสร้างฐานข้อมูลเพื่อจัดทำผังเมืองรวม ถือได้ว่าชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่มีโอกาสมีส่วนร่วมโดยตรงในการสร้างฐานข้อมูลเพื่อจัดทำผังเมืองรวม

¹³ เช่นการสัมมนาเชิงปฏิบัติการในจังหวัดนครนายก (ชุมชนบ้านนา) ชลบุรี (ชุมชนห้วยภูเจา-หนองไผ่แก้ว และชุมชนพานทอง-หนองตำลึง พร้อมกัน) และสระบุรี (ชุมชนวิหารแดง) ในปี พ.ศ. 2546 และ 2547

¹⁴ เช่นการจัดประชาคมในเขตผังเมืองรวมชุมชนบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อปี 2552

4.4.2 การมีส่วนร่วมเชิงรับ: การสำรวจประชากรกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบสอบถาม

แม้การสำรวจประชากรในพื้นที่วางผังเมืองรวมมิใช่ขั้นตอนบังคับตามกฎหมาย แต่นักผังเมืองจำนวนหนึ่ง ก็นิยมใช้วิธีการสำรวจประชากรเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ไม่ปรากฏในเอกสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลเศรษฐกิจระดับครัวเรือน เนื่องจากสถิติที่รวบรวมได้จากหน่วยงานราชการอื่นๆ ไม่สอดคล้องกับขอบเขตผังเมืองรวม

"เนื่องจากข้อมูลที่แสดงคุณลักษณะของประชากรในเชิงเศรษฐกิจมีหน่วยงานจัดเก็บข้อมูลและเผยแพร่ที่สำคัญคือ สำนักงานสถิติแห่งชาติ แต่นำเสนอข้อมูลในระดับจังหวัดเท่านั้น ระดับอำเภอและเทศบาลยังไม่มีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ (รายงานข้อมูลกชช2ค. ซึ่งกรมการพัฒนาจังหวัดจัดเก็บทุก 2 ปีจำแนกข้อมูลได้ถึงระดับหมู่บ้านนั้น การจำแนกไม่เป็นหมวดหมู่ ไม่สามารถนำมาศึกษาเปรียบเทียบกับข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติได้) จึงต้องมีการสำรวจโดยการสัมภาษณ์ครัวเรือนตามแบบสอบถาม"

-ร่างผังเมืองรวมชุมชนบางบาล-มหาพรหมณ์ อยุธยา 2547

ยุคก่อนสิทธิชุมชน: พ.ศ. 2520-2540

ในยุคนี้ นักผังเมืองจำนวนมากออกสำรวจพื้นที่วางผังด้วยตนเอง โดยใช้เจ้าหน้าที่สถิติจากสำนักผังเมืองเฉลี่ยพื้นที่ละ 3 คน และลูกจ้างชั่วคราวอีกประมาณพื้นที่ละ 15 คนโดยส่วนใหญ่เป็นผู้สำเร็จการศึกษาชั้นปีที่ 5 และมีภูมิลำเนาในพื้นที่วางผัง ลูกจ้างชั่วคราวมีหน้าที่สัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนและกิจการต่างๆในกลุ่มประชากรตัวอย่าง และเจ้าหน้าที่สถิติมีหน้าที่รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ซึ่งโดยมากเป็นข้อมูลสถิติเกี่ยวกับประชากรในพื้นที่ ทั้งอายุ ขนาดครัวเรือน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระดับการศึกษาสูงสุด ฯลฯ ในบางครั้ง มีคำถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของประชาชนด้วย เช่น มีน้ำประปาใช้หรือไม่ ได้รับมลพิษในชีวิตประจำวันหรือไม่ มีวิธีการกำจัดน้ำทิ้งอย่างไร ฯลฯ แบบสอบถามแต่ละครั้งมีรายละเอียดต่างกัน เนื่องจากไม่มีเกณฑ์บังคับใช้แบบสอบถามชุดเดียวกันถือเป็นดุลพินิจของนักผังเมือง

นักผังเมืองเป็นผู้กำหนดกลุ่มประชากรตัวอย่างที่จะมีส่วนร่วมผ่านการให้ข้อมูลในแบบสอบถาม โดยปรากฏว่านักผังเมืองให้ความสำคัญกับเจ้าของกิจการในภาคพาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรมมากกว่าประชาชนทั่วไปซึ่งมิได้เป็นเจ้าของกิจการหรือเป็นเพียงผู้ประกอบการอย่างไม่เป็นทางการในครัวเรือน เนื่องจากนักผังเมืองทำการสำรวจแบบสำมะโน (ร้อยละ 100) ของกิจการพาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรมในพื้นที่วางผัง แต่สำรวจกลุ่มตัวอย่างโดยเฉลี่ยเพียงร้อยละ 12 ของครัวเรือนพักอาศัยและครัวเรือนพาณิชย์กรรมในพื้นที่วางผัง ในบางกรณี นักผังเมืองให้ความสำคัญกับครัวเรือนพาณิชย์กรรมโดยกำหนดให้สำรวจเป็นสัดส่วนมากกว่าครัวเรือนพักอาศัย (เช่น ร้อยละ 50) และในบางกรณี นักผังเมืองไม่ทำการสำรวจประชากรตัวอย่างในครัวเรือนเลย เพียงแต่สำรวจกิจการพาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรมเท่านั้น (รายละเอียดในตารางที่ 4.15)

ในบางกรณี นักผังเมืองยังให้ความสำคัญกับชุมชนเมืองมากกว่าชุมชนชนบท โดยกำหนดสัดส่วนประชากรตัวอย่างในเขตเมืองมากกว่าเขตชนบท ทั่วทั้งพื้นที่ชนบทเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ในขอบเขตผังเมืองรวม ดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 เปรียบเทียบการสำรวจชุมชนชนบท ชุมชนเมือง และกิจการพาณิชย์กรรมอุตสาหกรรม

ปี/ชุมชน	กิจการพาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรมที่สำรวจ	ในเขตเทศบาล		นอกเขตเทศบาล	
		ครัวเรือนที่สำรวจ	พื้นที่ในผัง	ครัวเรือนที่สำรวจ	พื้นที่ในผัง
2527 เลย	100%	20%	6%	10%	94%
2524 นนทบุรี	100%	10%	21%	5%	79%
2530 แม่สอด	100%	10%	45%	5%	55%

การกำหนดกลุ่มประชากรตัวอย่างยังมีข้อจำกัดเนื่องจากประชากรชายขอบของสังคมหลายกลุ่มอาจตกสำรวจ เช่น กลุ่มคนงานในนิคมอุตสาหกรรม ได้รับการสำรวจเพียงหนึ่งครั้งตลอดระยะเวลา 21 ปี¹⁵ แม้ว่านิคมอุตสาหกรรมและเขตอุตสาหกรรมขนาดใหญ่เกิดขึ้นในพื้นที่ผังเมืองรวม

¹⁵สำรวจร้อยละ 5.5 ของคนงานในโรงงานอุตสาหกรรมในเขตนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือทั้งหมด (กองวิจัย, 2535)

หลายฉบับ อีกทั้ง ผู้ที่ถูกมองว่าเป็นปัญหาของเมือง หลายครั้งเป็นกลุ่มประชากรเดียวกันที่ตักสำรวจ เช่น ในเมืองอูทยธานี เมื่อปี พ.ศ. 2529 นักผังเมืองเลือกที่จะไม่สำรวจประชากรในเรือนแพที่มีอยู่จำนวนมาก แต่ให้ความเห็นว่า “มีเรือนแพไม่ประมาณ 301 หลัง มาบดบังความงามของแม่น้ำและริมฝั่งแม่น้ำ และระบายสิ่งปฏิกูลลงสู่แม่น้ำโดยตรง และเพาะเลี้ยงปลากระชัง เป็นต้นเหตุให้แม่น้ำสะแกกรังด้อยคุณภาพลงอย่างมาก” (กองวิจัย, 2529: 70-71) สิ่งที่น่าเป็นห่วงคือนักผังเมืองอาจกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาโดยมิได้สอบถามข้อมูลจากประชากรกลุ่มนี้เลย

ยุคสิทธิชุมชน: พ.ศ. 2541-2554

ในยุคนี้ นักผังเมืองเริ่มกระจายอำนาจในการจัดทำผังเมืองรวมสู่ท้องถิ่น เกิดเป็นการสำรวจที่จัดทำโดยสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดมากขึ้น และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นก็เริ่มมีบทบาทเป็นผู้รับจัดทำผังเมืองรวม แต่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนมากกว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษา โดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอ้างว่าไม่มีบุคลากรที่เชี่ยวชาญในการจัดทำผังเมืองรวม

ปัจจัยสำคัญต่อการสำรวจของนักผังเมืองยิ่งกว่าการกระจายอำนาจคือเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไป ซึ่งส่งผลให้วิธีการและสาระสำคัญแห่งการสำรวจเปลี่ยนไปด้วย เริ่มตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2545 ทั้งกรมโยธาธิการและผังเมือง สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด และบริษัทที่ปรึกษาต่างเริ่มใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (Geographic Information System หรือ GIS) ซึ่งทำให้นักผังเมืองทราบถึงมวลอาคารในแต่ละพื้นที่จากภาพถ่ายทางดาวเทียม อีกทั้งข้อมูลการขออนุญาตก่อสร้างอาคารในแต่ละพื้นที่ ซึ่งรวบรวมและรายงานโดยกองช่างของเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลต่างๆทุกปี ยังทำให้นักผังเมืองทราบถึงปริมาณพื้นที่อาคารซึ่งถูกสร้างขึ้นใหม่โดยไม่ต้องลงพื้นที่สำรวจ อย่างไรก็ตาม นักผังเมืองยังจำเป็นต้องสำรวจเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของการคาดคะเนจากแผนที่ดาวเทียม เช่น มวลอาคารลักษณะสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดยาวติดถนน เป็นตึกแถวเพื่อพาณิชย์กรรมจริงหรือไม่ จึงเกิดการสำรวจลักษณะใหม่ ที่เน้นไปถึงการประเมินลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินของอาคาร โดยไม่ต้องสอบถามประชาชนผู้ใช้ประโยชน์จากอาคารนั้นๆ ข้อมูลที่ได้บางกรณีเรียกว่าฐานข้อมูลผังเมืองรวม จัดทำโดยสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด และบางกรณีจัดทำเป็นส่วน

หนึ่งของรายงานประเมินผลผังเมืองรวม โดยสำนักประเมินผลผังเมืองรวม กรมโยธาธิการและผังเมือง ส่วนกลาง

การวิเคราะห์บทบาทของการสำรวจประชากรและการสำรวจอาคารมีข้อจำกัด เนื่องจากนักผังเมืองมิได้แยกแยะการสำรวจประชากรออกจากการสำรวจอาคารในฐานข้อมูลผังเมืองรวม มีเพียงบางกรณีที่อ้างอิงการสำรวจอาคารอย่างโดยเฉพาะเจาะจง จึงจำเป็นต้องวิเคราะห์บทบาทการสำรวจประชากรและการสำรวจอาคารจากฐานข้อมูลผังเมืองรวมที่ระบุวิธีการสำรวจไว้อย่างชัดเจน การวิเคราะห์เปรียบเทียบฐานข้อมูลในสองยุค พบว่า ฐานข้อมูลผังเมืองรวมในยุคก่อนสิทธิชุมชน ร้อยละ 70 จัดทำขึ้นจากการสำรวจประชากรกลุ่มตัวอย่าง แต่ในยุคหลังสิทธิชุมชน ฐานข้อมูลเพียงร้อยละ 17 จัดทำขึ้นจากการสำรวจประชากร ในขณะที่ฐานข้อมูลผังเมืองรวมในยุคก่อนสิทธิชุมชน ร้อยละ 0 จัดทำขึ้นจากการสำรวจอาคารและการใช้ประโยชน์ที่ดิน แต่ในยุคหลังสิทธิชุมชน ฐานข้อมูลร้อยละ 49 จัดทำขึ้นจากการสำรวจอาคารและการใช้ประโยชน์ที่ดิน (ดังตารางที่ 4.13 และรายละเอียดในตารางที่ 4.16) สอดคล้องกับบุคลากรที่เปลี่ยนไปในการจัดทำฐานข้อมูล จากเดิมที่เน้นเจ้าหน้าที่สถิติ และลูกจ้างชั่วคราวเพื่อสอบถามประชาชน ปัจจุบัน การสำรวจอาคารเน้นเจ้าหน้าที่สำรวจและช่างเขียนแผนที่ ส่วนเจ้าหน้าที่วิเคราะห์ผังเมืองยังมีบทบาทสำคัญในการประมวลผลและค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติม (ดังตารางที่ 4.14) ทั้งนี้ การสำรวจอาคารได้กลายเป็นภารกิจหลักอย่างหนึ่งของนักผังเมือง ถึงขนาดที่ความสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้กลายเป็นคุณสมบัติสำคัญอย่างหนึ่งในการคัดเลือกผู้สมัครเข้าเป็นนักผังเมืองในปัจจุบัน (ประกาศจังหวัดแพร่, 2549: 5)

สรุปได้ว่า โอกาสการมีส่วนร่วมของชุมชนลดลง จากเดิมที่สามารถให้ข้อมูลในเชิงรับโดยการตอบแบบสอบถาม ปัจจุบันไม่สามารถให้ข้อมูลผ่านแบบสอบถามได้เลย เนื่องจากนักผังเมืองเลือกที่จะสำรวจอาคารและลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยไม่ต้องสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่วางผัง

ตารางที่ 4.13 เปรียบเทียบการสำรวจประชากรและการสำรวจอาคาร ก่อนและหลังสิทธิชุมชน

	2520-2540	2541-2554
สำรวจประชากรกลุ่มตัวอย่าง	ร้อยละ 70	ร้อยละ 17
สำรวจอาคารและการใช้ประโยชน์ที่ดิน	ร้อยละ 0	ร้อยละ 49

ตารางที่ 4.14 เปรียบเทียบบุคลากรสำรวจภาคสนาม ก่อนและหลังสิทธิชุมชน

บุคลากรผู้จัดทำฐานข้อมูลผังเมืองรวม	สัดส่วน		จำนวน	
	2520-2540	2541-2554	2520-2540	2541-2554
เจ้าหน้าที่สถิติ	29%	0%	586	0
ลูกจ้างชั่วคราว(คนท้องถิ่น)	38%	9%	752	5
เจ้าหน้าที่สำรวจ	2%	34%	47	20
ช่างเขียนแผนที่	0.3%	19%	5	11
เจ้าหน้าที่วิเคราะห์ผังเมือง/นักผังเมือง	29%	29%	577	17
ช่างโยธา	2%	9%	31	5
รวม	100%	100%	1,998	58

ตารางที่ 4.15 การอ้างอิงข้อมูลจากการมีส่วนร่วมโดยตรง (การประชุมรับฟังความคิดเห็นประชาชน และการสำรวจประชากรกลุ่มตัวอย่าง) พ.ศ. 2520-2540

จังหวัด	ฐานข้อมูลผังเมืองรวม (ป.# = ปรับปรุงครั้งที่ #)	ฐานข้อมูลปี (พ.ศ.)	อ้างอิงการประชุม ประชาชน (ครั้ง)	อ้างอิงการสัมภาษณ์ เชิงปฏิบัติการ(ครั้ง)	สำรวจ (วัน)	สำรวจครัวเรือน(%) y= สำรวจแต่ไม่ระบุ%	สำรวจกิจการ(%) y=สำรวจแต่ไม่ระบุ%
1	ปทุมธานี	เมืองปทุมธานี	2520	0	0	20	100
2	เชียงใหม่	เมืองเชียงใหม่	2520	0	0	20	100
3	นครพนม	สุขาภิบาลมุกดาหาร	2520	0	0	10	100
4	อ่างทอง	เมืองอ่างทอง	2520	0	0	y	y
5	ระยอง	เมืองระยอง	2521	0	0	y	y
6	ปราจีนบุรี	เมืองปราจีนบุรี	2521	0	0	10	100
7	จันทบุรี	เมืองจันทบุรี	2521	0	0	10	100
8	ลพบุรี	เมืองลพบุรี	2521	0	0	10	100
9	ชุมพร	เมืองชุมพร	2521	0	0	20	100
10	พัทลุง	เมืองพัทลุง	2521	0	0	20	100
11	นครศรีธรรมราช	เมืองนครศรีธรรมราช	2521	0	0	21	15
12	สมุทรสาคร	เมืองสมุทรสาคร	2521	0	0	56	16
13	กาญจนบุรี	เมืองกาญจนบุรี	2521	0	0	50	20

จังหวัด	ฐานข้อมูลผังเมืองรวม (ป.# = ปรับปรุงครั้งที่ #)	ฐานข้อมูล ปี (พ.ศ.)	อ้างอิงการระดม ประชาชน (ครั้ง)	อ้างอิงการสัมมนา เชิงปฏิบัติการ(ครั้ง)	สำรวจ (วัน)	สำรวจครัวเรือน(%) y= สำรวจแต่ไม่ระบุ%	สำรวจกิจการ(%) y=สำรวจแต่ไม่ระบุ %	
14	สระบุรี	เมืองสระบุรี	2521	0	0		20	100
15	เขียงราย	เมืองเขียงราย	2521	0	0		10	100
16	แพร่	เมืองแพร่	2521	0	0		25	100
17	กำแพงเพชร	เมืองกำแพงเพชร	2521	0	0		20	100
18	อุดรธานี	เมืองอุดรธานี	2521	0	0		10	100
19	สกลนคร	เมืองสกลนคร	2521	0	0	58	26	100
20	มหาสารคาม	เมืองมหาสารคาม	2522	0	0	63	21.23	100
21	ศรีสะเกษ	เมืองศรีสะเกษ	2522	0	0	55	10	100
22	สุรินทร์	เมืองสุรินทร์	2522	1	0			
23	ร้อยเอ็ด	เมืองร้อยเอ็ด	2522	0	0	65	20.13	100
24	สมุทรสงคราม	เมืองสมุทรสงคราม	2522	0	0		20	100
25	อุดรดิตถ์	เมืองอุดรดิตถ์	2522	0	0		10	100
26	นครพนม	เมืองนครพนม	2522	0	0	50	20	100
27	พะเยา	เมืองพะเยา	2522	0	0			
28	สิงห์บุรี	เมืองสิงห์บุรี	2522	0	0	45	20	100
29	ประจวบคีรีขันธ์	เมืองประจวบคีรีขันธ์	2522	0	0		20	100
30	ฉะเชิงเทรา	เมืองฉะเชิงเทรา	2522	0	0		10	100
31	ปัตตานี	เมืองปัตตานี	2523	0	0	77	y	y
32	สุโขทัย	เมืองสุโขทัย	2523	0	0		20	100
33	ราชบุรี	เมืองราชบุรี	2523	0	0	84	10	100
34	นครศรีธรรมราช	อ.ทุ่งสง	2523	0	0	10	10	100
35	สตูล	เมืองสตูล	2523	0	0	55		
36	ยะลา	เมืองยะลา	2523	1	0	11	20.10	100
37	น่าน	เมืองน่าน	2523	0	0		20	100
38	หนองคาย	เมืองหนองคาย	2523	0	0		20	100
39	พิจิตร	เมืองพิจิตร	2523	0	0		10	100
40	กาฬสินธุ์	เมืองกาฬสินธุ์	2523	0	0		20.35	100
41	ชัยนาท	เมืองชัยนาท	2523	0	0	63	20.7	100
42	เพชรบูรณ์	เมืองเพชรบูรณ์	2523	0	0	70	20.34	100

จังหวัด	ฐานข้อมูลผังเมืองรวม (ป.# = ปรับปรุงครั้งที่ #)	ฐานข้อมูล ปี (พ.ศ.)	อ้างอิงการระดม ประชาชน (ครั้ง)	อ้างอิงการสัมมนา เชิงปฏิบัติการ(ครั้ง)	สำรวจ (วัน)	สำรวจครัวเรือน(%) y= สำรวจแต่ไม่ระบุ%	สำรวจกิจการ(%) y=สำรวจแต่ไม่ระบุ %
43	ราชบุรี	เมืองราชบุรี (เพิ่มเติม)	2524	0	0		
44	อุทัยธานี	เมืองอุทัยธานี	2524	0	0	22.41	100
45	พังงา	เมืองพังงา	2524	0	0	60	21.62
46	กระบี่	เมืองกระบี่	2524	0	0		20
47	เชียงใหม่	เมืองเชียงใหม่ (เพิ่มเติม)	2524	0	0		
48	ตาก	เมืองตาก	2524	0	0		20
49	แม่ฮ่องสอน	เมืองแม่ฮ่องสอน	2524	0	0		20
50	เลย	เมืองเลย	2524	0	0	20 ในเทศบาล 10 นอกเทศบาล	100
51	ภูเก็ต	เมืองภูเก็ต (ปรับปรุง)	2524	0	0	16	
52	ชัยภูมิ	เมืองชัยภูมิ	2524	0	0		20.13
53	ชลบุรี	เมืองชลบุรี (เพิ่มเติม)	2524	0	0		
54	ชลบุรี	เมืองพัทธยา (เพิ่มเติม)	2524	0	0		
55	สงขลา	เมืองสงขลา	2524	0	0		
56	ระยอง+ภาคตะวันออก		2524	0	0		
57	ระยอง	สุขาภิบาลบ้านฉาง	2525	0	0		
58	ฉะเชิงเทรา	เมืองฉะเชิงเทรา (เพิ่มเติม)	2525	0	0	7	
59	นครสวรรค์	เมืองนครสวรรค์	2525	0	0	72	10
60	นครนายก	เมืองนครนายก	2525	0	0	61	20.23
61	นครปฐม	เมืองนครปฐม (เพิ่มเติม)	2525	0	0	20	
62	ขอนแก่น	เมืองขอนแก่น (เพิ่มเติม)	2525	0	0		
63	นนทบุรี	นนทบุรี	2526	0	0		
64	ร้อยเอ็ด	เมืองร้อยเอ็ด (เพิ่มเติม)	2526	0	0		10
65	อยุธยา	เมืองอยุธยา (เพิ่มเติม)	2526	0	0	30	
66	นครปฐม	สุขาภิบาลอ้อมใหญ่	2526	0	0		10
67	ชลบุรี	เมืองพัทธยา	2526	0	0		
68	ลำปาง	เมืองลำปาง	2527	0	0		10

จังหวัด	ฐานข้อมูลผังเมืองรวม (ป.# = ปรับปรุงครั้งที่ #)	ฐานข้อมูล ปี (พ.ศ.)	อ้างอิงการประเมิน ประชาชน (ครั้ง)	อ้างอิงการสัมมนา เชิงปฏิบัติการ(ครั้ง)	สำรวจ (วัน)	สำรวจครัวเรือน(%) y= สำรวจแต่ไม่ระบุ%	สำรวจกิจการ(%) y=สำรวจแต่ไม่ระบุ %
69	สมุทรสงคราม (เพิ่มเติม)	เมืองสมุทรสงคราม	2527	0	0	20	
70	นราธิวาส	เมืองนราธิวาส	2527	0	0	60	
71	อุบลราชธานี	เมืองอุบลราชธานี- วารินชำราบ	2527	0	0	7.5 อุบล 20 วาริน	100
72	ปทุมธานี	เมืองปทุมธานี	2527	0	0	51	
73	นนทบุรี	นนทบุรี	2527	0	0	10 ในเทศบาล 5 นอกเทศบาล 50 คร.พาณิชย์	100
74	ระยอง	สุขาภิบาลบ้านเพ	2527	0	0	39	20
75	ภูเก็ต	ป่าตองกะตะ กระรน	2527	0	0		
76	สมุทรปราการ	เมืองสมุทรปราการ	2527	0	0		5
77	เพชรบุรี	เมืองเพชรบุรี	2527	0	0		10
78	สมุทรสาคร	เมืองสมุทรสาคร	2527	0	0		10
79	ชลบุรี	เมืองชลบุรี	2527	0	0		
80	พิษณุโลก	พิษณุโลก	2527	0	0		20
81	สงขลา	ท่าเรือน้ำลึกสงขลา	2527	0	0	60	
82	สุรินทร์	เมืองสุรินทร์	2527	0	0		10
83	ชลบุรี	ท่าเทียบเรือน้ำลึกแหลมฉบัง	2527	0	0		17.56-18.97
84	เชียงราย	เชียงราย	2527	0	0		10.65
85	ปัตตานี	เมืองปัตตานี	2528	0	0	56	10 คร.พักอาศัย 50 คร.พาณิชย์
86	นครศรีธรรมราช	เมืองนครศรีธรรมราช	2528	0	0	47	5
87	พัทลุง	เมืองพัทลุง	2528	0	0		10
88	พังงา	เมืองพังงา	2528	0	0	20	
89	สุราษฎร์ธานี	เมืองสุราษฎร์ธานี	2528	0	0		10
90	กำแพงเพชร	เมืองกำแพงเพชร	2528	0	0		10
91	อุดรดิตถ์	อุดรดิตถ์	2528	0	0	63	6.11
92	พิษณุโลก	พิษณุโลก (เพิ่มเติม)	2528	0	0	15	y
93	ลำพูน	เมืองลำพูน	2528	0	0	57	10

จังหวัด	ฐานข้อมูลผังเมืองรวม (ป.# = ปรับปรุงครั้งที่ #)	ฐานข้อมูล ปี (พ.ศ.)	อ้างอิงการประเมิน ประชาชน (ครั้ง)	อ้างอิงการสัมมนา เชิงปฏิบัติการ(ครั้ง)	สำรวจ (วัน)	สำรวจครัวเรือน(%) y= สำรวจแต่ไม่ระบุ%	สำรวจกิจการ(%) y=สำรวจแต่ไม่ระบุ %	
94	สุพรรณบุรี	เมืองสุพรรณบุรี	2528	0	0	10	100	
95	มหาสารคาม	เมืองมหาสารคาม	2528	0	0	10	100	
96	ปทุมธานี	สุขาภิบาลคลองหลวง สุขาภิบาลประชาธิปไตย	2528	0	0	81	5.91	100
97	ลพบุรี	เมืองลพบุรี	2528	0	0			
98	ประจวบคีรีขันธ์	เทศบาลตำบลหัวหิน	2528	0	0	64	10	100
99	พิจิตร	เมืองพิจิตร	2528	0	0			
100	สมุทรปราการ	เมืองสมุทรปราการ (เพิ่มเติม)	2528	0	0	10		
101	สตูล	เมืองสตูล	2528	0	0	50	5	100
102	พะเยา	เมืองพะเยา	2528	0	0		10	100
103	ภูเก็ต	เชิงทะเล-กมลา	2528	0	0	45		
104	นครนายก	เมืองนครนายก	2528	0	0	44		
105	ภูเก็ต	ตำบลคลอง-ราไวย์	2528	0	0	46	19.53	100
106	ยะลา	เมืองยะลา	2528	0	0		10	100
107	ปราจีนบุรี	เมืองปราจีนบุรี	2528	0	0	41		
108	ภูเก็ต	เมืองภูเก็ต	2528	0	0			
109	เพชรบูรณ์	เมืองเพชรบูรณ์	2528	0	0	30		
110	ชลบุรี	เมืองพญา (เพิ่มเติม)	2528	0	0			
111	ตรัง	เมืองตรัง	2528	0	0		10	100
112	สิงห์บุรี	เมืองสิงห์บุรี	2528	0	0	45	9.75	100
113	บุรีรัมย์	เมืองบุรีรัมย์	2528	0	0	45	5	100
114	กาฬสินธุ์	เมืองกาฬสินธุ์	2528	0	0		10	100
115	ตราด	เมืองตราด	2528	0	0			
116	หนองคาย	เมืองหนองคาย	2528	0	0	y	y	
117	สงขลา	เมืองหาดใหญ่	2528	0	0			
118	จันทบุรี	เมืองจันทบุรี	2528	0	0			
119	เลย	เมืองเลย (เพิ่มเติม)	2528	0	0			
120	ภูเก็ต	ไม้ขาว-สาคร	2528	0	0			

จังหวัด	ฐานข้อมูลผังเมืองรวม (ป.# = ปรับปรุงครั้งที่ #)	ฐานข้อมูล ปี (พ.ศ.)	อ้างอิงการประเมิน ประชาชน (ครั้ง)	อ้างอิงการสัมมนา เชิงปฏิบัติการ(ครั้ง)	สำรวจ (วัน)	สำรวจครัวเรือน(%) y= สำรวจแต่ไม่ระบุ%	สำรวจกิจการ(%) y=สำรวจแต่ไม่ระบุ %
121	แม่ฮ่องสอน	เมืองแม่ฮ่องสอน	2529	0	0	24	
122	อุทัยธานี	เมืองอุทัยธานี	2529	0	0		ไม่รวมเรือนแพ 301 หลัง y
123	แพร่	เมืองแพร่	2529	0	0	46	y y
124	แพร่	เมืองแพร่ (เพิ่มเติม)	2529	0	0	10	
125	สกลนคร	เมืองสกลนคร	2529	0	0	40	
126	นครพนม	เมืองนครพนม	2529	0	0	45	10 100
127	อ่างทอง	เมืองอ่างทอง	2529	0	0		
128	ประจวบคีรีขันธ์	เมืองประจวบคีรีขันธ์	2529	0	0	35	y y
129	สระบุรี	เมืองสระบุรี	2529	0	0	49	10 100
130	ชุมพร	เมืองชุมพร	2529	0	0		5 50
131	ตาก	เมืองตาก	2529	0	0	40	5 100
132	น่าน	เมืองน่าน	2529	0	0		y y
133	ชัยนาท	เมืองชัยนาท	2529	0	0	45	y y
134	ชัยภูมิ	เมืองชัยภูมิ	2529	0	0	35	y y
135	ศรีสะเกษ	เมืองศรีสะเกษ	2529	0	0		10 100
136	สุโขทัย	เมืองสุโขทัย	2529	0	0	35	
137	ระนอง	เมืองระนอง	2529	0	0	39	y y
138	นราธิวาส	พิกุลทอง	2529	0	0	20	
139	สงขลา	สะเดา	2529	0	0	30	y y
140	สมุทรสาคร	กระทุ่มแบน-อ้อมน้อย	2529	0	0		10 ในเทศบาล และตำบล 5 ในสุขาภิบาล
141	เพชรบุรี	เมืองชะอำ	2529	0	0		5 คร.พักอาศัย 10 คร.พาณิชย์ 100
142	นราธิวาส	สุโหงโกลก	2529	0	0	40	
143	ยะลา	เมืองเบตง	2529	0	0	36	10 100
144	ตาก	แม่สอด	2530	0	0		10 ในเทศบาล 5 นอกเทศบาล 100
145	กาญจนบุรี	เมืองท่าเรือพระแท่น	2530	0	0		10 100

จังหวัด	ฐานข้อมูลผังเมืองรวม (ป.# = ปรับปรุงครั้งที่ #)	ฐานข้อมูล ปี (พ.ศ.)	อ้างอิงการประเมิน ประชาชน (ครั้ง)	อ้างอิงการสัมมนา เชิงปฏิบัติการ(ครั้ง)	สำรวจ (วัน)	สำรวจครัวเรือน(%) y= สำรวจแต่ไม่ระบุ%	สำรวจกิจการ(%) y=สำรวจแต่ไม่ระบุ %
146	ชลบุรี	เมืองพนัสนิคม	2530	0	0	10.81	100
147	ปราจีนบุรี	เมืองอรัญประเทศ	2530	0	0	31	
148	สุราษฎร์ธานี	เกาะสมุย	2530	0	0	10	100
149	อุบลราชธานี	เมืองพิบูลมังสาหาร	2530	0	0	12	100
150	นครสวรรค์	เมืองชุมแสง	2530	0	0	20	100
151	ฉะเชิงเทรา	เมืองบางคล้า	2530	0	0	10	100
152	ภูเก็ต	เกาะแก้วชุมชนวิทยา และชุมชนกะทู้	2530	0	0	37	
153	ระยอง	เมืองแกลง	2530	0	0	35	
154	นครสวรรค์	เมืองตาคลี	2530	0	0	10	100
155	ชลบุรี	เมืองใหม่แหลมฉบัง	2530	0	0		
156	ราชบุรี	เมืองโพธาราม	2530	0	0	10	100
157	นครศรีธรรมราช	ปากพนัง	2530	0	0	10	100
158	ภูเก็ต	เทพกระษัตรีชุมชนป่าคลอก และชุมชนศรีสุนทร	2530	0	0	37	
159	นครราชสีมา	เมืองบัวใหญ่	2530	0	0	20	100
160	ระยอง	เมืองระยอง	2530	0	0	45	100
161	เชียงใหม่	เมืองเชียงใหม่	2530	0	0	5	100
162	ชลบุรี	เมืองพืทยา	2530	0	0	5 คร.พักอาศัย 10 คร.พาณิชย์	100
163	ขอนแก่น	เมืองบ้านไผ่	2530	0	0	10	100
164	นครราชสีมา	เมืองโนนสูง	2530	0	0	28	100
165	ปัตตานี	เมืองสายบุรี	2531	0	0	10	100
166	สระบุรี	เมืองแก่งคอย	2531	0	0	10	100
167	เพชรบูรณ์	เมืองหล่มสัก	2531	0	0	10	100
168	ขอนแก่น	เมืองพล	2531	0	0	20	100
169	สุโขทัย	เมืองสวรรคโลก	2531	0	0	20	100
170	พิจิตร	เมืองตะพานหิน	2531	0	0	10	100
171	ราชบุรี	เมืองบ้านโป่ง	2531	0	0	10	100

จังหวัด	ฐานข้อมูลผังเมืองรวม (ป.# = ปรับปรุงครั้งที่ #)	ฐานข้อมูล ปี (พ.ศ.)	อ้างอิงการประเมิน ประชาชน (ครั้ง)	อ้างอิงการสัมมนา เชิงปฏิบัติการ(ครั้ง)	สำรวจ (วัน)	สำรวจครัวเรือน(%) y= สำรวจแต่ไม่ระบุ%	สำรวจกิจการ(%) y=สำรวจแต่ไม่ระบุ %
172	สุพรรณบุรี	เมืองสองพี่น้อง	2531	0	0	10	100
173	สมุทรสงคราม	เมืองอัมพวา	2531	0	0	27	100
174	สระบุรี	เมืองหนองแค	2531	0	0	10	100
175	พิจิตร	เมืองบางมูลนาก	2531	0	0	10	100
176	ปราจีนบุรี	เมืองกบินทร์บุรี	2531	0	0	42	100
177	สุราษฎร์ธานี	เมืองนาสาร	2531	0	0	10	100
178	ตรัง	เมืองกันตัง	2531	0	0	10	100
179	พังงา	เมืองตะกั่วป่า	2531	0	0	38	100
180	ลพบุรี	เมืองบ้านหมี่	2531	0	0	10	100
181	อยุธยา	เมืองเสนา	2531	0	0	10	100
182	จันทบุรี	เมืองขลุง	2531	0	0	10	100
183	อุดรดิตถ์	เมืองลับแล	2531	0	0	35	100
184	จันทบุรี	เมืองท่าใหม่	2531	0	0	15	100
185	อยุธยา	เมืองท่าเรือ	2531	0	0	54	100
186	อ่างทอง	เมืองป่าโมก	2531	0	0	10	100
187	สระบุรี	เมืองท่าลาน	2531	0	0	10	100
188	ชลบุรี	บริเวณอุตสาหกรรมและ ชุมชนใหม่แหลมฉบัง	2531	0	0	10.55	100
189	เชียงใหม่	เมืองเชียงใหม่	2532	0	0	5	100
190	เชียงใหม่	สุขาภิบาลสันทรายหลวง	2532	0	0		
191	เชียงใหม่	สุขาภิบาลยางน่อง	2532	0	0		
192	เชียงใหม่	สุขาภิบาลหางดง	2532	0	0		
193	เชียงใหม่	สุขาภิบาลตันเปา	2532	0	0		
194	เชียงใหม่	สุขาภิบาลแม่ใจ	2532	0	0		
195	เชียงใหม่	เทศบาลนครเชียงใหม่และ สุขาภิบาลช้างเผือก	2532	0	0	5.56	100
196	เชียงใหม่	สุขาภิบาลแมริม	2532	0	0	5.37	100
197	ชลบุรี	เมืองบ้านบึง	2532	0	0	33	100
198	นครสวรรค์	เมืองนครสวรรค์	2532	0	0		

จังหวัด	ฐานข้อมูลผังเมืองรวม (ป.# = ปรับปรุงครั้งที่ #)	ฐานข้อมูล ปี (พ.ศ.)	อ้างอิงการประเมิน ประชาชน (ครั้ง)	อ้างอิงการสัมมนา เชิงปฏิบัติการ(ครั้ง)	สำรวจ (วัน)	สำรวจครัวเรือน(%) y= สำรวจแต่ไม่ระบุ%	สำรวจกิจการ(%) y=สำรวจแต่ไม่ระบุ %	
199	บุรีรัมย์	เมืองนางรอง	2532	0	0	10	100	
200	ลำปาง	เมืองลำปาง	2532	0	0	10	100	
201	ภูเก็ต	เมืองภูเก็ต	2532	0	0	20	100	
202	สุราษฎร์ธานี	เกาะพะงัน (อำเภอ)	2532	0	0	30	100	
203	ระยอง	ชุมชนอุตสาหกรรมหลัก มาบตาพุด	2532	0	0	15		
204	ชุมพร	ปากน้ำหลังสวน	2532	0	0	35	20	100
205	สุราษฎร์ธานี	พุนพิน	2532	0	0	10	100	
206	สงขลา	เมืองหาดใหญ่	2532	0	0	85	5	100
207	ปทุมธานี	คูคต	2532	0	0	43	10	100
208	ตรัง	เมืองห้วยยอด	2532	0	0	10	100	
209	นราธิวาส	เมืองนราธิวาส	2532	0	0	10	100	
210	สมุทรปราการ	เมืองสมุทรปราการ (เพิ่มเติม)	2532	0	0			
211	สงขลา	เมืองสงขลา	2532	0	0	10	100	
212	สุราษฎร์ธานี	เมืองสุราษฎร์ธานี	2532	0	0	10	100	
213	ฉะเชิงเทรา	บางปะกง	2532	0	0	10	100	
214	อุดรธานี	เมืองอุดรธานี	2532	0	0	75	10	100
215	นครราชสีมา	เมืองนครราชสีมา	2532	0	0	10	100	
216	มุกดาหาร	เมืองมุกดาหาร	2533	0	0	40		
217	อุบลราชธานี	เมืองอุบลราชธานี- วารินชำราบ	2533	0	0	90		
218	ยโสธร	เมืองยโสธร	2533	0	0	10	100	
219	สมุทรสงคราม	เมืองสมุทรสงคราม	2533	0	0	75	10	100
220	ฉะเชิงเทรา	เมืองฉะเชิงเทราป.1	2533	0	0	10	100	
221	ระยอง	เพ	2533	0	0	35		
222	นครนายก	เมืองนครนายก	2533	0	0	5	100	
223	กาญจนบุรี	เมืองกาญจนบุรี	2533	0	0	10	100	
224	พังงา	เมืองพังงา	2533	0	0	30	10	100

จังหวัด	ฐานข้อมูลผังเมืองรวม (ป.# = ปรับปรุงครั้งที่ #)	ฐานข้อมูล ปี (พ.ศ.)	อ้างอิงการประเมิน ประชาชน (ครั้ง)	อ้างอิงการสัมมนา เชิงปฏิบัติการ(ครั้ง)	สำรวจ (วัน)	สำรวจครัวเรือน(%) y= สำรวจแต่ไม่ระบุ%	สำรวจกิจการ(%) y=สำรวจแต่ไม่ระบุ %
225	นครศรีธรรมราช	เมืองนครศรีธรรมราช	2533	0	0	10	100
226	มหาสารคาม	เมืองมหาสารคาม	2534	0	0	10	100
227	ชลบุรี	ท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบัง	2534	0	0	90	100
228	กระบี่	เมืองกระบี่	2534	0	0	10	100
229	สงขลา	ท่าเรือน้ำลึกสงขลา	2534	0	0	10	100
230	เชียงราย	เมืองเชียงราย	2534	0	0	60	100
231	สมุทรสาคร	เมืองสมุทรสาคร	2534	0	0	10	100
232	พิษณุโลก	เมืองพิษณุโลกป.1	2534	0	0	95	100
233	ปทุมธานี	เมืองปทุมธานี	2534	0	0	85	
234	ประจวบคีรีขันธ์	เมืองประจวบคีรีขันธ์ (ป.1)	2534	0	0	60	100
235	สุรินทร์	เมืองสุรินทร์	2534	0	0	10	100
236	บุรีรัมย์	เมืองบุรีรัมย์ (ป.1)	2534	0	0	10	100
237	พิจิตร	เมืองพิจิตร (ป.1)	2534	0	0	10	100
238	ร้อยเอ็ด	เมืองร้อยเอ็ดป.1	2534	0	0	10	100
239	สิงห์บุรี	เมืองสิงห์บุรี	2534	0	0	60	100
240	ภูเก็ต	ไม้ขาว-สาจุจ.ภูเก็ต	2534	0	0	60	100
241	เพชรบุรี	เมืองเพชรบุรี (ป.1)	2534	0	0	60	100
242	พัทลุง	เมืองพัทลุงป.1	2534	0	0		
243	แพร่	เมืองแพร่	2535	0	0	10	100
244	อุทัยธานี	เมืองอุทัยธานี	2535	0	0	10	100
245	ปราจีนบุรี	เมืองปราจีนบุรี	2535	0	0	60	100
246	ตราด	เมืองตราดป.1	2535	0	0	10	100
247	ลำพูน	เมืองลำพูน	2535	0	0	10 (+ 5.5% คนงานในนิคม)	100
248	ปัตตานี	เมืองปัตตานี (ป.1)	2535	0	0	10	100
249	นครปฐม	เมืองนครปฐม (ป.1)	2535	0	0	10	100
250	ประจวบคีรีขันธ์	เมืองหัวหิน (ป.1)	2535	0	0	60	100
251	ชัยภูมิ	เมืองชัยภูมิป.1	2535	0	0	65	100

จังหวัด	ฐานข้อมูลผังเมืองรวม (ป.# = ปรับปรุงครั้งที่ #)	ฐานข้อมูล ปี (พ.ศ.)	อ้างอิงการประเมิน ประชาชน (ครั้ง)	อ้างอิงการสัมมนา เชิงปฏิบัติการ(ครั้ง)	สำรวจ (วัน)	สำรวจครัวเรือน(%) y= สำรวจแต่ไม่ระบุ%	สำรวจกิจการ(%) y=สำรวจแต่ไม่ระบุ %
252	ภูเก็ต ท่าเรือท่าลิ๊กและ ชุมชนวิเชียรป.1	2535	0	0	60	10	100
253	ระยอง เมืองระยองป.2	2535	0	0	70	10	100
254	พังงา ท้ายเหมือง-โคกลอย	2535	0	0	50	10	100
255	ระยอง ตะพงระยอง	2535	0	0	50	10	100
256	ชลบุรี พัทยาป.2	2535	0	0		10	100
257	ภูเก็ต ป่าตอง-กะรนป.1	2535	0	0		10	100
258	สุโขทัย เมืองสุโขทัย	2535	0	0	60	10	100
259	ปราจีนบุรี เมืองสระแก้ว	2535	0	0		10	100
260	ตาก เมืองตากป.1	2535	0	0		10	100
261	ตรัง เมืองตรังป.1	2535	0	0		10	100
262	อุดรดิตถ์ เมืองอุดรดิตถ์ป.1	2535	0	0	70	50	100
263	หนองคาย เมืองหนองคาย	2536	0	0		10	100
264	ยะลา เมืองยะลาป.1	2536	0	0		10	100
265	ชัยนาท เมืองชัยนาทป.1	2536	0	0	60	10	100
266	สตูล เมืองสตูล	2536	0	0	55	10	100
267	น่าน เมืองน่านป.1	2536	0	0	60	10	100
268	สระบุรี เมืองพระพุทธบาท	2536	0	0	60	10	100
269	นราธิวาส เมืองสุโหงโกลกป.1	2536	0	0	72	50	100
270	ชุมพร เมืองชุมพรป.1	2536	0	0		10	100
271	กาฬสินธุ์ เมืองกาฬสินธุ์	2536	0	0		10	100
272	สกลนคร เมืองสกลนคร	2536	0	0	65	10	100
273	เพชรบูรณ์ เมืองเพชรบูรณ์ป.1	2536	0	0	67	10	100
274	อ่างทอง เมืองอ่างทองป.1	2536	0	0		10	100
275	ระนอง เมืองระนองป.1	2536	0	0	60	10	100
276	ขอนแก่น เมืองขอนแก่นป.2	2536	0	0	120	10 คร.พักอาศัย 15 คร.พาณิชย์	100
277	สงขลา เมืองสะเดाप.1	2536	0	0	55	10	100
278	ตาก เมืองแม่สอดป.1	2536	0	0		0	y

จังหวัด	ฐานข้อมูลผังเมืองรวม (ป.# = ปรับปรุงครั้งที่ #)	ฐานข้อมูล ปี (พ.ศ.)	อ้างอิงการประเมิน ประชาชน (ครั้ง)	อ้างอิงการสัมมนา เชิงปฏิบัติการ(ครั้ง)	สำรวจ (วัน)	สำรวจครัวเรือน(%) y= สำรวจแต่ไม่ระบุ%	สำรวจกิจการ(%) y=สำรวจแต่ไม่ระบุ %	
279	ภูเก็ต	เชิงทะเล-กมลาป.1	2536	0	0	40	20	100
280	แม่ฮ่องสอน	เมืองแม่ฮ่องสอนป.1	2536	0	0		10	100
281	นราธิวาส	ตากใบ	2536	0	0	60	10	100
282	กำแพงเพชร	กำแพงเพชรป.1	2536	0	0	70	10	100
283	ยะลา	เมืองเบตงป.1	2536	0	0		10	100
284	ประจวบคีรีขันธ์	ชุมชนบางสะพาน	2536	0	0	60	10	100
285	นนทบุรี	นนทบุรีป.1	2537	0	0		5	100
286	นครศรีธรรมราช	เมืองปากพองป.1	2537	0	0			
287	นครพนม	เมืองนครพนมป.1	2537	0	0		10	100
288	นครศรีธรรมราช	เมืองใหม่จุฬาภรณ์	2537	0	0	25		
289	นครราชสีมา	เมืองนครราชสีมาป.2	2537	0	0	100	10	100
290	อำนาจเจริญ	เมืองอำนาจเจริญ	2537	0	0	20		
291	กาญจนบุรี	เมืองท่าเรือพระแท่นป.1	2537	0	0			
292	ระยอง	อุตสาหกรรมหลักและ ชุมชนจ.ระยอง (มาตาพุด) ป.2	2537	0	0		10	100
293	ภูเก็ต	ชุมชนฉลอง-ชุมชนราไวย์	2537	0	0			
294	สระบุรี	เมืองสระบุรีป.1	2537	0	0			
295	ฉะเชิงเทรา	เมืองบางค้ำ	2538	0	0			
296	หนองบัวลำภู	สุขาภิบาลหนองบัวลำภู	2538	0	0			
297	ขอนแก่น	เมืองพลป.1	2538	0	0			
298	นราธิวาส	พิบูลทองป.1	2538	0	0			
299	นครราชสีมา	เมืองโนนสูงป.1	2538	0	0			
300	นครสวรรค์	เมืองชุมแสงป.1	2538	0	0			
301	ลพบุรี	เมืองลพบุรีป.1	2538	0	0	80	20	100
302	ตรัง	เมืองกันตังป.1	2538	0	0		5	100
303	นราธิวาส	เมืองนราธิวาสป.2	2538	0	0	60		
304	ขอนแก่น	เมืองชุมแพขอนแก่น	2538	0	0	40		
305	ระยอง	เมืองแกลงระยอง ป.1	2538	0	0			

จังหวัด	ฐานข้อมูลผังเมืองรวม (ป.# = ปรับปรุงครั้งที่ #)	ฐานข้อมูล ปี (พ.ศ.)	อ้างอิงการประชุม ประชาชน (ครั้ง)	อ้างอิงการสัมมนา เชิงปฏิบัติการ(ครั้ง)	สำรวจ (วัน)	สำรวจครัวเรือน(%) y= สำรวจแต่ไม่ระบุ%	สำรวจกิจการ(%) y=สำรวจแต่ไม่ระบุ %
306	สระแก้ว	เมืองสระแก้ว	2539	0	0	0	100
307	อ่างทอง	เมืองป่าโมกอ่างทอง	2539	0	0	27	
308	สุราษฎร์ธานี	เกาะพะงันป.1	2539	0	0	12	0
309	สุราษฎร์ธานี	เมืองนาสารป.1	2539	0	0		
310	อุดรดิตถ์	เมืองลับแลป.1	2539	0	0	20	
311	นครสวรรค์	เมืองนครสวรรค์ป.2	2539	0	0		
312	สงขลา	เมืองหาดใหญ่ป.2	2539	0	0		
313	ลำปาง	เมืองลำปาง ป.2	2539	0	0		
314	สุราษฎร์ธานี	เมืองสุราษฎร์ธานีป.2	2540	0	0		
315	จันทบุรี	เมืองจันทบุรีป.1	2540	0	0		
316	ลพบุรี	เมืองโคกสำโรงป.1	2540	0	0		
317	นครศรีธรรมราช	เมืองนครศรีธรรมราชป.2	2540	0	0		
318	ลพบุรี	เมืองบ้านหมี่ป.1	2540	0	0		
319	สมุทรสาคร	เมืองกระทุ่มแบนป.1	2540	0	0		
320	เลย	เมืองเลยป.1	2540	0	0		
321	สุพรรณบุรี	เมืองสองพี่น้องป.1	2540	0	0		
322	อยุธยา	เมืองอยุธยา (ป.2)	2540	0	0		
323	ชลบุรี	เมืองชลบุรีป.1	2540	0	0		
324	เพชรบุรี	เมืองชะอำป.1	2540	0	0		
รวม การอ้างอิงการประชุมรับฟังความคิดเห็น พ.ศ. 2520-2540			0.6% (2 ครั้ง)				
เฉลี่ย การสำรวจประชากรกลุ่มตัวอย่าง พ.ศ. 2520-2540			49 วัน	12%	100%		

ตารางที่ 4.16 การอ้างอิงข้อมูลจากการมีส่วนร่วมโดยตรง (การประชุมรับฟังความคิดเห็นประชาชน การสำรวจประชากรกลุ่มตัวอย่าง) และข้อมูลจากการสำรวจอาคาร พ.ศ. 2541-2554

	จังหวัด	ฐานข้อมูลผังเมืองรวม (ป.# = ปรับปรุงครั้งที่ #)	ฐานข้อมูลปี	อ้างอิงการประชุม ประชาชน (ครั้ง)	อ้างอิงการสัมภาษณ์ เชิงปฏิบัติการ(ครั้ง)	สำรวจ(วัน)	สำรวจประชากร(%)	สำรวจกิจการ (%)	สำรวจอาคาร (พ.ศ.)
1	เพชรบูรณ์	เมืองหล่มสัก ป.1	2541	0	0				
2	ราชบุรี	เมืองโพธารามป.1	2541	0	0				
3	สุราษฎร์ธานี	เมืองพุนพิน	2541	0	0				
4	สุโขทัย	เมืองสวรรคโลก	2541	0	0				
5	พิจิตร	เมืองบางมูลนากป.1	2541	0	0				
6	พิจิตร	เมืองพิจิตรป.2	2541	0	0				
7	พะเยา	เมืองพะเยाप.1	2541	0	0				
8	นครนายก	เมืองนครนายกป.2	2541	0	0				
9	ภูเก็ต	เกาะภูเก็ต	2541	0	0				
10	เชียงราย	เมืองเชียงราย	2541	0	0				
11	สระบุรี	หนองแคสระบุรี	2541	0	0				
12	นครศรีธรรมราช	เมืองนครศรีธรรมราชป.2	2541	0	0				2539
13	จันทบุรี	เมืองขลุงป.1	2541	0	0		5	10	
14	กทม.	กทม.ป.1	2541	0	0				2539
15	บุรีรัมย์	เมืองนางรองป.1	2541	0	0				2538
16	อุบลราชธานี	เมืองอุบลราชธานี- วารินชำราบป.2	2542	0	0				2540
17	อุทัยธานี	เมืองอุทัยธานี	2542	0	0				
18	สุรินทร์	เมืองสุรินทร์	2542	0	0				
19	นครศรีธรรมราช	เมืองทุ่งสงป.1	2543	0	0				2541
20	อุดรธานี	เมืองอุดรธานีป.2	2544	0	0				2542
21	สระบุรี	เมืองสระบุรีป.2	2545	0	0				2543
22	นครปฐม	ชุมชนอ้อมใหญ่	2545	0	0				2543
23	สระบุรี	เมืองแก่งคอยป.1	2545	0	0				2543
24	ปทุมธานี	เมืองหนองเสือ-คลองหลวง- ธัญบุรี	2545	0	0				
25	นครปฐม	นครชัยศรี	2545	0	0				

จังหวัด	ฐานข้อมูลผังเมืองรวม (ป.# = ปรับปรุงครั้งที่ #)	ฐานข้อมูลปี	ข้างอิงการประทุม ประชาชน (ครั้ง)	ข้างอิงการสัมมนา เชิงปฏิบัติการ(ครั้ง)	สำรวจ(วัน)	สำรวจประชากร(%)	สำรวจกิจการ (%)	สำรวจอาคาร (พ.ศ.)
26	สงขลา	เมืองหาดใหญ่	2545	0	0	71		
27	สระบุรี	หินกองอ.หนองแค	2546	0	0	20	10	100
28	ประจวบคีรีขันธ์	กม.5 อ.เมือง	2546	0	0	20	10	100
29	เพชรบุรี	นายาง-หนองจอก	2546	0	0	20	10	100
30	อยุธยา	ชุมชนบ้านแพรก-โรงช้าง- มหาราช	2546	0	0		5	100
31	ระยอง	เมืองบ้านเพป.2	2546	0	0			
32	สระบุรี	ชุมชนท่าลานป.1	2546	0	0			
33	ฉะเชิงเทรา	เมืองฉะเชิงเทราป.2	2546	0	0			2543
34	พัทลุง	เมืองพัทลุงป.2	2546	0	0			
35	ระยอง	เมืองระยองป.3	2546	0	0			
36	มุกดาหาร	เมืองมุกดาหารป.2	2547	0	0			2542
37	สุโขทัย	เมืองสุโขทัยป.2	2547	0	0			2544
38	ประจวบคีรีขันธ์	กุยบุรี	2547	0	0	20	10	100
39	ระยอง	บ้านค่าย-มาบข่า	2547	0	0		10	100
40	เพชรบุรี	เขาย้อยอ.เขาย้อย	2547	0	0			
41	อยุธยา	ผักไห่-ลาดชะโด	2547	0	0		5	100
42	ประจวบคีรีขันธ์	ไร่ใหม่-ไร่เก่า	2547	0	0		10	100
43	นครนายก	บ้านนานครนายก	2547	0	1	12		
44	ชลบุรี	หัวกุญแจ-หนองไผ่แก้ว	2547	0	1	22	10	100
45	อุบลราชธานี	เมืองเดชอ.เดชอุดม	2547	0	0		5	100
46	ชลบุรี	พานทอง-หนองดำนั่ง	2547	0	1	50	10	100
47	หนองคาย	ศรีเชียงใหม่อ.ศรีเชียงใหม่	2547	0	0		10	100
48	อยุธยา	นครหลวง-อรัญญิก	2547	0	0		5	?
49	สระบุรี	วิหารแดง	2547	0	1			
50	ปทุมธานี	ชุมชนประชาธิปไตย- คลองหลวงป.1	2547	0	0			2544
51	อยุธยา	บางบาล-มหาพรหมณ์	2547	0	0		5	100
52	ยโสธร	ทรายมูล	2547	0	0			

จังหวัด	ฐานข้อมูลผังเมืองรวม (ป.# = ปรับปรุงครั้งที่ #)	ฐานข้อมูลปี	ข้างอิงการประทุม ประชาชน (ครั้ง)	ข้างอิงการสัมมนา เชิงปฏิบัติการ(ครั้ง)	สำรวจ(วัน)	สำรวจประชากร(%)	สำรวจกิจการ (%)	สำรวจอาคาร (พ.ศ.)
53	ระยอง	ทุ่งควายกิน-กอดิน	2548	0	0	10	100	
54	นครสวรรค์	เมืองชุมแสงป.2	2548	0	0			2545
55	แม่ฮ่องสอน	เมืองแม่ฮ่องสอนป.2	2548	0	0			2546
56	ประจวบคีรีขันธ์	ชุมชนกม.5 ต.อ่าวน้อย	2549	0	0			2546
57	ยะลา	เมืองยะลาป.2	2550	0	0			2546
58	นครสวรรค์	เมืองตากลือป.1	2550	0	0			2547
59	ขอนแก่น	เมืองบ้านไผ่ป.2	2550	0	0			2545
60	นครศรีธรรมราช	ชุมชนจุฬารัตนป.1	2550	0	0			2547
61	ชลบุรี	บริเวณอุตสาหกรรมและ ชุมชนแหลมฉบัง	2550	0	0			2545
62	เชียงใหม่	เมืองเชียงใหม่ป.3	2550	1	0			2547
63	ตาก	เมืองแม่สอดป.2	2550	0	0			2545
64	ขอนแก่น	เมืองพลป.2	2551	0	0			
65	สมุทรปราการ	จังหวัดสมุทรปราการป.2	2551	0	0			2548
66	สระบุรี	เมืองหนองแคป.1	2551	0	0			2549
67	ตาก	เมืองตากป.2	2551	0	0			2549
68	อุดรดิตถ์	เมืองลับแลป.2	2551	0	0			2549
69	น่าน	เมืองน่านป.2	2551	0	0			2548
70	ตรัง	เมืองกันตังป.2	2551	0	0			2549
71	อำนาจเจริญ	เมืองอำนาจเจริญป.1	2551	0	0			2549
72	ตราด	ชุมชนแหลมงอบ	2551	0	0			
73	เลย	เมืองเลยป.2	2552	0	0			
74	ชุมพร	เมืองหลังสวนป.1	2552	0	0			
75	ปราจีนบุรี	เมืองอรัญประเทศป.2	2552	1	0			
76	จันทบุรี	เมืองท่าใหม่ป.1	2552	0	0			2549
77	อ่างทอง	เมืองอ่างทองป.2	2552	0	0			
78	อ่างทอง	เมืองป่าโมก	2552	0	0			
79	ลพบุรี	เมืองบ้านหมี่ป.2	2552	0	0			
80	กำแพงเพชร	เมืองกำแพงเพชรป.2	2552	0	0			2550

จังหวัด	ฐานข้อมูลผังเมืองรวม (ป.# = ปรับปรุงครั้งที่ #)	ฐานข้อมูลปี	อ้างอิงการประชุม ประชาชน (ครั้ง)	อ้างอิงการสัมมนา เชิงปฏิบัติการ(ครั้ง)	สำรวจ(วัน)	สำรวจประชากร(%)	สำรวจกิจการ (%)	สำรวจอาคาร (พ.ศ.)
81	พิจิตร เมืองตะพานหินป.1	2552	0	0				y
82	นราธิวาส เมืองนราธิวาสป.3	2552	0	0				2549
83	นราธิวาส เมืองสุโขทัยป.2	2552	0	0				2549
84	อุบลราชธานี- วารินชำราบป.3	2552	0	0				2550
85	สุราษฎร์ธานี เกาะพะงันป.2	2552	0	0				2549
86	สุพรรณบุรี เมืองสองพี่น้องป.2	2552	0	0				y
87	ตรัง เมืองตรังป.2	2552	0	0				2550
88	ตราด เมืองตราดป.2	2552	0	0				2550
89	หนองบัวลำภู เมืองหนองบัวลำภูป.1	2552	0	0				2550
90	อุบลราชธานี เมืองพิบูลมังสาหารป.1	2552	0	0				2551
91	กาฬสินธุ์ เมืองกาฬสินธุ์ป.2	2553	0	0				2549
92	สตูล เมืองสตูลป.2	2553	2	0				2550
93	ประจวบคีรีขันธ์ บางสะพานป.1	2553	0	0				2551
94	สมุทรสงคราม เมืองสมุทรสงคราม	2553	0	0				2551
95	อุทัยธานี เมืองอุทัยธานีป.3	2554	0	0				2551
รวม การอ้างอิงการประชุมประชาชนพ.ศ. 2541-2554			8% (8 ครั้ง)					
เฉลี่ย การสำรวจอาคารแทนการสำรวจประชากร พ.ศ. 2541-2554							49% (47 พื้นที่)	

4.5 การมีส่วนร่วมทางอ้อมของชุมชนท้องถิ่น

การมีส่วนร่วมทางอ้อมคือการมีส่วนร่วมผ่านตัวแทน โดยตัวแทนของชุมชนท้องถิ่นจำแนกได้เป็นองค์กรสองประเภท คือ ตัวแทนที่ประชาชนเลือกเอง ในรูปขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล) และตัวแทนที่รัฐแต่งตั้ง ในรูปของหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคของกระทรวงมหาดไทย ทั้งหน่วยงานระดับอำเภอ (ที่ว่าการอำเภอ) และหน่วยงานระดับจังหวัด (ที่ทำการปกครองจังหวัดและสำนักงานจังหวัด)

4.5.1 ตัวแทนชุมชนที่ท้องถิ่นกำหนดเอง: องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักการกระจายอำนาจภายใต้รัฐเดี่ยว จะต้องประกอบด้วยสามเงื่อนไข คือ (1) จะต้องมีกิจกรรมระดับท้องถิ่นซึ่งแตกต่างจากกิจกรรมระดับชาติ อย่างชัดเจน (2) ท้องถิ่นจะต้องมีสภาพนิติบุคคล และมีอิสระทางการคลัง การบริหารงาน และการบริหารบุคคล (3) สมาชิกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมาจากการเลือกตั้ง (จันทจิรา เอี่ยมมยุรา, 2547) แม้ประเทศไทยจะก่อตั้งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมาตั้งแต่ พ.ศ. 2440 ทั้งสุขาภิบาล เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และองค์การบริหารส่วนจังหวัด แต่แทบทั้งหมด ก็เป็นเพียงองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเพียงในนาม (ธเนศวร์ เจริญเมือง, 2550: 121) ยังไม่มีอำนาจปกครองท้องถิ่นครบตามสามเงื่อนไขของหลักการกระจายอำนาจ

อย่างไรก็ตาม เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัดกรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา ถือได้ว่าเป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น แม้ยังมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น ขาดอิสระทางการคลังและการบริหาร ยังต้องพึ่งงบประมาณอุดหนุนจากรัฐส่วนกลางและบุคลากรหรือการตัดสินใจยังอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของหน่วยงานรัฐส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และที่สำคัญ ยังมีภารกิจจำนวนมากที่ซ้ำซ้อนกับภารกิจของหน่วยงานรัฐส่วนกลางเมื่ออพท.ในประเทศไทยยังไม่มีอิสระในทางปกครองอย่างแท้จริง แต่ก็มีความสำคัญในฐานะองค์กรที่ใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่มากที่สุด จึงอาจมีบทบาทที่สำคัญต่อการจัดทำฐานข้อมูลเพื่อวางผังเมืองรวม ควรแก่การวิเคราะห์

ยุคก่อนสิทธิชุมชน: พ.ศ. 2520-2540

องค์การบริหารส่วนตำบลถูกยกเลิกไปด้วยประกาศคณะปฏิวัติเมื่อ พ.ศ. 2515 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในยุคนี้จึงประกอบด้วยเทศบาล สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด กรุงเทพฯ และเมืองพัทยาหน่วยงานที่ได้รับการอ้างอิงอย่างสม่ำเสมอที่สุด คือเทศบาล (ความถี่เฉลี่ย ร้อยละ 92) โดยข้อมูลที่ได้รับการอ้างอิงจากเทศบาลมากที่สุดคือเทศบัญญัติงบประมาณประจำปี สถิติเกี่ยวกับปริมาณขยะ เหตุเพลิงไหม้ ฯลฯ และ จำนวนประชากร ตามลำดับ ส่วนอบจ.ได้รับการอ้างอิงน้อยมาก เพียงร้อยละ 2 ดังตารางที่ 4.17

ข้อมูลที่ได้รับการอ้างอิงจากเทศบาลส่วนใหญ่เป็นข้อมูลเรื่องจำนวนประชากรและงบประมาณรายรับรายจ่าย มีการอ้างอิงข้อมูลสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนบ้าง เช่น ปริมาณขยะ สถิติเหตุเพลิงไหม้ เป็นต้น แต่ไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบภายในเทศบาลที่ได้รับการอ้างอิงอย่างสม่ำเสมอ

ตารางที่ 4.17 การอ้างอิงองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานข้อมูลผังเมืองรวม พ.ศ. 2520-2540

แหล่งข้อมูล	หน่วยงานในสังกัด	ประเภทข้อมูล	อ้างอิง (ครั้ง)	ความถี่*
อบจ.	การคลัง		1	0.3%
	กองควบคุมอาคาร	บริเวณก่อสร้างศูนย์การค้า	2	1%
	ไม่ระบุ		2	1%
รวม องค์การบริหารส่วนจังหวัด			5	2%
เทศบาล	การคลัง	เทศบัญญัติงบประมาณประจำปี	97	30%
	ไม่ระบุ	ปริมาณขยะเหตุเพลิงไหม้ ฯลฯ	94	29%
	งานทะเบียนราษฎร	จำนวนประชากร	76	23%
	กองวิชาการและแผนงาน	แผนพัฒนาเทศบาล	15	5%
	กองช่าง	การขออนุญาตปลูกสร้างอาคาร	7	2%
	ไม่ระบุ	วารสาร/หนังสือเทศบาล	2	1%
	ไม่ระบุ	สถิติอาชญาบัตร	1	0.3%
	สนง.ทำเทียบเรือของเทศบาล		2	1%
	นายกเทศมนตรี		1	0.3%
สุขาภิบาล	สนง.สุขาภิบาล		3	1%
	คำสั่งประธานกรรมการสุขาภิบาล		1	0.3%
รวม เทศบาล (และสุขาภิบาล)			299	92%
อบต.			0	0%
รวม องค์การบริหารส่วนตำบล			0	0%
สนง.เขต กทม.	กองอนามัย		1	0.3%
ศาลาว่าการเมืองพัทยา			5	2%
สน.ปลัดเมืองฯ	แผนกนโยบายและแผน	เอกสารเมืองพัทยา	2	1%
สภาเมืองฯ	การสัมมนา 27 ก.ย. 34	อดีตนายกเมืองพัทยา	1	0.3%
รวม กรุงเทพมหานคร และ เมืองพัทยา			9	3%

*จากทั้งหมด 324 พื้นที่

ยุคสิทธิชุมชน: พ.ศ. 2541-2554

ในยุคนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลได้จัดตั้งขึ้นอีกครั้งหลังถูกยกเลิกไปเมื่อ พ.ศ. 2515 โดยจำนวนอบต.เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 617 แห่งในปี 2538 เป็น 6,746 แห่งในปี 2542 และปัจจุบันมีอบต.ทั้งหมดเกือบ 8,000 แห่งทั่วประเทศอย่างไรก็ตาม อบต.ได้รับการอ้างอิงในฐานะข้อมูลผังเมืองรายน้อยมาก เพียงร้อยละ 7 เช่นเดียวกับอบจ.ที่ยังคงได้รับการอ้างอิงน้อยมาก เพียงร้อยละ 2 ในขณะที่เทศบาลเป็นแหล่งข้อมูลที่ได้รับอ้างอิงมากที่สุด คือ ร้อยละ 80 (ดังตารางที่ 4.18) แต่ประเภทข้อมูลที่นักผังเมืองอ้างอิงเปลี่ยนไป ความสำคัญของสถิติเช่นปริมาณขยะ เหตุเพลิงไหม้ลดลง และข้อมูลทะเบียนราษฎรก็ไม่จำเป็นต้องอ้างอิงจากเทศบาลอีกต่อไป ในขณะที่เทศบาลยุติงบประมาณประจำปียังคงมีความสำคัญ และแผนพัฒนาเทศบาลมีความสำคัญมากขึ้น (ดังตารางที่ 4.19)

ตารางที่ 4.18 การอ้างอิงองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานข้อมูลผังเมืองรวม พ.ศ. 2541-2554

แหล่งข้อมูล	หน่วยงานในสังกัด	ประเภทข้อมูล	อ้างอิง (ครั้ง)	ความถี่*
อบจ.	ไม่ระบุ		2	2%
รวม องค์การบริหารส่วนจังหวัด			2	2%
เทศบาล	กองคลัง	เทศบัญญัติงบประมาณประจำปี	30	32%
	ไม่ระบุ	ปริมาณขยะเหตุเพลิงไหม้ ฯลฯ	11	12%
	งานทะเบียนราษฎร	จำนวนประชากร	1	1%
	กองวิชาการและแผนงาน	แผนพัฒนาเทศบาล	22	23%
	กองช่าง	การขออนุญาตปลูกสร้างอาคาร	5	5%
	ไม่ระบุ	บรรยายสรุปเทศบาล	4	4%
	กองการศึกษา		2	2%
	สนง.ทำเทียบเรือของเทศบาล		1	1%
รวม เทศบาล			76	80%
อบต.	-	แผนพัฒนาตำบลประจำปี	1	1%
	-	บรรยายสรุปตำบล	1	1%
	-	ไม่ระบุ	5	5%
รวม องค์การบริหารส่วนตำบล			7	7%
กทม.	กองจัดการคุณภาพน้ำ		1	1%
ศาลาว่าการเมืองพัทยา			7	7%
รวม กรุงเทพมหานคร และ เมืองพัทยา			8	8%

*จากทั้งหมด 95 พื้นที่

ตารางที่ 4.19 เปรียบเทียบการอ้างอิงองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะข้อมูลผังเมืองรวม
ก่อนและหลังสิทธิชุมชน

แหล่งข้อมูล	หน่วยงานในสังกัด	ประเภทข้อมูล	ความถี่	ความถี่	เพิ่ม/ลด
			2520-2540	2541-2554	
อบจ.	การคลัง		0.3%	0%	-0.3%
	กองควบคุมอาคาร	จุดก่อสร้างศูนย์การค้า	1%	0%	-1%
	ไม่ระบุ		1%	2%	1%
องค์การบริหารส่วนจังหวัด			2%	2%	-0.3%
เทศบาล	กองคลัง	เทศบัญญัติงบประมาณประจำปี	30%	32%	2%
	ไม่ระบุ	ปริมาณขยะเทศบาลใหม่ ฯลฯ	29%	12%	-17%
	งานทะเบียนราษฎร	จำนวนประชากร	23%	1%	-22%
	กองวิชาการและแผนงาน	แผนพัฒนาเทศบาล	5%	23%	19%
	กองช่าง	การขออนุญาตปลูกสร้างอาคาร	2%	5%	3%
	ไม่ระบุ	วารสาร/หนังสือเทศบาล	1%	0%	-1%
	ไม่ระบุ	บรรยายสรุปเทศบาล	0%	4%	4%
	ไม่ระบุ	สถิติอาชญาบัตร	0.3%	0%	0%
	กองการศึกษา		0%	2%	2%
	สนง.ท่าเทียบเรือของเทศบาล		1%	1%	0%
	นายกเทศมนตรี		0.3%	0%	0%
	สนง.สุขาภิบาล		1%	0%	-1%
	คำสั่งประธานกรรมการสุขาภิบาล		0.3%	0%	-0.3%
เทศบาล			92%	80%	-12%
อบต.	-	แผนพัฒนาตำบลประจำปี	0%	1%	1%
	-	บรรยายสรุปตำบล	0%	1%	1%
	-	ไม่ระบุ	0%	5%	5%
องค์การบริหารส่วนตำบล			0%	7%	+7%
สนง.เขต กทม.	กองอนามัย		0.3%	0%	-0.3%
กทม.	กองจัดการคุณภาพน้ำ		0%	1%	1%
ศาลาว่าการเมืองพัทยา			2%	7%	
สน.ปลัดเมืองฯ	แผนนโยบายและแผน	เอกสารเมืองพัทยา	1%	0%	-1%
สมาชิกสภาเมืองฯ	การสัมมนา 27 ก.ย. 34	อดีตนายกเมืองพัทยา	0.3%	0%	-0.3%
กรุงเทพมหานคร และ เมืองพัทยา			3%	8%	+6%

4.5.2 ตัวแทนชุมชนที่รัฐบาลส่วนกลางแต่งตั้ง: หน่วยงานมหาดไทยระดับจังหวัดและอำเภอ

หน่วยการปกครองระดับจังหวัดและอำเภอเกิดขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2437 พร้อมๆกับการก่อตั้งกระทรวงมหาดไทยในยุคปฏิรูปการบริการราชการแผ่นดินโดยรัชกาลที่ 5 แม้จำนวนจังหวัด (เดิมเรียกหัวเมือง) และจำนวนอำเภอจะเพิ่มขึ้นบ้างใน 114 ปีที่ผ่านมา แต่หลักการปกครองยังคงเหมือนเดิม คือเป็นหน่วยการปกครองของรัฐส่วนกลางที่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของกระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่หลักคือรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง หน่วยงานส่วนภูมิภาคระดับจังหวัดและอำเภอได้แก่ ที่ทำการปกครองจังหวัดและที่ทำการปกครองอำเภอ สังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่บริหารการปกครองท้องที่ รวมถึงงานทะเบียนราษฎร อีกทั้งยังมี สำนักงานจังหวัด สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ซึ่งมีหน้าที่กำกับการปฏิบัติงานของส่วนราชการต่างๆให้เป็นไปตามนโยบายและแผนของกระทรวง

ยุคก่อนสิทธิชุมชน: พ.ศ. 2520-2540

หน่วยงานส่วนภูมิภาคของกระทรวงมหาดไทยมีบทบาทค่อนข้างมากในการสร้างฐานข้อมูลเพื่อจัดทำผังเมืองรวม นักผังเมืองนิยมอ้างอิง “บรรยายสรุปจังหวัด” อีกทั้งข้อมูลอื่นๆจากส่วนราชการต่างๆ ที่รวบรวมไว้ ณ ที่ทำการปกครองจังหวัด เช่นกันกับที่ทำการปกครองอำเภอซึ่งนักผังเมืองนิยมอ้างอิงบรรยายสรุปอำเภอ และข้อมูลของส่วนราชการต่างๆที่รวบรวมไว้ ณ ที่ทำการปกครองอำเภอ ดังตารางที่ 4.20

ตารางที่ 4.20 การอ้างอิงข้อมูลหน่วยงานปกครองส่วนภูมิภาค ระดับจังหวัดและอำเภอ พ.ศ. 2520-2540

แหล่งอ้างอิง	ประเภทข้อมูล	อ้างอิง (ครั้ง)	ความถี่*
ที่ทำการปกครองจังหวัด	บรรยายสรุปจังหวัด	47	15%
และสำนักงานจังหวัด	เขตการปกครอง พื้นที่ จำนวนตำบล หมู่บ้าน ฯลฯ	42	13%
	แผนพัฒนาฯจังหวัด	28	9%
	ร่างแผนพัฒนาจังหวัด 2525-29	1	0.3%
	แผนปกครองจังหวัด	1	0.3%
	แผนปฏิบัติการประจำปีจังหวัด	1	0.3%
	แผนงานจังหวัด 20-24	2	1%
	ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาค	5	2%
	รายงานสรุปกิจการของจังหวัด	1	0.3%
	รายงานประจำปี	2	1%
	แนวทางพัฒนาการเกษตร	2	1%
	วารสารจังหวัด	1	0.3%
	หนังสือที่ระลึก (เปิดศาลากลางจังหวัด)	2	1%
สนง.การปกครองจังหวัด		1	0.3%
ศูนย์ประมวลผลข้อมูลจังหวัด		1	0.3%
ผู้ว่าราชการจังหวัด	คำปรารภในแผนพัฒนาจังหวัด	1	0.3%
	ความเห็นในการประชุมเรื่องการจัดทำผังเมือง	2	1%
	คำสั่งจังหวัด 244/2521	1	0.3%
คณะกรรมการพัฒนาจังหวัดแผนลงทุน แผนพัฒนาการท่องเที่ยว		2	1%
สนง.ประสานกิจกรรมพิเศษจังหวัด		1	0.3%
จังหวัด		141	44%
ที่ทำการปกครองอำเภอ	รายงานข้าราชการอำเภอ/บรรยายสรุปอำเภอ	17	5%
	งานทะเบียนราษฎร	14	4%
	แผนพัฒนาอำเภอ	4	1.2%
	อื่นๆ เช่น ตลาดนัดในอำเภอ	55	17%
กิ่งอำเภอ	บรรยายสรุปกิ่งอำเภอ	2	1%
นายอำเภอ	รายงานเรื่องโครงการก่อสร้าง	1	0.3%
อำเภอ		93	29%

*จากทั้งหมด 324 พื้นที่

ยุคสิทธิชุมชน: พ.ศ. 2541-ปัจจุบัน

หน่วยงานส่วนภูมิภาคของกระทรวงมหาดไทยยังคงมีบทบาทสำคัญในการสร้างฐานข้อมูลเพื่อจัดทำผังเมืองรวม แม้ว่าที่ทำการปกครองอำเภอจะมีบทบาทลดลง แต่ที่ทำการปกครองจังหวัดและสำนักงานจังหวัดมีบทบาทมากขึ้นดังตารางที่ 4.21

ตารางที่ 4.21 การอ้างอิงข้อมูลหน่วยงานปกครองส่วนภูมิภาค ระดับจังหวัดและอำเภอ พ.ศ. 2541-2554

แหล่งข้อมูล	ประเภทข้อมูล	อ้างอิง (ครั้ง)	ความถี่*
ที่ทำการปกครองจังหวัด	บรรยายสรุปจังหวัด	15	16%
และสำนักงานจังหวัด*	เขตการปกครอง พื้นที่ จำนวนตำบล หมู่บ้าน ฯลฯ	23	24%
	แผนพัฒนาฯจังหวัด	3	3%
	แผนปกครองจังหวัด	1	1%
	แผนงานจังหวัด 20-24	1	1%
	ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาค	1	1%
	โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการและจัดลำดับความสำคัญการลงทุนเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม	2	2%
	แผนยุทธศาสตร์การพัฒนารัฐบาลแบบบูรณาการตามนโยบายของรัฐบาลในการบริหารแบบ CEO	1	1%
สนง.การปกครองจังหวัด		2	2%
สำนักงานจังหวัด	ฝ่ายข้อมูลและติดตามประเมินผล	1	1%
	คณะกรรมการพัฒนาจังหวัดแผนลงทุน แผนพัฒนาการท่องเที่ยว	2	2%
จังหวัด		50	53%
ที่ทำการปกครองอำเภอ	บรรยายสรุปอำเภอ	10	11%
	งานทะเบียนราษฎร	1	1%
	แผนพัฒนาอำเภอ	3	3%
	อื่นๆ เช่น ตลาดนัดในอำเภอ	2	2%
กิ่งอำเภอ	บรรยายสรุปกิ่งอำเภอ	2	2%
อำเภอ		18	19%

*จากทั้งหมด 95 พื้นที่

เมื่อเปรียบเทียบบทบาทในการสร้างฐานข้อมูลเพื่อวางผังเมืองรวม ระหว่างองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานส่วนภูมิภาคของกระทรวงมหาดไทย จึงเห็นได้ชัดว่าหน่วยงานส่วนภูมิภาคยังคงมีบทบาทสำคัญและในระดับจังหวัดมีบทบาทมากขึ้น ในขณะที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทเพียงรายงานตัวเลขประชากรและงบประมาณในเขตเมืองเท่านั้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ชนบทยังไม่มีบทบาทสำคัญในการสร้างฐานข้อมูลเพื่อวางผังเมืองรวมแต่อย่างใด ดังตารางที่

4.22

ตารางที่ 4.22 เปรียบเทียบการอ้างอิงข้อมูลหน่วยงานทางปกครองส่วนภูมิภาค ก่อนและหลังสิทธิชุมชน

แหล่งข้อมูล	ประเภทข้อมูล	ความถี่ 2520-2540	ความถี่ 2541-2554	เพิ่ม/ลด
ที่ทำการปกครองจังหวัด	บรรยายสรุปจังหวัด	15%	16%	1%
และสำนักงานจังหวัด*	เขตการปกครอง พื้นที่ จำนวนตำบล หมู่บ้าน ฯลฯ	13%	24%	11%
	แผนพัฒนาฯจังหวัด	9%	3%	-5%
	ร่างแผนพัฒนาจังหวัด 2525-29	0.3%	0%	-0.3%
	แผนปกครองจังหวัด	0.3%	1%	0.7%
	แผนปฏิบัติการประจำปีจังหวัด	0.3%	0%	-0.3%
	แผนงานจังหวัด 20-24	1%	1%	0%
	ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาค	2%	1%	0%
	รายงานสรุปกิจการของจังหวัด	0.3%	0%	0%
	รายงานประจำปี	1%	0%	-1%
	แนวทางพัฒนาการเกษตร	1%	0%	-1%
	โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการและจัดลำดับ ความสำคัญการลงทุนเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม	0%	2%	2%
	วารสารจังหวัด	0.3%	0%	-0.3%
	แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับจังหวัดแบบบูรณาการตาม นโยบายของรัฐบาลในการบริหารแบบ CEO	0%	1%	1%
	หนังสือที่ระลึก (เปิดศาลากลางจังหวัด)	1%	0%	-1%
สนง.การปกครองจังหวัด		0.3%	2%	2%
ศูนย์ประมวลผลข้อมูลจังหวัด		0.3%	0%	-0.3%
สำนักงานจังหวัด ฝ่ายข้อมูลและติดตามประเมินผล		0%	1%	1%
ผู้ว่าราชการจังหวัด	คำปรารภในแผนฯ	0.3%	0%	0%
	ความเห็นในการประชุมเรื่องการจัดทำผังเมือง	1%	0%	-1%
	คำสั่งจังหวัด 244/2521	0.3%	0%	0%
คณะกรรมการพัฒนาจังหวัดแผนลงทุน แผนพัฒนาการท่องเที่ยว		0.6%	2%	1%
สนง.ประสานกิจกรรมพิเศษจังหวัด		0.3%	0%	-0.3%
จังหวัด		44%	53%	9%
ที่ทำการปกครองอำเภอ	รายงานข้าราชการอำเภอ/บรรยายสรุปอำเภอ	5%	11%	5%
	งานทะเบียนราษฎร	4%	1%	-3%
	แผนพัฒนาอำเภอ	1.2%	3%	2%
	อื่นๆ เช่น ตลาดนัดในอำเภอ	17%	2%	-15%
กิ่งอำเภอ	บรรยายสรุปกิ่งอำเภอ	1%	2%	1%
นายอำเภอ	รายงานเรื่องโครงการก่อสร้าง	0.3%	0%	-0.3%
อำเภอ		29%	19%	-10%

4.6 การมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่างๆ

4.6.1 หน่วยงานภายในกรมโยธาธิการและผังเมือง

กรมโยธาธิการและผังเมืองเป็นหน่วยงานผู้จัดทำฐานข้อมูลผังเมืองรวม โดยในยุคก่อนสิทธิชุมชน เป็นหน้าที่ของกองวิจัย ซึ่งเปลี่ยนชื่อเป็นสำนักพัฒนามาตรฐาน ต่อมาในยุคหลังสิทธิชุมชน การจัดทำฐานข้อมูลผังเมืองรวมเป็นภารกิจหลักขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตามนโยบายกระจายอำนาจ¹⁶ โดยมีกรมโยธาธิการและผังเมืองเป็นผู้กำกับดูแล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด ซึ่งเป็นหน่วยงานส่วนภูมิภาค

ยุคก่อนสิทธิชุมชน: พ.ศ. 2520-2540

หน่วยงานภายในกรมฯ (เดิมคือสำนักผังเมือง) ได้รับการอ้างอิงในฐานข้อมูลอย่างสม่ำเสมอเฉลี่ยแล้วมีการอ้างอิงแหล่งข้อมูลภายในกรมฯ มากกว่า 1 ครั้งในทุกๆ ฐานข้อมูล (ร้อยละ 141 ครั้ง) โดยการสำรวจประชากรกลุ่มตัวอย่างเป็นแหล่งอ้างอิงหลัก รายงานวิจัยผังเมืองรวมปีก่อนๆของพื้นที่เดียวกันเป็นแหล่งข้อมูลรอง และผังภาคเป็นข้อมูลที่ได้รับการอ้างอิงรองลงมา ดังตารางที่ 4.23

¹⁶กรมโยธาธิการและผังเมืองจะต้องถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ในการจัดทำผังเมืองให้แก่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เริ่มตั้งแต่พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 และต้องแล้วเสร็จไม่เกินพฤศจิกายน พ.ศ. 2553 (พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนกระจายอำนาจให้แก่องค์การปกครองท้องถิ่น, 2542)

ตารางที่ 4.23 การอ้างอิงข้อมูลจากหน่วยงานภายในกรมโยธาธิการและผังเมือง* พ.ศ. 2520-2540

แหล่งข้อมูล	ประเภทข้อมูล	อ้างอิง (ครั้ง)	ความถี่**
กรมโยธาธิการและ ผังเมือง*	การสำรวจ	265	82%
	รายงานวิจัยพื้นที่เดียวกันปีก่อน ๆ	72	22%
	ผังภาค (รวมผังโครงสร้างจังหวัด โดยกองผังภาค)	44	14%
	ฐานข้อมูล สนง.ผม.จังหวัด	11	3%
	รายงานวิเคราะห์นโยบายและโครงการพัฒนา จ.สมุทรปราการ	11	3%
	กองจัดโครงการและประเมินผล	3	1%
	ข่าวสารสำนักผังเมือง	3	1%
	รายงานวิเคราะห์ความเหมาะสมด้านผังเมืองเพื่อจัดตั้งสุขาภิบาลเกาะพะงัน	3	1%
	รายงานวิจัยเมืองใกล้เคียง	2	1%
	กองผังเมืองรวม	2	1%
	ไม่ระบุ	2	1%
	ผังอบต.	1	0.3%
	ผังพัฒนาชุมชน	1	0.3%
	ผังระบบชุมชน 2529-2549	1	0.3%
	การศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางพัฒนากทม.และปริมณฑล	1	0.3%
	แผนที่ประเมินราคาที่ดิน	1	0.3%
	การประชุมคณะอนุกรรมการผังเมืองเพื่อพิจารณาด้านผังเมือง	1	0.3%
	การสำรวจความคิดเห็นประชาชน	2	0.6%
	รายงานวิจัยประเมินผลผังเมืองรวม	0	0%
รวมการอ้างอิงข้อมูลภายในกรมโยธาธิการและผังเมือง		426	131%

*เดิม สำนักผังเมือง เปลี่ยนเป็นกรมการผังเมืองเมื่อ 2538 และเปลี่ยนเป็นกรมโยธาธิการและผังเมืองเมื่อ 2545

**จากทั้งหมด 324 พื้นที่

ยุคสิทธิชุมชน: พ.ศ. 2541-2554

แม้ว่าผู้จัดทำฐานข้อมูลผังเมืองรวมจะหลายหลายมากขึ้น รวมถึงบริษัทที่ปรึกษาที่ได้รับจ้างจัดทำฐานข้อมูลและร่างผังเมืองรวมโดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น แต่หน่วยงานภายในกรมโยธาธิการและผังเมืองก็ยังคงเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่ได้รับการอ้างอิงในฐานข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉลี่ยแล้วมากกว่า 1 ครั้งต่อพื้นที่ (ร้อยละ 173 ครั้ง) โดยการสำรวจของนักผังเมืองยังคงเป็นแหล่งข้อมูลหลัก โดยการสำรวจเรื่องอาคารและการใช้ประโยชน์ที่ดินในรายงานประเมินผลผังเมืองรวมและฐานข้อมูลของสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดมีความสำคัญมากขึ้น ส่วนผังภาคมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น และรายงานวิจัยผังเมืองรวมปีก่อนๆยังคงเป็นแหล่งข้อมูลที่นักผังเมืองนิยมใช้ ดังตารางที่ 4.24

ตารางที่ 4.24 การอ้างอิงข้อมูลจากหน่วยงานภายในกรมโยธาธิการและผังเมือง พ.ศ. 2541-2554

แหล่งข้อมูล	ประเภทข้อมูล	อ้างอิง (ครั้ง)	ความถี่**
กรมโยธาธิการและผังเมือง	การสำรวจ (ไม่ระบุได้ว่าสำรวจประชากรหรืออาคาร)	35	37%
	การสำรวจอาคารและการใช้ประโยชน์ที่ดิน	29	30%
	- การสำรวจประเมินผลผังเมืองรวม	25	26%
	- การสำรวจโดยบริษัทที่ปรึกษา	4	4%
	ฐานข้อมูล สนง.ผม.จังหวัด	23	24%
	ผังภาค	22	23%
	รายงานวิจัยพื้นที่เดียวกันปีก่อนๆ	19	20%
	ผังอบต.	6	6%
	รายงานวิเคราะห์นโยบายและโครงการพัฒนา จ.สมุทรปราการ	5	5%
	กองผังเมืองรวม	3	3%
สนง.ผม.จังหวัด ร่วมกับ อบจ.	การประชุมคณะอนุกรรมการผังเมืองเพื่อพิจารณาด้านผังเมือง	4	4%
	การประชุมรับฟังความคิดเห็นประชาชน	8	8%
	- สัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่องวิสัยทัศน์ผังเมืองรวม โดยคณะที่ปรึกษาผังเมืองรวมจังหวัดหัวหน้าส่วน ราชการ ผู้แทนอปท. ผู้แทนประชาชน (นครนายก ชลบุรี สระบุรี)	4	4%
	- สรุปการประชุมรับฟังความคิดเห็นประชาชน	4	4%
	ผังจังหวัด	1	1%
	รายงานวิจัยเมืองใกล้เคียง	1	1%
	โครงการจัดทำผ.เฉพาะ	1	1%
	การประชุมคณะอนุกรรมการผังเมือง	1	1%
	รวมการอ้างอิงข้อมูลภายในกรมโยธาธิการและผังเมือง	163	172%

*เดิม สำนักผังเมือง เปลี่ยนเป็นกรมการผังเมืองเมื่อ 2538 และเปลี่ยนเป็นกรมโยธาธิการและผังเมืองเมื่อ 2545

**จากทั้งหมด 95พื้นที่

เมื่อเปรียบเทียบการอ้างอิงข้อมูลภายในกรมโยธาธิการและผังเมืองในสองยุค จะเห็นได้ว่าข้อมูลภายในกรมฯ ได้รับการอ้างอิงมากขึ้นจากร้อยละ 131 เป็น ร้อยละ 172 ในขณะที่ข้อมูลจากการสำรวจได้รับการอ้างอิงน้อยลง แต่การสำรวจอาคารและการใช้ประโยชน์ที่ดินมากขึ้นส่วนฐานข้อมูลของสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด ซึ่งหมายถึงจำนวนสถานประกอบกิจการต่างๆ สถาบันราชการ สถานศึกษา ฯลฯ ในพื้นที่วางผัง เป็นแหล่งอ้างอิงที่มีบทบาทมากขึ้นเช่นกัน ผังภาคมีบทบาทสำคัญตั้งแต่ยุคแรกและได้รับการอ้างอิงมากขึ้น ส่วนผังอบต.และผังจังหวัดเป็นแหล่งอ้างอิงที่ไม่มีบทบาทสำคัญ ทั้งนี้ แม้การประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนได้รับการอ้างอิงมากขึ้น แต่ก็เพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 6.7 ของพื้นที่ทั้งหมด ยังไม่มีนัยยะสำคัญดังตารางที่ 4.25

ตารางที่ 4.25 เปรียบเทียบการอ้างอิงข้อมูลภายในกรมโยธาธิการและผังเมือง ก่อนและหลังสิทธิชุมชน

แหล่งข้อมูล	ประเภทข้อมูล	2520-2540	2541-2554	เพิ่ม/ลด
		ความถี่	ความถี่	
กรมโยธาธิการและผังเมือง	การสำรวจ	82%	37%	-45%
	การสำรวจอาคารและการใช้ประโยชน์ที่ดิน	0%	30%	+30%
	- การสำรวจประเมินผลผังเมืองรวม	0%	26%	+26%
	- การสำรวจโดยบริษัทที่ปรึกษา	0%	4%	+4%
	รายงานวิจัยพื้นที่เดียวกันปีก่อน ๆ	22%	20%	-2%
	ผังภาค	14%	23%	+10%
	ฐานข้อมูล สนง.ผม.จังหวัด	3%	24%	+21%
	การประชุมรับฟังความคิดเห็นประชาชน	0.6%	8%	+7.4%
	- สัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่องวิสัยทัศน์ผังเมือง	0%	4%	+4%
	- สรุปการประชุมรับฟังความคิดเห็นประชาชน	0%	4%	+4%
	- การสำรวจความคิดเห็นประชาชน	0.6%	0%	-0.6%
	ผังอบต.	0.3%	6%	+6%
	ประชุมอนุกรรมการผังเมืองเพื่อพิจารณาด้านผังเมือง	0.3%	4%	+4%
	กองผังเมืองรวม	1%	3%	+3%
	การประชุมคณะที่ปรึกษาผังเมืองรวมจังหวัด	0%	2%	+2%
	วิเคราะห์นโยบายและโครงการพัฒนา สมุทรปราการ	3%	5%	+2%
	เกณฑ์และมาตรฐานผังเมืองรวม 2549, 2539	0%	3%	+3%
	โครงการจัดทำผ.เฉพาะ	0%	1%	+1%
	ผังจังหวัด	0%	1%	+1%
	ประชุมคณะกรรมการผังเมือง	0%	1%	+1%
	ผังพัฒนาชุมชน	0.3%	0%	-0.3%
	ผังระบบชุมชน 2529-2549	0.3%	0%	-0.3%
	รายงานวิจัยเมืองใกล้เคียง	1%	1%	0%
	รายงานศึกษาแนวทางพัฒนาทท. และปริมณฑล	0.3%	0%	-0.3%
	แผนที่ประเมินราคาที่ดิน	0.3%	0%	-0.3%
	ไม่ระบุ	1%	0%	-1%
	ข่าวสารสำนักผังเมือง	1%	0%	-1%
	กองจัดโครงการและประเมินผล	1%	0%	-1%
	วิเคราะห์ความเหมาะสมด้านผังเมืองเพื่อตั้งสุขาภิบาล	1%	0%	-1%
รวมการอ้างอิงข้อมูลภายในกรมโยธาธิการและผังเมือง		131%	172%	40%

4.6.2 หน่วยงานที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด 5 อันดับ (ไม่รวมกรมโยธาธิการและผังเมือง)

ข้อมูลที่นักผังเมืองสามารถรวบรวมเองได้จากการสำรวจและจากหน่วยงานภายในองค์กรมีข้อจำกัดในแง่ความหลากหลายของเนื้อหา ทั้งนี้ เนื่องจากนักผังเมืองมิใช่ผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐกิจ สังคม ประชากร หรือสิ่งแวดล้อม จึงต้องอาศัยข้อมูลที่รวบรวมและวิเคราะห์โดยหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐ ภาควิชาการ และภาคเอกชน

ยุคก่อนสิทธิชุมชน: พ.ศ. 2520-2540

แหล่งข้อมูลที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด คือ กระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานบังคับบัญชาของนักผังเมือง รองลงมาคือสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สภาพัฒน์)¹⁷ กระทรวงเกษตร กระทรวงอุตสาหกรรม และสำนักงานสถิติแห่งชาติ¹⁸ ดังตารางที่ 4.26

ตารางที่ 4.26 การมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่างๆ ในฐานข้อมูลผังเมืองรวม ก่อนและหลังสิทธิชุมชน

แหล่งข้อมูล	พ.ศ. 2520-2540		พ.ศ. 2541-2554		เพิ่ม/ลด
1. กระทรวงมหาดไทย (ไม่รวมกรมโยธาฯ)	769	237.3%	177	186.3%	-51.0%
2. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สภาพัฒน์)	226	69.8%	126	132.6%	62.9%
3. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	150	46.3%	59	62.1%	15.8%
4. กระทรวงอุตสาหกรรม	66	20.4%	48	50.5%	30.2%
5. สำนักงานสถิติแห่งชาติ	55	17.0%	68	71.6%	54.6%

¹⁷ การวิจัยนี้อ้างอิงสศช. ด้วยชื่อย่อเดิม คือ สภาพัฒน์ (ย่อจากชื่อเดิม สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ) เพื่อมิให้เกิดการสับสนระหว่างชื่อย่อปัจจุบัน สศช. และชื่อย่อของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (สสช.)

¹⁸ แม้ว่าสภาพัฒน์และสำนักงานสถิติแห่งชาติในยุค พ.ศ. 2520-2540 จะอยู่ภายใต้สำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งมีสถานะเทียบเท่ากับกระทรวง สองหน่วยงานนี้ต่อมาได้แยกออกจากกันเมื่อ พ.ศ. 2545 โดยสภาพัฒน์ยังคงสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี แต่สำนักงานสถิติแห่งชาติสังกัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จึงแยกสองหน่วยงานนี้ออกจากกันเพื่อการเปรียบเทียบวิเคราะห์ข้ามช่วงเวลา

แหล่งข้อมูล	พ.ศ. 2520-2540		พ.ศ. 2541-2554		เพิ่ม/ลด
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	50	15.4%	7	7.4%	-8.1%
สำนักนายก ไม่รวมสภาพัฒน์/สนง.สถิติฯ	16	4.9%	31	32.6%	27.7%
สำนักงานตำรวจแห่งชาติ	53	16.4%	12	12.6%	-3.7%
กระทรวงพาณิชย์	45	13.9%	22	23.2%	9.3%
กระทรวงคมนาคม	36	11.1%	10	10.5%	-0.6%
กระทรวงศึกษาธิการ	31	9.6%	31	32.6%	23.1%
กระทรวงสาธารณสุข	26	8.0%	27	28.4%	20.4%
กระทรวงการคลัง	24	7.4%	9	9.5%	2.1%
กระทรวงแรงงาน	14	4.3%	12	12.6%	8.3%
กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	10	3.1%	5	5.3%	2.2%
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	4	1.2%	22	23.2%	21.9%
กระทรวงยุติธรรม	2	0.6%	0	0.0%	-0.6%
กระทรวงกลาโหม	1	0.3%	1	1.1%	0.7%
กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	0	0.0%	15	15.8%	15.8%
กระทรวงวัฒนธรรม	0	0.0%	7	7.4%	7.4%
กระทรวงพลังงาน	0	0.0%	1	1.1%	1.1%
กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	0	0.0%	0	0.0%	0.0%
กรมโยธาธิการและผังเมือง	431	133.0%	167	175.8%	42.8%

ยุคสิทธิชุมชน: พ.ศ. 2541-2554

แม้ว่าการปฏิรูประบบราชการปี พ.ศ. 2545 จะโยกย้ายหน่วยงานข้ามกระทรวงและก่อตั้งกระทรวงใหม่ๆเพิ่มขึ้น เช่น กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงวัฒนธรรม ฯลฯ แต่กระทรวงมหาดไทยยังคงเป็นแหล่งอ้างอิงที่สำคัญที่สุด แต่นักผังเมืองให้ความสำคัญกับสภาพัฒน์มากขึ้น โดยเฉพาะข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมระดับประเทศและระดับจังหวัด สำนักงานสถิติแห่งชาติก็มีความสำคัญมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์มวลรวมระดับจังหวัด ส่วนกระทรวงเกษตรยังคงเป็นแหล่งอ้างอิงที่สำคัญ แม้ว่าหลายหน่วยงานเช่นกรมป่าไม้และกรมอุตุฯจะถูกโอนย้ายไปอยู่

กระทรวงอื่น และกระทรวงอุตสาหกรรมก็ยังคงเป็นแหล่งอ้างอิงที่สำคัญ โดยเฉพาะทำเนียบโรงงาน อุตสาหกรรมที่นักผังเมืองใช้ประกอบฐานข้อมูลวางผังเมืองรวม

4.7 ข้อมูลที่หายไปในฐานะข้อมูลผังเมืองรวม

มีข้อมูลจำนวนมากที่มีความสำคัญต่อการจัดทำผังเมืองรวมที่ได้รับการอ้างอิงเป็นเพียงบางครั้ง แต่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำความเข้าใจสภาพความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น ข้อมูลเหล่านี้ล้วนเป็นข้อมูลที่นักผังเมืองเคยใช้ประกอบการจัดทำผังเมืองรวมทั้งสิ้น ซึ่งหมายความว่า นักผังเมืองเองก็เล็งเห็นความสำคัญของข้อมูลเหล่านี้ เพียงแต่ไม่ได้นำมาใช้อ้างอิงอย่างสม่ำเสมอตารางที่ 4.27 แสดงตัวอย่างของข้อมูลสำคัญต่อการวางผังที่หายไปในฐานะข้อมูลผังเมืองรวมส่วนใหญ่

ตารางที่ 4.27 ตัวอย่างข้อมูลที่หายไปในฐานะข้อมูลผังเมืองรวมส่วนใหญ่

ข้อมูลที่ได้รับการอ้างอิง	แหล่งข้อมูล	พ.ศ. 2520-2540		พ.ศ. 2541-2554	
		ครั้ง	ความถี่	ครั้ง	ความถี่
โรคที่พบมากที่สุดในพื้นที่	งานระบาดวิทยา สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดและอำเภอ กระทรวงสาธารณสุข	0	0%	2	2%
คุณภาพอากาศ	กองจัดการคุณภาพอากาศและเสียง กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ¹⁹	0	0%	1	1%
แนวทางแก้ไขปัญหาน้ำท่วม	สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทยกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	2	0.6%	0	0%
มลพิษในพื้นที่เหมือง	กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ²⁰	1	0.3%	5	5%
ปัญหาน้ำเสีย	สำนักงานประมงน้ำจืดจังหวัด กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	1	0.3%	0	0%

¹⁹ ก่อน พ.ศ. 2545 กรมควบคุมมลพิษสังกัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

²⁰ ก่อน พ.ศ. 2545 กรมทรัพยากรธรณีสังกัดกระทรวงอุตสาหกรรม

ข้อมูลที่ได้รับการอ้างอิง	แหล่งข้อมูล	พ.ศ. 2520-2540		พ.ศ. 2541-2554	
		ครั้ง	ความถี่	ครั้ง	ความถี่
	กรมควบคุมมลพิษ กระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ²¹	0	0%	2	2%
	สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค กระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ²²	0	0%	1	1%
ผลกระทบสิ่งแวดล้อมจาก อุตสาหกรรมในพื้นที่	รายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) จัดทำโดยบริษัทที่ปรึกษาต่างๆ	1	0.3%	1	1%
ผลกระทบจากการเติบโตของ ชุมชนต่อบริการสาธารณะ	งานวิจัยวิชาการ คณะสังคมศาสตร์	2	0.6%	0	0%
ปัญหาการเดินทาง ของเด็กนักเรียน	ข่าวหนังสือพิมพ์	1	0.3%	0	0%
รายงานการศึกษาและรายงาน สรุปประจำปี	สำนักงานสถิติแห่งชาติ ร่วมกับ กระทรวงศึกษาธิการ	1	0.3%	0	0%
เขตควบคุมมลพิษ	คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ²³	0	0%	1	1%
เขตควบคุมการทรุดตัวของพื้นดิน และการลดระดับของน้ำบาดาล	มติคณะรัฐมนตรี 15 มีนาคม 2526	0	0%	1	1%
ปัญหาดินชะล้างพังทลาย	หน่วยดิน สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ²⁴	0	0%	1	1%
ประเภทของดินในพื้นที่	กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรฯ	4	1%	9	9%
สถานภาพพื้นที่ชุ่มน้ำ	สำนักงานนโยบายและแผน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ²⁵	0	0%	1	1%

²¹ ก่อน พ.ศ. 2545 สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคสังกัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

²² ก่อน พ.ศ. 2545 กรมควบคุมมลพิษสังกัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

²³ ก่อน พ.ศ. 2545 คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ สังกัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

²⁴ ก่อน พ.ศ. 2545 กรมควบคุมมลพิษสังกัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

²⁵ ก่อน พ.ศ. 2545 สผ. สังกัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ข้อมูลที่ได้รับการอ้างอิง	แหล่งข้อมูล	พ.ศ. 2520-2540		พ.ศ. 2541-2554	
		ครั้ง	ความถี่	ครั้ง	ความถี่
แผนที่ป่าชายเลน	คณะกรรมการทรัพยากรธรรมชาติและ ชายเลนแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี	0	0%	2	2%
พื้นที่ลุ่มน้ำ 5 ชั้น จำแนกตาม คุณภาพเพื่อสงวนรักษาหรือใช้ ประโยชน์	มติคณะรัฐมนตรี 21 กุมภาพันธ์ 2538	0	0%	1	1%
แผนจัดการทรัพยากรน้ำ	กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรฯ	0	0%	1	1%
พื้นที่ป่าที่คงเหลือ	กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ²⁶	6	2%	16	17%
สัตว์น้ำจืดและทะเล ที่ผลิต ขาย บริโภคและแปรรูป	สำนักงานประมงจังหวัด กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	18	6%	4	4%
สัตว์เลี้ยงหลักในพื้นที่	สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	22	7%	6	6%
ที่สาธารณะประจำหมู่บ้าน	กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย	1	0.3%	0	0%
เนื้อที่และที่ตั้งศาสนสมบัติ	สำนักงานศาสนสมบัติ สำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ²⁷	2	0.6%	0	0%
ที่ดินราชพัสดุ	สำนักงานสรรพากรอำเภอ กรมสรรพากร กระทรวงการคลัง	1	0.3%	0	0%
ทะเบียนโบราณสถาน	กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม ²⁸	2	0.6%	0	0%
ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของ ชุมชนดั้งเดิม	งานวิจัยวิชาการด้านประวัติศาสตร์	1	0.3%	0	0%
	การสำรวจของนักโบราณคดีต่างชาติ	1	0.3%	0	0%
การสร้างงานจากอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว	งานวิจัยวิชาการ คณะสถิติประยุกต์	1	0.3%	0	0%

²⁶ ก่อน พ.ศ. 2547 กรมป่าไม้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

²⁷ เดิม คือ กองศาสนสมบัติ ก่อน พ.ศ. 2545 สังกัดกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ

²⁸ กรมศิลปากร ก่อน พ.ศ. 2545 สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

ข้อมูลที่ได้รับการอ้างอิง	แหล่งข้อมูล	พ.ศ. 2520-2540		พ.ศ. 2541-2554	
		ครั้ง	ความถี่	ครั้ง	ความถี่
จำนวนผู้โดยสารรถไฟ	การรถไฟแห่งประเทศไทย รัฐวิสาหกิจกระทรวงคมนาคม	2	0.6%	0	0%
ปริมาณการขออนุญาต ปลูกสร้างอาคารใหม่	กองช่าง สำนักงานเทศบาล	7	2%	5	5%
พื้นที่ตั้งศูนย์การค้า	กองควบคุมอาคาร องค์การบริหารส่วนจังหวัด	2	0.6%	0	0%
การจดทะเบียนเลิกกิจการ	สำนักงานทะเบียนการค้าจังหวัดกระทรวง พาณิชย์	0	0%	3	3%
แผนที่ประเมินราคาที่ดิน	รวบรวมโดย กรมโยธาธิการและผังเมือง	1	0.3%	0	0%
จำนวนหมู่บ้านจัดสรร	กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย	3	1%	0	0%
การขยายตัวของหมู่บ้านจัดสรร	งานวิจัยวิชาการด้านสังคมศาสตร์	2	0.6%	1	1%
สำมะโนการเกษตร	สำนักงานสถิติแห่งชาติ	2	0.6%	1	1%
ฐานข้อมูลผังเมืองรวม ของพื้นที่ใกล้เคียง	กรมโยธาธิการและผังเมือง	2	0.6%	1	1%
สำรวจข้อมูลระดับหมู่บ้าน นอกเขตเทศบาล	สำนักงานสถิติแห่งชาติ	0	0%	3	3%
ข้อมูลแหล่งน้ำในหมู่บ้าน	กองประสานการพัฒนาชนบท สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ	0	0%	1	1%

บทที่ 5

กรณีศึกษาผังเมืองรวมชุมชนบางสะพาน:

การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการสร้างฐานข้อมูลเพื่อจัดทำผังเมืองรวม

เพื่อวิเคราะห์ในเชิงลึกและพิสูจน์ความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาในขั้นต้น งานวิจัยนี้ได้วิเคราะห์กรณีศึกษา 1 พื้นที่ คือ พื้นที่ผังเมืองรวมชุมชนบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เนื่องจากเป็นพื้นที่ซึ่งมีความขัดแย้งเรื่องกระบวนการจัดทำผังเมืองรวม อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ซึ่งได้จัดทำฐานข้อมูลผังเมืองรวมทั้งในยุคนก่อนและหลังสิทธิชุมชน และสะท้อนลักษณะร่วมของพื้นที่จัดทำผังเมืองรวมส่วนใหญ่ของประเทศ คือ ประกอบด้วยพื้นที่ชนบทมากกว่าเมือง การวิเคราะห์ฐานข้อมูลผังเมืองรวมชุมชนบางสะพานควบคู่ไปกับการสำรวจบริบทความขัดแย้งในพื้นที่จะช่วยให้เข้าใจถึงแนวคิดและอุปสรรคเรื่องการรวบรวมข้อมูลอย่างมีส่วนร่วมเพื่อกำหนดนโยบายสาธารณะได้ดียิ่งขึ้น

ในส่วนแรกของบทนี้เป็นการวิเคราะห์กระบวนการจัดทำฐานข้อมูลผังเมืองรวม รวมถึงบทบาทของชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ ด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหาและบันทึกแหล่งอ้างอิงต่างๆ ในฐานข้อมูลผังเมืองรวมชุมชนบางสะพาน ซึ่งจัดทำไปแล้วสองครั้ง เมื่อ พ.ศ. 2536 และพ.ศ. 2553 ในส่วนท้ายของบทจะเป็นการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการสร้างฐานข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์แบบสามเส้า (triangulation) โดยรวบรวมข้อมูลจากหลายภาคส่วนเพื่อให้เข้าถึงข้อมูลที่น่าเชื่อถือมากที่สุด โดยสัมภาษณ์นักผังเมืองและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในภาครัฐ (องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเมืองและชนบท หน่วยงานส่วนภูมิภาค) นักวิชาการด้านผังเมือง และประชาชนที่อาศัยในเขตผัง อีกทั้งยังได้บทพจนานุกรมเพิ่มเติมนอกเหนือจากฐานข้อมูลผังเมืองรวม เช่น รายงานข่าวย้อนหลังประมาณ 10 ปี และสิ่งตีพิมพ์อื่นๆ ซึ่งจัดทำโดยสองกลุ่มหลัก คือ กลุ่มประชาชนที่สนับสนุนให้บางสะพานเป็นชุมชนอุตสาหกรรม และกลุ่มประชาชนที่สนับสนุนให้บางสะพานเป็นชุมชนท่องเที่ยวและเกษตรกรรม ทั้งนี้ เพื่อเป็นการป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นแก่ผู้ให้ข้อมูลทั้งโดยตรงและโดยอ้อม การนำเสนอข้อมูลในส่วนของผู้ให้สัมภาษณ์ภายใต้บทนี้จึงขอใช้นามสมมุติทั้งสิ้น รวมถึงขอสงวนที่จะไม่ระบุชื่อหน่วยงานที่ชัดเจน เพื่อเป็นการรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูลตามหลักจรรยาบรรณในการวิจัย

5.1 ความเป็นมาของผังเมืองรวมชุมชนบางสะพาน

เมื่อปี พ.ศ. 2536 สำนักผังเมือง (ปัจจุบัน กรมโยธาธิการและผังเมือง) ได้กำหนดขอบเขตผังเมืองรวมชุมชนบางสะพาน ซึ่งแท้จริงแล้วประกอบด้วยชุมชนอย่างน้อย 4 ชุมชนคือ (กองวิจัย, 2536)

(1) ชุมชนริมอ่าวแม่รำพึง ตั้งถิ่นฐานมากกว่า 200 ปี กระจุกตัวอยู่บริเวณอ่าวแม่รำพึงและอ่าวบ่อทองหลาง หัวเมืองเดิมตั้งอยู่ริมอ่าวแต่ได้ย้ายออกไปตั้งอยู่บริเวณสถานีรถไฟ ชุมชนนี้ประกอบด้วยหมู่บ้านชาวประมง สะพานปลา อุตสาหกรรมในครัวเรือนที่เกี่ยวข้องกับการประมง รวมถึงร้านอาหารและโรงแรมขนาดเล็กริมชายหาดอีกทั้งยังมีชาวสวนตั้งถิ่นฐานอยู่ริมคลองบางสะพานและคลองแม่รำพึง ชุมชนนี้ตั้งอยู่ในสองเขตการปกครอง คือ ตำบลแม่รำพึงและตำบลพงศ์ประศาสน์ เป็นพื้นที่ร้อยละ 47 ของเขตผังเมืองรวม มีความหนาแน่นเฉลี่ย 0.2 คนต่อไร่

ชุมชนริมอ่าวแม่รำพึงยังเป็นที่ตั้งของโรงงานแปรรูปเหล็กของบริษัท สหวิริยา สตีลอินดัสตรี จำกัด (มหาชน) (ย่อ สหวิริยา) ซึ่งได้ซื้อที่ดินกว่า 1,000 ไร่ เมื่อต้นทศวรรษที่ 2530 (เปรมปิติ หาญทงศ์ และคณะ, 2555: 20) เต็มพื้นที่หมู่ 4 และบางส่วนของหมู่ 2 และ 6 ของตำบลแม่รำพึงเพื่อนำเข้าเหล็กแท่งแบนและผลิตเป็นเหล็กแผ่นรีดแบบม้วน โรงงานแห่งแรกของสหวิริยาเปิดดำเนินการเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2537 และทำเรือประจวบ ซึ่งเป็นทำเรือเอกชนดำเนินการโดยสหวิริยาก็ก่อตั้งดำเนินการในปีเดียวกัน โดยตั้งอยู่ริมอ่าวบ่อทองหลาง

(2) ชุมชนรอบสถานีรถไฟ ประกอบด้วยตลาดสดขนาดย่อมและกิจการค้าส่งค้าปลีกซึ่งกระจุกตัวอยู่รอบสถานีรถไฟบางสะพานอีกทั้งยังเป็นแหล่งที่ตั้งของที่ทำการปกครองอำเภอ ตั้งอยู่ในสุขาภิบาลกำเนิดนพคุณ (ปัจจุบัน เทศบาลกำเนิดนพคุณ) เป็นพื้นที่ร้อยละ 1 ของเขตผังเมืองรวม มีความหนาแน่นเฉลี่ย 2.8 คนต่อไร่

(3) ชุมชนริมถนนเพชรเกษม หรือทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 ซึ่งเชื่อมต่อภาคใต้และกรุงเทพมหานครชุมชนกระจุกตัวอยู่ในสองพื้นที่ หนึ่ง บริเวณสามแยกบางสะพาน (เลี้ยวเข้าเทศบาลกำเนิดนพคุณ) ประกอบด้วยกิจการพาณิชยกรรมและบริการต่างๆและสอง บริเวณตลาดบ้านเกาะยายฉิม ซึ่งเป็นแหล่งรวมผลผลิตการเกษตรของชุมชนในละแวกใกล้เคียงเพื่อส่งขายในกรุงเทพฯและจังหวัดอื่นๆและยังเป็นที่ตั้งของสถานีอนามัยและสถานีตำรวจ ทั้งสองพื้นที่ตั้งอยู่ในเทศบาลร่อนทอง (ปัจจุบันสุขาภิบาลร่อนทอง) เป็นพื้นที่ร้อยละ 20 ของเขตผังเมืองรวม มีความหนาแน่นเฉลี่ย 0.3 คนต่อไร่

(4) ชุมชนชาวสวนและชาวไร่ กระจุกตัวอยู่ในพื้นที่ราบและพื้นที่ราบเชิงเขาริมคลองต่างๆ นอกเหนือจากคลองบางสะพานและคลองแม่รำพึงที่กล่าวไปแล้วข้างต้น ยังมีชุมชนริมคลองทับล้าและคลองยายริดตั้งอยู่ในตำบลกำเนิดนพคุณ เป็นพื้นที่ร้อยละ 31 ของเขตผังเมืองรวม มีความหนาแน่นเฉลี่ย 0.1 คนต่อไร่

ตารางที่ 5.1 ลักษณะของชุมชนต่างๆ ภายในเขตผังเมืองรวมชุมชนบางสะพาน พ.ศ. 2536

ลักษณะชุมชนหลัก	เขตการปกครอง	พื้นที่(ไร่)	ประชากร(คน)	ความหนาแน่น	สัดส่วนพื้นที่ผัง
1. ชุมชนรอบสถานีรถไฟ	สุขาภิบาลกำเนิดนพคุณ	1,394.113	3,880	2.8 คน/ไร่	พื้นที่เมือง 21%
2. ชุมชนริมถนนสายหลัก	สุขาภิบาลร่อนทอง	20,484.919	6,601	0.3 คน/ไร่	
3. ชุมชนประมงริมอ่าวและชุมชนเกษตร	ต.แม่รำพึง	27,639.077	6,205	0.2 คน/ไร่	พื้นที่ชนบท 79%
	ต.พงศ์ประศาสน์	20,016.360	4,657	0.2 คน/ไร่	
4. ชุมชนเกษตร	ต.กำเนิดนพคุณ	31,862.321	4,526	0.1 คน/ไร่	
รวม เขตผังเมืองรวม(ตามรายงานสำรวจ 2536)		101,396.790	25,869	0.3 คน/ไร่	100%
รวม เขตผังเมืองรวม (ตามกฎหมายกระทรวง 2546) ¹		94,506.25	25,869	0.3 คน/ไร่	100%

เมื่อพิจารณาสัดส่วนความเป็นเมืองของพื้นที่ภายในขอบเขตผังเมืองรวมชุมชนบางสะพาน พบว่าชุมชนเมือง หรือชุมชนรอบสถานีรถไฟและชุมชนริมถนนเพชรเกษม ในเขตสุขาภิบาลกำเนิดนพคุณและสุขาภิบาลร่อนทอง เป็นเพียงร้อยละ 21 ของพื้นที่ผังเมืองรวมทั้งหมด²⁹ และยังมี ความหนาแน่นน้อย เพียง 0.3 ถึง 2.8 คนต่อไร่ ในขณะที่พื้นที่ชนบทเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของผัง คือ ร้อยละ 79 มีความหนาแน่นน้อยเช่นกัน เพียง 0.1 ถึง 0.2 คนต่อไร่ และเมื่อพิจารณาความหนาแน่นเฉลี่ยในเขตผังเมืองรวมชุมชนบางสะพานใน พ.ศ. 2536 มีประชากรเพียง 0.3 คนต่อไร่ดังตารางที่ 4.1 อย่างไรก็ตาม นักผังเมืองเห็นว่า “พื้นที่อำเภอบางสะพานมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และมีศักยภาพเหมาะสมที่จะจัดตั้งเป็นเขตอุตสาหกรรมหนักและท่าเรือน้ำลึก” (เรื่องเดียวกัน, หน้า 3) จึงมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำผังเมืองรวมชุมชนบางสะพานเพื่อรองรับอุตสาหกรรม ดังนี้

²⁹ร้อยละ 24 ของเขตผังเมืองรวมที่เปลี่ยนแปลงเมื่อปี พ.ศ. 2551 เนื่องจากลดพื้นที่ป่าสงวนในเขตอบต. กำเนิดนพคุณ

“ผังเมืองรวมชุมชนบางสะพานนี้ ได้จัดทำขึ้นเพื่อรองรับอุตสาหกรรมหนักที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยปกติชุมชนบางสะพานเป็นชุมชนพักอาศัย อาชีพหลักของประชาชนได้แก่การทำเกษตรกรรม แต่เมื่อมีโครงการอุตสาหกรรมหนักซึ่งเข้ามา 4 โครงการพร้อมๆ กัน³⁰ ใช้เงินลงทุนประมาณ 30,000 ล้านบาท ก็จะทำให้บทบาทของชุมชนบางสะพานเปลี่ยนไปซึ่งจะมีผลต่อเศรษฐกิจและสภาพสังคมภายในชุมชนด้วย” (เรื่องเดียวกัน, หน้า 101)

ฐานข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสำรวจพื้นที่ เมื่อ พ.ศ. 2536 ประกอบกับการรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ เกิดเป็นผังเมืองรวมชุมชนบางสะพานฉบับแรก 10 ปีต่อมา โดยประกาศบังคับใช้เป็นกฎกระทรวงเมื่อ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2546 และจะหมดอายุการใช้บังคับเมื่อ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2551 แต่ได้มีการขยายอายุการใช้บังคับสองครั้ง ครั้งละหนึ่งปี จึงหมดอายุบังคับใช้จริงเมื่อ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2553

ในการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินในผังเมืองรวมฉบับแรก นักผังเมืองคาดการณ์ว่าอุตสาหกรรมหนักจะไม่เพียงเป็นแค่โรงงาน 4 โรง แต่จะเป็นส่วนหนึ่งของนิคมอุตสาหกรรมหนักซึ่งได้กำหนดพื้นที่ไว้แล้วประมาณ 7,000 ไร่ (เรื่องเดียวกัน, หน้า 101) ผังเมืองรวมชุมชนบางสะพาน พ.ศ. 2546 จึงจัดทำไว้เพื่อรองรับประชากรมากถึง 137,588 คนภายในปี พ.ศ. 2555 (กรมการผังเมือง, 2546: 7) โดยแบ่งเป็นคนงาน 58,735 คน ประชากรในย่านพาณิชยกรรมอีก 20,638 คน และประชากรในย่านพักอาศัยอีก 116,950 คน (เรื่องเดียวกัน, หน้า 10) ทั้งนี้ เป็นการคาดการณ์เพิ่มเติมจากการสำรวจและวิเคราะห์พื้นที่เมื่อ พ.ศ. 2536 ซึ่งคาดการณ์ว่าอุตสาหกรรมหนักจะก่อให้เกิดการจ้างงานประมาณ 24,000 คนภายในปี พ.ศ. 2543 (กองวิจัย, 2536: 45) ในความเป็นจริง 15 ปีต่อมาประชากรภายในขอบเขตผังเมืองรวมมิได้เติบโตดังที่คาดการณ์ ในการสำรวจครั้งที่สองเมื่อปี พ.ศ. 2551 ประชากรเพิ่มขึ้นเป็น 43,758 คน โดยประชากรส่วนใหญ่ยังคงอาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบท และประกอบอาชีพในภาคเกษตร แต่มีการเติบโตของธุรกิจการท่องเที่ยวด้วยอัตราขยายตัวทางเศรษฐกิจร้อยละ 40 ต่อปี ส่วนนิคมอุตสาหกรรมหนักยังไม่เกิดขึ้น และโรงงานผลิตเหล็กของสหวิริยาในอำเภอบางสะพานก็มีการจ้างงานเพียง 1,005 คน ณ เดือนมกราคม พ.ศ. 2555 (สหวิริยาสตีลอินดัสตรี, 2555: ออนไลน์) แต่ไม่ว่าชุมชนจะเติบโตมากน้อยเพียงใด ทรายบดที่เคียววางผังเมืองรวมในพื้นที่นั้น

³⁰ 4 โครงการ คือ โรงงานผลิตเหล็กแผ่นรีดร้อน โรงงานผลิตเหล็กแผ่นรีดร้อนชนิดเคลือบผิว โรงงานผลิตเหล็กแผ่นรีดเย็น และท่าเรือน้ำลึก ซึ่งเป็นของบริษัทต่างๆ ในเครือสหวิริยา

แล้ว ถือเป็นพื้นที่ที่จะต้องจัดทำผังเมืองรวมต่อไปตามแนวทางปฏิบัติของกรมโยธาธิการและผังเมือง (สำนักพัฒนามาตรฐาน, 2549ข: 12)

การปรับปรุงผังเมืองรวมชุมชนบางสะพานเกิดขึ้นหลังการถ่ายโอนภารกิจผู้บังคับการปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้น สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จึงร่วมมือกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 5 แห่งในเขตผัง (เทศบาลตำบลร่อนทอง เทศบาลตำบลกำเนิดนพคุณ องค์การบริหารส่วนตำบลกำเนิดนพคุณ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่รำพึง และองค์การบริหารส่วนตำบลพงศ์ประศาสน์) ตั้งคณะทำงานจัดทำผังเมืองรวมฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 โดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้ว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษาให้สำรวจพื้นที่ภายในขอบเขตผังและจัดทำร่างผังเมืองรวม โดยมีเทศบาลตำบลกำเนิดนพคุณเป็นผู้ประสานงานต่าง ๆ ฐานข้อมูลผังเมืองรวมชุมชนบางสะพานครั้งที่สองเริ่มต้นด้วยการสำรวจโดยบริษัทที่ปรึกษาในปี พ.ศ. 2551 และจัดทำเป็นส่วนหนึ่งของร่างผังเมืองรวมเสนอต่อที่ประชุมอนุกรรมการพิจารณาด้านผังเมืองเมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 ซึ่งลงมติเห็นชอบให้นำเสนอต่อคณะกรรมการผังเมืองต่อไป (เทศบาลตำบลร่อนทอง และคณะ, 2553: ก)

5.2 กระบวนการสร้างฐานข้อมูลผังเมืองรวมตามกรอบการจัดเก็บข้อมูลของกรมโยธาธิการและผังเมือง

เมื่อวิเคราะห์ฐานข้อมูลผังเมืองรวมชุมชนบางสะพานเปรียบเทียบกับกรอบการปฏิบัติงานของกรมโยธาธิการและผังเมือง พบว่า นักผังเมืองมิได้อ้างอิงข้อมูลตามกรอบการปฏิบัติงาน แต่อ้างอิงแหล่งข้อมูลเพียงส่วนหนึ่ง ในยุคแรก ฐานข้อมูลผังเมืองรวมชุมชนบางสะพาน พ.ศ. 2536 อ้างอิงแหล่งข้อมูลเพียง 4 ใน 11 หรือประมาณร้อยละ 36 ของแหล่งอ้างอิงที่จำเป็นตามกรอบการปฏิบัติงาน ดังตารางที่ 5.2 ในยุคหลัง ฐานข้อมูลผังเมืองรวมชุมชนบางสะพาน พ.ศ. 2553 อ้างอิงแหล่งข้อมูลเพียง 5 ใน 12 หรือประมาณร้อยละ 42 ของแหล่งอ้างอิงที่จำเป็นตามกรอบการปฏิบัติงาน ดังตารางที่ 5.3 เห็นได้ว่ากรอบการปฏิบัติงานของกรมโยธาธิการและผังเมืองเรื่องการจัดเก็บข้อมูลไม่ถูกนำมาปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นการจัดทำฐานข้อมูลโดยนักผังเมืองสังกัดหน่วยงานรัฐส่วนกลาง คือ กองวิจัย สำนักผังเมือง ใน พ.ศ. 2536 หรือจะเป็นการจัดทำฐานข้อมูลโดยบริษัทที่ปรึกษา ภายใต้การกำกับดูแลขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด ใน พ.ศ. 2553

ตารางที่ 5.2 การอ้างอิงในฐานข้อมูลผังเมืองรวมชุมชนบางสะพาน พ.ศ. 2536 ตามแนวทางการ
จัดเก็บข้อมูลของกรมโยธาธิการและผังเมือง (สำนักพัฒนามาตรฐาน, 2549ก)

	แหล่งข้อมูล	ประเภทข้อมูลที่ต้องจัดเก็บ	ความถี่ในการอ้างอิง พ.ศ. 2536
1	สำนักบริหารการทะเบียน	สถิติประชากรในเขตการปกครอง	1
2	สำนักงานเทศบาล/สุขาภิบาล	การคลังท้องถิ่น	2
3	การสำรวจภาคสนาม (ข้อมูลปฐมภูมิ)	สภาพสิ่งปลูกสร้างในเขตผัง บริการสาธารณูปโภค ปัญหาน้ำท่วม สถิติประชากรในขอบเขตผัง สถานบริการสาธารณสุข สถานศึกษา ศาสนสถาน กิจการอุตสาหกรรม กิจการพาณิชยกรรม ตลาดสด สถานที่นันทนาการ	1
4	ที่ทำการปกครองจังหวัด/อำเภอ	ประวัติความเป็นมาของชุมชน ที่ตั้ง อาณาเขตพื้นที่เขตการปกครอง สภาพทางภูมิศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติ การคมนาคม โครงสร้างชุมชน บริการทางสังคม เช่น สถานที่ราชการ	2
5	กองบัญชาประชาชน	โครงสร้างเศรษฐกิจระดับจังหวัด ผลิตภัณฑ์มวลรวมระดับจังหวัด	-
6	สำนักงานเกษตรจังหวัด/อำเภอ	พื้นที่ถือครองทางการเกษตร	-
7	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	สถานที่ท่องเที่ยว สถานที่พักผ่อน	-
8	สถานีตำรวจภูธร	ที่ตั้งสถานีตำรวจ สถิติคดี	-
9	สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด	กิจการอุตสาหกรรม	-
10	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	สถานศึกษา / อาคารทางวัฒนธรรม	-
11	สำนักงานทะเบียนการค้าจังหวัด	กิจการพาณิชยกรรม	-

ตารางที่ 5.3 การอ้างอิงในฐานข้อมูลผังเมืองรวมชุมชนบางสะพาน พ.ศ. 2553 ตามแนวทางการ
จัดเก็บข้อมูลของกรมโยธาธิการและผังเมือง (สำนักพัฒนามาตรฐาน, 2549ก)

	แหล่งข้อมูล	ประเภทข้อมูลที่ต้องจัดเก็บ	ความถี่ในการอ้างอิง พ.ศ. 2553
1	สำนักงานเทศบาล/อบต.	การคลังท้องถิ่น จำนวนสถานีดับเพลิง ตลาดสด สถานที่นันทนาการ	2* (*อ้างอิงข้อมูลอื่น คือ วิสัยทัศน์การพัฒนา)
2	ที่ทำการปกครองจังหวัด/อำเภอ	ประวัติความเป็นมาของชุมชน ที่ตั้ง อาณาเขตพื้นที่เขตการปกครอง สภาพทางภูมิศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติ การคมนาคม โครงสร้างชุมชน บริการทางสังคม เช่น สถานที่ราชการ	2
3	การสำรวจภาคสนาม (ข้อมูลปฐมภูมิ)	สภาพสิ่งปลูกสร้างในเขตผัง บริการสาธารณูปโภค ปัญหาน้ำท่วม สถิติประชากรในขอบเขตผัง สถานบริการสาธารณสุข สถานศึกษา ศาสนสถาน กิจการอุตสาหกรรม กิจการพาณิชยกรรม	1
4	กองบัญชาประชาชน	โครงสร้างเศรษฐกิจระดับจังหวัด ผลิตภัณฑ์มวลรวมระดับจังหวัด	1
5	สำนักบริหารการทะเบียน	สถิติประชากรในเขตการปกครอง	1
6	สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด	กิจการอุตสาหกรรม	-
7	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	สถานศึกษา / อาคารทางวัฒนธรรม	-
8	สำนักงานเกษตรจังหวัด/อำเภอ	พื้นที่ถือครองทางการเกษตร	-
9	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	สถานที่ท่องเที่ยว สถานที่พักผ่อน	-
10	กองการศึกษา สำนักงานเทศบาล	สถานศึกษา	-
11	สถานีตำรวจภูธร	ที่ตั้งสถานีตำรวจ สถิติคดี	-
12	สำนักงานทะเบียนการค้าจังหวัด	กิจการพาณิชยกรรม	-

5.3 การมีส่วนร่วมโดยตรงของชุมชนท้องถิ่น

5.3.1 การมีส่วนร่วมเชิงรุก: การประชุมรับฟังความคิดเห็นประชาชน

ในปี พ.ศ. 2536 ไม่มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นประชาชนขณะสำรวจพื้นที่และจัดทำฐานข้อมูลผังเมืองรวม แต่ได้มีการประชุมประชาชนเรื่องขอบเขตผังเมืองรวม เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2537 (กรมการผังเมือง, 2546: 2) โดยความเห็นจากการประชุมไม่ได้รับการอ้างอิงในฐานข้อมูลผังเมืองรวมแต่อย่างใด

ในปี พ.ศ. 2551 ไม่มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นประชาชนขณะสำรวจพื้นที่และจัดทำฐานข้อมูลผังเมืองรวม แต่มีการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นที่องค์การบริหารส่วนตำบลกำเนิดนพคุณ ระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงสิงหาคม ปี พ.ศ. 2552 ก่อนปิดประกาศร่างผังเมืองรวมในเดือนธันวาคมปีเดียวกัน (เทศบาลตำบลร่อนทอง และคณะ, 2553: 1-4 ถึง 1-5) ทั้งนี้ ความคิดเห็นประชาชนจากการประชุมไม่ได้รับการอ้างอิงในฐานข้อมูลผังเมืองรวม ซึ่งจัดทำเป็นส่วนหนึ่งของรายงานประกอบร่างผังเมืองรวมในปี พ.ศ. 2553

5.3.2 การมีส่วนร่วมเชิงรับ: การสำรวจประชากรด้วยแบบสอบถาม

ยุคก่อนสิทธิชุมชน

ในปี พ.ศ. 2536 กองวิจัยส่งทีมงานภาคสนามไปสำรวจพื้นที่ชุมชนบางสะพานเป็นเวลา 60 วัน ระหว่างวันที่ 29 กันยายน ถึง 27 พฤศจิกายน โดยทีมงานภาคสนามประกอบด้วยเจ้าพนักงานสถิติ 5 คน และเจ้าหน้าที่วิเคราะห์ผังเมือง 3 คน ภายใต้การกำกับดูแลของหัวหน้าหน่วยสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูล 2 คน การสำรวจครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามโดยสุ่มประชากรตัวอย่างร้อยละ 10 ของครัวเรือนทุกประเภท และทำสำมะโน (ร้อยละ 100) ของกิจการพาณิชยกรรม อุตสาหกรรม และสถานที่ราชการ

การสำรวจประชากรเป็นแหล่งข้อมูลที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุดในฐานข้อมูลผังเมืองรวม พ.ศ. 2536 ทั้งข้อมูลเรื่องประชากร เศรษฐกิจ การคลังท้องถิ่น สภาพอาคารและการใช้ประโยชน์ที่ดิน

รวมถึงบริการทางสังคมต่างๆ ดังตารางที่ 5.4 อย่างไรก็ตาม การสำรวจข้อมูลเพื่อจัดทำฐานข้อมูลผังเมืองรวมอาจมีข้อจำกัด เช่น ไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่ชัดว่าข้อมูลใดได้ถูกนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจ และข้อมูลใดเป็นเพียงสิ่งที่บันทึกไว้เท่านั้น ยกตัวอย่างเช่น นักผังเมืองสำรวจพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในภาคเกษตรและประมง และกิจการอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรและการประมงในพื้นที่ (กองวิจัย, 2536: 45, 47, 57) แต่ในบทสรุปเรื่องแนวโน้มการขยายตัวของชุมชน นักผังเมืองยังคงยืนยันบทบาทของชุมชนบางสะพานว่า “จัดเป็นชุมชนอุตสาหกรรมหนักในอนาคต จะมีการก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมต่อเนื่องเกี่ยวกับโรงงานเหล็ก” (เรื่องเดียวกัน, หน้า 102) และในผังเมืองรวมชุมชนบางสะพานได้กำหนดให้ลดพื้นที่เกษตร 26,831 ไร่ หรือครึ่งหนึ่งของพื้นที่เกษตรทั้งหมดที่มีอยู่และได้กำหนดให้เพิ่มพื้นที่อุตสาหกรรมอีก 4,141 ไร่ หรือ 3 เท่าของพื้นที่อุตสาหกรรมเดิม อีกทั้งยังกำหนดให้เพิ่มพื้นที่พาณิชยกรรมอีก 1,336 ไร่ หรือประมาณ 6 เท่าของพื้นที่พาณิชยกรรมเดิม และเพิ่มพื้นที่อยู่อาศัยทั้งประเภทหนาแน่นน้อยและปานกลางอีก 18,821 ไร่ หรือ 10 เท่าของพื้นที่อยู่อาศัยเดิม เมื่อเปรียบเทียบกับการใช้ประโยชน์ที่ดินในปี พ.ศ. 2536

ความสัมพันธ์อันคลุมเครือระหว่างข้อมูลที่อ้างอิงจากการสำรวจและบทสรุปของนักผังเมืองยังมีตัวอย่างเช่น การสำรวจเรื่องคุณภาพการศึกษาพบว่า มีโรงเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 เพียง 2 แห่ง และมีโรงเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 เพียง 1 แห่งในขอบเขตผัง ซึ่งยังต่ำกว่ามาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการในด้านอัตราส่วนครูต่อนักเรียน และอัตราส่วนห้องต่อนักเรียนแต่บทสรุปของนักผังเมือง คือ ชุมชนบางสะพานขาดโรงเรียนระดับอาชีวศึกษา เพื่อสร้างแรงงานเข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรมที่จะเกิดขึ้น (เรื่องเดียวกัน, หน้า 84-85, 95, 99)

ตารางที่ 5.4 สรุปแหล่งอ้างอิงในฐานข้อมูลผังเมืองรวมชุมชนบางสะพาน พ.ศ. 2536 (ก่อนสิทธิชุมชน)

แหล่งข้อมูล พ.ศ. 2536		ข้อมูลที่อ้างอิงเป็นหลัก
1	กระทรวงมหาดไทย	
	สำนักงานกลางทะเบียนราษฎร	ประชากรในสุขาภิบาล ตำบล อำเภอ จังหวัด และภาคตะวันตก ย้อนหลัง 20 ปี
	กองคลังส่วนท้องถิ่น	รายรับ รายจ่าย ในสุขาภิบาล ย้อนหลัง 5 ปี
	สำนักงานจังหวัด	รายชื่อแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัด(ในบรรยายสรุปจังหวัด)
	ที่ทำการปกครองอำเภอ	ไม่ระบุ
2	สนง.สุขาภิบาลร่อนทอง	รายรับ รายจ่าย ในสุขาภิบาล ย้อนหลัง 5 ปี
	สนง.สุขาภิบาลกำเนิดนพคุณ	รายรับ รายจ่าย ในสุขาภิบาล ย้อนหลัง 5 ปี
3	กระทรวงอุตสาหกรรม	
	การนิคมอุตสาหกรรม	<ul style="list-style-type: none"> • การศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก • การศึกษาจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมเหล็ก
4	องค์กรพัฒนาอุตสาหกรรมแห่งสหประชาชาติ (UNIDO)	ความเหมาะสมจัดตั้งเป็นเขตอุตสาหกรรมหนัก
5	สำนักผังเมือง	
	การสำรวจ โดยกองวิจัย	<ul style="list-style-type: none"> • ประชากร (อัตราการเกิด ตาย ย้ายถิ่น ขนาดครัวเรือน ความหนาแน่น กลุ่มอายุ ระดับการศึกษา) • เศรษฐกิจ (จำนวนและประเภทกิจการในภาคพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม ระยะเวลาดำเนินการ จำนวนลูกจ้าง สัดส่วนการมีงานทำ ระดับการศึกษาของผู้มีงานทำและผู้ว่างงาน สัดส่วนการจ้างงานในสาขาการผลิต รายได้เฉลี่ย) • การคลัง (อัตราเพิ่มของรายรับ รายจ่ายประเภทต่างๆ) • อาคารและการใช้ประโยชน์ที่ดินแต่ละประเภท • บริการทางสังคม (บ้านพักข้าราชการ อัตราส่วนครู:นร. พื้นที่ต่อนร. 1 คนอัตราเพิ่มเฉลี่ยของนร.ในประถมฯ มัธยมต้น มัธยมปลาย สัดส่วนแพทย์ต่อประชากร จำนวนสถานบริการสาธารณสุขรวมเอกชน จำนวนศาสนสถาน จำนวนพระสงฆ์ สามเณร รายชื่อสถานที่นันทนาการ จำนวนตลาดสดและผู้ขาย แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัด สถิตินักท่องเที่ยว จำนวนโรงแรม ห้องพัก และพนักงาน)

ยุคสิทธิชุมชน

การสำรวจยังคงมีบทบาทสำคัญและได้รับการอ้างอิงบ่อยครั้งมากที่สุดในฐานข้อมูลผังเมืองรวม อย่างไรก็ตาม การสำรวจได้เปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ คือ จากการสำรวจประชากรกลุ่มตัวอย่าง เปลี่ยนเป็นการสำรวจอาคารและการใช้ประโยชน์ที่ดิน อีกทั้งยังมีการประมาณประชากรจากการสำรวจอาคารในพื้นที่ผังเมืองรวม เนื่องจากขอบเขตผังไม่ตรงกับขอบเขตการปกครอง (เทศบาลตำบลร่องทอง และคณะ, 2553: 2-21) ทั้งนี้ การสำรวจอาคารและการใช้ประโยชน์ที่ดิน รวมถึงการแจงนับศาสนสถาน ตลาดสด และแหล่งนันทนาการภายในขอบเขตผัง ดังตารางที่ 5.5

แม้ในยุคนี้จะไม่มีการสำรวจประชากร แต่การสำรวจยังคงพบว่าประชากรส่วนใหญ่ในขอบเขตผังเมืองรวมอาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบทและประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรมและการประมง (เรื่องเดียวกัน, หน้า 2-21, 2-31) และมีความหนาแน่นประชากรในเขตผังเพียง 0.5 คนต่อไร่ ดัง โดยอุตสาหกรรมเหล็กมิได้ก่อให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้นดังที่คาดการณ์ จากที่คาดการณ์ไว้เมื่อปี พ.ศ. 2536 ว่า จะเกิดการจ้างงาน 24,000 คน ภายใน พ.ศ. 2543 และ เมื่อปี พ.ศ. 2546 คาดการณ์ว่าจะเกิดการจ้างงาน 58,735 คน ภายในปี พ.ศ. 2555 แต่ในทางปฏิบัติ บริษัท สหวิริยา รายงานว่าจ้างงาน 1,005 คนเท่านั้น อย่างไรก็ตาม นักผังเมืองยังคงอ้างอิงข้อมูลจากการสำรวจและคาดการณ์ว่าจะเกิดการจ้างงาน 15,000 คน ภายในปี พ.ศ. 2571 (เรื่องเดียวกัน, หน้า 2-27) สอดคล้องกับแผนผังกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินในร่างผังเมืองรวม (ปรับปรุงครั้งที่ 1) ซึ่งกำหนดให้ลดพื้นที่เกษตร 17,424 ไร่ หรือ 1 ใน 3 ของพื้นที่เกษตรทั้งหมด และเพิ่มพื้นที่อุตสาหกรรมอีก 5,011 ไร่ หรือ 3.5 เท่าของพื้นที่อุตสาหกรรมเดิม เพิ่มพื้นที่พาณิชยกรรมอีก 1,358 ไร่ หรือ 5 เท่าของพื้นที่พาณิชยกรรมเดิม และเพิ่มพื้นที่อยู่อาศัยทั้งประเภทหนาแน่นน้อยและปานกลางอีก 14,877 ไร่ หรือประมาณ 7 เท่าของพื้นที่อยู่อาศัยเดิม ทั้งๆที่ในช่วงระยะเวลา 15 ปีระหว่างการศึกษพื้นที่ 2 ครั้ง คือ พ.ศ. 2535 และ พ.ศ. 2551 การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินซึ่งเกิดขึ้นจริงมีเพียงเล็กน้อยจนไม่อาจคำนวณเป็นเท่าตัวได้ คือ พื้นที่เกษตรลดลง 1,432 ไร่ พื้นที่อุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น 177 ไร่ พื้นที่พาณิชยกรรมเพิ่มขึ้น 36 ไร่ และพื้นที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้น 144 ไร่

ตารางที่ 5.5 สรุปแหล่งอ้างอิงในฐานข้อมูลผังเมืองรวมชุมชนบางสะพาน พ.ศ. 2553
(ยุคสิทธิชุมชน)

แหล่งข้อมูล พ.ศ. 2553	ข้อมูลที่อ้างอิงเป็นหลัก	
1	สภาพัฒน์	ผลิตภัณฑ์มวลรวมระดับจังหวัด ภาค และประเทศ ภาคเกษตรและนอกเกษตร
2	กระทรวงมหาดไทย	
	สำนักบริหารการทะเบียน	ประชากร อายุประชากร
	จังหวัด	วิสัยทัศน์การพัฒนา
	อำเภอ	วิสัยทัศน์การพัฒนา
3	สำนักงานสถิติแห่งชาติ	
	สำมะโนอุตสาหกรรม	จำนวนสถานประกอบการ รายอำเภอ ตำบล
	รายงานผลสำรวจภาวะการทำงานของประชากร	ผู้อยู่ในกำลังแรงงานและสัดส่วนการจ้างงานระดับจังหวัด
	รายงานผลสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน	รายได้ครัวเรือนจังหวัด ภาค ประเทศ
4	คณะกรรมการส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นแห่งชาติ	ทุกอปท.จะต้องมีสถานที่กำจัดขยะ รองรับประชากรในอีก 20 ปี
5	เทศบาล	วิสัยทัศน์การพัฒนา
6	องค์การบริหารส่วนตำบล	วิสัยทัศน์การพัฒนา
7	กระทรวงศึกษาธิการ	
	สนง.คกก.การศึกษาขั้นพื้นฐาน	ที่ตั้งสถานศึกษา จำนวนนักเรียน ครู ฯลฯ ในตำบลต่างๆ
8	กระทรวงสาธารณสุข	
	สาธารณสุขจังหวัด	จำนวนสถานบริการสาธารณสุขของรัฐและเอกชน ในตำบล อำเภอ และจังหวัด
9	กระทรวงวัฒนธรรม	
	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด	จำนวนศาสนสถานในตำบล และอำเภอต่างๆ
10	กรมโยธาธิการและผังเมือง	
	การสำรวจ โดยบริษัทที่ปรึกษา	<ul style="list-style-type: none"> การใช้ประโยชน์ที่ดินปัจจุบัน ประชากรในเขตผัง ประมาณจากการสำรวจอาคารและทะเบียนราษฎร ความหนาแน่นประชากรในเขตผัง ตลาดสด ศาสนสถานแหล่งนันทนาการและแหล่งท่องเที่ยวในเขตผัง
	โครงการจัดทำผังประเทศและผังภาค	ลำดับศักยภาพของชุมชน
	รายงานวิจัยผังเมืองรวม 2536	ประชากรที่คาดการณ์ไว้ในผังเมืองรวมฉบับแรก
	รายงานประเมินผลผังเมืองรวม	การสำรวจอาคาร
11	งานวิชาการ	ผศ. ปรีดา แยมเจริญวงศ์ หนังสือเรื่องการกำจัดขยะ

5.4 การมีส่วนร่วมของชุมชนโดยอ้อม

5.4.1 บทบาทของตัวแทนเลือกตั้ง: องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

ในยุคก่อนสิทธิชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเดียวที่ได้รับการอ้างอิงในฐานะข้อมูลผังเมืองรวมบางสะพานคือสำนักงานสุขาภิบาลในพื้นที่ (สุขาภิบาลกำเนิดนพคุณและสุขาภิบาลร้อนทอง) โดยข้อมูลที่ได้รับการอ้างอิง คือ งบประมาณรายรับและรายจ่ายของสุขาภิบาลทั้งสอง องค์การบริหารส่วนจังหวัดไม่ได้รับการอ้างอิงแต่อย่างใด

ในยุคสิทธิชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตผังเมืองรวมมีบทบาทมากขึ้นแต่เป็นเพียงในเชิงนามธรรม ฐานข้อมูลในยุคนี้อ้างอิงข้อมูลจากทุกเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตผัง แต่ข้อมูลที่อ้างอิงคือ “วิสัยทัศน์การพัฒนา” ดังนี้

“เทศบาลร้อนทอง ต้องมีแหล่งประปา

พรั่งพร้อมด้วยไฟฟ้าคมนาคมดี

สร้างอาชีพชุมชน ใฝ่สนประเพณี

พัฒนาคน พื้นที่ ยึดวิถีแห่งธรรม”

“กำเนิดนพคุณเมืองน่าอยู่ คุณภาพชีวิตดี มีส่วนร่วมในการพัฒนา”

“พัฒนาให้เป็นเมืองที่น่าอยู่อาศัย สร้างรายได้ในท้องถิ่น

ภายใต้การรักษาสิ่งแวดล้อม บนพื้นฐานของความยั่งยืน”

“ตำบลพัฒนา เกษตรก้าวหน้า การศึกษามีคุณภาพ สุขภาพสมบูรณ์ สิ่งแวดล้อมสวยงาม”

“เป็นตำบลน่าอยู่ การคมนาคมสะดวก เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว มีสังคมชุมชนที่เข้มแข็ง การและการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล”³¹

³¹วิสัยทัศน์การพัฒนาเทศบาลตำบลร้อนทอง เทศบาลตำบลกำเนิดนพคุณ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่รำพึง องค์การบริหารส่วนตำบลกำเนิดนพคุณ และองค์การบริหารส่วนตำบลพงศ์ประศาสน์ ตามลำดับ. (เทศบาลตำบลร้อนทอง และคณะ, 2553: 1-26)

วิสัยทัศน์การพัฒนาที่อ้างอิงจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนี้มีความเป็นนามธรรมสูง จึงเปิดโอกาสให้นักผังเมืองตีความได้กว้างขวางมาก จนยากที่จะวิเคราะห์ว่าร่างผังเมืองรวมสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ดังกล่าวมากน้อยเพียงใด

5.4.2 บทบาทของตัวแทนแต่งตั้ง: จังหวัดและอำเภอ

ในยุคก่อนสิทธิชุมชน นักผังเมืองอ้างอิงข้อมูลจากสำนักงานจังหวัดและที่ทำการปกครองอำเภอ โดยเป็นข้อมูลเรื่องแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดจากเอกสารบรรยายสรุปจังหวัด ส่วนข้อมูลระดับอำเภอมิได้ระบุว่าเป็นข้อมูลประเภทใด

ในยุคสิทธิชุมชน นักผังเมืองอ้างอิงข้อมูลจากหน่วยงานส่วนจังหวัดและอำเภอเฉพาะในเรื่องวิสัยทัศน์การพัฒนา เป็นที่น่าสังเกตว่าวิสัยทัศน์การพัฒนาที่กำหนดโดยตัวแทนซึ่งรัฐบาลส่วนกลางแต่งตั้ง ในระดับจังหวัดและอำเภอ มีความแตกต่างจากวิสัยทัศน์ที่กำหนดโดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเห็นได้ชัด คือ วิสัยทัศน์จังหวัดและอำเภอระบุการสนับสนุนอุตสาหกรรมเหล็กอย่างชัดเจน

“เป็นเมืองหลวงการผลิตและแปรรูปสัปดาห์ประด่งออก เป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมเหล็กที่ได้มาตรฐาน เพื่อตอบสนองตลาดภายในประเทศ และเป็นเมืองท่องเที่ยวสำหรับครอบครัวและสุขภาพ”

“พระมหาธาตุเจดีย์สูงเสียดฟ้า มากคุณค่าของเนื้อแก้ว เด่นเรื่องราวการท่องเที่ยว หนึ่งเดียวอุตสาหกรรมเหล็ก ชุมชนใหญ่เลิศรักสามัคคี ให้อำนาจดี ปู่อินทร์-ปู่ทวม”³²

เช่นเดียวกับการอ้างอิงวิสัยทัศน์การพัฒนาจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น การอ้างอิงวิสัยทัศน์การพัฒนาจากหน่วยงานส่วนจังหวัดและอำเภอมีความเป็นนามธรรมสูง และเปิดโอกาสให้นักผังเมืองตีความอย่างกว้างขวางมาก ในขณะเดียวกัน ประชาชนบางกลุ่มตั้งคำถามว่าวิสัยทัศน์การพัฒนาดังกล่าวมีความขัดแย้งในตัวเอง เช่น “เมืองท่องเที่ยวสำหรับครอบครัวและสุขภาพ” ไม่สามารถดำรงอยู่คู่กับ “ศูนย์กลางอุตสาหกรรมเหล็ก” ได้และเมื่อต้นปี พ.ศ. 2555 ผู้ว่าราชการจังหวัด

³²วิสัยทัศน์จังหวัดและอำเภอ ตามลำดับ. (เรื่องเดียวกัน, หน้า 1-25 ถึง 1-26)

ประจวบคีรีขันธ์เห็นชอบการแก้ไขวิสัยทัศน์จังหวัด โดยตัดข้อความเรื่องอุตสาหกรรมเหล็กออกไป (ธนา นุช สงวนศักดิ์, 26 มิถุนายน 2555)

5.5 การมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่างๆ

ยุคก่อนสิทธิชุมชน

หน่วยงานที่ได้รับการอ้างอิงในฐานะข้อมูลผังเมืองรวมชุมชนบางสะพานในยุคนี้นอกจากสำนักงานผังเมืองแล้ว มีเพียง 3 องค์กร คือ กระทรวงมหาดไทย ได้รับการอ้างอิงบ่อยครั้งที่สุด โดยหน่วยงานภายในกระทรวงมหาดไทยที่ได้รับการอ้างอิง (ไม่รวมสำนักงานผังเมือง) คือ สำนักงานกลางทะเบียนราษฎร กองคลังส่วนท้องถิ่น สำนักงานจังหวัด ที่ทำการปกครองอำเภอ และสำนักงานสุขภาพบาล แหล่งอ้างอิงที่มีความสำคัญรองลงมา คือ กระทรวงอุตสาหกรรม โดยหน่วยงานภายในกระทรวงซึ่งได้รับการอ้างอิง คือ การนิคมอุตสาหกรรม เรื่องการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก และการศึกษาจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมเหล็ก สุดท้าย คือ องค์กรพัฒนาอุตสาหกรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Industrial Development Organization หรือ UNIDO) ซึ่งได้รับการอ้างอิงเรื่องข้อมูลความเหมาะสมจัดตั้งเขตอุตสาหกรรมหนักดังตารางที่ 5.4

ยุคสิทธิชุมชน

ฐานข้อมูลผังเมืองรวมในยุคนี้อ้างอิงหน่วยงานที่หลากหลายมากขึ้น มีทั้งหมด 10 องค์กรไม่รวมกรมโยธาธิการและผังเมือง โดยแหล่งข้อมูลที่ได้รับการอ้างอิงบ่อยครั้งที่สุด คือ กระทรวงมหาดไทย และสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยข้อมูลจากกระทรวงมหาดไทย คือ ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนและอายุประชากร จากสำนักบริหารการทะเบียน และวิสัยทัศน์การพัฒนาจากจังหวัดและอำเภอ ส่วนข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้แก่ สำมะโนอุตสาหกรรม รายงานผลสำรวจภาวะการทำงานของประชากร และรายงานผลสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน

นอกจากนี้ ยังมีการอ้างอิงวิสัยทัศน์การพัฒนาจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ และข้อมูลจากกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงวัฒนธรรม โดยเป็นข้อมูลเรื่องที่ตั้ง และจำนวนบุคลากรของสถานบริการทางสังคมต่างๆ ทั้งในระดับตำบลและอำเภอ เช่น โรงเรียนในตำบลต่างๆ และวัดที่มีการให้บริการภายในเขตผังเมืองรวม สถานีอนามัยระดับตำบลและโรงพยาบาลระดับอำเภอ รวมถึงศาสนสถานในตำบลต่างๆ โดยข้อมูลด้านบริการทางสังคมเน้นไปยังจำนวนสถานบริการ จำนวนบุคลากร และที่ตั้ง เช่น จำนวนครู จำนวนแพทย์ในโรงพยาบาล และจำนวนวัด ส่วนข้อมูลในเชิงคุณภาพการให้บริการหรือสภาพปัญหา มีเพียงข้อมูลจากกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง อัตราการศึกษาต่อของนักเรียนที่จบประถมศึกษาปีที่ 6 และนักเรียนที่จบมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ร้อยละ 80 และ ร้อยละ 35 ตามลำดับ) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพการให้บริการด้านสาธารณสุข เช่น สถิติโรคที่ป่วยมากที่สุด ไม่ปรากฏว่ามีการอ้างอิงแต่อย่างใด ทั้งที่เป็นข้อมูลที่มีอยู่และได้รับการอ้างอิงในฐานะข้อมูลผังเมืองรวมของบางพื้นที่

นอกจากนี้ ยังมีการอ้างอิงข้อมูลจากคณะกรรมการส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นแห่งชาติเรื่องนโยบายให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งมีแหล่งกำจัดขยะเพียงพอต่อประชากร 20 ปีข้างหน้า และการอ้างอิงรายงานวิชาการหนึ่งเล่ม เรื่องแนวทางกำจัดขยะ

5.6 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการสร้างฐานข้อมูลและความขัดแย้ง

นิยามของการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของรัฐ คือ การสื่อสารสองทางระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนผู้มีส่วนได้เสียในทุกๆระดับ โดยต้องเป็นกระบวนการหนึ่งของระบบการตัดสินใจ มิใช่เกิดขึ้นโดยมิได้คาดหมาย (เคอร์ยตัน, 2551: 3) เมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงข้างต้นแล้ว พบว่ากระบวนการสร้างฐานข้อมูลเพื่อจัดทำผังเมืองรวมของชุมชนบางสะพานยังไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนแรกของการวางผัง

ความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับผังเมืองรวมชุมชนบางสะพาน สรูปเหตุการณ์สำคัญได้ดังนี้

- 2531 ส.ค. คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ส่งเสริมการผลิตเหล็กแผ่น และมีมติมอบสิทธิประโยชน์ส่งเสริมการลงทุนให้กลุ่มบริษัทในเครือสหวิริยา
- 2532 มี.ค. สภาพัฒนืเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคใต้ต่อคณะรัฐมนตรี (กรม.) กรม. มีมติอนุมัติโครงการสะพานเศรษฐกิจ (Land Bridge) เชื่อมทะเลอันดามันและอ่าวไทย ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการบังคับใช้แผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้
- 2536 ก.ย. สำนักผังเมือง สํารวจพื้นที่ 4 ตำบล เพื่อวางผังเมืองรวมชุมชนบางสะพาน (เสร็จ พ.ย.)
- 2537 ก.พ. สหวิริยาเริ่มผลิตเหล็กแผ่นรีดร้อนใน ต.แม่รำพึง อ.บางสะพาน และจดทะเบียนเป็นบริษัทมหาชน
- ทำเรื่อนํ้าลึกของสหวิริยาเปิดดำเนินการ
- 2542 พ.ย. สหวิริยาผลิตเหล็กแผ่นรีดร้อนครบ 10 ล้านตัน
- 2546 ต.ค. กฎกระทรวงผังเมืองรวมชุมชนบางสะพานประกาศบังคับใช้เป็นครั้งแรก
- 2547 พ.ค. สหวิริยาเปิดโรงงานที่ 2 ใน ต.แม่รำพึง อ.บางสะพาน
- 2548 ม.ค. กรม.มีมติเห็นชอบนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมเหล็กขั้นต้น ตามข้อเสนอขอกระทรวงอุตสาหกรรม
- มี.ค. สหวิริยากลายเป็นโรงงานผลิตเหล็กที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ด้วยการขยายกำลังการผลิตต่อปีจาก 2.4 ล้านตัน เป็น 4.0 ล้านตัน
- มี.ย. BOI ส่งเสริมการลงทุนโครงการโรงถลุงเหล็กของสหวิริยา โดยยกเว้นภาษีนำเข้าเครื่องจักรและยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล 8 ปี รวมเป็นเงิน 18,000 กว่าล้านบาท
- การนิคมอุตสาหกรรม (กนอ.) เห็นชอบหลักการสร้างนิคมอุตสาหกรรมเหล็ก 6,404 ไร่

- กระทรวงอุตสาหกรรมทำหนังสือขอใช้พื้นที่ป่าสงวนแม่รำพึง 1,297 ไร่ และขอใช้น้ำจากคลองบางสะพานเพิ่มอีก 30 ล้าน ลบ.ม. ต่อปี
- 2549 เม.ย. สหวิริยา นำเสนอรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ของโครงการโรงถลุงเหล็ก ต่อสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) จัดทำโดย ปัญญา คอนซัลแตนท์ และ ธารา คอนซัลแตนท์

ประชาคม หมู่ 7 ต.แม่รำพึง มีมติเอกฉันท์คัดค้านการให้สหวิริยาเข้าพื้นที่ป่าช้าสาธารณะและทางสาธารณะ
- พ.ค. ชาวบ้าน ต.แม่รำพึง ร้องเรียนคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเนื่องจาก
 - 1) เอกสารสิทธิของสหวิริยา ทับซ้อนพื้นที่ป่าพรุ
 - 2) อบต. อนุญาตให้สหวิริยาเข้าป่าช้าสาธารณะและทางสาธารณะ แต่ชุมชนคัดค้าน
 - 3) สหวิริยาขอใช้พื้นที่ป่าสงวน (เดิม 1,200 กว่าไร่ ลดเหลือ 22 ไร่)
- มิ.ย. คณะอนุกรรมการสิทธิในการจัดการที่ดินและป่า คณะกรรมการสิทธิฯ ตรวจสอบข้อเท็จจริงในพื้นที่ และเข้าพบรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขอให้ชะลอการอนุมัติ EIA และการขอใช้พื้นที่ป่าสงวน
- ก.ค. อบต.แม่รำพึง ส่งเรื่องให้ผู้ใหญ่บ้าน ม. 7 พิจารณาอีกครั้ง เรื่องให้สหวิริยาเข้าป่าช้าและทางสาธารณะ
- ส.ค. ผู้ใหญ่บ้าน ม.7 จัดประชุมประจำเดือน ที่ประชุมมีมติให้เข้า ด้วย 40 เสียงเห็นด้วย และ 29 เสียงคัดค้าน จากประชากรทั้งหมด 326 คน (ผู้จัดการออนไลน์, 2550)
- ก.ย. ชาวบ้านยื่นหนังสือคัดค้าน ร้องเรียนให้หน่วยงานราชการตรวจสอบเอกสารสิทธิทับซ้อนพื้นที่ป่าพรุและคัดค้านโครงการโรงถลุงเหล็ก
- ต.ค. อบต.แม่รำพึง เห็นชอบให้สหวิริยาเข้าพื้นที่ป่าสาธารณะและทางสาธารณะ ตามมติที่ประชุมหมู่ 7

- 2550 ก.พ. คณะผู้ชำนาญการเห็นชอบ EIA โครงการโรงถลุงเหล็ก
- มี.ค. สผ.ชะลอการแจ้งมติคชก.ต่อหน่วยงานต่างๆ และประชุมหารือกับหน่วยงานต่างๆใน ส่วนกลางและส่วนจังหวัด ตัวแทนบริษัทสหวิริยา และชาวบ้าน โดยมี รองผู้ว่าฯ และ คณะอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนเป็นประธาน ที่ประชุมมีมติตั้งคณะกรรมการ 4 ฝ่าย (ตัวแทนชาวบ้าน บริษัท ตัวแทนจังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สผ. กรมที่ดิน) เพื่อตรวจสอบพื้นที่ชุ่มน้ำและการออกเอกสารสิทธิภายใน 45 วัน แต่บริษัทไม่ส่ง ตัวแทนเข้าร่วม (สุณี ไชยรส, 2550)
- สหวิริยาดำเนินการปรับที่ดินในป่าพรุแม่รำพึง
- ชาวบ้านตั้งเพิงพักในป่าพรุเพื่อเฝ้าระวัง 24 ชม.
- สหวิริยาแจ้งความว่าชาวบ้าน 6 คน ขี้ขลาดขี้กลัว และขึ้นป้ายระบุตัวแกนนำชาวบ้าน ชาวบ้านแจ้งความสหวิริยา ขอให้หมิ่นประมาท ขึ้นป้ายคัดค้านโรงถลุงเหล็กและการ ทำลายป่าพรุ
- บริษัทแจ้งความชาวบ้าน ขอให้หมิ่นประมาท และกำจัดป้ายคัดค้านโครงการ แกนนำชาวบ้านแจ้งความและร้องเรียนต่อสื่อมวลชนว่ามีมือปืนคุกคาม แกนนำคน อื่นๆ ได้รับโทรศัพท์ขู่ฆ่า
- พ.ค. นักวิชาการร่วมกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บ้านกรูด บ่อนอก ทับสะแก ใน อ.บางสะพาน และอำเภอใกล้เคียง ติดป้าย “พื้นที่เสี่ยงภัยต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม”
- พ.ย. คณะกรรมการสิทธิฯ เสนอให้กรมที่ดินลงพื้นที่สำรวจอีกครั้ง
- 27 พ.ย. กรม.ประกาศกฎอัยการศึกในอำเภอบางสะพาน บางสะพานน้อย ทับสะแก ฤๅบุรี ปราณบุรี สามร้อยยอด หัวหิน และอำเภอเมือง จ.ประจวบคีรีขันธ์

- ธ.ค. กลุ่มอนุรักษ์แม่รำพึงและกลุ่มอนุรักษ์บ้านกรูด ยื่นหนังสือต่อ อบต.แม่รำพึง ขอให้สั่งระงับการปรับถมที่ดิน 1,142 ไร่ สมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ 10 กว่าคน (เสื้อเขียว) ถูกกรมทำร้ายด้วยไม้จอนได้รับบาดเจ็บ โดยกลุ่มที่อ้างว่าสนับสนุนโครงการ (เสื้อแดง)
- บริษัทในเครือสหวิริยาจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมเหล็กบางสะพาน ขนาดประมาณ 6,400 ไร่ โดยขนานนามว่า “เมืองหลวงเหล็กแห่งอาเซียน”
- 2551 21 ม.ค. กลุ่มอนุรักษ์ชุมชนคัดค้านการขุดคลองโดยสหวิริยาเพื่อระบายน้ำในป่าพรุ และมีกลุ่มสนับสนุนโครงการ (เสื้อแดง) มาคุ้มกันช่างของสหวิริยา ตำรวจเข้าตรวจและยึดอาวุธ มีดได้เกือบ 30 เล่มจากกลุ่มเสื้อแดง (ประเทือง ปรัชญพฤทธิ, 2 กุมภาพันธ์ 2551)
- 24 ม.ค. กลุ่มอนุรักษ์แม่รำพึงชุมนุมคัดค้านการขุดร่องน้ำอีกครั้ง คนงานบริษัทสหวิริยามาชุมนุมสนับสนุน พร้อมหนังสือติด มีด ไม้ ปืน และนั่งตีมสุรา เหตุชุมนุมเริ่มเมื่อมีผู้ยิงหนังสือติดในกลุ่มอนุรักษ์มีปืนดังราว 10 นัด จนมีผู้เสียชีวิต 1 คนและบาดเจ็บ 10 คน
- ก.พ. สผ.สั่งให้ระงับการก่อสร้างจนกว่า EIA จะได้รับการอนุมัติ
- มิ.ย. ชมรมนักข่าวสิ่งแวดล้อม สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย จัดงานสัมมนา “แผนลงทุนชายฝั่งทะเลตะวันตก: อุตสาหกรรมเหล็กต้นน้ำ” สศช.ชี้แจงว่านิคมอุตสาหกรรมในระยะของและชลบุรีเหลือพื้นที่อีกเพียง 20,000 ไร่ อีก 5 ปี ก็จะได้เต็มพื้นที่ อีกทั้งอุตสาหกรรมเหล็กได้รับการส่งเสริมการลงทุนโดย BOI และมีบริษัทพร้อมมาลงทุนจากเนเธอร์แลนด์ ลักเซมเบิร์กและญี่ปุ่น (กรมประชาสัมพันธ์ สำนักข่าวไทย, 4 มิถุนายน 2551 : ออนไลน์)
- 2552 พ.ย. กรม. ประกาศให้ป่าพรุแม่รำพึงเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ
- 2553 ม.ค. ประชาชนกว่า 600 คน ร่วมประชุมรับฟังความคิดเห็นต่อร่างผังเมืองรวมชุมชนบางสะพาน (ปรับปรุงครั้งที่ 1) (โลกสีเขียว, 2553)

- ศาลปกครองสูงสุดมีคำสั่งให้ชาวประมงและเกษตรกรในอ.บางสะพานจำนวน 33 คน มีสิทธิเข้าเป็นส่วนหนึ่งของคดี ร่วมกับกรมที่ดิน ในคดีเพิกถอนเอกสารสิทธิในเขตป่า 52 แปลงจากเอกชน โดยอ้างสิทธิชุมชนในการร่วมจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
- 2554 มิ.ย. ประชาชนประมาณ 120 คน เข้าร่วมการประชุมคณะที่ปรึกษาผังเมืองรวมชุมชน บางสะพานโดยมิได้รับเชิญ (เทศบาลตำบลร่อนทอง และคณะ, 2555)

จากการสัมภาษณ์นักผังเมืองในหน่วยงานส่วนภูมิภาค องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งใน เขตเมืองและเขตชนบท นักวิชาการด้านผังเมือง อีกทั้งประชาชนในเขตผังเมืองรวมบางสะพาน สามารถสรุปปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อกรณีไม่มีส่วนร่วมของชุมชนบางสะพานในกระบวนการสร้าง ฐานข้อมูลได้ดังนี้

1. นักผังเมืองจัดทำผังเมืองรวมตามทิศทางการลงทุนของผู้ประกอบการรายใหญ่ บนพื้นฐาน ความเชื่อว่าการเติบโตของเศรษฐกิจนอกภาคเกษตรจะนำมาซึ่งความเจริญ

การศึกษาสภาพพื้นที่เพื่อจัดทำผังเมืองรวมชุมชนบางสะพานครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2536 เกิดขึ้น เพื่อรองรับอุตสาหกรรมเหล็ก เนื่องจากนักผังเมืองคาดว่านิคมอุตสาหกรรมเหล็กจะเกิดขึ้นในอำเภอ บางสะพาน บนเนื้อที่ประมาณ 7,000 ไร่ ซึ่งคาดว่าจะก่อให้เกิดการจ้างงานมากถึง 20,000 คนภายใน 10 ปีแรก และอีก 20,000 คนใน 10 ปีถัดมา (กองวิจัย, 2536: 101-102)

แนวทางการกำหนดทิศทางของเมืองตามความต้องการของผู้ประกอบการธุรกิจรายใหญ่นั้น “ผิดมาก” ในความเห็นของนายพรชาน นักวิชาการด้านผังเมืองผู้มีประสบการณ์จัดทำผังเมืองรวม ด้วย เพราะ “trend ไม่ใช่ target [แนวโน้มไม่ใช่ทิศทาง] แนวโน้มถ้าไปในทิศทางที่ดีก็ควรสนับสนุน ถ้า ไม่ใช่ทิศทางที่ดีก็ต้องควบคุม ไม่ใช่โง่ตามแนวโน้ม เช่น อุตสาหกรรมในที่ลุ่มอยุธยา” ในกรณีที่นักผัง เมืองกำหนดพื้นที่บางสะพานให้เป็นพื้นที่รองรับอุตสาหกรรมเหล็กนั้น นายพรชานให้ความเห็นว่า “ตอนต้น ต้องทบทวนว่าอุตสาหกรรมต้องอยู่ที่บางสะพานหรือเปล่า อุตสาหกรรมเหล็กประเทศไทย

ต้องการใหม่ มันคุ้มประโยชน์ใหม่ ถ้ามีความจำเป็น อยู่ตรงไหน ต้องมีความจำเป็นจริงๆ มีเหตุผลจริงๆ ไม่ใช่ผู้ประกอบการไปซื้อที่ที่ถูกที่ไหนได้ก็ไป” (พรชษา, **สัมภาษณ์**, 11 พฤษภาคม 2555)

นักผังเมืองในหน่วยงานรัฐส่วนภูมิภาคมีความเห็นสอดคล้องกันว่าการกำหนดพื้นที่อุตสาหกรรมในพื้นที่บางสะพานซึ่งเป็นป่าสงวนนั้นไม่สมเหตุผลผลตั้งแต่ต้น อย่างไรก็ตาม เนื่องจากโรงงานและโครงการขยายพื้นที่อุตสาหกรรมได้เกิดขึ้นแล้ว ก่อนการประกาศผังเมืองรวมชุมชนบางสะพานเมื่อ พ.ศ. 2546 จึงต้องจัดทำร่างผังเมืองรวม (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1) ให้เป็นไปตามทิศทางดังกล่าว โดยนายสมชายกล่าวว่า “ตามหลักอุตสาหกรรมไม่ให้วางตรงนี้ แต่ว่าอุตสาหกรรมเกิดขึ้นก่อน” (สมชาย, **สัมภาษณ์**, 21 พฤษภาคม 2555)

เจ้าหน้าที่กองช่าง ผู้รับผิดชอบงานด้านผังเมืองในเทศบาลแห่งหนึ่ง นางขวัญ มีความเห็นว่าผู้ครองครองที่ดินรายใหญ่มีสิทธิดีกว่าในการกำหนดทิศทางของเมือง “เรายึดเจ้าของที่ดินเป็นหลัก เพราะมันเป็นสิทธิของเขา” ดังนั้น หากมีบริษัทซื้อที่ดินเพื่อจัดทำโรงงานอุตสาหกรรม ก็จำเป็นต้องวางผังให้รองรับกับโรงงาน (ขวัญ, **สัมภาษณ์**, 21 พฤษภาคม 2555)

ในขณะที่เจ้าหน้าที่กองช่างในองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่งมีความเห็นว่า ธุรกิจขนาดใหญ่หมายถึงการเติบโตทางเศรษฐกิจที่จำเป็นต่อเมือง “เราอยากพัฒนาใหม่ละ... เขามาสร้างรายได้ มาทำงานให้ท้องถิ่น” นายประเสริฐยังเห็นว่าข้าราชการไม่มีอำนาจสั่งการประชาชน รวมถึงผู้ประกอบการธุรกิจ ในสังคมปัจจุบันซึ่งปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย “เขาอยากอยู่ไหนให้เขาอยู่ไป เขาอยากทำอะไรให้เขาทำไป ถ้าเป็นนักปกครองที่ดีจะกำหนดเหมือนเมื่อก่อนไม่ได้แล้ว ประชาชนจะต้องทำอย่างนี้ๆ ตามข้าราชการไม่ได้แล้ว” อย่างไรก็ตาม นายประเสริฐเห็นว่านักผังเมืองจำเป็นต้องคำนึงถึงสิทธิของเจ้าของที่ดินรายย่อยด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะชุมชนท้องถิ่นที่อยู่มาแต่ดั้งเดิม “กลุ่มธุรกิจมาอยู่ที่นี่เมื่อไร ถ้าไม่กระทบชาวบ้านก็ไม่มีไร เขาอยู่มาหลายร้อยปีแล้วนะ โรงงานเพิ่งมาอยู่ 21 ปีเอง” นายประเสริฐแนะนำว่าแนวทางที่ดีควรจัดให้มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นประชาชนในพื้นที่ตั้งแต่กระบวนการตัดสินใจอนุญาตก่อสร้างโรงงาน โดยควรคำนึงถึงประเภทโรงงานที่สอดคล้องกับอาชีพของคนในท้องถิ่น “มาประชาคมกับชาวบ้านก่อน ไม่ใช่ชาวบ้านจะไม่เอาอะไรเลยนะ ถ้ามีประโยชน์กับเขาโดยตรงและโดยอ้อม เช่น โรงงานปาล์ม โรงงานกะทิ โรงงานยางรถยนต์ รองรับผลผลิต ไม่ใช่ไปขายที่ไหนก็ไม่รู้” (ประเสริฐ, **สัมภาษณ์**, 21 พฤษภาคม 2555)

นางเกล้า ประชาชนในเขตผังเมืองรวมบางสะพานเห็นว่าการตัดสินใจของนักผังเมืองควรให้น้ำหนักแก่ประชาชนส่วนมากเหนือผู้ประกอบการซึ่งเป็นประชาชนส่วนน้อย แม้ผู้ประกอบการรายหนึ่งจะถือครองที่ดินผืนใหญ่ “อย่าไปมองว่าใครถือครองที่ดินมากกว่า ให้มองว่าที่ดินส่วนมากอยู่ในมือคนกลุ่มไหน แต่ถือครองที่ดินคนละไร่ก็มากกว่าอยู่ดี ถ้าวางผังก็ต้องวางจากความเป็นธรรมของคนส่วนใหญ่ หลักการของผังเมืองคือสิทธิของคนส่วนน้อยเพื่อคนส่วนใหญ่... เราไม่รู้เขามองประชาธิปไตยยังไง... ที่ดินคนเดียว รายได้คนเดียว” (เกล้า, **สัมภาษณ์**, 21 พฤษภาคม 2555)

ในการนิยาม “เสียงข้างมาก” ตามหลักประชาธิปไตยนั้น ยังเป็นข้อถกเถียงระหว่างนักผังเมืองและประชาชนในท้องถิ่นว่าเสียงข้างมากระดับประเทศหรือระดับชุมชนมีความสำคัญยิ่งกว่า นักผังเมืองอย่างเช่นนายพรษา ให้ความสำคัญกับเสียงส่วนใหญ่ระดับประเทศเหนือเสียงของประชาชนในท้องถิ่น “จะ ignore [เพิกเฉยต่อ] นโยบายระดับชาติก็ไม่ได้นะ เสียงส่วนใหญ่ของประเทศว่าอย่างนี้ทุกคนก็ไม่อยากเอาอุตสาหกรรมไปไว้ที่ของตัวเอง” (พรษา, **สัมภาษณ์**, 11 พฤษภาคม 2555) สอดคล้องกับความเห็นของนักลงทุนภาคอุตสาหกรรมว่า “เหล็กไทยสร้างชาติ... หลายๆ ประเทศต่างให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมผลิตเหล็กแบบครบวงจร ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่จะช่วยให้ประเทศพัฒนาต่อไปอย่างยั่งยืน” (เรื่องเล่าชาวสหวิริยา, เมษายน 2551) ในขณะที่นางอ้อย ประชาชนในเขตผังเมืองรวมบางสะพานเห็นแย้งว่าประโยชน์ระดับชาติเป็นเพียงข้ออ้างเพื่อประโยชน์ทางธุรกิจของผู้ประกอบการส่วนน้อย “ทำเพื่อชาติ เป็นคำโกหกคำโตเลย ทุกคนจะอ้างชาติ เอาชาติเป็นเครื่องมือความจริงเอาประโยชน์ของคนกลุ่มเดียว” (อ้อย, **สัมภาษณ์**, 21 พฤษภาคม 2555)

ข้อถกเถียงเรื่องผลประโยชน์ของชาติหรือผลประโยชน์ท้องถิ่นยังมีความซับซ้อนมากขึ้นเนื่องจากในทัศนคติของนักผังเมืองส่วนใหญ่ อุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรมคือความเจริญ ในขณะที่เกษตรกรรมคือการด้อยพัฒนา ดังประวัติศาสตร์ความเป็นมาของการผังเมืองไทยซึ่งอภิปรายในบทที่ 4 เมื่อพิจารณาความต้องการของประชาชนกลุ่มต่างๆ ในท้องถิ่น นักผังเมืองจึงให้ความสำคัญแก่นักลงทุนภาคอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรมมากกว่าผู้ประกอบการด้านเกษตรกรรม ดังความเห็นของนายประเสริฐ เจ้าหน้าที่กองช่างในเทศบาลแห่งหนึ่ง ว่า “เมืองเจริญเพราะคนนะ ไม่ใช่เพราะข้างม้าวัวควาย” (ประเสริฐ, **สัมภาษณ์**, 21 พฤษภาคม 2555) ซึ่งสอดคล้องกับทัศนคติของนายสมชาย นักผังเมืองในหน่วยงานรัฐส่วนภูมิภาค ซึ่งเห็นว่า “วัฒนธรรมข้าว” ในหมู่เกษตรกรเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการ

พัฒนาเมือง “เข้าขึ้นทำนา ค่ำมากินเหล้าร่วง ชอบอยู่ทางสบาย” (สมชาย, **สัมภาษณ์**, 21 พฤษภาคม 2555)

ความเชื่อของนักผังเมืองว่าต้องจัดทำผังเมืองเพื่อสร้างความเจริญ ซึ่งหมายถึงการเติบโตของเศรษฐกิจนอกภาคเกษตร จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้นักผังเมืองกำหนดทิศทางของผังเมืองรวมโดยไม่เห็นความสำคัญของข้อมูลจากประชาชนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะประชาชนในชุมชนชนบท

2. งานผังเมืองจัดทำโดยผู้เชี่ยวชาญซึ่งไม่ใช่สมาชิกในชุมชน นักผังเมืองต้องปฏิบัติงานตามความต้องการของผู้บังคับบัญชามากกว่าความต้องการของชุมชนในท้องถิ่น

แม้กรมโยธาธิการและผังเมืองจะได้ถ่ายโอนภารกิจด้านผังเมืองไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว ตั้งแต่ต้นทศวรรษที่ 2540 แต่เจ้าหน้าที่รัฐจำนวนหนึ่งยังคงเชื่อว่างานผังเมืองเป็นงานของผู้เชี่ยวชาญ ต้องจัดทำโดยนักผังเมืองเท่านั้น และโดยทั่วไป องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ จะว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษา และรับฟังคำแนะนำของนักผังเมืองในหน่วยงานรัฐส่วนกลางและส่วนภูมิภาคโดยไม่คำนึงถึงประชาชนในท้องถิ่นในฐานะ “ผู้รู้”

นางขวัญ เจ้าหน้าที่กองช่าง อธิบายว่าเทศบาลของตนได้ว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษาเพื่อจัดทำผังเมืองรวมชุมชน ส่วนตนมีหน้าที่เพียงประสานงาน ติดต่อหน่วยงานราชการต่างๆ ให้เพื่อข้อมูลที่เป็นแก่นการวางผังให้บริษัทที่ปรึกษาเข้าถึงได้ “เขามีความเชี่ยวชาญ” นางขวัญกล่าว “บางที่มีปัญหาเราจะไม่ทราบเพราะไม่เคยทำ เช่น ขอข้อมูลส่วนนี้ไม่ได้ ต้องไปอีกที่หนึ่ง เขาให้เราทำเอกสารไป แต่เขาจะเป็นคนดำเนินการเอง” อย่างไรก็ตาม นางขวัญเห็นจุดด้อยของแนวทางการทำงานเช่นนี้ เนื่องจากการกำจัดโอกาสในการเรียนรู้งานด้านผังเมือง “เหมือนกับเราส่งวัตถุดิบให้เขา แล้วเขาก็ทำส่งมาสำเร็จรูปให้เรา เราเห็นแต่เอกสาร” (ขวัญ, **สัมภาษณ์**, 21 พฤษภาคม 2555)

ประชาชนในเขตผังเมืองรวมบางสะพานเห็นว่ากรให้อำนาจวางผังเมืองเบ็ดเสร็จแก่ผู้เชี่ยวชาญเป็นการเปิดโอกาสให้งานผังเมืองถูกบิดเบือนจากหลักวิชาการโดยอิทธิพลทางการเมือง ซึ่งเป็นเหตุให้ประชาชนจำนวนหนึ่งคัดค้านผังเมือง “ลองถอยหลังกลับและยอมรับแบบปราศจากผลประโยชน์ ถ้าไม่อิงกับผลประโยชน์และทิศทางการเมืองของนาย... นักผังเมืองก็รู้สึกกระอักกระอ่วน ต้องกั้นอ้อมตัวเอง

ไว้เพราะนายเอา สีม่วงไปไว้ในป่าสงวน ตัดตอนนิเวศน์ทั้งหมด มองว่าคนส่วนน้อยคือประชาชน คนส่วนมากคือโรงงาน คุณทำผิดแล้วทำไมเราต้องรับที่คุณทำผิดด้วย... ภูเก็ตยากให้บ้านภูเก็ตเป็นเมืองหลวง เมืองกันนะ... ใครก็รักถิ่นฐาน” (เกล้า, **สัมภาษณ์**, 21 พฤษภาคม 2555)

นักผังเมืองเองก็ยอมรับว่าหลักวิชาการมิใช่เกณฑ์การตัดสินใจสุดท้ายของการจัดทำผังเมือง นายสมชาย เจ้าหน้าที่ผังเมืองในหน่วยงานส่วนรัฐภูมิภาคยกตัวอย่างการกำหนดพื้นที่เมืองอุตสาหกรรมว่าเกิดจากจากอิทธิพลทางการเมืองที่มีอำนาจเหนือหลักวิชาการทางผังเมือง “อุตสาหกรรมในอยุธยา พื้นที่คู่อ่าวคู่น้ำ เหตุใดเขาจะมาทำอุตสาหกรรมได้ เป็นเพราะผังเมืองไม่แข็ง ผู้ว่าฯ นำ ถ้าคุณไม่ให้ ผมจะย้ายคุณนะ” (สมชาย, **สัมภาษณ์**, 21 พฤษภาคม 2555)

นายพรรษา นักวิชาการด้านผังเมืองซึ่งมีประสบการณ์จัดทำผังเมืองด้วย ให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า นักผังเมืองทำงานใน “ระบบที่ฉ้อฉล ทุกคนเอาตัวรอด เอาใจนักการเมือง เอาใจนายทุน” (พรรษา, **สัมภาษณ์**, 11 พฤษภาคม 2555)

เจ้าหน้าที่กองช่าง องค์การบริหารส่วนตำบล นายประเสริฐมีข้อเสนอว่านักผังเมืองต้องใช้เวลาทำความเข้าใจลักษณะชุมชนในแต่ละพื้นที่ และร่วมมือกับประชาชนในชุมชนตั้งแต่เริ่มต้นศึกษาสภาพพื้นที่วางผัง มิใช่ตัดสินใจฝ่ายเดียวดังเช่นปัจจุบัน “เขาอยู่เหมือนนก อยู่ในที่สูง ไม้รู้ว่าในพื้นที่มีอะไร” นายประเสริฐกล่าว “กรมฯ เป็นมืออาชีพ ไซ้ แต่กรมฯ จะมองจากข้างบนอย่างเดียว กรมฯ ต้องมาอยู่ในพื้นที่ เมืองไม่ได้ขยายตามที่กรมฯ คิด... ถ้าจะให้มันเป็นผังเมืองที่เป็นรูปธรรมจริง อยากรู้ออกมาให้กรมฯ มาทำเองทุก 5 ปีเลย แยกพื้นที่แต่ละท้องถื่น แต่ละอบต. คุณทำคุณไม่อยู่ แล้วคนปฏิบัติจะปฏิบัติยังไง” นายประเสริฐยังเห็นว่าข้อบกพร่องปัจจุบันคือการขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนตั้งแต่กระบวนการแรกเริ่มของการวางผัง “ให้ประชาชนไปช่วยกำหนดตัวเขาเอง โดยเราก็เสริมวิชาการเข้าไป เสริมกระบวนการเข้าไป ต้องประชาคมแต่ละหมู่บ้านเลย... ต้องให้ประชาชนมาก่อนแล้วกำหนดร่าง” โดยนายประเสริฐเห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนแรกเริ่มของการจัดทำผังเมืองรวมจะลดความขัดแย้งและทำให้ผังเมืองบังคับใช้ง่ายขึ้น “ให้เขามามีส่วนร่วม เขาก็จะไม่คัดค้าน ไม่งั้นมันไม่จบ” (ประเสริฐ, **สัมภาษณ์**, 21 พฤษภาคม 2555)

“ผังเมืองต้องกำหนดจากข้างล่างก่อนไปถึงข้างบน ไม่ใช่ให้ข้างล่างทำตามข้างบน” นายกิจ ประชาชนในเขตผังเมืองรวมกล่าว (กิจ, **สัมภาษณ์**, 21 พฤษภาคม 2555)

“เขาจะมากำหนดชะตาชีวิตเราไม่ได้ มนุษย์ด้วยกันนะ เพียงแค่เรากำหนดให้เขาเป็นหัวหน้าเท่านั้นเอง ศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน” นางอ้อยกล่าว (อ้อย, **สัมภาษณ์**, 21 พฤษภาคม 2555)

5.7 สรุป

จากการวิเคราะห์ฐานข้อมูลผังเมืองรวมชุมชนบางสะพาน ซึ่งจัดทำเมื่อ พ.ศ. 2536 และ พ.ศ. 2553 ในยุคก่อนและหลังการรับรองสิทธิชุมชน พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงในเชิงรูปแบบอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ มีการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นประชาชนก่อนเปิดประกาศร่างผังเมืองรวม และมีการอ้างอิงแหล่งข้อมูลที่หลากหลายมากขึ้น ส่วนการสำรวจประชากรในพื้นที่ด้วยแบบสอบถามหายไป แต่เปลี่ยนเป็นการสำรวจอาคารและการใช้ประโยชน์ที่ดิน อย่างไรก็ตาม อาจกล่าวได้ว่าฐานข้อมูลผังเมืองรวมชุมชนบางสะพานไม่มีการเปลี่ยนแปลงในเชิงเนื้อหา เนื่องจากข้อมูลจากการประชุมรับฟังความคิดเห็นยังคงไม่ได้รับการอ้างอิงในฐานข้อมูลผังเมืองรวม ซึ่งหมายความว่าชุมชนยังไม่มีโอกาสร่วมคิดร่วมตัดสินใจตั้งแต่เริ่มต้นของกระบวนการจัดทำผังเมือง นอกจากนี้ แหล่งข้อมูลที่หลากหลายมากขึ้นยังไม่ส่งผลต่อร่างผังเมืองรวมในผลสุดท้ายแต่อย่างใด ร่างผังเมืองรวมชุมชนบางสะพานยังคงกำหนดให้ทิศทางของเมืองเปลี่ยนจากชุมชนชนบทเป็นเมืองอุตสาหกรรม เช่นเดียวกับผังเมืองรวมชุมชนบางสะพานฉบับแรก ประกอบกับปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลให้ชุมชนขาดการมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างฐานข้อมูล คือ หนึ่ง นักผังเมืองเป็นผู้นิยาม “ความเจริญ” และกำหนดเขตผังเมืองรวมตามทิศทางการเติบโตภายใต้ความเชื่อเรื่องการพัฒนาในระดับประเทศซึ่งให้ความสำคัญกับการเติบโตนอกภาคเกษตรซึ่งมักให้ประโยชน์แก่เจ้าของที่ดินรายใหญ่ และสอง นักผังเมืองอยู่ภายใต้อิทธิพลของผู้บังคับบัญชา ไม่อาจจัดทำผังเมืองตามความต้องการของชุมชนท้องถิ่นได้

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการสร้างฐานข้อมูลเพื่อจัดทำผังเมืองรวม” มีวัตถุประสงค์ คือ

- (1) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการสร้างฐานข้อมูลเพื่อจัดทำผังเมืองรวมในอดีตและปัจจุบัน
- (2) เพื่อวิเคราะห์บทบาทของชุมชนท้องถิ่นในการสร้างฐานข้อมูลเพื่อจัดทำผังเมืองรวม
- (3) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการสร้างฐานข้อมูล

การวิจัยนี้ได้แปรสภาพข้อมูลเชิงคุณภาพให้เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหาและบันทึกความถี่ของแหล่งข้อมูลต่างๆ ที่ได้รับอ้างอิงในฐานข้อมูลผังเมืองรวมตลอดระยะเวลา 35 ปีของการจัดทำฐานข้อมูล ตั้งแต่ พ.ศ. 2520 ถึง พ.ศ. 2554 โดยทำการวิเคราะห์เนื้อหาของฐานข้อมูล 324 พื้นที่ในยุคนก่อนสิทธิชุมชน (พ.ศ. 2520-2540) และฐานข้อมูล 95 พื้นที่ในยุคนหลังสิทธิชุมชน (พ.ศ. 2541-2554) รวมทั้งหมดเป็นเอกสารฐานข้อมูลผังเมืองรวม 419 ฉบับ นอกจากนี้ ได้วิเคราะห์กรณีศึกษา 1 พื้นที่ คือ ฐานข้อมูลผังเมืองรวมชุมชนบางสะพาน พ.ศ. 2536 และ พ.ศ. 2553 ซึ่งเป็นฐานข้อมูลผังเมืองรวมที่ได้จัดทำขึ้นในทั้งสองยุค คือ ก่อนและหลังการรับรองสิทธิชุมชนในระบบกฎหมายไทย

ทั้งนี้ การวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านการวิเคราะห์แหล่งอ้างอิงในฐานข้อมูลผังเมืองรวม ได้ทำเคียงคู่ไปกับการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมที่อาจส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งในยุคนก่อนและหลังสิทธิชุมชน โดยทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบริบทเชิงประวัติศาสตร์ของการจัดทำผังเมืองรวมในประเทศไทย และได้สัมภาษณ์นักผังเมืองส่วนกลาง นักผังเมืองส่วนภูมิภาค เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการวางผังในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึง ประชาชนในพื้นที่วางผัง เพื่อวิเคราะห์พัฒนาการของการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการสร้างฐานข้อมูลเพื่อจัดทำผังเมืองรวม ก่อนและหลังสิทธิชุมชน

กระบวนการสร้างฐานข้อมูลเพื่อจัดทำผังเมืองรวมเป็นขั้นตอนที่ไม่มีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ชัดเจน แต่นักผังเมืองก็ไม่อาจใช้ดุลพินิจได้ตามอำเภอใจ โดยเฉพาะในยุคปัจจุบัน ที่สิทธิชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรได้กลายเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ มีผลผูกพันโดยตรงต่อหน่วยงานรัฐทุกองค์กรเมื่อวิเคราะห์กระบวนการจัดทำฐานข้อมูลบทบาทของชุมชน และบทบาทของหน่วยงานอื่นๆ ในกระบวนการจัดทำฐานข้อมูลผังเมืองรวม ทั้งในยุคก่อนและหลังสิทธิชุมชน พบว่า

6.1 กระบวนการสร้างฐานข้อมูลไม่ครบถ้วนตามกรอบการจัดเก็บข้อมูลที่กรมโยธาธิการและผังเมืองกำหนด

ขั้นตอนศึกษาสภาพพื้นที่เป็นขั้นตอนที่มีได้บัญญัติไว้ในกฎหมายหรือระเบียบใดๆ ของหน่วยงานราชการ อย่างไรก็ตาม กรมโยธาธิการและผังเมืองมีกรอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ โดยจัดทำเป็น “คู่มือการจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่องานวางผังเมืองรวม” (สำนักพัฒนามาตรฐาน, 2549ก) แต่เมื่อวิเคราะห์ความถี่ของแหล่งอ้างอิงต่างๆ พบว่ากรอบการปฏิบัติงานดังกล่าวมิได้ถูกนำมาปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ โดยในยุคก่อนสิทธิชุมชน ระหว่าง พ.ศ. 2520-2540 แหล่งอ้างอิงตามกรอบการจัดเก็บข้อมูลที่รับการอ้างอิงอย่างค่อนข้างสม่ำเสมอ มีเพียง 1 ใน 3 ของแหล่งข้อมูลทั้งหมด ด้วยความถี่ ร้อยละ 73 ถึง ร้อยละ 96 และในยุคสิทธิชุมชน ระหว่าง พ.ศ. 2541-2554 แหล่งอ้างอิงตามกรอบการจัดเก็บข้อมูลที่รับการอ้างอิงอย่างค่อนข้างสม่ำเสมอมีเพียง 1 ใน 6 ของแหล่งข้อมูลทั้งหมด ด้วยความถี่ ร้อยละ 74 ถึง ร้อยละ 87

ปรากฏการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ากรอบการจัดเก็บข้อมูลของกรมโยธาธิการและผังเมืองมิได้ถูกนำมาปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ แม้ว่าจะระยะเวลาผ่านไปกว่า 3 ทศวรรษ และผู้จัดทำฐานข้อมูลเพิ่มมากขึ้นจากนักผังเมืองในกองวิจัย สังกัดหน่วยงานราชการส่วนกลาง เป็นนักผังเมืองในส่วนกลาง หน่วยงานส่วนภูมิภาค องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และบริษัทที่ปรึกษาปรากฏการณ์นี้สอดคล้องกับแนวคิดเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับการวางผังเมืองแบบวิทยาศาสตร์ (scientific planning) ว่าแนวทางดังกล่าวอยู่บนสมมุติฐานที่ไม่เป็นจริง คือ ผู้เชี่ยวชาญไม่อาจแสวงหาข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์สำหรับทุกกรณี

ได้ด้วยตนเอง แต่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมให้ข้อมูลและเติมเต็มความเข้าใจของเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้ซึ่งไม่อาจเข้าถึงข้อมูลทุกอย่างในทุกชุมชนได้

6.2 กระบวนการสร้างฐานข้อมูลทั้งในยุคก่อนและหลังสิทธิชุมชนเป็นการรวบรวมข้อมูลโดยนักผังเมืองฝ่ายเดียวประชาชนมีบทบาทน้อยมากและมีแนวโน้มลดลง

การมีส่วนร่วมโดยตรงของประชาชนในการสร้างฐานข้อมูลจำแนกได้เป็นสองรูปแบบ คือ หนึ่ง การประชุมรับฟังความคิดเห็นประชาชนในพื้นที่วางผัง ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมโดยตรงในเชิงรุก ประชาชนสามารถให้ข้อมูลแก่นักผังเมืองได้อย่างเต็มที่ และสอง การสำรวจประชากรด้วยแบบสอบถาม ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมโดยตรงในเชิงรับ ประชาชนสามารถให้ข้อมูลแก่นักผังเมืองได้เท่าที่นักผังเมืองกำหนดไว้ล่วงหน้าในแบบสอบถาม ซึ่งเป็นคำถามปลายปิด

การประชุมรับฟังความคิดเห็นประชาชนมีบทบาทน้อยมากในกระบวนการสร้างฐานข้อมูลเพื่อจัดทำผังเมืองรวม ในยุคก่อนสิทธิชุมชน (พ.ศ. 2520-2540) การประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนได้รับการอ้างอิงในฐานข้อมูลเพียงร้อยละ 0.6 เมื่อเปรียบเทียบกับยุคสิทธิชุมชน (พ.ศ. 2541-2554) การประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนได้รับการอ้างอิงในฐานข้อมูลเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยเป็นร้อยละ 8 ซึ่งหมายความว่า การจัดทำฐานข้อมูลผังเมืองรวมยังไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมให้ข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ และแม้ว่าจะมีการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็น ก็มีได้บันทึกข้อมูลที่ได้จากการประชุมรับฟังความคิดเห็นประชาชนไว้ในฐานข้อมูลผังเมืองรวม ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญของการรวบรวมข้อเท็จจริงเพื่อประกอบการตัดสินใจของนักผังเมืองในทุกๆ ขั้นตอนก็ตามมา ทั้งในระหว่างการจัดทำร่างผังเมืองรวมฉบับปัจจุบันและการปรับปรุงผังเมืองรวมในอนาคต (สำนักพัฒนามาตรฐาน, 2551: 1)

เมื่อวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของชุมชนในเชิงรับ ผ่านการสำรวจประชากรในพื้นที่วางผังด้วยแบบสอบถาม พบว่าการสำรวจประชากรเดิมมีบทบาทสำคัญในการเติมเต็มฐานข้อมูลผังเมืองรวม เนื่องจากเอกสารสถิติของหน่วยงานราชการต่างๆ ยังไม่เพียงพอต่อการจัดทำฐานข้อมูลผังเมืองรวม ทั้งที่เกิดจากขอบเขตผังเมืองรวมไม่สอดคล้องกับขอบเขตการปกครอง ซึ่งเป็นหน่วยจัดเก็บข้อมูลของหน่วยงานราชการอื่นๆ และทั้งที่เกิดจากความต้องการเชิงข้อมูลผังเมืองรวมไม่สอดคล้องกับความต้องการจัดเก็บข้อมูลของหน่วยงานราชการอื่นๆ เช่น ข้อมูลเรื่องวิธีการกำจัดน้ำทิ้งในระดับครัวเรือน

หรือข้อมูลเรื่องระดับการศึกษาของลูกจ้างในสถานประกอบการต่างๆ ไม่มีหน่วยงานราชการที่บันทึกข้อมูลระดับท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตาม การสำรวจประชากรด้วยแบบสอบถามใช้กำลังบุคลากรค่อนข้างมาก ประกอบกับความพยายามเร่งรัดจัดทำผังเมืองรวมให้ครอบคลุมทุกตารางนิ้วของประเทศไทย โดยกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จเป็นปริมาณของผังเมืองรวมที่ประกาศบังคับใช้ นักผังเมืองในยุคหลังสิทธิชุมชนจึงเปลี่ยนวิธีการสำรวจ จากการสำรวจประชากรกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบสอบถาม เป็นการสำรวจอาคารและการใช้ประโยชน์ที่ดิน ผ่านการคาดคะเนการใช้ประโยชน์ที่ดินจากแผนที่ดาวเทียมประกอบการสำรวจเพื่อยืนยันการคาดคะเนดังกล่าว

การวิเคราะห์เปรียบเทียบฐานข้อมูลในสองยุค พบว่าฐานข้อมูลผังเมืองรวมในยุคก่อนสิทธิชุมชน (พ.ศ. 2520-2540) ร้อยละ 70 จัดทำขึ้นจากการสำรวจประชากรกลุ่มตัวอย่าง แต่ในยุคสิทธิชุมชน (พ.ศ. 2541-2554) ฐานข้อมูลเพียงร้อยละ 16.5 จัดทำขึ้นจากการสำรวจประชากร ในขณะที่ฐานข้อมูลผังเมืองรวมในยุคก่อนสิทธิชุมชน ร้อยละ 0 จัดทำขึ้นจากการสำรวจอาคารและการใช้ประโยชน์ที่ดิน แต่ในยุคสิทธิชุมชน ฐานข้อมูลร้อยละ 49 จัดทำขึ้นจากการสำรวจอาคารและการใช้ประโยชน์ที่ดิน หมายความว่า โอกาสการมีส่วนร่วมโดยตรงของชุมชนลดลง จากเดิมที่สามารถให้ข้อมูลในเชิงรับโดยการตอบแบบสอบถาม ปัจจุบันไม่สามารถให้ข้อมูลผ่านแบบสอบถามได้เลย เนื่องจากนักผังเมืองเลือกที่จะสำรวจอาคารและลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยไม่ต้องสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่วางผัง

ในกรณีผังเมืองรวมชุมชนบางสะพาน แม้มีการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นประชาชนมากขึ้นในยุคหลัง แต่ก็ยังไม่ได้รับการอ้างอิงในฐานข้อมูลผังเมืองรวม ในขณะที่การสำรวจเปลี่ยนไปในสาระสำคัญ จากการสำรวจประชากรเป็นการสำรวจอาคาร สะท้อนให้เห็นว่าชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมคิดร่วมตัดสินใจในกระบวนการจัดทำผังเมืองรวมตั้งแต่เริ่มต้น

6.3 กระบวนการสร้างฐานข้อมูลเปิดโอกาสให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วม แต่มีความเป็นนามธรรมสูง และไม่แน่ชัดว่ามีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจร่างผังเมืองรวม

นอกจากการมีส่วนร่วมโดยตรงผ่านการประชุมรับฟังความคิดเห็นและการตอบแบบสอบถามแล้ว ชุมชนยังสามารถมีส่วนร่วมโดยอ้อมในกระบวนการสร้างฐานข้อมูลได้ ผ่านตัวแทนชุมชน โดยเฉพาะองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เมื่อวิเคราะห์บทบาทขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดทำฐานข้อมูลผังเมืองรวม พบว่า ในยุคก่อนสิทธิชุมชน (พ.ศ. 2520-2540) ฐานข้อมูลผังเมืองรวมอ้างอิงข้อมูลจากเทศบาลอย่างสม่ำเสมอ คือ ร้อยละ 92 โดยข้อมูลที่ได้รับการอ้างอิงจากเทศบาลส่วนใหญ่เป็นข้อมูลเรื่องจำนวนประชากรและงบประมาณรายรับรายจ่าย มีการอ้างอิงข้อมูลสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนบ้าง เช่น ปริมาณขยะ สถิติเหตุเพลิงไหม้ เป็นต้น แต่ไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบภายในเทศบาลที่ได้รับการอ้างอิงอย่างสม่ำเสมอ ส่วนในยุคสิทธิชุมชน (พ.ศ. 2541-2554) ข้อมูลจากเทศบาลยังคงมีบทบาทสำคัญในฐานข้อมูลผังเมืองรวมแม้จะได้รับการอ้างอิงลดลงเล็กน้อย คือ ร้อยละ 80 โดยข้อมูลที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุดยังคงเป็นข้อมูลเรื่องงบประมาณรายรับรายจ่าย และยังคงมีการอ้างอิงข้อมูลสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนบ้าง เช่น ปริมาณขยะ สถิติเหตุเพลิงไหม้ เป็นต้น แต่ไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบภายในเทศบาลที่ได้รับการอ้างอิงอย่างสม่ำเสมอ ส่วนข้อมูลที่ได้รับการอ้างอิงเพิ่มขึ้นจากเทศบาล คือ แผนพัฒนาเทศบาล ซึ่งเป็นนามธรรมสูง ยากแก่การใช้ประกอบการตัดสินใจในกระบวนการจัดทำผังเมืองรวม

ในการวิเคราะห์กรณีศึกษาผังเมืองรวมชุมชนบางสะพาน เห็นได้ชัดว่าบทบาทขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในยุคก่อนสิทธิชุมชน (พ.ศ. 2520-2540) จำกัดอยู่ที่การให้ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ข้อมูลรายรับรายจ่ายของสุขาภิบาลทั้ง 2 แห่งในเขตผังเมืองรวม และในยุคสิทธิชุมชน (พ.ศ. 2541-2554) แม้จะมีองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้นเป็น 5 แห่ง (องค์การบริหารส่วนตำบล 3 แห่ง และสุขาภิบาลแปรสภาพเป็นเทศบาล 2 แห่ง) แต่การมีส่วนร่วมสร้างฐานข้อมูลถูกจำกัดอยู่ในรูปแบบที่เป็นนามธรรมสูง ได้แก่ การอ้างอิงวิสัยทัศน์การพัฒนาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งอยู่ในรูปของคำขวัญ และไม่แน่ชัดว่าข้อมูลในเชิงนามธรรมจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสัมพันธ์กับการตัดสินใจในการจัดทำร่างผังเมืองรวมอย่างไร ยกตัวอย่างเช่น ฐานข้อมูลผังเมืองรวมชุมชนบางสะพาน พ.ศ. 2553 อ้างอิงวิสัยทัศน์ของอบต.หนึ่งว่า “ตำบลพัฒนา เกษตรก้าวหน้า การศึกษามีคุณภาพ สุขภาพสมบูรณ์

สิ่งแวดลอมสวยงาม”³³ แต่ร่างผังเมืองรวมเสนอให้ลดพื้นที่เกษตรครึ่งหนึ่งของที่มีอยู่ปัจจุบัน และเสนอให้เพิ่มพื้นที่อุตสาหกรรม 3.5 เท่า

6.4 กระบวนการสร้างฐานข้อมูลให้มีความสำคัญกับหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาค โดยเฉพาะระดับจังหวัด ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับความต้องการที่หลากหลายของชุมชนท้องถิ่น

การมีส่วนร่วมโดยอ้อมของชุมชนเกิดขึ้นได้สองวิธี คือ ผ่านตัวแทนที่ชุมชนเลือกตั้ง คือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และตัวแทนที่รัฐส่วนกลางแต่งตั้งในหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคระดับจังหวัดและอำเภอ เมื่อเปรียบเทียบการอ้างอิงในฐานข้อมูลผังเมืองรวม พบว่าในยุคก่อนสิทธิชุมชน (พ.ศ. 2520-2540) หน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคมีบทบาทสำคัญในการสร้างฐานข้อมูลผังเมืองรวม โดยหน่วยงานระดับจังหวัดได้รับการอ้างอิงร้อยละ 44 และหน่วยงานระดับอำเภอได้รับการอ้างอิงร้อยละ 29 โดยข้อมูลส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ภายในเขตการปกครองและปริมาณหน่วยการปกครอง เช่น จำนวนหมู่บ้าน และข้อมูลสภาพความเป็นอยู่จากมุมมองของข้าราชการ ในบรรยายสรุปข้าราชการ และข้อมูลอื่นๆ เช่น จำนวนตลาดนัดในอำเภอ ส่วนในยุคสิทธิชุมชน (พ.ศ. 2541-2554) หน่วยงานราชการระดับจังหวัดมีบทบาทเพิ่มขึ้นเล็กน้อย คือ ร้อยละ 53 และหน่วยงานราชการระดับอำเภอมีบทบาทลดลง คือ ร้อยละ 19 โดยข้อมูลส่วนใหญ่ยังคงเป็นข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ภายในเขตการปกครอง จำนวนหน่วยการปกครอง และบรรยายสรุปของข้าราชการทั้งในระดับอำเภอและจังหวัด

ข้อมูลจากหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคมีจุดด้อยสองประการ คือ หนึ่ง หน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคส่วนใหญ่มีเพียงระดับจังหวัดและอำเภอ ในขณะที่ขอบเขตผังเมืองรวมประกอบด้วยชุมชนที่หลากหลาย อีกทั้งยังเป็นชุมชนที่มีขอบเขตไม่สอดคล้องกับหน่วยการปกครอง และ สอง เนื่องจากข้าราชการเป็นตัวแทนแต่งตั้งโดยรัฐส่วนกลาง ข้อมูลที่มีอยู่อาจไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง เมื่อเทียบกับข้อมูลจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นตัวแทนที่มาจากการเลือกตั้ง

³³วิสัยทัศน์การพัฒนางานบริการส่วนตำบลกำเนิดนพคุณ ตามลำดับ. (เทศบาลตำบลรัตนทอง และคณะ, 2553: 1-26)

จุดด้อยของข้อมูลส่วนภูมิภาค เห็นได้ชัดจากกรณีศึกษาฐานข้อมูลผังเมืองรวมชุมชนบางสะพาน ซึ่งเห็นข้อบกพร่องตั้งแต่การกำหนดขอบเขตผังเมืองรวม กล่าวคือ “ชุมชนบางสะพาน” อันเป็นเอกภาพไม่มีอยู่จริง แม้พื้นที่ทั้งหมดจะตั้งอยู่ในอำเภอบางสะพานเหมือนกัน แต่ก็ประกอบด้วยชุมชนที่มีความแตกต่างอย่างชัดเจนอย่างน้อย 4 ชุมชนคือ ชุมชนเกษตรและประมงที่อิงกับทรัพยากรทางทะเล ชุมชนเกษตรที่อิงทรัพยากรบนพื้นที่ราบเชิงเขา ชุมชนเมืองเก่ารอบสถานีรถไฟ และชุมชนเมืองใหม่ริมทางหลวง และเมื่อพิจารณาแหล่งข้อมูลจากหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคที่ได้รับการอ้างอิงในฐานข้อมูลผังเมืองรวม พบว่า ในยุคก่อนสิทธิชุมชน (พ.ศ. 2520-2540) ข้อมูลจากหน่วยงานส่วนภูมิภาคที่ได้รับการอ้างอิงคือบรรยายสรุปจังหวัด โดยเฉพาะข้อมูลเรื่องแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัด ซึ่งไม่บ่งชี้ถึงสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนในพื้นที่บางสะพานมากนัก ส่วนในยุคสิทธิชุมชน (พ.ศ. 2541-2554) ข้อมูลที่ได้รับการอ้างอิงจากหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาค คือ วิสัยทัศน์การพัฒนาของจังหวัดและอำเภอ ซึ่งแตกต่างจากวิสัยทัศน์ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเห็นได้ชัด โดยวิสัยทัศน์ที่กำหนดโดยหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคระบุถึงการส่งเสริมอุตสาหกรรมเหล็กอย่างชัดเจน³⁴

6.5 กระบวนการสร้างฐานข้อมูลเป็นการรวบรวมข้อมูลฝ่ายเดียว โดยอ้างอิงข้อมูลภายในกรมโยธาธิการและกระทรวงมหาดไทย ขาดการมีส่วนร่วมของหน่วยงานราชการอื่น ๆ

แหล่งอ้างอิงที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด คือ ข้อมูลจากหน่วยงานภายในกรมโยธาธิการและผังเมือง และข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ ภายในกระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานบังคับบัญชา ในยุคก่อนสิทธิชุมชน (พ.ศ. 2520-2540) กรมโยธาธิการและผังเมืองได้รับการอ้างอิงในฐานข้อมูลผังเมืองรวมร้อยละ 131 และเพิ่มเป็นร้อยละ 172 ในยุคสิทธิชุมชน (พ.ศ. 2541-2554) ส่วนกระทรวงมหาดไทยได้รับการอ้างอิงมากที่สุดโดยตลอด คือ ร้อยละ 237 ในยุคก่อนสิทธิชุมชน และร้อยละ 186 ในยุคสิทธิชุมชน

³⁴ เช่น วิสัยทัศน์การพัฒนาอำเภอบางสะพาน “พระมหาธาตุเจดีย์สูงเสียดฟ้า มากคุณค่าของเนื้อแก้ว เด่นเรื่องราวการท่องเที่ยว หนึ่งเดียวอุตสาหกรรมเหล็ก ชุมชนใหญ่เล็กรักสามัคคี ไหว้พระดี บูธินทร์-บุทุม” (เรื่องเดียวกัน, หน้า 1-26)

ลักษณะการอ้างอิงข้อมูลภายในหน่วยงานของตนเองเช่นนี้ สะท้อนให้เห็นว่าการสร้างฐานข้อมูลผังเมืองรวมยังเป็นการรวบรวมข้อมูลฝ่ายเดียว นอกจากจะขาดการมีส่วนร่วมจากชุมชนท้องถิ่นแล้ว ยังขาดการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานราชการอื่นๆ ด้วย

6.6 กระบวนการสร้างฐานข้อมูลให้มีความสำคัญกับข้อมูลด้านผลิตภาพทางเศรษฐกิจและผลประโยชน์ระดับชาติมากกว่าผลประโยชน์ระดับท้องถิ่น

ข้อมูลที่ได้รับการอ้างอิงอย่างสม่ำเสมอในฐานะข้อมูลผังเมืองรวม ได้แก่ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลิตภาพทางเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นจากมุมมองผลประโยชน์ระดับชาติโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ หน่วยงานที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด 5 อันดับ ทั้งในยุคก่อนสิทธิชุมชน (พ.ศ. 2520-2540) และยุคสิทธิชุมชน (พ.ศ. 2541-2554) โดยไม่รวมข้อมูลจากกรมโยธาธิการและผังเมือง ได้แก่

1. กระทรวงมหาดไทย ในยุคก่อนสิทธิชุมชน (พ.ศ. 2520-2540) ได้รับการอ้างอิงร้อยละ 237 และในยุคสิทธิชุมชน (พ.ศ. 2541-2554) ได้รับการอ้างอิงลดลงเล็กน้อย แต่ยังคงเป็นแหล่งอ้างอิงที่มีความถี่สูงสุด คือ ร้อยละ 186 โดยข้อมูลส่วนใหญ่ที่ได้รับการอ้างอิง คือ ปริมาณพื้นที่ในเขตการปกครองต่างๆ และจำนวนประชากรจากทะเบียนราษฎร
2. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช. หรือ สภาพัฒนา³⁵) ในยุคก่อนสิทธิชุมชน (พ.ศ. 2520-2540) สภาพัฒนาได้รับการอ้างอิงร้อยละ 70 และในยุคสิทธิชุมชน (พ.ศ. 2541-2554) ได้รับการอ้างอิงเพิ่มขึ้น เป็นร้อยละ 133 โดยข้อมูลส่วนใหญ่ที่ได้รับการอ้างอิง ได้แก่ ผลิตภัณฑ์มวลรวมระดับชาติและระดับภูมิภาคจัดทำโดยสำนักบัญชีประชาชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
3. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในยุคก่อนสิทธิชุมชน (พ.ศ. 2520-2540) กระทรวงเกษตรฯ ได้รับการอ้างอิงร้อยละ 46 และในยุคสิทธิชุมชน (พ.ศ. 2541-2554) ได้รับการอ้างอิงเพิ่มขึ้นเล็กน้อย เป็นร้อยละ 62 โดยข้อมูลส่วนใหญ่ที่ได้รับการอ้างอิง ได้แก่ ปริมาณผลผลิตของพืช

³⁵ การวิจัยนี้อ้างอิงสศช. ด้วยชื่อย่อเดิม คือ สภาพัฒนา (ย่อจากชื่อเดิม สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ) เพื่อมิให้เกิดการสับสนระหว่างชื่อย่อปัจจุบัน สศช. และชื่อย่อของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (สสช.)

เศรษฐกิจต่างๆ จากกรมส่งเสริมการเกษตร โดยเฉพาะสำนักงานเกษตรจังหวัด และในยุคก่อนสิทธิชุมชน กองเศรษฐกิจการเกษตรเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญ โดยเฉพาะข้อมูลเรื่องเขตเกษตรเศรษฐกิจต่างๆ แต่ปัจจุบันมีบทบาทลดลง

4. กระทรวงอุตสาหกรรม ในยุคก่อนสิทธิชุมชน (พ.ศ. 2520-2540) กระทรวงอุตสาหกรรมได้รับการอ้างอิงร้อยละ 20 และในยุคสิทธิชุมชน (พ.ศ. 2541-2554) ได้รับการอ้างอิงเพิ่มขึ้นมากกว่าสองเท่า เป็นร้อยละ 51 โดยข้อมูลส่วนใหญ่ที่ได้รับการอ้างอิง คือ ทำเนียบโรงงานอุตสาหกรรม จัดทำโดยกรมโรงงานอุตสาหกรรม เป็นข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนโรงงานและจำนวนเงินลงทุน
5. สำนักงานสถิติแห่งชาติ ในยุคก่อนสิทธิชุมชน (พ.ศ. 2520-2540) สำนักงานสถิติได้รับการอ้างอิงร้อยละ 17 และในยุคสิทธิชุมชน (พ.ศ. 2541-2554) ได้รับการอ้างอิงเพิ่มขึ้นมากกว่าสี่เท่า เป็นร้อยละ 72 โดยข้อมูลส่วนใหญ่ที่ได้รับการอ้างอิงในยุคแรก คือ สถิติประชากรในสำมะโนประชากรและการเคหะ เช่น จำนวนประชากร อัตราการเกิดการตาย ฯลฯ รองลงมา เป็นสถิติเกี่ยวกับประชากรวัยแรงงาน จากการสำรวจภาวะการมีงานทำ (เดิมเรียกการสำรวจแรงงานทั่วราชอาณาจักร) ส่วนในยุคสิทธิชุมชน (พ.ศ. 2541-2554) ข้อมูลส่วนใหญ่ที่ได้รับการอ้างอิง ได้แก่ ผลิตภัณฑ์มวลรวมระดับจังหวัด จัดทำโดยสำนักงานสถิติจังหวัดและสถิติเกี่ยวกับประชากรวัยแรงงานจากการสำรวจภาวะการมีงานทำ

แหล่งอ้างอิงหลักในฐานข้อมูลผังเมืองรวมไม่เปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญ ไม่ว่าจะเวลาจะผ่านไป 35 ปี และยังสะท้อนให้เห็นว่าฐานข้อมูลผังเมืองรวมเน้นไปยังตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับผลผลิตทางเศรษฐกิจจากมุมมองผลประโยชน์ระดับชาติ กล่าวคือ ท้องถิ่นหนึ่งมีทรัพยากรอันจะเป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ชาติเพียงใด มีพื้นที่เท่าใดในการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ มีประชากรวัยแรงงานเท่าใด มีโรงงานมากน้อยเพียงใด มีปริมาณการผลิตที่วัดได้เป็นตัวเงินเท่าใด แต่ไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับพืชที่ทำกำไรมากที่สุดในพื้นที่ ซึ่งอาจไม่ใช่พืชเศรษฐกิจหลัก ไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงาน ไม่มีข้อมูลเรื่องภาษีท้องถิ่นที่จัดเก็บได้จากกิจการต่างๆ หรือข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบจากโรงงานต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น อีกนัยหนึ่ง เป็นการวัดการปริมาณการผลิตที่อยู่บนสมมุติฐานว่าผลิตมากขึ้นหมายถึงคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยไม่มีตัวชี้วัดความมั่งคั่งที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นอย่างแท้จริง

ในฐานะข้อมูลผังเมืองรวมชุมชนบางสะพานเช่นกัน ในยุคแรก เน้นการอ้างอิงแหล่งข้อมูลที่ทำให้ความสำคัญกับท้องถิ่นในฐานะพื้นที่เหมาะสมจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมเหล็ก แม้ในยุคหลังจะมีการอ้างอิงข้อมูลที่หลากหลายมากขึ้น แต่ก็ไม่บ่งบอกถึงสภาพความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นแต่อย่างใด

6.7 กระบวนการสร้างฐานข้อมูลให้โอกาสชุมชนชนบทมีส่วนร่วมน้อยที่สุด แม้เป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของผังเมืองรวม

ชุมชนชนบทเป็นพื้นที่โดยเฉลี่ยมากกว่า 3 ใน 4 ของพื้นที่ผังเมืองรวม ทั้งในยุคก่อนสิทธิชุมชน (พ.ศ. 2520-2540) และยุคสิทธิชุมชน (พ.ศ. 2541-2554) โดยหน่วยงานที่เป็นตัวแทนของชุมชนชนบทมากที่สุด คือ องค์การบริหารส่วนตำบล ยังมีส่วนร่วมน้อยที่สุดในการจัดทำฐานข้อมูล แม้ว่าประเทศไทยได้จัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลกว่า 6,000 แห่ง อีกทั้งยังรับรองสิทธิชุมชนท้องถิ่น และสิทธิในการปกครองตนเองขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ข้อมูลที่ใช้ในฐานะข้อมูลผังเมืองรวมกลับให้ความสำคัญกับบทบาทของหน่วยงานราชการระดับจังหวัดและระดับประเทศซึ่งไม่อาจสะท้อนถึงความหลากหลายของความต้องการและสภาพปัญหาในชุมชนต่างๆ ในเขตผังเมืองรวม

ในกรณีของชุมชนบางสะพาน เห็นได้ชัดว่าชุมชนที่ประท้วงคัดค้านผังเมืองรวมคือชุมชนซึ่งไม่ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำผังเมือง ในขณะที่ผังเมืองรวมชุมชนบางสะพานฉบับแรกจัดทำขึ้นเพื่อรองรับอุตสาหกรรมเหล็ก (กองวิจัย, 2536: 101) ประชาชนส่วนใหญ่ที่คัดค้านร่างผังเมืองรวมคือชุมชนชนบท ซึ่งประกอบด้วยชาวประมง ชาวสวน ผู้ประกอบกิจการในครัวเรือน เช่น แผงขายอาหาร และร้านค้า ตลอดจนผู้ประกอบการการท่องเที่ยวขนาดย่อมทั้งหมดนี้เป็นกลุ่มคนที่อาศัยแหล่งทรัพยากรธรรมชาติเป็นต้นทุนในการดำรงชีพ

6.8 ปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในฐานะข้อมูลผังเมืองรวม

การผังเมืองในรูปแบบกฎกระทรวงผังเมืองรวมของไทยเป็นการริเริ่มโดยหน่วยงานต่างประเทศ คือ องค์การบริหารวิเทศกิจแห่งสหรัฐฯ (USOM) เพื่อประโยชน์ในการสู้รบสงครามเวียดนาม โดยได้รับความร่วมมือจากรัฐบาลไทยในระบอบการปกครองแบบเผด็จการในยุคจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในยุค

แรก การผังเมืองเป็นไปเพื่อประโยชน์ของรัฐบาลส่วนกลางในการปกครองพื้นที่ชนบททางไกลศูนย์อำนาจรัฐจาก “ภัยคอมมิวนิสต์” และเพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในท้องที่ต่างๆ แม้ว่าในยุคหลังสงครามเวียดนาม การผังเมืองจะเป็นไปเพื่อกระตุ้นการลงทุน แต่วัตถุประสงค์พื้นฐานของการผังเมืองก็ยังคงเดิม คือ นำ “ความเจริญ” มาสู่พื้นที่ชนบท

แนวคิดเรื่องความเจริญ ว่าหมายถึงการเติบโตทางเศรษฐกิจนอกภาคเกษตร ได้รับการปลูกฝังเป็นส่วนหนึ่งของทัศนคตินักผังเมืองจนถึงปัจจุบันประกอบกับกระบวนการจัดทำผังเมืองรวม ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการวางแผนแบบวิทยาศาสตร์ (scientific planning) ซึ่งให้อำนาจผู้เชี่ยวชาญในการตัดสินใจฝ่ายเดียว จึงเกิดเป็นกระบวนการสร้างฐานข้อมูลที่อ้างอิงข้อมูลภายในกรมโยธาธิการและหน่วยงานบังคับบัญชา คือ กระทรวงมหาดไทย เป็นหลัก การตัดสินใจฝ่ายเดียวยังอยู่บนสมมุติฐานว่าผู้เชี่ยวชาญนั้นสามารถรวบรวมข้อมูลได้ครบถ้วนสมบูรณ์ด้วยตนเอง แต่ผลการวิจัยพบว่านักผังเมืองไม่อาจรวบรวมข้อมูลทั้งหมดเกี่ยวกับสภาพชุมชนแต่ละพื้นที่ได้ โดยกรอบการปฏิบัติของกรมโยธาธิการและผังเมืองเอง ก็ไม่ได้รับการนำไปปฏิบัติใช้อย่างสม่ำเสมอ ในขณะที่ยังมีข้อมูลอีกจำนวนมากที่จำเป็นแก่การจัดทำผังเมืองรวม แต่ได้รับการอ้างอิงน้อยครั้ง เช่น ข้อมูลที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตและปัญหาเฉพาะของแต่ละท้องถิ่นนอกจากนี้ ระบบการวางแผนที่ให้อำนาจผู้เชี่ยวชาญฝ่ายเดียวยังอยู่บนสมมุติฐานว่าผู้เชี่ยวชาญจะสามารถตัดสินใจบนพื้นฐานของหลักวิชาการโดยปราศจากอิทธิพลทางการเมืองและผู้บังคับบัญชา ซึ่งเป็นสมมุติฐานที่ไม่เป็นจริง

การจัดทำผังเมืองรวมแบบวิทยาศาสตร์ยังส่งผลให้กระบวนการสร้างฐานข้อมูลมีลักษณะสูตรสำเร็จ หรือ one-size-fits-all ส่งผลให้ข้อมูลที่ได้รับการอ้างอิงในฐานข้อมูลผังเมืองรวมขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน และขาดการมีส่วนร่วมของหน่วยงานรัฐที่หลากหลาย ในทางตรงกันข้าม ข้อมูลที่ได้รับการอ้างอิงในฐานข้อมูลผังเมืองรวมไม่เปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญ โดยยังอ้างอิงข้อมูลด้านผลิตภาพทางเศรษฐกิจและผลประโยชน์ระดับชาติ

ในช่วงเวลา 5 ทศวรรษตั้งแต่การจัดตั้งสำนักผังเมืองเมื่อ พ.ศ. 2505 สังคมไทยได้เปลี่ยนระบอบการปกครองเป็นประชาธิปไตย ได้จัดตั้งระบบกฎหมายที่กระจายอำนาจให้ชุมชนปกครองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น และยอมรับชุมชนว่าเป็นผู้ทรงสิทธิในการร่วมจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมควบคู่กับเจ้าหน้าที่รัฐ กระบวนการสร้างฐานข้อมูลที่ผ่านมา

เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมน้อย และกระบวนการวางแผนฝ่ายเดียวโดยนักผังเมืองยังขาดความครบถ้วนของข้อมูล การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการสร้างฐานข้อมูลจึงจะเป็นประโยชน์ ทั้งแก่การบรรลุวัตถุประสงค์ของการผังเมือง และอาจลดความขัดแย้งที่ตามมาพร้อมกับผังเมืองรวมที่ไม่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่ในท้องถิ่น โดยเฉพาะผังเมืองรวมส่วนใหญ่ที่ครอบคลุมชุมชนชนบทเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของเขตผังเมือง เช่น ผังเมืองรวมชุมชนบางสะพาน การมีส่วนร่วมของชุมชนตั้งแต่ขั้นตอนเริ่มแรกของกระบวนการสร้างฐานข้อมูลเพื่อจัดทำผังเมืองรวมจะทำให้ผังเมืองเป็นของประชาชน มิใช่ผังเมืองของข้าราชการ

6.9 ข้อเสนอแนะ

การจัดทำผังเมืองรวมในรูปแบบปัจจุบัน อยู่บนสมมติฐานว่าผังเมืองเป็นเสมือนวิทยาศาสตร์จัดทำโดยผู้เชี่ยวชาญ มีสูตรสมการของข้อมูลที่เป็นต้องใช้ และนักผังเมืองสามารถรวบรวมข้อมูลเหล่านั้นได้อย่างครบถ้วนด้วยตนเอง แต่ในทางปฏิบัติ ฐานข้อมูลผังเมืองรวมขาดความครบถ้วนสมบูรณ์ทั้งข้อมูลจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และข้อมูลจากหน่วยงานอื่นๆ แม้กระทั่งหน่วยงานในภาครัฐด้วยกันเองชุมชนมีส่วนร่วมน้อยมากในการให้ข้อมูลที่จำเป็นแก่การวางผัง ทั้งที่ระบบกฎหมายไทยในปัจจุบันรับรองสิทธิชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรและคุณภาพสิ่งแวดล้อมตลอดจนสิทธิขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของท้องถิ่น และสังคมไทยเข้าสู่ยุคที่ยอมรับแล้วว่าชาวบ้าน คือ ผู้รู้ สมควรที่จะมีส่วนร่วมให้ข้อมูลและกำหนดนโยบายที่จะกระทบต่อชีวิตและอนาคตของตนเอง

1. ข้อเสนอแนะเรื่องแนวทางเพิ่มการเจรจาต่อรองในกระบวนการจัดทำผังเมืองรวม

การวิจัยครั้งนี้พบว่าการสร้างฐานข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์มิใช่เป้าหมายที่เป็นจริงของกระบวนการจัดทำผังเมืองรวม เนื่องจากแต่ละพื้นที่มีความหลากหลาย และข้อมูลที่รวบรวมโดยหน่วยงานต่างๆ ก็มีหลายหลายเช่นเดียวกัน การกำหนดหลักเกณฑ์ว่าฐานข้อมูลผังเมืองรวมทุกฉบับจะต้องมีข้อมูลก็ประเภทจึงอาจไม่เป็นจริง และที่สำคัญ ไม่สัมพันธ์กับคุณภาพของผังเมืองรวมในผลสุดท้าย

กระบวนการสร้างฐานข้อมูลจึงควรลดบทบาทของนักผังเมืองในฐานะผู้เชี่ยวชาญที่จัดทำฐานข้อมูลด้วยตนเอง และเพิ่มบทบาทของประชาชนในพื้นที่วางผัง โดยเฉพาะประชาชนในพื้นที่ชนบท ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของผังเมืองรวม ให้มีส่วนร่วมโดยตรงในกระบวนการสร้างฐานข้อมูล เพื่อให้เกิดกระบวนการเจรจาต่อรองตั้งแต่ขั้นตอนแรกของการรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจแม้ว่าข้อมูลที่ได้จากประชาชนอาจมีความหลากหลายและอาจทำให้กระบวนการสร้างฐานข้อมูลใช้ระยะเวลายาวนาน แต่ก็จะเป็นวิธีการสร้างความเป็นเจ้าของในผังเมืองรวมของชุมชนท้องถิ่น และหากชุมชนท้องถิ่นสามารถเจรจาต่อรองเรื่องทิศทางของผังเมืองรวมได้ตั้งแต่ขั้นตอนแรก ผังเมืองรวมที่วางบนฐานข้อมูลร่วมกันนี้อาจได้รับความร่วมมือในการนำไปปฏิบัติใช้จริง

กระบวนการสร้างฐานข้อมูลเพื่อจัดทำผังเมืองรวมจำเป็นต้องสอดคล้องกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และคำนึงถึงสิทธิชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะเรื่องบทบาทขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในกระบวนการสร้างฐานข้อมูล

แม้ว่าองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันจะยังไม่มีฐานข้อมูลมากนักและได้รับการอ้างอิงเพียงตัวเลขประชากรและวิสัยทัศน์การพัฒนาซึ่งมีความเป็นนามธรรมสูง แต่การเพิ่มศักยภาพในเชิงข้อมูลขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสิ่งจำเป็น และนักผังเมืองจะต้องเริ่มใช้ข้อมูลจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมากกว่าข้อมูลจากหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาค เนื่องจากขอบเขตผังเมืองรวมชุมชนเป็นหน่วยที่เล็กกว่าจังหวัดและอำเภอ จึงมีความหลากหลายสูง ข้อมูลจากหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคไม่อาจสะท้อนความหลากหลายของสภาพความเป็นอยู่และความต้องการระดับท้องถิ่นได้อย่างเพียงพอ

3. ข้อเสนอแนะเรื่องประเภทของข้อมูลที่ใช้อ้างอิงในฐานข้อมูลผังเมืองรวม

ปัจจุบัน ข้อมูลที่ใช้เน้นไปยังผลิตภาพทางเศรษฐกิจและผลประโยชน์ระดับชาติ แต่ชุมชนมีความต้องการที่ซับซ้อนกว่าในยุคของสิทธิชุมชนและการปกครองตนเองขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น นักผังเมืองจำเป็นต้องเคารพว่าผลประโยชน์ท้องถิ่นมีความสำคัญเท่าๆ กับผลประโยชน์

ระดับชาติ ข้อมูลที่ใช้อ้างอิงในฐานะข้อมูลผังเมืองรวมจึงควรปรับเปลี่ยนจากความมั่งคั่งระดับชาติ เป็นความมั่งคั่งที่เกิดขึ้นแก่ชุมชนท้องถิ่นจริง รวมถึงต้นทุนจากการพัฒนาที่ตกเป็นภาระของชุมชนท้องถิ่น และต้องคำนึงถึงคุณภาพชีวิตโดยรวม ซึ่งประกอบด้วยมิติทางเศรษฐกิจ สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม

ข้อมูลที่ใช้ประกอบการวางผังเมืองรวมมากขึ้น เช่น ข้อมูลด้านระบาดวิทยา ข้อมูลด้านพื้นที่ทรัพยากรที่ควรได้รับการคุ้มครอง ทั้งทะเบียนโบราณสถาน ทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำ รวมถึง ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาด้านสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นข่าวสาร งานวิจัย เป็นต้น โดยข้อมูลเหล่านี้ควรนำมาใช้ประกอบการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในท้องถิ่น ตั้งแต่ขั้นตอนแรก ของกระบวนการสร้างฐานข้อมูล

4. ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยต่อไป

การวิจัยครั้งนี้พบว่าการจัดทำผังเมืองรวมแบบวิทยาศาสตร์ยังมีข้อจำกัดอยู่มาก และได้กลายเป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลฝ่ายเดียวเพื่อกำหนดนโยบายสาธารณะ จึงเสนอให้มีการศึกษาวิจัยต่อไปถึงแนวทางการจัดทำผังเมืองแบบปรึกษาหารือ (deliberative planning) ว่าจะมีรูปธรรมใดบ้างที่เป็นจริงได้ในระบบการบริหารการปกครองของไทย โดยคำนึงถึงสิทธิชุมชนและสิทธิในการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของชุมชนท้องถิ่นเช่น ศึกษาความเป็นไปได้ของการจัดตั้งคณะกรรมการผังเมืองรวมในระดับชุมชน ซึ่งมีใช้คณะกรรมการที่ประกอบด้วยตัวแทนหน่วยงานราชการระดับจังหวัดตั้งที่มีอยู่แล้ว แต่เป็นคณะกรรมการที่เกิดจากตัวแทนชุมชนในพื้นที่วางผังทั้งสิ้น เพื่อให้กระบวนการจัดทำผังเมืองรวมเปิดโอกาสให้มีการเจรจาต่อรองผลประโยชน์ในเชิงทรัพยากรอย่างเท่าเทียม บนหลักการของประชาธิปไตย ซึ่งลดรอนสิทธิของคนส่วนน้อยเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม

งานวิจัยครั้งนี้ยังพบว่าตัวชี้วัดเชิงปริมาณของการจัดทำผังเมืองรวมเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้นักผังเมืองเร่งรัดจัดทำผัง จึงอาจไม่มีแรงจูงใจที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ การศึกษาวิจัยต่อไปควรสำรวจความเป็นไปได้ของตัวชี้วัดในเชิงคุณภาพว่าจะมีส่วนกำหนดแนวทางการจัดทำผังเมืองรวมในอนาคตได้อย่างไร เช่น ตัวชี้วัดเรื่องการปฏิบัติตามผังเมืองรวม เรื่องความพึงพอใจของชุมชนท้องถิ่น เรื่องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น

แก่ท้องถิ่นจริง เหล่านี้จะสัมพันธ์กับการอนุมัติงบประมาณในการจัดทำผังเมืองรวมอย่างไร ทั้งหมดนี้ เพื่อเป็นแรงจูงใจให้นักผังเมืองจัดทำผังเมืองรวมที่สอดคล้องกับความเจตนารมณ์และผลประโยชน์ ส่วนรวมของชุมชนท้องถิ่นมากที่สุด

6.10 ข้อจำกัดของงานวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ จึงนำเสนอประเด็นต่างๆ จากมุมมองกว้าง เพื่อเปรียบเทียบกับอดีตและปัจจุบัน อีกทั้งสามารถวิเคราะห์กรณีศึกษาได้เพียงหนึ่งพื้นที่ จึงเสนอให้งานศึกษาต่อไปสำรวจกรณีศึกษาพื้นที่อื่นๆ โดยเฉพาะพื้นที่ซึ่งมีความขัดแย้งน้อยกว่า เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำผังเมืองและสภาพบังคับใช้ของผังเมืองรวมอย่างแน่ชัดยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรวิภา วิลาชัย. 2544. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางผังเมือง: กรณีศึกษาการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในกระบวนการจัดทำผังเมืองรวม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กอบกุล ราชะนาคร. ม.ป.ป. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: http://www.sri.cmu.ac.th/~lamphun_envi/images/112.pdf[9 มิถุนายน 2555]

การผังเมือง, กรม. 2546. ผังเมืองรวมชุมชนบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. (อัดสำเนา)

กิจ(นามสมมุติ). 21 พฤษภาคม 2555. สัมภาษณ์.

กิตติศักดิ์ ปกรติ. 2550. สิทธิของบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

กุลภา วจนสาระ. 2551. มี “เรื่อง” เพศแบบไหนในห้องสมุดและในข่าว. กรุงเทพมหานคร: แผนงานสร้างเสริมสุขภาวะทางเพศ, อ้างถึงใน กฤตยา อาชวนิจกุล. ถึงเวลาต้องเข้าใจและแก้ไข...ความรุนแรงทางเพศ เอดส์ และท้องไม่พร้อม. กรุงเทพมหานคร: แผนงานสร้างเสริมสุขภาวะทางเพศ.

เกล้า (นามสมมุติ). 21 พฤษภาคม 2555. สัมภาษณ์.

ขวัญ (นามสมมุติ). เจ้าหน้าที่กองช่าง. 21 พฤษภาคม 2555. สัมภาษณ์.

เวย์ตัน, เจมส์แอล. 2551. คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน. แปลโดย วันชัย วัฒนศัพท์, ถวิลวดี บุรีกุล และ เมธิสาพงษ์ศักดิ์ศรี. กรุงเทพมหานคร: ซีริกัณฑ์ ออฟเซ็ท.

จันทจิรา เขียมมยุรา. กันยายน 2547. เอกสารประกอบการบรรยายวิชากฎหมายปกครอง 1. กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (อัดสำเนา)

จรัสโรจน์ บทดำริห์, จริยา เบเกอร์และ กอบแก้ว พลเจริญ. 2533. แนวทางใหม่ในการแก้ปัญหาการพัฒนาเมือง. ข่าวสารสำนักผังเมือง 53: 12-15.

เฉลิม แก้วกั้วาล. 2554. ปัจจัยที่ทำให้ผังเมืองไทยแตกต่างจากผังเมืองประเทศพัฒนาแล้ว (อเมริกา). วารสารกรมโยธาธิการและผังเมือง 33:15.

ชัชยา พูนศิริวงศ์. 2507. ผังหมู่บ้านชนบทไทย. ข่าวสารสำนักผังเมือง 5 (กรกฎาคม):24.

เดชพงษ์ ใจกลาง. 2551. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการวางและจัดทำผังเมือง: กรณีศึกษาเขต
ปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการผังเมือง คณะ
สถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธนาชัช สงวนศักดิ์. 26 มิถุนายน 2555. จุดชนวนความคิด. [รายการโทรทัศน์ออกอากาศทางสถานี
เนชั่นแซนแนล].

ธเนศวร์ เจริญเมือง. 2550. 100 ปี การปกครองท้องถิ่นไทย พ.ศ. 2440-2540. กรุงเทพมหานคร : คบไฟ.

ธิดา สารระยา. 2539. ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น: ประวัติศาสตร์ที่สัมพันธ์กับสังคมมนุษย์. กรุงเทพมหานคร:
เมืองโบราณ.

นพพันธ์ ตาปานนท์. 2553. การผังเมืองของประเทศไทย: ปัญหาและการแก้ไข. บทความอภิปราย
ณ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
กรุงเทพมหานคร. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: [http://www.cuurp.org/B_resource/B_data/articles/
2553_01-URP_NT140410%20x.pdf](http://www.cuurp.org/B_resource/B_data/articles/2553_01-URP_NT140410%20x.pdf) [30 มิถุนายน 2555]

นิคม พุทธา. 2550. คำนำ. ใน องค์ความรู้ท้องถิ่น: พลังและการสืบทอด, หน้า ก-ง.เชียงใหม่: โครงการ
จัดการลุ่มน้ำปิงตอนบน.

บทสัมภาษณ์ท่านชำนาญ พจนา. 2552. วารสารกรมโยธาธิการและผังเมือง 29:9.

บรรเจิด สิงคะเนติ. 10 กันยายน 2552. เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 67. ใน รายงาน
การสัมมนาเรื่อง เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 67. ณ สมาคมนิสิตเก่ารัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: [http://www.enlawthai.org/
node/18526](http://www.enlawthai.org/node/18526) [30 มิถุนายน 2555]

- ประชาสัมพันธ์, กรม. สำนักข่าวไทย. 4 มิถุนายน 2551. สศช.ดันอุตสาหกรรมเหล็กที่ชายฝั่งทะเลตะวันตก. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://www.chemtrack.org/News-Detail.asp?TID=7&ID=149> [5 กรกฎาคม 2555]
- ประเทือง ปรัชญพฤกษี. 2 กุมภาพันธ์ 2551. แถลงการณ์ ป.ป.ช. ภาคประชาชน เรื่อง หยุดความรุนแรงที่บางสะพาน: หยุดความไม่โปร่งใสของกลุ่มทุนสหวิริยา. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=208767> [5 กรกฎาคม 2555]
- ประเสริฐ (นามสมมุติ). เจ้าหน้าที่กองช่าง. 21 พฤษภาคม 2555. สัมภาษณ์.
- ปรีชา ฉิมโฉม. 2509. คำชี้แจงของผู้รวบรวม. ข่าวสารสำนักผังเมือง 12 (เมษายน): 37.
- เปรมปิติ หาญทงศ์ และคณะ. 2555. แหล่งอาหารกับอุตสาหกรรมเหล็ก. กรุงเทพมหานคร: แปลนพรีนติ้ง.
- ผู้จัดการออนไลน์. 1 มิถุนายน 2550. ปาพทุแม่รำพึง vs โรงถลุงเหล็กสหวิริยา บนเส้นทางพัฒนาชุมชน. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://www.manager.co.th/asp-bin/mgrView.aspx?NewsID=9500000063448> [13 มิถุนายน 2555]
- พนิต ภูจินดา. 2550. วิพากษ์เมือง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรรษา (นามสมมุติ). 11 พฤษภาคม 2555. สัมภาษณ์.
- พระราชบัญญัติการผังเมือง. 2518. ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ 92,33 (13 กุมภาพันธ์): 8-42.
- พระราชบัญญัติการผังเมือง (ฉบับที่ 2). 2525. ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ 99,33 (5 มีนาคม): 9-13.
- พระราชบัญญัติการผังเมือง (ฉบับที่ 3). 2535. ราชกิจจานุเบกษา 109,10 (14 กุมภาพันธ์): 1-4.
- พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น. 2542. ราชกิจจานุเบกษา 116,114ก (17 พฤศจิกายน): 48-66.
- ภาวณี สวัสดิรักษ์. 30 พฤษภาคม 2555. สัมภาษณ์.

- มหาดไทย, กระทรวง. สำนักผังเมือง. 2527. ผังเมืองรวมเมืองระยอง. ข่าวสารสำนักผังเมือง 44:14-15.
- มหาดไทย, กระทรวง. สำนักผังเมือง. กองวิจัย. 2529. รายงานวิจัยผังเมืองรวมเมืองอุทัยธานี. (อัดสำเนา)
- มหาดไทย, กระทรวง. สำนักผังเมือง. กองวิจัย. 2535. รายงานวิจัยผังเมืองรวมเมืองลำพูน. (อัดสำเนา)
- มหาดไทย, กระทรวง. สำนักผังเมือง. กองวิจัย. 2536. รายงานวิจัยเพื่อการวางและจัดทำผังเมืองรวมชุมชนบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. (อัดสำเนา)
- ยงธนิศร์ พิมลเสถียร. 24 มกราคม 2543. แนวคิดของการวางผังที่ให้ผลในทางปฏิบัติ. ใน เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องมหานคร. ณ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- ยุกตเสวีวิวัฒน์, หลวง. 2509. ผังคุ่มบ้านคุ่มเมือง. ข่าวสารสำนักผังเมือง 12 (เมษายน): 13-14.
- โยธาธิการและผังเมือง, กรม. กองเผยแพร่และประชาสัมพันธ์. 2548. ท้องถิ่นกับการวางผังเมือง. กรุงเทพมหานคร: กรมโยธาธิการและผังเมือง.
- โยธาธิการและผังเมือง, กรม. สำนักพัฒนามาตรฐาน. 2549ก. โครงการศึกษาเพื่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางผังเมืองระดับท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- โยธาธิการและผังเมือง, กรม. สำนักพัฒนามาตรฐาน. 2549ข. คู่มือการจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนวางผังเมืองรวม. กรุงเทพมหานคร: กรมโยธาธิการและผังเมือง.
- โยธาธิการและผังเมือง, กรม. สำนักพัฒนามาตรฐาน. 2549ค. หลักเกณฑ์และมาตรฐานผังเมืองรวม. กรุงเทพมหานคร: กรมโยธาธิการและผังเมือง.
- โยธาธิการและผังเมือง, กรม. สำนักพัฒนามาตรฐาน. 2551. โครงการศึกษาตัวแบบมาตรฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อวางผังเมืองรวม. กรุงเทพมหานคร: กรมโยธาธิการและผังเมือง.
- โยธาธิการและผังเมือง, กรม. สำนักพัฒนามาตรฐาน. นักวิเคราะห์ผังเมือง (ไม่ประสงค์ออกนาม). 21 พฤศจิกายน 2554. สัมภาษณ์.

โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, สำนักงาน. กลุ่มงานวิชาการผังเมือง. 21 กุมภาพันธ์ 2554. คู่มือการบริหารและปฏิบัติงานผังเมืองรวมสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: http://www.dpt.go.th/prachuap/group_2/data/Progress_City_Plan.files/Progress_City_Plan_1.pdf[25 กรกฎาคม 2554]

โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดแพร่, สำนักงาน. 13 มกราคม 2549. ประกาศจังหวัดแพร่ เรื่อง รับสมัครบุคคลเพื่อเลือกสรรเป็นพนักงานราชการทั่วไป.

ร่อนทอง, เทศบาลตำบล, เทศบาลตำบลกำเนิดนพคุณ, องค์การบริหารส่วนตำบลกำเนิดนพคุณ, องค์การบริหารส่วนตำบลแม่รำพึง, องค์การบริหารส่วนตำบลพงศ์ประศาสน์ และ สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. 2553. เอกสารประกอบการประชุมคณะกรรมการผังเมือง: ผังเมืองรวมชุมชนบางสะพาน จ.ประจวบคีรีขันธ์ (ปรับปรุงครั้งที่ 1). (อัดสำเนา)

ร่อนทอง, เทศบาลตำบล, เทศบาลตำบลกำเนิดนพคุณ, องค์การบริหารส่วนตำบลกำเนิดนพคุณ, องค์การบริหารส่วนตำบลแม่รำพึง, องค์การบริหารส่วนตำบลพงศ์ประศาสน์ และ สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. 2555. เอกสารประกอบการประชุมคณะกรรมการผังเมือง (ฉบับแก้ไข): ผังเมืองรวมชุมชนบางสะพาน จ.ประจวบคีรีขันธ์ (ปรับปรุงครั้งที่ 1). (อัดสำเนา)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. 2511. ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ 85 ตอนพิเศษ (20 มิถุนายน): 1-34.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. 2517. ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ 91,169 (7 ตุลาคม): 1-90.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. 2521. ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ 95,146 (22 ธันวาคม): 1-66.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. 2534. ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ 108,216 (9 ธันวาคม): 1-80.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. 2540. ราชกิจจานุเบกษา 114,55ก (11 ตุลาคม): 1-99.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. 2550. ราชกิจจานุเบกษา 124,47ก (24 สิงหาคม): 1-127.

โลกสีเขียว, มูลนิธิ. 2553. ชาวบ้านบางสะพานให้ข้อมูลผังเมือง. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://www.greenworld.or.th/greenworld/local/424> [28 เมษายน 2555]

วรเจตน์ ภาคีรัตน์. 2554. กฎหมายปกครอง ภาคทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: นิติราษฎร์.

ศาลปกครอง, สำนักงาน. 2553. ศาลปกครองไทยกับคดีสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: พี เพรส.

ศาลปกครอง, สำนักงาน. 2555. “ชุมชน” ก็ฟ้องคดีเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมได้แล้วจ้า. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: http://www.admncourt.go.th/00_web/environment/en24_forest.htm [9 กรกฎาคม 2555]

สมชาย (นามสมมุติ). 21 พฤษภาคม 2555. สัมภาษณ์.

สหวิริยา สตีลอินดัสตรี. รู้จักเอสเอสไอ. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://www.ssi-steel.com/th/abt/hstry.htm> [5 กรกฎาคม 2555]

สหวิริยา สตีลอินดัสตรี. 2551. เรื่องเล่าชาวสหวิริยา 2 (เมษายน): 16.

สอาด มีชูธน. 2507. การพัฒนาท้องถิ่น. ข่าวสารสำนักผังเมือง 5 (กรกฎาคม): 9-10.

สามชาย ศรีสันต์. 2553. มายาคติความยากจนในสังคมไทย: โบราณคดีของความหมาย. ใน รวมบทความที่ได้รับรางวัล วนิตา ตันติวิทยาพิทักษ์ สำหรับวิทยานิพนธ์เพื่อคนจน ปีที่ 2, หน้า 108-167. กรุงเทพมหานคร: สถาบันสัญญา ธรรมศักดิ์ เพื่อประชาธิปไตย.

สุนี ไชยรส. 20 พฤษภาคม 2550. กรณีขยายโรงถลุงเหล็กสหวิริยา: ความขัดแย้งเชิงนโยบายของรัฐต่อสิทธิชุมชน. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: http://www.nhrc.or.th/kcontent.php?doc_id=suneearticle25500520 [27 มิถุนายน 2555]

สุรีย์ บุญญาอนุพงศ์. 2532. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตามผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สำนักผังเมือง. 2507. มท.1101/2823.2507 เรื่อง การแต่งตั้งกรรมการปรับปรุงกฎหมายผังเมือง. ข่าวสารสำนักผังเมือง 5 (กรกฎาคม): 44.

อรพินท์ ศรีวิเชียร. 2551. การรับรู้เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางและจัดทำผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, ภาควิชาการผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อรัญประเทศ, เทศบาลเมือง และ บริษัท ไทยวิดิโตรีไซน์ จำกัด. 2552. เอกสารประกอบการประชุม คณะกรรมการผังเมือง: ผังเมืองรวมเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว (ปรับปรุงครั้งที่ 2). (อัดสำเนา)

อ้อย(นามสมมติ). 21 พฤษภาคม 2555. สัมภาษณ์.

อัยการพิเศษฝ่ายคุ้มครองสิทธิประชาชนระหว่างประเทศ, สำนักงาน. 2542. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: http://www.humanrights.ago.go.th/files/กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ%20สังคม%20และวัฒนธรรม_new.pdf [26 กรกฎาคม 2555]

ภาษาอังกฤษ

Arnstein, Sherry. 1969. A Ladder of Citizen Participation. Journal of the American Institute of Planners 35 (July): 216-224.

Burgess, John. 1972. CIA, Electronics Stations Strengthen Influence of U.S. in Northern Thailand. [Online] Available from : <http://www.thecrimson.com/article/1972/7/25/cia-electronics-stations-strengtheninfluence-of/> [2012, June 15]

Flyvbjerg, Bent. 1998. Rationality and Power: Democracy in Practice. Translated by Steven Sampson. Chicago: University of Chicago Press, pp.225-36, 272-5. [Online] Available from: <http://flyvbjerg.plan.aau.dk/Rat%26Pow03.pdf> [2012, July 25]

Forester, John. 1987. Planning in the Face of Conflict. Journal of the American Institute of Planners cited in Richard T. LeGates and Frederic Stout. 2003. The City Reader. London: Routledge, pp.375-387.

Krippendorff, Klaus. 1967. An Examination of Content Analysis: A Proposal for a General Framework and an Information Calculus for Message Analytic Situations. Doctoral Dissertation, Faculty of Communications, University of Illinois. [Online] Available from: http://repository.upenn.edu/asc_papers/250 [2012, July 25]

Lazarsfeld, Paul F., Bernard Berelson and Hazel Gaudet. 1948. The People's Choice: How the Voter Makes Up His Mind in a Presidential Campaign. New York: Columbia University Press.

Leary, William M. 2007. CIA Air Operations in Laos, 1955-1974: Supporting the "Secret War". [Online] Available from: <https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-publications/csi-studies/studies/winter99-00/art7.html> [2012, June 15]

Luzzi, James. 2001. The Rational Planning Model in Forest Planning: Planning in the Light of Ambivalence. Ecosystem Workforce Working Papers 3: 1-15.

Speed, Gilmar J. 1893. Do Newspapers Now Give the News. The Forum 15: 705-711.

Thai-American Economic and Technical Cooperation. 1962. United States Operations Mission to Thailand. Bangkok: Thai-American Audiovisual Service. (Mimeographed)

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ฐานข้อมูลผังเมืองรวมระดับชุมชน พ.ศ. 2520-2554

ฐานข้อมูลระหว่าง พ.ศ. 2520-2540 รวม 324 พื้นที่

ลำดับ	จังหวัด	ฐานข้อมูลชุมชน...	ปีพ.ศ.	บังคับใช้ผังเมืองรวม	ผู้จัดทำ
1	ปทุมธานี	เมืองปทุมธานี	2520	8 กรกฎาคม 2530	กองวิจัยสำนักผังเมือง
2	เชียงใหม่	เมืองเชียงใหม่	2520	31 ตุลาคม 2527	กองวิจัยสำนักผังเมือง
3	นครพนม	สุขาภิบาลมุกดาหาร	2520	20 ตุลาคม 2529	กองวิจัยสำนักผังเมือง
4	อ่างทอง	เมืองอ่างทอง	2520	30 ตุลาคม 2532	กองวิจัยสำนักผังเมือง
5	ระยอง	เมืองระยอง	2521	29 ธันวาคม 2526	กองวิจัยสำนักผังเมือง
6	ปราจีนบุรี	เมืองปราจีนบุรี	2521	25 ธันวาคม 2531	กองวิจัยสำนักผังเมือง
7	จันทบุรี	เมืองจันทบุรี	2521	27 ธันวาคม 2534	กองวิจัยสำนักผังเมือง
8	ลพบุรี	เมืองลพบุรี	2521	17 สิงหาคม 2535	กองวิจัยสำนักผังเมือง
9	ชุมพร	เมืองชุมพร	2521	29 ตุลาคม 2532	กองวิจัยสำนักผังเมือง
10	พัทลุง	เมืองพัทลุง	2521	31 ธันวาคม 2529	กองวิจัยสำนักผังเมือง
11	นครศรีธรรมราช	เมืองนครศรีธรรมราช	2521	30 ธันวาคม 2529	กองวิจัยสำนักผังเมือง
12	สมุทรสาคร	เมืองสมุทรสาคร	2521	13 พฤศจิกายน 2530	กองวิจัยสำนักผังเมือง
13	กาญจนบุรี	เมืองกาญจนบุรี	2521	3 เมษายน 2530	กองวิจัยสำนักผังเมือง
14	สระบุรี	เมืองสระบุรี	2521	11 พฤศจิกายน 2531	กองวิจัยสำนักผังเมือง
15	เชียงใหม่	เมืองเชียงใหม่	2521	21 สิงหาคม 2530	กองวิจัยสำนักผังเมือง
16	แพร่	เมืองแพร่	2521	20 พฤษภาคม 2531	กองวิจัยสำนักผังเมือง
17	กำแพงเพชร	เมืองกำแพงเพชร	2521	5 มิถุนายน 2532	กองวิจัยสำนักผังเมือง
18	อุดรธานี	เมืองอุดรธานี	2521	12 กันยายน 2529	กองวิจัยสำนักผังเมือง
19	สกลนคร	เมืองสกลนคร	2521	30 เมษายน 2533	กองวิจัยสำนักผังเมือง
20	มหาสารคาม	เมืองมหาสารคาม	2522	28 สิงหาคม 2530	กองวิจัยสำนักผังเมือง
21	ศรีสะเกษ	เมืองศรีสะเกษ	2522	12 ตุลาคม 2533	กองวิจัยสำนักผังเมือง
22	สุรินทร์	เมืองสุรินทร์	2522	20 เมษายน 2531	กองวิจัยสำนักผังเมือง
23	ร้อยเอ็ด	เมืองร้อยเอ็ด	2522	25 มีนาคม 2531	กองวิจัยสำนักผังเมือง
24	สมุทรสงคราม	เมืองสมุทรสงคราม	2522	16 พฤศจิกายน 2529	กองวิจัยสำนักผังเมือง
25	อุดรดิตถ์	เมืองอุดรดิตถ์	2522	10 กรกฎาคม 2532	กองวิจัยสำนักผังเมือง
26	นครพนม	เมืองนครพนม	2522	17 ตุลาคม 2533	กองวิจัยสำนักผังเมือง
27	พะเยา	เมืองพะเยา	2522	11 ตุลาคม 2539	กองวิจัยสำนักผังเมือง
28	สิงห์บุรี	เมืองสิงห์บุรี	2522	25 ธันวาคม 2531	กองวิจัยสำนักผังเมือง
29	ประจวบคีรีขันธ์	เมืองประจวบคีรีขันธ์	2522	22 เมษายน 2531	กองวิจัยสำนักผังเมือง
30	ฉะเชิงเทรา	เมืองฉะเชิงเทรา	2522	17 สิงหาคม 2530	กองวิจัยสำนักผังเมือง
31	ปัตตานี	เมืองปัตตานี	2523	2 ธันวาคม 2530	กองวิจัยสำนักผังเมือง
32	สุโขทัย	เมืองสุโขทัย	2523	12 มิถุนายน 2532	กองวิจัยสำนักผังเมือง
33	ราชบุรี	เมืองราชบุรี	2523	20 พฤศจิกายน 2529	กองวิจัยสำนักผังเมือง
34	นครศรีธรรมราช	อ.ทุ่งสง	2523	25 กรกฎาคม 2537	กองวิจัยสำนักผังเมือง
35	สตูล	เมืองสตูล	2523	29 ตุลาคม 2532	กองวิจัยสำนักผังเมือง

36	ยะลา	เมืองยะลา	2523	30 สิงหาคม 2532	กองวิจัยสำนักผังเมือง
37	น่าน	เมืองน่าน	2523	25 ตุลาคม 2532	กองวิจัยสำนักผังเมือง
38	หนองคาย	เมืองหนองคาย	2523	25 ตุลาคม 2532	กองวิจัยสำนักผังเมือง
39	พิจิตร	เมืองพิจิตร	2523	16 พฤษภาคม 2531	กองวิจัยสำนักผังเมือง
40	กาฬสินธุ์	เมืองกาฬสินธุ์	2523	27 ธันวาคม 2532	กองวิจัยสำนักผังเมือง
41	ชัยนาท	เมืองชัยนาท	2523	25 กันยายน 2532	กองวิจัยสำนักผังเมือง
42	เพชรบูรณ์	เมืองเพชรบูรณ์	2523	21 กันยายน 2533	กองวิจัยสำนักผังเมือง
43	ราชบุรี	เมืองราชบุรี (เพิ่มเติม)	2524	20 พฤศจิกายน 2529	กองวิจัยสำนักผังเมือง
44	อุทัยธานี	เมืองอุทัยธานี	2524	24 ธันวาคม 2531	กองวิจัยสำนักผังเมือง
45	พังงา	เมืองพังงา	2524	3 มิถุนายน 2530	กองวิจัยสำนักผังเมือง
46	กระบี่	เมืองกระบี่	2524	14 ตุลาคม 2530	กองวิจัยสำนักผังเมือง
47	เชียงใหม่	เมืองเชียงใหม่ (เพิ่มเติม)	2524	31 ตุลาคม 2527	กองวิจัยสำนักผังเมือง
48	ตาก	เมืองตาก	2524	29 มีนาคม 2532	กองวิจัยสำนักผังเมือง
49	แม่ฮ่องสอน	เมืองแม่ฮ่องสอน	2524	25 สิงหาคม 2532	กองวิจัยสำนักผังเมือง
50	เลย	เมืองเลย	2524	31 พฤษภาคม 2536	กองวิจัยสำนักผังเมือง
51	ภูเก็ต	เมืองภูเก็ต (ปรับปรุง)	2524	27 ธันวาคม 2528	กองวิจัยสำนักผังเมือง
52	ชัยภูมิ	เมืองชัยภูมิ	2524	23 ธันวาคม 2531	กองวิจัยสำนักผังเมือง
53	ชลบุรี	เมืองชลบุรี (เพิ่มเติม)	2524	30 กรกฎาคม 2533	กองวิจัยสำนักผังเมือง
54	ชลบุรี	เมืองพัทลุง (เพิ่มเติม)	2524	30 ธันวาคม 2526	กองวิจัยสำนักผังเมือง
55	สงขลา	เมืองสงขลา	2524	23 กันยายน 2530	ไม่ระบุ
56	ระยองและภาคตะวันออก		2524		29 ธันวาคม 2526
57	ระยอง	สุขาภิบาลบ้านฉาง	2525	5 สิงหาคม 2531	กองวิจัยสำนักผังเมือง
58	ฉะเชิงเทรา	เมืองฉะเชิงเทรา (เพิ่มเติม)	2525	17 สิงหาคม 2530	กองวิจัยสำนักผังเมือง
59	นครสวรรค์	เมืองนครสวรรค์	2525	12 ธันวาคม 2528	กองวิจัยสำนักผังเมือง
60	นครนายก	เมืองนครนายก	2525	3 กรกฎาคม 2530	กองวิจัยสำนักผังเมือง
61	นครปฐม	เมืองนครปฐม (เพิ่มเติม)	2525	25 ธันวาคม 2531	กองวิจัยสำนักผังเมือง
62	ขอนแก่น	เมืองขอนแก่น (เพิ่มเติม)	2525	30 ธันวาคม 2527	กองวิจัยสำนักผังเมือง
63	นนทบุรี	นนทบุรี	2526	14 ตุลาคม 2533	กองวิจัยสำนักผังเมือง
64	ร้อยเอ็ด	เมืองร้อยเอ็ด (เพิ่มเติม)	2526	25 มีนาคม 2531	กองวิจัยสำนักผังเมือง
65	อยุธยา	เมืองอยุธยา (เพิ่มเติม)	2526	21 พฤศจิกายน 2529	กองวิจัยสำนักผังเมือง
66	นครปฐม	สุขาภิบาลอ้อมใหญ่	2526	10 ตุลาคม 2539	กองวิจัยสำนักผังเมือง
67	ชลบุรี	เมืองพัทลุง	2526	30 ธันวาคม 2526	ฝ่ายวางผังสำนักผังเมือง

68	ลำปาง	เมืองลำปาง	2527	6 พฤศจิกายน 2528	กองวิจัยสำนักผังเมือง
69	สมุทรสงคราม	เมืองสมุทรสงคราม (เพิ่มเติม)	2527	16 พฤศจิกายน 2529	กองวิจัยสำนักผังเมือง
70	นราธิวาส	เมืองนราธิวาส	2527	7 พฤษภาคม 2529	กองวิจัยสำนักผังเมือง
71	อุบลราชธานี	เมืองอุบลราชธานี-วา รินชำราบ	2527	24 ตุลาคม 2529	กองวิจัยสำนักผังเมือง
72	ปทุมธานี	เมืองปทุมธานี	2527	8 กรกฎาคม 2530	กองวิจัยสำนักผังเมือง
73	นนทบุรี	นนทบุรี	2527	14 ตุลาคม 2533	กองวิจัยสำนักผังเมือง
74	ระยอง	สุขาภิบาลบ้านเพ	2527	31 ธันวาคม 2529	กองวิจัยสำนักผังเมือง
75	ภูเก็ต	ป่าตอง กะตะ กระรน	2527	21 สิงหาคม 2532	กองวิจัยสำนักผังเมือง
76	สมุทรปราการ	เมืองสมุทรปราการ	2527	24 มิถุนายน 2537	กองวิจัยสำนักผังเมือง
77	เพชรบุรี	เมืองเพชรบุรี	2527	16 พฤศจิกายน 2530	กองวิจัยสำนักผังเมือง
78	สมุทรสาคร	เมืองสมุทรสาคร	2527	13 พฤศจิกายน 2530	กองวิจัยสำนักผังเมือง
79	ชลบุรี	เมืองชลบุรี	2527	30 กรกฎาคม 2533	กองวิจัยสำนักผังเมือง
80	พิษณุโลก	พิษณุโลก	2527	11 พฤศจิกายน 2530	กองวิจัยสำนักผังเมือง
81	สงขลา	ท่าเรือน้ำลึกสงขลา	2527	26 เมษายน 2539	กองวิจัยสำนักผังเมือง
82	สุรินทร์	เมืองสุรินทร์	2527	20 เมษายน 2531	กองวิจัยสำนักผังเมือง
83	ชลบุรี	ท่าเทียบเรือน้ำลึก แหลมฉบัง	2527	25 กันยายน 2530	กองวิจัยสำนักผังเมือง
84	เชียงใหม่	เชียงใหม่	2527	21 สิงหาคม 2530	กองวิจัยสำนักผังเมือง
85	ปัตตานี	เมืองปัตตานี	2528	2 ธันวาคม 2530	กองวิจัยสำนักผังเมือง
86	นครศรีธรรมราช	เมืองนครศรีธรรมราช	2528	30 ธันวาคม 2529	กองวิจัยสำนักผังเมือง
87	พัทลุง	เมืองพัทลุง	2528	31 ธันวาคม 2529	กองวิจัยสำนักผังเมือง
88	พังงา	เมืองพังงา	2528	3 มิถุนายน 2530	กองวิจัยสำนักผังเมือง
89	สุราษฎร์ธานี	เมืองสุราษฎร์ธานี	2528	27 มีนาคม 2529	กองวิจัยสำนักผังเมือง
90	กำแพงเพชร	เมืองกำแพงเพชร	2528	5 มิถุนายน 2532	กองวิจัยสำนักผังเมือง
91	อุดรดิตถ์	อุดรดิตถ์	2528	10 กรกฎาคม 2532	กองวิจัยสำนักผังเมือง
92	พิษณุโลก	พิษณุโลก (เพิ่มเติม)	2528	11 พฤศจิกายน 2530	กองวิจัยสำนักผังเมือง
93	ลำพูน	เมืองลำพูน	2528	24 ธันวาคม 2531	กองวิจัยสำนักผังเมือง
94	สุพรรณบุรี	เมืองสุพรรณบุรี	2528	23 พฤษภาคม 2533	กองวิจัยสำนักผังเมือง
95	มหาสารคาม	เมืองมหาสารคาม	2528	28 สิงหาคม 2530	กองวิจัยสำนักผังเมือง
96	ปทุมธานี	สุขาภิบาลคลองหลวง สุขาภิบาล ประชาธิปไตย	2528	1 กรกฎาคม 2540	กองวิจัยสำนักผังเมือง
97	ลพบุรี	เมืองลพบุรี	2528	17 สิงหาคม 2535	กองวิจัยสำนักผังเมือง
98	ประจวบคีรีขันธ์	เทศบาลตำบลหัวหิน	2528	26 ธันวาคม 2531	กองวิจัยสำนักผังเมือง
99	พิจิตร	เมืองพิจิตร	2528	16 พฤษภาคม 2531	กองวิจัยสำนักผังเมือง
100	สมุทรปราการ	เมืองสมุทรปราการ	2528	24 มิถุนายน 2537	กองวิจัยสำนักผังเมือง

		(เพิ่มเติม)			
101	สตูล	เมืองสตูล	2528	29 ตุลาคม 2532	กองวิจัยสำนักผังเมือง
102	พะเยา	เมืองพะเยา	2528	11 ตุลาคม 2539	กองวิจัยสำนักผังเมือง
103	ภูเก็ต	เชิงทะเล-กมลา	2528	27 ธันวาคม 2532	กองวิจัยสำนักผังเมือง
104	นครนายก	เมืองนครนายก	2528	3 กรกฎาคม 2530	กองวิจัยสำนักผังเมือง
105	ภูเก็ต	ตำบลฉลอง-ราไวย์ จ. ภูเก็ต	2528	28 พฤศจิกายน 2531	กองวิจัยสำนักผังเมือง
106	ยะลา	เมืองยะลา	2528	30 สิงหาคม 2532	กองวิจัยสำนักผังเมือง
107	ปราจีนบุรี	เมืองปราจีนบุรี	2528	25 ธันวาคม 2531	กองวิจัยสำนักผังเมือง
108	ภูเก็ต	เมืองภูเก็ต	2528	27 ธันวาคม 2528	กองวิจัยสำนักผังเมือง
109	เพชรบูรณ์	เมืองเพชรบูรณ์	2528	21 กันยายน 2533	กองวิจัยสำนักผังเมือง
110	ชลบุรี	เมืองพัทยา (เพิ่มเติม)	2528	30 ธันวาคม 2531	กองวิจัยสำนักผังเมือง
111	ตรัง	เมืองตรัง	2528	30 ตุลาคม 2532	กองวิจัยสำนักผังเมือง
112	สิงห์บุรี	เมืองสิงห์บุรี	2528	25 ธันวาคม 2531	กองวิจัยสำนักผังเมือง
113	บุรีรัมย์	เมืองบุรีรัมย์	2528	5 ตุลาคม 2531	กองวิจัยสำนักผังเมือง
114	กาฬสินธุ์	เมืองกาฬสินธุ์	2528	27 ธันวาคม 2532	กองวิจัยสำนักผังเมือง
115	ตราด	เมืองตราด	2528	23 ธันวาคม 2531	กองวิจัยสำนักผังเมือง
116	หนองคาย	เมืองหนองคาย	2528	25 ตุลาคม 2532	กองวิจัยสำนักผังเมือง
117	สงขลา	เมืองหาดใหญ่	2528	18 ตุลาคม 2528	กองวิจัยสำนักผังเมือง
118	จันทบุรี	เมืองจันทบุรี	2528	27 ธันวาคม 2534	กองวิจัยสำนักผังเมือง
119	เลย	เมืองเลย (เพิ่มเติม)	2528	31 พฤษภาคม 2536	กองวิจัยสำนักผังเมือง
120	ภูเก็ต	ไม้ขาว-สาคร จ.ภูเก็ต	2528	24 ธันวาคม 2531	กองวิจัยสำนักผังเมือง
121	แม่ฮ่องสอน	เมืองแม่ฮ่องสอน	2529	25 สิงหาคม 2532	กองวิจัยสำนักผังเมือง
122	อุทัยธานี	เมืองอุทัยธานี	2529	24 ธันวาคม 2531	กองวิจัยสำนักผังเมือง
123	แพร่	เมืองแพร่	2529	20 พฤษภาคม 2531	กองวิจัยสำนักผังเมือง
124	แพร่	เมืองแพร่ (เพิ่มเติม)	2529	20 พฤษภาคม 2531	กองวิจัยสำนักผังเมือง
125	สกลนคร	เมืองสกลนคร	2529	30 เมษายน 2533	กองวิจัยสำนักผังเมือง
126	นครพนม	เมืองนครพนม	2529	17 ตุลาคม 2533	กองวิจัยสำนักผังเมือง
127	อ่างทอง	เมืองอ่างทอง	2529	30 ตุลาคม 2532	กองวิจัยสำนักผังเมือง
128	ประจวบคีรีขันธ์	เมืองประจวบคีรีขันธ์	2529	22 เมษายน 2531	กองวิจัยสำนักผังเมือง
129	สระบุรี	เมืองสระบุรี	2529	11 พฤศจิกายน 2531	กองวิจัยสำนักผังเมือง
130	ชุมพร	เมืองชุมพร	2529	29 ตุลาคม 2532	กองวิจัยสำนักผังเมือง
131	ตาก	เมืองตาก	2529	29 มีนาคม 2532	กองวิจัยสำนักผังเมือง
132	น่าน	เมืองน่าน	2529	25 ตุลาคม 2532	กองวิจัยสำนักผังเมือง
133	ชัยนาท	เมืองชัยนาท	2529	25 กันยายน 2532	กองวิจัยสำนักผังเมือง
134	ชัยภูมิ	เมืองชัยภูมิ	2529	23 ธันวาคม 2531	กองวิจัยสำนักผังเมือง
135	ศรีสะเกษ	เมืองศรีสะเกษ	2529	12 ตุลาคม 2533	กองวิจัยสำนักผังเมือง
136	สุโขทัย	เมืองสุโขทัย	2529	12 มิถุนายน 2532	กองวิจัยสำนักผังเมือง

137	ระนอง	เมืองระนอง	2529	14 กันยายน 2533	กองวิจัยสำนักผังเมือง
138	นราธิวาส	พิบูลทอง	2529	17 ตุลาคม 2533	กองวิจัยสำนักผังเมือง
139	สงขลา	สะเดา	2529	21 พฤษภาคม 2533	กองวิจัยสำนักผังเมือง
140	สมุทรสาคร	กระทุ่มแบน-อ้อมน้อย	2529	1 ตุลาคม 2533	กองวิจัยสำนักผังเมือง
141	เพชรบุรี	เมืองชะอำ	2529	13 สิงหาคม 2536	กองวิจัยสำนักผังเมือง
142	นราธิวาส	สุโหงโกลก	2529	30 ตุลาคม 2532	กองวิจัยสำนักผังเมือง
143	ยะลา	เมืองเบตง	2529	7 สิงหาคม 2532	กองวิจัยสำนักผังเมือง
144	ตาก	แม่สอด	2530	18 มิถุนายน 2533	กองวิจัยสำนักผังเมือง
145	กาญจนบุรี	เมืองท่าเรือพระแท่น	2530	17 สิงหาคม 2535	กองวิจัยสำนักผังเมือง
146	ชลบุรี	เมืองพนสนิมคม	2530	27 มีนาคม 2538	กองวิจัยสำนักผังเมือง
147	ปราจีนบุรี	เมืองอรัญประเทศ	2530	28 ธันวาคม 2534	กองวิจัยสำนักผังเมือง
148	สุราษฎร์ธานี	เกาะสมุย	2530	1 ธันวาคม 2538	กองวิจัยสำนักผังเมือง
149	อุบลราชธานี	เมืองพิบูลมังสาหาร	2530	12 ธันวาคม 2533	กองวิจัยสำนักผังเมือง
150	นครสวรรค์	เมืองชุมแสง	2530	24 กันยายน 2533	กองวิจัยสำนักผังเมือง
151	ฉะเชิงเทรา	เมืองบางคล้า	2530	1 สิงหาคม 2533	กองวิจัยสำนักผังเมือง
152	ภูเก็ต	เกาะแก้ว ชุมชนวิชฎา และชุมชนกะทู้	2530	17 สิงหาคม 2535	กองวิจัยสำนักผังเมือง
153	ระยอง	เมืองแกลง	2530	18 มีนาคม 2535	กองวิจัยสำนักผังเมือง
154	นครสวรรค์	เมืองตาคลี	2530	9 ตุลาคม 2539	กองวิจัยสำนักผังเมือง
155	ชลบุรี	เมืองใหม่แหลมฉบัง	2530	25 กันยายน 2530	กองวิจัยสำนักผังเมือง
156	ราชบุรี	เมืองโพธาราม	2530	13 พฤษภาคม 2535	กองวิจัยสำนักผังเมือง
157	นครศรีธรรมราช	ปากพนัง	2530	16 ธันวาคม 2534	กองวิจัยสำนักผังเมือง
158	ภูเก็ต	เทพกระษัตรีชุมชนป่า คลอก และชุมชนศรี สุนทร	2530	22 ธันวาคม 2535	กองวิจัยสำนักผังเมือง
159	นครราชสีมา	เมืองบัวใหญ่	2530	8 ธันวาคม 2541	กองวิจัยสำนักผังเมือง
160	ระยอง	เมืองระยอง	2530	29 ธันวาคม 2531	กองวิจัยสำนักผังเมือง
161	เชียงใหม่	เมืองเชียงใหม่	2530	31 ตุลาคม 2532	กองวิจัยสำนักผังเมือง
162	ชลบุรี	เมืองพัทลุง	2530	30 ธันวาคม 2531	กองวิจัยสำนักผังเมือง
163	ขอนแก่น	เมืองบ้านไผ่	2530	27 ธันวาคม 2534	กองวิจัยสำนักผังเมือง
164	นครราชสีมา	เมืองโนนสูง	2530	13 ตุลาคม 2533	กองวิจัยสำนักผังเมือง
165	ปัตตานี	เมืองสายบุรี	2531	5 สิงหาคม 2537	กองวิจัยสำนักผังเมือง
166	สระบุรี	เมืองแก่งคอย	2531	26 พฤศจิกายน 2539	กองวิจัยสำนักผังเมือง
167	เพชรบูรณ์	เมืองหล่มสัก	2531	24 มิถุนายน 2537	กองวิจัยสำนักผังเมือง
168	ขอนแก่น	เมืองพล	2531	9 สิงหาคม 2534	กองวิจัยสำนักผังเมือง
169	สุโขทัย	เมืองสวรรคโลก	2531	9 ตุลาคม 2539	กองวิจัยสำนักผังเมือง
170	พิจิตร	เมืองตะพานหิน	2531	29 สิงหาคม 2540	กองวิจัยสำนักผังเมือง
171	ราชบุรี	เมืองบ้านโป่ง	2531	2 กันยายน 2540	กองวิจัยสำนักผังเมือง

172	สุพรรณบุรี	เมืองสองพี่น้อง	2531	21 ธันวาคม 2535	กองวิจัยสำนักผังเมือง
173	สมุทรสงคราม	เมืองอัมพวา	2531	12 กุมภาพันธ์ 2545	กองวิจัยสำนักผังเมือง
174	สระบุรี	เมืองหนองแค	2531	1 ธันวาคม 2538	กองวิจัยสำนักผังเมือง
175	พิจิตร	เมืองบางมูลนาก	2531	26 พฤศจิกายน 2539	กองวิจัยสำนักผังเมือง
176	ปราจีนบุรี	เมืองกบินทร์บุรี	2531	3 กรกฎาคม 2538	กองวิจัยสำนักผังเมือง
177	สุราษฎร์ธานี	เมืองนาสาร	2531	28 ธันวาคม 2534	กองวิจัยสำนักผังเมือง
178	ตรัง	เมืองกันตัง	2531	9 กรกฎาคม 2535	กองวิจัยสำนักผังเมือง
179	พังงา	เมืองตะกั่วป่า	2531	3 กันยายน 2540	กองวิจัยสำนักผังเมือง
180	ลพบุรี	เมืองบ้านหมี่	2531	17 สิงหาคม 2535	กองวิจัยสำนักผังเมือง
181	อยุธยา	เมืองเสนา	2531	25 มิถุนายน 2540	กองวิจัยสำนักผังเมือง
182	จันทบุรี	เมืองขลุง อ.ขลุง	2531	14 สิงหาคม 2536	กองวิจัยสำนักผังเมือง
183	อุดรดิตถ์	เมืองลับแล	2531	26 ตุลาคม 2536	กองวิจัยสำนักผังเมือง
184	จันทบุรี	เมืองท่าใหม่	2531	9 ตุลาคม 2539	กองวิจัยสำนักผังเมือง
185	อยุธยา	เมืองท่าเรือ	2531	26 เมษายน 2539	กองวิจัยสำนักผังเมือง
186	อ่างทอง	เมืองป่าโมก	2531	5 กันยายน 2543	กองวิจัยสำนักผังเมือง
187	สระบุรี	เมืองท่าลาน	2531	10 ตุลาคม 2539	กองวิจัยสำนักผังเมือง
188	ชลบุรี	บริเวณอุตสาหกรรม และชุมชนใหม่แหลม ฉบัง	2531	22 กันยายน 2541	กองวิจัยสำนักผังเมือง
189	เชียงใหม่	เมืองเชียงใหม่	2532	31 ตุลาคม 2532	กองวิจัยสำนักผังเมือง
190	เชียงใหม่	สุขาภิบาล สันทรายหลวง	2532	31 ตุลาคม 2532	กองวิจัยสำนักผังเมือง
191	เชียงใหม่	สุขาภิบาลยางน่อง	2532	31 ตุลาคม 2532	กองวิจัยสำนักผังเมือง
192	เชียงใหม่	สุขาภิบาลหางดง	2532	31 ตุลาคม 2532	กองวิจัยสำนักผังเมือง
193	เชียงใหม่	สุขาภิบาลตันเปา	2532	31 ตุลาคม 2532	กองวิจัยสำนักผังเมือง
194	เชียงใหม่	สุขาภิบาลแม่ใจ	2532	31 ตุลาคม 2532	กองวิจัยสำนักผังเมือง
195	เชียงใหม่	เทศบาลนครเชียงใหม่ +สุขาภิบาลช้างเผือก	2532	31 ตุลาคม 2532	กองวิจัยสำนักผังเมือง
196	เชียงใหม่	สุขาภิบาลแมริม	2532	31 ตุลาคม 2532	กองวิจัยสำนักผังเมือง
197	ชลบุรี	เมืองบ้านบึง	2532	11 ตุลาคม 2539	กองวิจัยสำนักผังเมือง
198	นครสวรรค์	เมืองนครสวรรค์	2532	12 ธันวาคม 2533	กองวิจัยสำนักผังเมือง
199	บุรีรัมย์	เมืองนางรอง	2532	14 พฤษภาคม 2536	กองวิจัยสำนักผังเมือง
200	ลำปาง	เมืองลำปาง	2532	6 พฤศจิกายน 2533	กองวิจัยสำนักผังเมือง
201	ภูเก็ต	เมืองภูเก็ต	2532	27 ธันวาคม 2533	กองวิจัยสำนักผังเมือง
202	สุราษฎร์ธานี	เกาะพะงัน (อำเภอ)	2532	31 พฤษภาคม 2536	กองวิจัยสำนักผังเมือง
203	ระยอง	ชุมชนอุตสาหกรรม หลักมาตาพุด	2532	22 พฤษภาคม 2534	กองวิจัยสำนักผังเมือง
204	ชุมพร	ปากน้ำหลังสวน	2532	24 มิถุนายน 2540	กองวิจัยสำนักผังเมือง

205	สุราษฎร์ธานี	พุนพิน	2532	26 ตุลาคม 2536	กองวิจัยสำนักผังเมือง
206	สงขลา	เมืองหาดใหญ่	2532	18 ตุลาคม 2533	กองวิจัยสำนักผังเมือง
207	ปทุมธานี	คูคต	2532	4 พฤษภาคม 2542	กองวิจัยสำนักผังเมือง
208	ตรัง	เมืองห้วยยอด	2532	13 มีนาคม 2539	กองวิจัยสำนักผังเมือง
209	นราธิวาส	เมืองนราธิวาส	2532	28 ธันวาคม 2534	กองวิจัยสำนักผังเมือง
210	สมุทรปราการ	เมืองสมุทรปราการ (เพิ่มเติม)	2532	24 มิถุนายน 2537	กองวิจัยสำนักผังเมือง
211	สงขลา	เมืองสงขลา	2532	24 มิถุนายน 2540	กองวิจัยสำนักผังเมือง
212	สุราษฎร์ธานี	เมืองสุราษฎร์ธานี	2532	14 ธันวาคม 2534	กองวิจัยสำนักผังเมือง
213	ฉะเชิงเทรา	บางปะกง	2532	20 มิถุนายน 2540	กองวิจัยสำนักผังเมือง
214	อุดรธานี	เมืองอุดรธานี	2532	3 ตุลาคม 2537	กองวิจัยสำนักผังเมือง
215	นครราชสีมา	เมืองนครราชสีมา	2532	13 ธันวาคม 2534	กองวิจัยสำนักผังเมือง
216	มุกดาหาร	เมืองมุกดาหาร	2533	27 มิถุนายน 2540	กองวิจัยสำนักผังเมือง
217	อุบลราชธานี	เมืองอุบลราชธานี- วารินชำราบ	2533	26 ตุลาคม 2536	กองวิจัยสำนักผังเมือง
218	ยโสธร	เมืองยโสธร	2533	10 ตุลาคม 2539	กองวิจัยสำนักผังเมือง
219	สมุทรสงคราม	เมืองสมุทรสงคราม	2533	26 ธันวาคม 2535	กองวิจัยสำนักผังเมือง
220	ฉะเชิงเทรา	เมืองฉะเชิงเทรา ป.1	2533	2 กรกฎาคม 2540	กองวิจัยสำนักผังเมือง
221	ระยอง	เพ	2533	10 ตุลาคม 2539	กองวิจัยสำนักผังเมือง
222	นครนายก	เมืองนครนายก	2533	10 ตุลาคม 2539	กองวิจัยสำนักผังเมือง
223	กาญจนบุรี	เมืองกาญจนบุรี	2533	5 มิถุนายน 2543	กองวิจัยสำนักผังเมือง
224	พังงา	เมืองพังงา	2533	12 มิถุนายน 2539	ไม่ระบุ
225	นครศรีธรรมราช	เมืองนครศรีธรรมราช	2533	19 กรกฎาคม 2538	กองวิจัยสำนักผังเมือง
226	มหาสารคาม	เมืองมหาสารคาม	2534	26 มิถุนายน 2540	กองวิจัยสำนักผังเมือง
227	ชลบุรี	ท่าเรือน้ำลึก แหลมฉบัง	2534	22 กันยายน 2541	กองวิจัยสำนักผังเมือง
228	กระบี่	เมืองกระบี่	2534	30 มิถุนายน 2540	กองวิจัยสำนักผังเมือง
229	สงขลา	ท่าเรือน้ำลึกสงขลา	2534	26 เมษายน 2539	กองวิจัยสำนักผังเมือง
230	เชียงราย	เมืองเชียงราย	2534	26 เมษายน 2539	กองวิจัยสำนักผังเมือง
231	สมุทรสาคร	เมืองสมุทรสาคร	2534	10 กันยายน 2542	กองวิจัยสำนักผังเมือง
232	พิษณุโลก	เมืองพิษณุโลก ป.1	2534	10 กันยายน 2542	กองวิจัยสำนักผังเมือง
233	ปทุมธานี	เมืองปทุมธานี	2534	11 มีนาคม 2546	กองวิจัยสำนักผังเมือง
234	ประจวบคีรีขันธ์	เมืองประจวบฯ (ป.1)	2534	26 พฤศจิกายน 2539	กองวิจัยสำนักผังเมือง
235	สุรินทร์	เมืองสุรินทร์	2534	12 มิถุนายน 2539	กองวิจัยสำนักผังเมือง
236	บุรีรัมย์	เมืองบุรีรัมย์ (ป.1)	2534	27 มิถุนายน 2540	กองวิจัยสำนักผังเมือง
237	พิจิตร	เมืองพิจิตร (ป.1)	2534	26 พฤศจิกายน 2539	กองวิจัยสำนักผังเมือง
238	ร้อยเอ็ด	เมืองร้อยเอ็ด ป.1	2534	25 มิถุนายน 2540	กองวิจัยสำนักผังเมือง
239	สิงห์บุรี	เมืองสิงห์บุรี	2534	28 มิถุนายน 2540	กองวิจัยสำนักผังเมือง

240	ภูเก็ต	ไม้ขาว-สาคร	2534	13 มิถุนายน 2539	กองวิจัยสำนักผังเมือง
241	เพชรบุรี	เมืองเพชรบุรี (ป.1)	2534	26 พฤศจิกายน 2539	กองวิจัยสำนักผังเมือง
242	พัทลุง	เมืองพัทลุง ป.1	2534	3 กรกฎาคม 2540	กองวิจัยสำนักผังเมือง
243	แพร่	เมืองแพร่	2535	28 กันยายน 2542	กองวิจัยสำนักผังเมือง
244	อุทัยธานี	เมืองอุทัยธานี	2535	11 ตุลาคม 2539	กองวิจัยสำนักผังเมือง
245	ปราจีนบุรี	เมืองปราจีนบุรี	2535	2 กรกฎาคม 2542	กองวิจัยสำนักผังเมือง
246	ตราด	เมืองตราด ป.1	2535	1 กรกฎาคม 2540	กองวิจัยสำนักผังเมือง
247	ลำพูน	เมืองลำพูน	2535	29 สิงหาคม 2540	กองวิจัยสำนักผังเมือง
248	ปัตตานี	เมืองปัตตานี (ป.1)	2535	28 มิถุนายน 2540	กองวิจัยสำนักผังเมือง
249	นครปฐม	เมืองนครปฐม (ป.1)	2535	8 ตุลาคม 2544	กองวิจัยสำนักผังเมือง
250	ประจวบคีรีขันธ์	เมืองหัวหิน (ป.1)	2535	3 กันยายน 2540	กองวิจัยสำนักผังเมือง
251	ชัยภูมิ	เมืองชัยภูมิ ป.1	2535	26 มิถุนายน 2540	กองวิจัยสำนักผังเมือง
252	ภูเก็ต	ท่าเรือน้ำลึกและ ชุมชนวิจิตรป.1	2535	26 ธันวาคม 2531	กองวิจัยสำนักผังเมือง
253	ระยอง	เมืองระยอง ป.2	2535	10 ตุลาคม 2539	กองวิจัยสำนักผังเมือง
254	พังงา	ท้ายเหมือง-โคกลอย	2535	2 กรกฎาคม 2553	กองวิจัยสำนักผังเมือง
255	ระยอง	ตะพง ระยอง	2535	30 มิถุนายน 2540	กองวิจัยสำนักผังเมือง
256	ชลบุรี	พัทยา ป.2	2535	22 พฤศจิกายน 2546	กองวิจัยสำนักผังเมือง
257	ภูเก็ต	ป่าตอง-กะรน ป.1	2535	2 กันยายน 2542	กองวิจัยสำนักผังเมือง
258	สุโขทัย	เมืองสุโขทัย	2535	23 มิถุนายน 2540	กองวิจัยสำนักผังเมือง
259	ปราจีนบุรี	เมืองสระแก้ว	2535	7 ตุลาคม 2547	กองวิจัยสำนักผังเมือง
260	ตาก	เมืองตาก ป.1	2535	2 กันยายน 2540	กองวิจัยสำนักผังเมือง
261	ตรัง	เมืองตรัง ป.1	2535	4 พฤษภาคม 2542	กองวิจัยสำนักผังเมือง
262	อุดรดิติ์	เมืองอุดรดิติ์ ป.1	2535	23 มิถุนายน 2540	กองวิจัยสำนักผังเมือง
263	หนองคาย	เมืองหนองคาย	2536	29 กันยายน 2542	กองวิจัยสำนักผังเมือง
264	ยะลา	เมืองยะลา ป.1	2536	22 มีนาคม 2543	ฝ่ายวิเคราะห์วิจัย กองวิจัย สำนักผังเมือง
265	ชัยนาท	เมืองชัยนาท ป.1	2536	29 สิงหาคม 2540	ฝ่ายวิเคราะห์วิจัย กองวิจัย สำนักผังเมือง
266	สตูล	เมืองสตูล	2536	2 กรกฎาคม 2542	ฝ่ายวิเคราะห์วิจัย กองวิจัย สำนักผังเมือง
267	น่าน	เมืองน่าน ป.1	2536	24 มีนาคม 2543	ฝ่ายสำรวจและวิเคราะห์ ข้อมูลกองวิจัย
268	สระบุรี	เมืองพระพุทธบาท	2536	29 กันยายน 2542	ฝ่ายวิเคราะห์วิจัย กองวิจัย สำนักผังเมือง
269	นราธิวาส	เมืองสุโหงโกลก ป.1	2536	30 พฤศจิกายน 2543	ฝ่ายวิเคราะห์วิจัย กองวิจัย สำนักผังเมือง
270	ชุมพร	เมืองชุมพร ป.1	2536	9 ธันวาคม 2541	ฝ่ายวิเคราะห์วิจัย กองวิจัย

					สำนักผังเมือง
271	กาฬสินธุ์	เมืองกาฬสินธุ์	2536	25 ธันวาคม 2541	ฝ่ายวิเคราะห์วิจัย กองวิจัย สำนักผังเมือง
272	สกลนคร	เมืองสกลนคร	2536	28 กันยายน 2542	ฝ่ายวิเคราะห์วิจัย กองวิจัย สำนักผังเมือง
273	เพชรบูรณ์	เมืองเพชรบูรณ์ ป.1	2536	16 กันยายน 2541	ฝ่ายวิเคราะห์วิจัย กองวิจัย สำนักผังเมือง
274	อ่างทอง	เมืองอ่างทอง ป.1	2536	22 มีนาคม 2543	ฝ่ายวิเคราะห์วิจัย กองวิจัย สำนักผังเมือง
275	ระนอง	เมืองระนอง ป.1	2536	16 กันยายน 2541	ฝ่ายวิเคราะห์วิจัย กองวิจัย สำนักผังเมือง
276	ขอนแก่น	เมืองขอนแก่น ป.2	2536	20 ธันวาคม 2542	ฝ่ายวิเคราะห์วิจัย กองวิจัย สำนักผังเมือง
277	สงขลา	เมืองสะเดา ป.1	2536	16 มีนาคม 2541	ฝ่ายวิเคราะห์วิจัย กองวิจัย สำนักผังเมือง
278	ตาก	เมืองแม่สอด ป.1	2536	2 กันยายน 2542	ฝ่ายวิเคราะห์วิจัย กองวิจัย สำนักผังเมือง
279	ภูเก็ต	เชิงทะเล-กมลา ป.1	2536	29 ธันวาคม 2542	หน่วยสำรวจและวิเคราะห์ ข้อมูลสำนักผังเมือง
280	แม่ฮ่องสอน	เมืองแม่ฮ่องสอน ป.1	2536	29 กันยายน 2542	กองวิจัยสำนักผังเมือง
281	นราธิวาส	ตากใบ นราธิวาส	2536	5 กันยายน 2543	ฝ่ายวิเคราะห์วิจัย กองวิจัย สำนักผังเมือง
282	กำแพงเพชร	กำแพงเพชร ป.1	2536	20 ธันวาคม 2542	กองวิจัยสำนักผังเมือง
283	ยะลา	เมืองเบตง ป.1	2536	22 มีนาคม 2542	ฝ่ายวิเคราะห์วิจัย กองวิจัย สำนักผังเมือง
284	ประจวบคีรีขันธ์	ชุมชนบางสะพาน	2536	13 ตุลาคม 2546	ส่วนผังเมืองที่ 3 สำนักวางผัง กรรมการผังเมือง
285	นนทบุรี	นนทบุรี ป.1	2537	24 มีนาคม 2548	ฝ่ายวิเคราะห์วิจัยกองวิจัย และประเมินผล สำนักผังเมือง
286	นครศรีธรรมราช	เมืองปากพอง ป.1	2537	25 กุมภาพันธ์ 2542	ฝ่ายวิเคราะห์วิจัย กองวิจัย สำนักผังเมือง
287	นครพนม	เมืองนครพนม ป.1	2537	3 ตุลาคม 2544	หน่วยวิเคราะห์วิจัยกองวิจัย และประเมินผล สำนักผังเมือง
288	นครศรีธรรมราช	เมืองใหม่จุฬาภรณ์	2537	2 กันยายน 2542	ฝ่ายวิเคราะห์วิจัยกองวิจัย และประเมินผล สำนักผังเมือง
289	นครราชสีมา	เมืองนครราชสีมา ป. 2	2537	26 กรกฎาคม 2547	ฝ่ายวิเคราะห์วิจัยกองวิจัย และประเมินผล สำนักผังเมือง
290	อำนาจเจริญ	เมืองอำนาจเจริญ	2537	24 มีนาคม 2543	ฝ่ายวิเคราะห์วิจัย กองวิจัย

					สำนักผังเมือง
291	กาญจนบุรี	เมืองท่าเรือพระ แท่นป.1	2537	5 มิถุนายน 2543	ฝ่ายวิเคราะห์วิจัย กองวิจัย สำนักผังเมือง
292	ระยอง	อุตสาหกรรมหลักและ ชุมชนจ.ระยอง(มาบ ตาพุด) ป.2	2537	12 พฤษภาคม 2546	กองวิจัยและประเมินผล กรมการผังเมือง
293	ภูเก็ต	ชุมชนฉลอง-ชุมชนรา ไวย์	2537	20 มิถุนายน 2540	กองวิจัยสำนักผังเมือง
294	สระบุรี	เมืองสระบุรี ป.1	2537	9 ตุลาคม 2539	ไม่ระบุ
295	ฉะเชิงเทรา	เมืองบางคล้า	2538	20 ธันวาคม 2542	กองวิจัยสำนักผังเมือง
296	หนองบัวลำภู	สุขาภิบาล หนองบัวลำภู	2538	11 ธันวาคม 2544	ส่วนผังเมืองที่ 3 กองวิจัยและ ประเมินผลกรมการผังเมือง
297	ขอนแก่น	เมืองพล ป.1	2538	25 ธันวาคม 2541	ส่วนผังเมืองที่ 3 กองวิจัยและ ประเมินผลกรมการผังเมือง
298	นราธิวาส	พิบูลทอง ป.1	2538	10 ตุลาคม 2540	ส่วนผังเมืองที่ 5 กรมการผังเมือง
299	นครราชสีมา	เมืองโนนสูง ป.1	2538	22 มีนาคม 2543	กองวิจัยสำนักผังเมือง
300	นครสวรรค์	เมืองชุมแสง ป.1	2538	29 ธันวาคม 2542	กองวิจัยสำนักผังเมือง
301	ลพบุรี	เมืองลพบุรี ป.1	2538	6 พฤศจิกายน 2546	ฝ่ายวิเคราะห์วิจัย กองวิจัย สำนักผังเมือง
302	ตรัง	เมืองกันตัง ป.1	2538	30 พฤศจิกายน 2543	กองวิจัยและประเมินผล
303	นราธิวาส	เมืองนราธิวาส ป.2	2538	23 มีนาคม 2543	ฝ่ายวิเคราะห์วิจัยกองวิจัย และประเมินผล สำนักผังเมือง
304	ขอนแก่น	เมืองชุมแพ ขอนแก่น	2538	24 ธันวาคม 2547	ฝ่ายวิเคราะห์วิจัยกองวิจัย และประเมินผล สำนักผังเมือง
305	ระยอง	เมืองแกลง ระยอง ป. 1	2538	12 ตุลาคม 2544	ส่วนวิเคราะห์วิจัยสำนัก พัฒนามาตรฐาน
306	สระแก้ว	เมืองสระแก้ว	2539	7 ตุลาคม 2547	ส่วนวิเคราะห์วิจัยสำนัก พัฒนามาตรฐาน
307	อ่างทอง	เมืองป่าโมก อ่างทอง	2539	5 กันยายน 2543	กลุ่มงานวิเคราะห์วิจัย สำนักพัฒนามาตรฐาน
308	สุราษฎร์ธานี	เกาะพะงัน ป.1	2539	13 กันยายน 2544	ส่วนวิเคราะห์วิจัยสำนัก พัฒนามาตรฐาน
309	สุราษฎร์ธานี	เมืองนาสาร ป.1	2539	30 สิงหาคม 2544	ส่วนวิเคราะห์วิจัยสำนัก พัฒนามาตรฐาน
310	อุดรดิตถ์	เมืองลับแล ป.1	2539	26 ตุลาคม 2544	ส่วนวิเคราะห์วิจัยสำนัก พัฒนามาตรฐาน
311	นครสวรรค์	เมืองนครสวรรค์ ป.2	2539	29 ธันวาคม 2542	สำนักงานโยธาธิการและผัง

					เมืองจังหวัด+ส่วนผังเมืองที่ 2 สำนักวางผัง กรมการผังเมือง
312	สงขลา	เมืองหาดใหญ่ ป.2	2539	6 มิถุนายน 2543	ส่วนผังเมืองที่ 1 สำนักวางผัง กรมการผังเมือง
313	ลำปาง	เมืองลำปาง ป.2	2539	5 กันยายน 2543	สำนักงานโยธาธิการ และผังเมืองจังหวัด
314	สุราษฎร์ธานี	เมืองสุราษฎร์ธานี ป.2	2540	9 เมษายน 2545	สำนักงานโยธาธิการ และผังเมืองจังหวัด
315	จันทบุรี	เมืองจันทบุรี ป.1	2540	12 กุมภาพันธ์ 2545	กองวิจัยและประเมินผล กรมการผังเมือง
316	ลพบุรี	เมืองโคกสำโรง ป.1	2540	6 มิถุนายน 2543	ส่วนผังเมืองที่ 1 สำนักวางผัง กรมการผังเมือง
317	นครศรีธรรมราช	เมืองนครศรีธรรมราช ป.2	2540	13 กุมภาพันธ์ 2545	สำนักงานโยธาธิการ และผังเมืองจังหวัด
318	ลพบุรี	เมืองบ้านหมี่ ป.1	2540	18 พฤศจิกายน 2545	สำนักงานโยธาธิการและผัง เมืองจังหวัด+ส่วนผังเมืองที่ 1 สำนักวางผัง กรมการผังเมือง
319	สมุทรสาคร	เมืองกระทุ่มแบน ป.1	2540	18 ตุลาคม 2544	ส่วนผังเมืองที่ 1 สำนักวางผัง กรมการผังเมือง
320	เลย	เมืองเลย ป.1	2540	12 ตุลาคม 2544	สำนักงานโยธาธิการและผัง เมืองจังหวัด+ส่วนผังเมืองที่ 3 สำนักวางผัง กรมการผังเมือง
321	สุพรรณบุรี	เมืองสองพี่น้อง ป.1	2540	5 กันยายน 2543	สำนักงานโยธาธิการและผัง เมืองจังหวัด
322	อยุธยา	เมืองอยุธยา (ป.2)	2540	25 กุมภาพันธ์ 2542	สำนักงานโยธาธิการ และผังเมืองจังหวัด
323	ชลบุรี	เมืองชลบุรี ป.1	2540	7 พฤษภาคม 2553	สำนักงานโยธาธิการ และผังเมืองจังหวัด
324	เพชรบุรี	เมืองชะอำ ป.1	2540	30 พฤศจิกายน 2543	สำนักงานโยธาธิการ และผังเมืองจังหวัด

ฐานข้อมูลระหว่าง พ.ศ. 2541-2554 รวม 95 พื้นที่

	จังหวัด	ฐานข้อมูลชุมชน...	ปีพ.ศ.	เข้าที่ประชุม คณะกรรมการผังเมือง/ อนุกรรมการด้านผังเมือง	ผู้จัดทำ
1	เพชรบูรณ์	เมืองหล่มสัก ป.1	2541		สำนักงานโยธาธิการ และผังเมืองจังหวัด
2	ราชบุรี	เมืองโพธาราม ป.1	2541	29 ธันวาคม 2542	ส่วนวิเคราะห์วิจัย สำนักพัฒนามาตรฐาน กรมโยธาธิการและผังเมือง (สำนักงานโยธาธิการ และผังเมืองจังหวัด สสำรวจ)
3	สุราษฎร์ธานี	เมืองพุนพิน	2541	13 พฤศจิกายน 2545	ส่วนวิเคราะห์วิจัย สำนักพัฒนามาตรฐาน กรมโยธาธิการและผังเมือง (สำนักงานโยธาธิการ และผังเมืองจังหวัด สสำรวจ)
4	สุโขทัย	เมืองสวรรคโลก อ.สวรรคโลก	2541	13 ตุลาคม 2548	สำนักงานโยธาธิการ และผังเมืองจังหวัด
5	พิจิตร	เมืองบางมูลนาก ป.1 พิจิตร	2541		สำนักงานโยธาธิการ และผังเมืองจังหวัด
6	พิจิตร	เมืองพิจิตร ป.2	2541	26 เมษายน 2549	สำนักงานโยธาธิการ และผังเมืองจังหวัด
7	พะเยา	เมืองพะเยา ป.1	2541	27 ธันวาคม 2548	สำนักงานโยธาธิการ และผังเมืองจังหวัด
8	นครนายก	เมืองนครนายก ป.2	2541	21 ธันวาคม 2549	สำนักงานโยธาธิการ และผังเมืองจังหวัด
9	ภูเก็ต	เกาะภูเก็ต	2541	25 มีนาคม 2548	สำนักงานโยธาธิการ และผังเมืองจังหวัด
10	เชียงราย	เมืองเชียงราย	2541	8 สิงหาคม 2550	สำนักงานโยธาธิการ และผังเมืองจังหวัด
11	สระบุรี	หนองแค สระบุรี	2541		สำนักงานโยธาธิการ และผังเมืองจังหวัด
12	นครศรีธรรมราช	เมืองนครศรีธรรมราช ป.2	2541	13 กุมภาพันธ์ 2545	สำนักงานโยธาธิการ และผังเมืองจังหวัด
13	จันทบุรี	เมืองขลุง ป.1	2541	5 กันยายน 2543	กองวิจัย สำนักผังเมือง
14	กทม.	กทม. ป.1	2541	5 กรกฎาคม 2542	สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร

15	บุรีรัมย์	เมืองนางรอง ป.1	2541	22 กันยายน 2540	กรมโยธาธิการและผังเมือง
16	อุบลราชธานี	เมืองอุบลราชธานี- วารินชำราบ ป.2	2542	16 เมษายน 2547	สำนักงานโยธาธิการ และผังเมืองจังหวัด
17	อุทัยธานี	เมืองอุทัยธานี	2542	24 ธันวาคม 2547	สำนักงานโยธาธิการ และผังเมืองจังหวัด
18	สุรินทร์	เมืองสุรินทร์	2542	28 เมษายน 2549	สำนักงานโยธาธิการ และผังเมืองจังหวัด
19	นครศรีธรรมราช	เมืองทุ่งสง ป.1	2543	6 พฤศจิกายน 2546	สำนักงานโยธาธิการ และผังเมืองจังหวัด และ ส่วนผังเมืองที่ 4 สำนักวาง ผัง กรมการผังเมือง
20	อุดรธานี	เมืองอุดรธานี ป.2	2544	9 กรกฎาคม 2553	สำนักงานโยธาธิการ และผังเมืองจังหวัด
21	สระบุรี	เมืองสระบุรี ป.2	2545	16 พฤศจิกายน 2548	ไม่ระบุ
22	นครปฐม	ชุมชนอ้อมใหญ่	2545	26 เมษายน 2549	ไม่ระบุ
23	สระบุรี	เมืองแก่งคอย ป.1	2545	29 ธันวาคม 2549	สำนักงานโยธาธิการ และผังเมืองจังหวัด
24	ปทุมธานี	เมืองธัญบุรี-หนองเสือ- คลองหลวง	2545	16 พฤษภาคม 2550	สำนักผังเมืองรวมและ ผังเมืองเฉพาะ กรมโยธาธิการและผังเมือง
25	นครปฐม	นครชัยศรี	2545		กลุ่มวิเคาระห์วิจัย สำนักพัฒนามาตรฐาน กรมโยธาธิการและผังเมือง ว่าจ้าง NIDA(สถาบัน บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์)
26	สงขลา	เมืองหาดใหญ่	2545		กลุ่มวิเคาระห์วิจัย สำนักพัฒนามาตรฐาน กรมโยธาธิการและผังเมือง
27	สระบุรี	หินกอง อ.หนองแค สระบุรี	2546	25 กรกฎาคม 2550	กลุ่มวิเคาระห์วิจัย สำนักพัฒนามาตรฐาน กรมโยธาธิการและผังเมือง
28	ประจวบคีรีขันธ์	กม.5 อ.เมือง ประจวบฯ	2546	22 เมษายน 2554	กลุ่มวิเคาระห์วิจัย สำนักพัฒนามาตรฐาน กรมโยธาธิการและผังเมือง
29	เพชรบุรี	นายาง-หนองจอก	2546		กลุ่มวิเคาระห์วิจัย สำนักพัฒนามาตรฐาน กรมโยธาธิการและผังเมือง

30	อยุธยา	ชุมชนบ้านแพรง-โรงช้าง- มหาธาตุ	2546	16 พฤษภาคม 2550	กลุ่มวิเคราะห์วิจัย สำนักพัฒนามาตรฐาน กรมโยธาธิการและผังเมือง
31	ระยอง	เมืองบ้านเพ ป.2	2546	11 ตุลาคม 2549	สำนักงานโยธาธิการ และผังเมืองจังหวัด
32	สระบุรี	ชุมชนท่าลาน ป.1	2546	22 ธันวาคม 2548	สำนักงานโยธาธิการ และผังเมืองจังหวัด
33	ฉะเชิงเทรา	เมืองฉะเชิงเทรา ป.2	2546	7 มิถุนายน 2549	สำนักงานโยธาธิการ และผังเมืองจังหวัด
34	พัทลุง	เมืองพัทลุง ป.2	2546	25 สิงหาคม 2549	สำนักงานโยธาธิการ และผังเมืองจังหวัด
35	ระยอง	เมืองระยอง ป.3	2546	3 กรกฎาคม 2549	สำนักงานโยธาธิการ และผังเมืองจังหวัด
36	มุกดาหาร	เมืองมุกดาหาร ป.2	2547	3 กรกฎาคม 2549	สำนักงานโยธาธิการ และผังเมืองจังหวัด
37	สุโขทัย	เมืองสุโขทัย ป.2	2547	13 พฤศจิกายน 2552	สำนักงานโยธาธิการ และผังเมืองจังหวัด
38	ประจวบคีรีขันธ์	กุยบุรี อ.กุยบุรี	2547		กลุ่มวิเคราะห์วิจัย สำนักพัฒนามาตรฐาน กรมโยธาธิการและผังเมือง
39	ระยอง	บ้านค่าย-มาบข่า อ.บ้านค่าย- กิ่งอำเภอนิคมพัฒนา	2547		กลุ่มวิเคราะห์วิจัย สำนักพัฒนามาตรฐาน กรมโยธาธิการและผังเมือง
40	เพชรบุรี	เขาย้อย อ.เขาย้อย	2547		กลุ่มงานวิชาการผังเมือง สำนักโยธาธิการและ ผังเมืองจังหวัด
41	อยุธยา	ผักไห่-ลาดชะโด อ.ผักไห่	2547		กลุ่มวิเคราะห์วิจัย สำนักพัฒนามาตรฐาน กรมโยธาธิการและผังเมือง
42	ประจวบคีรีขันธ์	ไร่ใหม่-ไร่เก่า	2547		ไม่ระบุ
43	นครนายก	บ้านนา นครนายก	2547		กลุ่มวิเคราะห์วิจัยสำนัก พัฒนามาตรฐาน กรมโยธา ธิการและผังเมือง
44	ชลบุรี	หัวกุญแจ-หนองไผ่แก้ว	2547		กลุ่มวิเคราะห์วิจัย สำนักพัฒนามาตรฐาน กรมโยธาธิการและผังเมือง
45	อุบลราชธานี	เมืองเดช อ.เดชอุดม อุบล	2547		สำนักงานโยธาธิการ และผังเมืองจังหวัด

46	ชลบุรี	พานทอง-หนองตำลิ่ง ชลบุรี	2547		กลุ่มวิเคราะห์วิจัย สำนักพัฒนามาตรฐาน กรมโยธาธิการและผังเมือง
47	หนองคาย	ศรีเชียงใหม่ อ.ศรีเชียงใหม่ อ. หนองคาย	2547		กลุ่มงานวิชาการผังเมือง สำนักโยธาธิการและ ผังเมืองจังหวัด
48	อุยธยา	นครหลวง-อรัญญิก อ.นครหลวง อุยธยา	2547		กลุ่มวิเคราะห์วิจัย สำนักพัฒนามาตรฐาน กรมโยธาธิการและผังเมือง
49	สระบุรี	วิหารแดง อ.วิหารแดง สระบุรี	2547		กลุ่มวิเคราะห์วิจัย สำนักพัฒนามาตรฐาน กรมโยธาธิการและผังเมือง
50	ปทุมธานี	ชุมชนประชาธิปไตย-คลองหลวง ปทุมธานี ป.1	2547		สำนักงานโยธาธิการและ ผังเมืองจังหวัด
51	อุยธยา	บางบาล-มหาพรหมณ์ อ.บาง บาล อุยธยา	2547		กลุ่มวิเคราะห์วิจัย สำนักพัฒนามาตรฐาน กรมโยธาธิการและผังเมือง
52	ยโสธร	ทรายมูล ยโสธร	2547		สำนักงานโยธาธิการและ ผังเมืองจังหวัด
53	ระยอง	ทุ่งควายกิน-กองดิน อ.แกลง	2548		กลุ่มวิเคราะห์วิจัยสำนัก พัฒนามาตรฐาน กรมโยธา ธิการและผังเมือง
54	นครสวรรค์	เมืองชุมแสง ป.2	2548		สำนักงานโยธาธิการและ ผังเมืองจังหวัด
55	แม่ฮ่องสอน	เมืองแม่ฮ่องสอน ป.2	2548		กลุ่มงานวิชาการผังเมือง สำนักงานโยธาธิการและ ผังเมืองจังหวัด
56	ประจวบคีรีขันธ์	ชุมชนกม.5 ต.อ่าวน้อย อ.เมือง	2549	22 เมษายน 2554	สำนักผังเมืองรวม และผังเมืองเฉพาะ กรมโยธาธิการและผังเมือง
57	ยะลา	เมืองยะลา ป.2	2550	20 พฤษภาคม 2554	สำนักงานโยธาธิการและ ผังเมืองจังหวัด
58	นครสวรรค์	เมืองตากลี ป.1	2550	11 มีนาคม 2554	สำนักงานโยธาธิการและ ผังเมืองจังหวัด
59	ขอนแก่น	เมืองบ้านไผ่ ป.2	2550		สำนักงานโยธาธิการและ ผังเมืองจังหวัด
60	นครศรีธรรมราช	ชุมชนจุฬารัตน์ ป.1	2550		สำนักงานโยธาธิการและ ผังเมืองจังหวัด

61	ชลบุรี	บริเวณอุตสาหกรรมและ ชุมชนแหลมฉบัง	2550		ไม่ระบุ
62	เชียงใหม่	เมืองเชียงใหม่ ป.3	2550		สำนักงานโยธาธิการและ ผังเมืองจังหวัด
63	ตาก	เมืองแม่สอด ป.2	2550		ไม่ระบุ
64	ขอนแก่น	เมืองพล ป.2	2551		สำนักงานโยธาธิการและ ผังเมืองจังหวัด
65	สมุทรปราการ	จังหวัดสมุทรปราการ ป.2	2551		องค์การบริหารส่วนจังหวัด
66	สระบุรี	เมืองหนองแค ป.1	2551		องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และสำนักงานโยธาธิการ และ ผังเมืองจังหวัด
67	ตาก	เมืองตาก ป.2	2551		องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และสำนักงานโยธาธิการ และ ผังเมืองจังหวัด
68	อุตรดิตถ์	เมืองลับแล ป.2	2551		องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และสำนักงานโยธาธิการ และ ผังเมืองจังหวัด
69	น่าน	เมืองน่าน ป.2	2551		องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และสำนักงานโยธาธิการ และ ผังเมืองจังหวัด
70	ตรัง	เมืองกันตัง ป.2	2551		เทศบาลและ สำนักงานโยธาธิการและ ผังเมืองจังหวัด
71	อำนาจเจริญ	เมืองอำนาจเจริญ ป.1	2551		องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และสำนักงานโยธาธิการ และ ผังเมืองจังหวัด
72	ตราด	ชุมชนแหลมงอบ	2551	26 เมษายน 2554	องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และสำนักงานโยธาธิการ และ ผังเมืองจังหวัด
73	เลย	เมืองเลย ป.2	2552		องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และสำนักงานโยธาธิการ และ

					ผังเมืองจังหวัด
74	ชุมพร	เมืองหลังสวน ป.1	2552		สำนักงานโยธาธิการและ ผังเมืองจังหวัด
75	ปราจีนบุรี	เมืองอรัญประเทศ ป.2	2552		ไม่ระบุ
76	จันทบุรี	เมืองท่าใหม่ ป.1	2552		องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และ สำนักงานโยธาธิการและ ผังเมืองจังหวัด
77	อ่างทอง	เมืองอ่างทอง ป.2	2552		เทศบาลและ องค์การบริหารส่วนตำบล (สำนักงานโยธาธิการและผัง เมืองจังหวัดที่ปรึกษา)
78	อ่างทอง	เมืองป่าโมก	2552		เทศบาลและ องค์การบริหารส่วนตำบล (สำนักงานโยธาธิการและผัง เมืองจังหวัดที่ปรึกษา)
79	ลพบุรี	เมืองบ้านหมี่ ป.2	2552		เทศบาลและ องค์การบริหารส่วนตำบล (สำนักงานโยธาธิการและผัง เมืองจังหวัดที่ปรึกษา)
80	กำแพงเพชร	เมืองกำแพงเพชร ป.2	2552		องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และสำนักงานโยธาธิการ และ ผังเมืองจังหวัด
81	พิจิตร	เมืองตะพานหิน ป.1	2552		องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และสำนักงานโยธาธิการ และ ผังเมืองจังหวัด
82	นราธิวาส	เมืองนราธิวาส ป.3	2552		องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และสำนักงานโยธาธิการ และ ผังเมืองจังหวัด
83	นราธิวาส	เมืองสุไหงโกลก ป.2	2552		องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และสำนักงานโยธาธิการ และ ผังเมืองจังหวัด
84	อุบลราชธานี	เมืองอุบลราชธานี-วารินชำราบ ป.3	2552		สำนักงานโยธาธิการและ ผังเมืองจังหวัด

85	สุราษฎร์ธานี	เกาะพะงัน ป.2	2552	เทศบาลและองค์การบริหาร ส่วนตำบล (สำนักงานโยธาธิการและผัง เมืองจังหวัดที่ปรึกษา)
86	สุพรรณบุรี	เมืองสองพี่น้อง ป.2	2552	องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และสำนักงานโยธาธิการ และ ผังเมืองจังหวัด (ว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษา)
87	ตรัง	เมืองตรัง ป.2	2552	สำนักงานโยธาธิการและ ผังเมืองจังหวัด
88	ตราด	เมืองตราด ป.2	2552	องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และสำนักงานโยธาธิการ และ ผังเมืองจังหวัด
89	หนองบัวลำภู	เมืองหนองบัวลำภู ป.1	2552	องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และสำนักงานโยธาธิการ และ ผังเมืองจังหวัด
90	อุบลราชธานี	เมืองพิบูลมังสาหาร ป.1	2552	กลุ่มงานวิชาการ สำนักงานโยธาธิการและ ผังเมืองจังหวัด
91	กาฬสินธุ์	เมืองกาฬสินธุ์ ป.2	2553	เทศบาลเมือง
92	สตูล	เมืองสตูล ป.2	2553	องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และสำนักงานโยธาธิการ และ ผังเมืองจังหวัด
93	ประจวบคีรีขันธ์	บางสะพาน ป.1	2553	องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และสำนักงานโยธาธิการ และ ผังเมืองจังหวัด
94	สมุทรสงคราม	เมืองสมุทรสงคราม	2553	บริษัท พิสุทธิ เทคโนโลยี
95	อุทัยธานี	เมืองอุทัยธานี ป.3	2554	องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และสำนักงานโยธาธิการ และ ผังเมืองจังหวัด

ภาคผนวก ข

แหล่งข้อมูลที่ได้รับการอ้างอิงในฐานะข้อมูลผังเมืองรวม พ.ศ. 2520-2554

แหล่งข้อมูลที่ได้รับข้างแจ้ง	ประเภทข้อมูล	พ.ศ. 2520-2540 (324 พื้นที่)		พ.ศ. 2541-2554 (95 พื้นที่)		เพิ่ม/ลด
		ความถี่ (ครั้ง)	ความถี่เฉลี่ย	ความถี่ (ครั้ง)	ความถี่เฉลี่ย	
สำนักนายกรัฐมนตรี (ไปรษณีย์/โทรเลข/โทรสาร/โทรสาร)		16	4.9%	31	32.6%	27.7%
มติ ครม.		12	3.7%	29	30.5%	26.8%
คกก.ปฏิบัติการจังหวัดกำแพงเพชร - สบงเสนาธิการ	รายงานการพิจารณาโครงการและวัฒนธรรมของประชาชนที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	1	0.3%	0	0.0%	-0.3%
คกก.อุทกวิทยาแห่งชาติ ภายใต้อคท.ทรัพยากรน้ำแห่งชาติ		0	0.0%	1	1.1%	1.1%
กรมประชาสัมพันธ์		1	0.3%	1	1.1%	0.7%
ศอปปท. (ศูนย์ประสานงานและประสานงานกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน)		1	0.3%	0	0.0%	-0.3%
อื่นๆ		1	0.3%	0	0.0%	-0.3%
สบง.คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สภาพัฒน์)		226	69.8%	126	132.6%	62.9%
-	แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	99	30.0%	52	54.7%	24.2%
กองบัญชาการตำรวจ		90	27.8%	63	66.3%	38.5%
สำนักงานพัฒนาเมือง		4	1.2%	3	3.2%	1.9%
กองวางแผนภาค งานวิเคราะห์โครงสร้าง		1	0.3%	0	0.0%	-0.3%
กองวางแผนทรัพยากรมนุษย์		1	0.3%	0	0.0%	-0.3%
กองประสานการพัฒนาเมือง		1	0.3%	1	1.1%	0.7%
กองประสานการพัฒนาชนบท	ข้อมูลแหล่งน้ำระดับหมู่บ้าน (กรทช2ค)	0	0.0%	1	1.1%	1.1%
แนวทางการพัฒนาภาคและจังหวัด ภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4		4	1.2%	0	0.0%	-1.2%
คณะกรรมการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก	แผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก	5	1.5%	1	1.1%	-0.5%

สน.คณะกรรมการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้	ผลงานพัฒนาภาคใต้ 2504-2507	2	0.8%	0	0.0%	-0.8%
แนวทางพัฒนาฐานเศรษฐกิจเมืองหลักเชียงใหม่ (2525-2529)		1	0.3%	1	1.1%	0.7%
แผนประชากร 2525-2529		1	0.3%	0	0.0%	-0.3%
การสำรวจรายได้ในประเทศไทย		1	0.3%	0	0.0%	-0.3%
เอกสารศึกษาการกำหนดดัชนีสมมุติเพื่อใช้ในการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย (2523-2558)		1	0.3%	0	0.0%	-0.3%
การคาดประมาณจำนวนประชากรของประเทศไทย 2513-2548 สดมที่ 5		1	0.3%	0	0.0%	-0.3%
รายงานความเหมาะสมการจัดหาน้ำให้พื้ชยา-บางละมุง (ส.ค. 2519)		2	0.8%	0	0.0%	-0.8%
คณะอนุกรรมการนโยบายและแผนประชากร		1	0.3%	0	0.0%	-0.3%
คณะทำงานประมาณประชากร		1	0.3%	0	0.0%	-0.3%
สำนักพัฒนาระบบข้อมูลเพื่อการวางแผน	เช่น ผลิตภัณฑ์มวลรวม (GDP)	0	0.0%	2	2.1%	2.1%
สำนักสถิติพยากรณ์		0	0.0%	1	1.1%	1.1%
gesdb.go.th		0	0.0%	1	1.1%	1.1%
ไม่ระบุ		10	3.1%	0	0.0%	-3.1%
สำนักงานสถิติแห่งชาติ (สสช)		55	17.0%	68	71.6%	54.6%
ส่วนในประชากรและการเคหะ		20	6.2%	7	7.4%	1.2%
ส่วนในประชากรและการเคหะ	2513	12	3.7%	0	0.0%	-3.7%
	2523	7	2.2%	3	3.2%	1.0%
	2533	0	0.0%	1	1.1%	1.1%
	2543	0	0.0%	3	3.2%	3.2%

	ไม่ระบุปี	1	0.3%	0	0.0%	-0.3%
สำรวจภาวะการทำงาน (สำรวจแรงงาน ก่อน 2534)		10	3.1%	12	12.6%	9.5%
สำนักงานสถิติจังหวัด (สมุดรายงานสถิติจังหวัด)	GPP สำรวจภาวะการทำงาน ฯลฯ	5	1.5%	23	24.2%	22.7%
สัมภาษณ์ในกาชณะตร		2	0.8%	1	1.1%	0.4%
สัมภาษณ์ในธุรกิจการค้าและการบริการ			0.0%		0.0%	0.0%
สัมภาษณ์ในอุตสาหกรรม		0	0.0%	2	2.1%	2.1%
รายงานผลสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน		0	0.0%	2	2.1%	2.1%
รายงานการศึกษา/ครู	2518	1	0.3%	0	0.0%	-0.3%
รายงานเบื้องต้นการสำรวจการเปลี่ยนแปลงของประชากร 2517-18		2	0.8%	0	0.0%	-0.8%
สำรวจข้อมูลระดับหมู่บ้าน	2545	0	0.0%	3	3.2%	3.2%
สัมภาษณ์ใน...		0	0.0%	1	1.1%	1.1%
ไม่ระบุ	อัตราเกิด-ตายของประเทศ แนนที่จังหวัด	15	4.8%	3	3.2%	-1.5%
สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ก่อน 2541 สังกัดกระทรวงมหาดไทย)		53	16.4%	12	12.6%	-3.7%
กก.ภ.จว. กำกับการตำรวจภูธรจังหวัด		11	3.4%	0	0.0%	-3.4%
สถานีตำรวจภูธรอำเภอ	สถิติชาวภูวนอพยพ	37	11.4%	10	10.5%	-0.8%
สภต. (สถานีตำรวจภูธรตำบล) post-2541		0	0.0%	2	2.1%	2.1%
กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนเขต ๑		1	0.3%	0	0.0%	-0.3%
สถานีตำรวจน้ำ		1	0.3%	0	0.0%	-0.3%

	กรมตรวจคนเข้าเมือง		2	0.6%	0	0.0%	-0.6%
	ไม่ระบุ		1	0.3%	0	0.0%	-0.3%
กระทรวงมหาดไทย (ไม่รวมกรมโยธาฯ กรมตำรวจ)			769	237.3%	177	186.3%	-51.0%
	สำนักบริหารการทะเบียน (กองทะเบียน สนม.กลางทะเบียนราษฎร)		311	96.0%	62	65.3%	-30.7%
	สำนักบริหารการปกครองท้องถิ่น (กองปกครองท้องถิ่น)		105	32.4%	6	6.3%	-26.1%
	กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น		71	21.9%	3	3.2%	-18.8%
	กรมพัฒนาชุมชน		9	2.8%	2	2.1%	-0.7%
	กรมการส่งเสริมพัฒนาชนบท		1	0.3%	1	1.1%	0.7%
	กรมที่ดิน		5	1.5%	1	1.1%	-0.5%
	กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย		0	0.0%	1	1.1%	1.1%
	กองส่งเสริมชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ (ก่อน 2536)	สำรวจประช.ชาวเขา 2519	1	0.3%	0	0.0%	-0.3%
	การเคหะแห่งชาติ (ก่อน 2545)	เช่น รายงานศึกษาความต้องการที่อยู่อาศัยเมืองพัทยา 2528	4	1.2%	0	0.0%	-1.2%
	สนง.ผู้ตรวจราชการส่วนท้องถิ่น		3	0.9%	1	1.1%	0.1%
	การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค/ทฟน.		6	1.9%	15	15.8%	13.9%
	การประปาส่วนภูมิภาค		2	0.6%	11	11.6%	11.0%
	จังหวัด		143	44.1%	52	54.7%	10.6%
	อำเภอ		93	28.7%	18	18.9%	-9.8%
	กำนัน	หมายกำนัน	2	0.6%	0	0.0%	-0.6%

	อื่นๆ		17	5.2%	4	4.2%	-1.0%
	กรมโยธาธิการและผังเมือง (เดิม สำนักผังเมือง)		431	133.0%	167	175.8%	42.8%
	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม		4	1.2%	22	23.2%	21.9%
	กรมป่าไม้ (หลัง 2547)		1	0.3%	8	8.4%	8.1%
	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (หลัง 2545)	จำนวนนักท่องเที่ยวในอุทยาน/ สรูปปัญหาอันเนื่องจากการขยายเขตอุทยานเขาสามร้อยยอด 2525	3	0.9%	1	1.1%	0.1%
	กรมควบคุมมลพิษ (หลัง 2545)	วิกฤตการณ์แม่น้ำท่าจีนเน่าเสีย, ผลกระทบทางเสียงจากกิจกรรมการบิน 2549, ตรวจคุณภาพอากาศ พ.ศ. 2545, โครงการจัดการคุณภาพน้ำและจัดทำแผนปฏิบัติการในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลาง 2540	0	0.0%	3	3.2%	3.2%
	สนง.นโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (หลัง 2545)	โครงการติดตามตรวจสอบ...ป้องกันและแก้ไขผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม กทม.และปริมณฑล, เอกสารประกอบการประชุมหารือ เรื่อง สถานภาพพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย	0	0.0%	2	2.1%	2.1%

	สนง.สิ่งแวดล้อมภาค (หลัง 2545)	หน่วยดิน (ปัญหาการชะล้างพังทลายของดิน) / คุณภาพแม่น้ำป่าสักช่วงที่ไหลผ่านจ.สระบุรี 2546	0	0.0%	2	2.1%	2.1%
	กรมทรัพยากรธรณี (หลัง 2545)		0	0.0%	3	3.2%	3.2%
	กรมทรัพยากรน้ำบาดาล (หลัง 2545)		0	0.0%	1	1.1%	1.1%
	สนง.ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจังหวัด		0	0.0%	2	2.1%	2.1%
กระทรวงพลังงาน			0	0.0%	1	1.1%	1.1%
	ไม่ระบุ		0	0.0%	1	1.1%	1.1%
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์			150	46.3%	59	62.1%	15.8%
	สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร	เอกสารสถิติการเกษตร เลขที่ 57 เอกสารสถิติการเกษตร เลขที่ 125	34	10.5%	1	1.1%	-9.4%
	กรมพัฒนาที่ดิน	การสำรวจดิน/แร่ธาตุ	4	1.2%	9	9.5%	8.2%
	กรมป่าไม้ (ก่อน 2547)		5	1.5%	8	8.0%	6.5%
	กรมส่งเสริมการเกษตร		51	15.7%	21	22.1%	6.4%
	กรมประมง		22	6.8%	4	4.2%	-2.6%
	กรมปศุสัตว์		22	6.8%	6	6.3%	-0.5%
	กรมชลประทาน		4	1.2%	7	7.4%	6.1%

	รัฐวิสาหกิจ ก. เกษตร	สถิติองค์การสะพานปลา ทำเทียบ เรือประมง	8	1.9%	0	0.0%	-1.9%
	อื่นๆ		2	0.6%	1	1.1%	0.4%
กระทรวงแรงงาน			14	4.3%	12	12.6%	8.3%
	กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน	จำนวนลูกจ้าง สถานประกอบการ ราย ตำบล ประจำปี จำนวนแรงงานในสถาน ประกอบการแต่ละประเภท จำแนกตาม สาขาการผลิต	14	4.3%	9	9.5%	5.2%
	กรมการจัดหางาน		0	0.0%	2	2.1%	2.1%
	กรมประชาสัมพันธ์		0	0.0%	1	1.1%	1.1%
กระทรวงอุตสาหกรรม			66	20.4%	48	50.5%	30.2%
	กรมโรงงานอุตสาหกรรม	ทำเนียบโรงงานอุตสาหกรรม (# โรงงาน คนงาน เงินทุน พื้นที่ จำแนกตามหมวด อุตสาหกรรม รายตำบล)	48	14.2%	37	38.9%	24.7%
	กรมทรัพยากรธรณี (ก่อน 2545)		8	2.5%	8	8.3%	3.8%
	สนง.คกก.ส่งเสริมการลงทุน กองส่งเสริมการลงทุนภูมิภาค	ความพร้อมของจังหวัดในการรองรับการ ลงทุน	2	0.6%	0	0.0%	-0.6%
	การนิคมอุตสาหกรรม		7	2.2%	4	4.2%	2.1%
	สนง.ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม	ความหมายและประเภทของอุตสาหกรรม	2	0.6%	0	0.0%	-0.6%

	อื่นๆ		1	0.3%	1	1.1%	0.7%
กระทรวงพาณิชย์			45	13.9%	22	23.2%	9.3%
	กรมทะเบียนการค้า กองวิชาการ	สถิติการจดทะเบียนพาณิชย์	4	1.2%	0	0.0%	-1.2%
	สำนักงานปลัด	ข้อมูลการตลาดประจำปี	41	12.7%	16	16.8%	4.2%
	กรมพัฒนาธุรกิจการค้า	การจดทะเบียนลงทุน/เลิกกิจการ	0	0.0%	6	6.3%	6.3%
กระทรวงยุติธรรม			2	0.6%	0	0.0%	-0.6%
	ศาลจังหวัด	แผนที่โครงการก่อสร้าง	1	0.3%	0	0.0%	-0.3%
	กรมราชทัณฑ์	แผนที่โครงการก่อสร้างเรือนจำ	1	0.3%	0	0.0%	-0.3%
กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ไม่รวมสนง.สถิติ)			0	0.0%	15	15.8%	15.8%
	สถานีตรวจอากาศจังหวัด (หลัง 2545)		0	0.0%	4	4.2%	4.2%
	สนง.บริการโทรศัพท์จังหวัด		0	0.0%	8	8.4%	8.4%
	ที่ทำการไปรษณีย์จังหวัด		0	0.0%	1	1.1%	1.1%
	สนง.บริการโทรคมนาคม		0	0.0%	1	1.1%	1.1%
	ทีโอที		0	0.0%	1	1.1%	1.1%
	กรมอุตุนิยมวิทยา กองภูมิอากาศ (หลัง 2545)		0	0.0%	0	0.0%	0.0%
	สถานีอุตุนิยมวิทยา (หลัง 2545)		0	0.0%	0	0.0%	0.0%
กระทรวงคมนาคม			36	11.1%	10	10.5%	-0.6%
	กรมการขนส่งทางอากาศ		2	0.6%	0	0.0%	-0.6%
	กรมเจ้าท่า		0	0.0%	1	1.1%	1.1%

	กรมทางหลวง		12	3.7%	2	2.1%	-1.6%
	กรมทางหลวงชนบท		0	0.0%	3	3.2%	3.2%
	กรมอุตุนิยมวิทยา (ก่อน 2545)		5	1.5%	0	0.0%	-1.5%
	สถานีอุตุนิยมวิทยา (ก่อน 2545)		0	0.0%	1	1.1%	1.1%
	กรมการขนส่งทางบก		6	1.9%	2	2.1%	0.3%
	สถานีตรวจอากาศจังหวัด (ก่อน 2545)		3	0.9%	0	0.0%	-0.9%
	การรถไฟแห่งประเทศไทย	สถิติผู้โดยสาร	2	0.6%	0	0.0%	-0.6%
	บ.ท่าอากาศยานไทย จำกัด (เดิม กรมการบินพลเรือน)		1	0.3%	1	1.1%	0.7%
	บริษัท การบินไทย จำกัด	แผนกสถิติ	2	0.6%	0	0.0%	-0.6%
	บริษัท ขนส่ง จำกัด		2	0.6%	0	0.0%	-0.6%
	ร.ต.พ. องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์		1	0.3%	0	0.0%	-0.3%
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย			50	15.4%	7	7.4%	-8.1%
	กองสถิติ / กองสถิติและวิจัย / กองวางแผนโครงการ	จำนวนนักท่องเที่ยวภายในประเทศรายปี แหล่งท่องเที่ยวต่างๆในจังหวัด แผนที่แหล่ง ท่องเที่ยว	41	12.7%	6	6.3%	-6.3%
	อนุสาร อ.ต.ท.		4	1.2%	0	0.0%	-1.2%
	ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการจังหวัด		1	0.3%	1	1.1%	0.7%
	ไม่ระบุ		4	1.2%	0	0.0%	-1.2%

กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี			10	3.1%	5	5.3%	2.2%
	สนง.สิ่งแวดล้อมภาค (ก่อน 2545)	หน่วยดิน (ปัญหาการชะล้างพังทลายของดิน) / คุณภาพแม่น้ำป่าสักช่วงที่ไหลผ่านจ.สระบุรี 2548	0	0.0%	0	0.0%	0.0%
	การพลังงานแห่งชาติ (ก่อน 2535)		1	0.3%	0	0.0%	-0.3%
	คกก.ทรัพยากรธรรมชาติและชายเลนแห่งชาติ	มาตรฐานข้อมูลและแผนที่ป่าชายเลน	0	0.0%	2	2.1%	2.1%
	กรมควบคุมมลพิษ (ก่อน 2545)		0	0.0%	1	1.1%	1.1%
	สนง.นโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ก่อน 2545)	โครงการติดตามตรวจสอบ...ป้องกันและแก้ไขผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม กทม.และปริมณฑล	0	0.0%	1	1.1%	1.1%
	สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (ว.ท.)	รายงานการศึกษาและจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม, แนวทางและรูปแบบการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม จ.สมุทรปราการ	9	2.8%	0	0.0%	-2.8%
	อื่นๆ		0	0.0%	1	1.1%	1.1%
กระทรวงการคลัง			24	7.4%	9	9.5%	2.1%
	ธนาคารแห่งประเทศไทย	รายงานภาวะเศรษฐกิจและการเงิน ฯลฯ	2	0.6%	4	4.2%	3.6%
	กรมศุลกากร		1	0.3%	2	2.1%	1.8%

	กรมสรรพากร		19	5.9%	0	0.0%	-5.9%
	กรมสรรพสามิต		1	0.3%	0	0.0%	-0.3%
	กรมบัญชีกลาง		1	0.3%	2	2.1%	1.8%
	กรมธนารักษ์	๙๙สถานที่ราชการ	0	0.0%	1	1.1%	1.1%
กระทรวงศึกษาธิการ			31	9.6%	31	32.6%	23.1%
	ไม่ระบุ	จำนวนครู ร.ร. ๖๓๖	4	1.2%	1	1.1%	-0.2%
	ไม่ระบุ	แผนการศึกษาแห่งชาติ 2520	1	0.3%	0	0.0%	-0.3%
	ไม่ระบุ	โครงการวิจัยและวางแผนเพื่อพัฒนา การศึกษา จ.ชลบุรี	1	0.3%	0	0.0%	-0.3%
	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน		17	5.2%	30	31.6%	28.3%
	ราชบัณฑิตยสถาน		2	0.6%	0	0.0%	-0.6%
	กรมการศาสนา (ก่อน 2545)	เนื้อที่+ที่ตั้ง สภ.ศาสนสมบัติ	2	0.6%	0	0.0%	-0.6%
	กรมศิลปากร (ก่อน 2545)	ทะเบียนโบราณวัตถุสถาน	2	0.6%	0	0.0%	-0.6%
	กรมศิลปากร (ก่อน 2545)	สถิติผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์จังหวัด	2	0.6%	0	0.0%	-0.6%
	สภ.วัฒนธรรมจังหวัด (ก่อน 2545)		0	0.0%	0	0.0%	0.0%
กระทรวงกลาโหม			1	0.3%	1	1.1%	0.7%
	กรมแผนที่ทหาร	แผนที่เล่มแสดงทรัพยากรของประเทศไทย	1	0.3%	1	1.1%	0.7%
กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (หลัง 2545)			0	0.0%	0	0.0%	0.0%

กระทรวงสาธารณสุข			26	8.0%	27	28.4%	20.4%
	กองสถิติสาธารณสุข (เดิม กองสถิติพยาบาลวิชาชีพ)		1	0.3%	0	0.0%	-0.3%
	สนง.สาธารณสุขจังหวัด	inc. รายงานประจำปี, สถิติผู้มีงานทำในจังหวัดและอาชีพ, #บุคลากร รพ.สถานีอนามัย (2547 วิหารแดง: 5 โรคที่ป่วยมากที่สุด 1st=ระบบหัวใจ)	14	4.3%	22	23.2%	18.8%
	งานระบาดวิทยา		0	0.0%	1	1.1%	1.1%
	งานเภสัชสาธารณสุข	# สถานบริการสาธารณสุขเอกชน	0	0.0%	2	2.1%	2.1%
	งานบุคลากร (รวม รพศ.)		0	0.0%	5	5.3%	5.3%
	ไม่ระบุ		14	4.3%	14	14.7%	10.4%
	โรงพยาบาลจังหวัด		5	1.5%	0	0.0%	-1.5%
	โรงพยาบาลประจำจังหวัด		1	0.3%	0	0.0%	-0.3%
	สนง.สาธารณสุขอำเภอ	จำนวนประชากรรายหมู่บ้าน / ชื่อสถานบริการทางการแพทย์ ที่ตั้ง พื้นที่ที่ไป จำนวนบุคลากร	3	0.9%	4	4.2%	3.3%
	สนง.สาธารณสุขอำเภอ งานระบาดวิทยา	ประชาชนเป็นโรคระบบทางเดินหายใจมาก (หัวข้อฯ-หนองไผ่แก้ว ชลบุรี 2547)	0	0.0%	1	1.1%	1.1%

	ไม่ระบุ		2	0.6%	0	0.0%	-0.6%
	กระทรวงวัฒนธรรม		0	0.0%	7	7.4%	7.4%
	กรมศิลปากร (หลัง 2545)		0	0.0%	4	4.2%	4.2%
	สน.โบราณคดี	หนังสือจากอธิบดีกรมฯถึงกรมทางหลวง ชนบท re: การเวนคืนที่เพื่อสร้างขยายถนน	0	0.0%	1	1.1%	1.1%
	ไม่ระบุ		0	0.0%	2	2.1%	2.1%
	คกก.ฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ	วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จ.หนองคาย 2542	0	0.0%	1	1.1%	1.1%
	สนง.วัฒนธรรมจังหวัด (หลัง 2545)		0	0.0%	3	3.2%	3.2%

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวนิชา รักพานิชมณี เกิดวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2526 ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษา ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ศิลปะและสถาปัตยกรรม จาก Middlebury College ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อ พ.ศ. 2548 และเข้าศึกษาในหลักสูตรการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2551

เมื่อปี พ.ศ. 2554 ได้นำเสนองานวิจัยภายใต้หัวข้อ “ข้อมูลและอำนาจดุลพินิจ: ผู้มีบทบาทในประวัติศาสตร์การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินของไทย” (Information and Discretionary Power: The historical players in Thai land use planning) ในงานประชุมนานาชาติว่าด้วยไทยศึกษาครั้งที่ 11

ผู้เขียนมีประสบการณ์ทำงานในภาคเอกชนด้านงานเขียนและงานภัณฑารักษ์ และมีประสบการณ์ทำงานในภาคประชาชนด้านสุขภาพ สิ่งแวดล้อม และการคัดเลือกให้รางวัลผู้นำภาคประชาชนในสาขาอาชีพต่างๆ ปัจจุบัน ทำงานในตำแหน่งเจ้าหน้าที่โครงการฐานข้อมูลเพื่อเปิดเผยการแพร่กระจายและการปล่อยมลพิษสู่สิ่งแวดล้อม (Pollutant Release and Transfer Register) ภายใต้มูลนิธิบูรณะนิเวศ